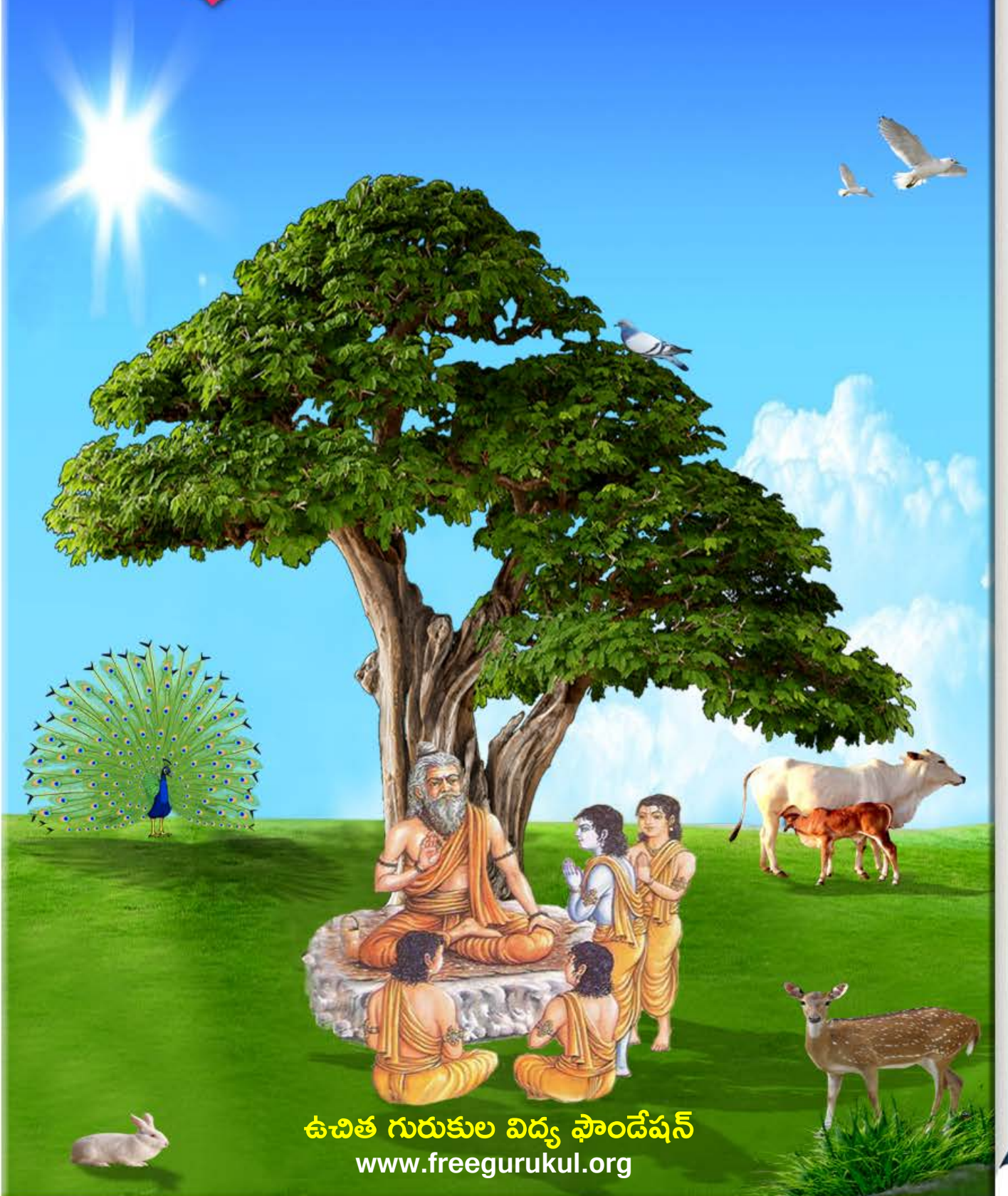

దేవిదేవతలు

జానకిరామము

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణుడు

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాహుజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరభక్తాచార్య స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చైతన్య స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరవీంద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Manuscripts
Title:
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language:
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions |
Problems | Missing links or
Books

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at ICAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

Acc No: 96
శ్రీరామ శ్మరణము

జానకీరాముడు

కృతికర్త :

భాషాప్రవీణ, కవిహంస, కవిభూషణ

వేదుల వేంకటేశ్వరి

శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీ దేవస్థాన పండితుడు, అనకాపల్లి

ప్రకాశకులు :

సాధన గ్రంథమండలి, తెనాలి

వెల రూ. 25-00

పరోపకారమే తమ జీవిత లక్ష్యముగా

మనుగడ సాగించుచున్న

బ్ర. శ్రీ. మండ చినగురునాథ శాస్త్రిగారు, B. Com, B. L.

పీఠి ధర్మపత్ని

మ. ల. స. రాలగు లక్ష్మీదేవిగారు.

THIS BOOK IS

PUBLISHED WITH THE FINANCIAL ASSISTANCE OF

TIRUMALA TIRUPATI DEVASTHANAMS

UNDER THEIR SCHEME

AND TO PUBLISH RELIGIOUS BOOKS.

శ్రీమతి ముప్పిడి లక్ష్మీదేవమ్మగారు
 కి. శే. శ్రీ ముప్పిడి జగన్నాథముగారి భార్య
 దేవాలయ ప్రతిష్ఠలు, యజ్ఞములు, గృహనిర్మాణములు,
 గ్రంథప్రచురణలు మొదలగు అనేకానేక ధర్మకార్యములకు
 భూరివిరాళముల నిచ్చిన ఉదారశీలి.
 అల్లి పురము - విశాఖపట్నము.

శ్రీ విద్యా శంకర ప్రసాద
శ్రీ శ్రీ శ్రీ జ గ ధ్గు రు శం క రా చా ర్య

పుష్పగిరి మహానంస్థానం, పుష్పగిరి

క్యాంపు - తెనాలి

1-11-86

అస్మదత్యంత ప్రియశిష్యులు, శ్రీ వేదుల వేంకటశాస్త్రి వారికి

ఆశీః పరంపరాపూర్వకముగా వ్రాయించిపంపు

నారాయణ స్మరణ వ్రతక

తాము పంపిన “జానకీరామ” మను గ్రంథమును జూచితిమి. అది కవి ముఖోద్గతములైన వాఙ్మయత్రివేణుల సంగమరూపము. త్రివేణి సంగమ మెల్లవారికి నెట్లాదరణీయమో శ్రీ సీతారామభక్తి సుధాస్రవంతీరూప త్రివేణి సంగమాత్మకమైన ఈ గ్రంథముకూడా భక్తి సాహితీపరుల కారామస్థానము కాగలదు.

ఇది బాలరాముడు, జానకీ త్రిశతి, అద్భుత రామాయణము- అను మూడు పద్యకృతుల సంపుటి. ఇందు బాలరామునిది తొలిజన్మ. జానకీత్రిశతి, అద్భుతరామాయణము- అను ఈరెండును ద్వీజన్మలు.

బాలరాముని లీలలు శ్రీకృష్ణలీలల స్ఫురణకు తెచ్చి యాలీలల వర్ణించు పట్టులలో పోతన భవ్యకవితావేశము ఈ కవి హంసలో చోటుచేసుకొనినదా యనిపించును. జానకీ త్రిశతిలో పరాదేవతయైన సీత సాధకజనాను గ్రహార్థమై

ఉ॥ శ్రీయుత రామతారక విశేషము నాకుపదేశమిచ్చె, నా
 రాయణుడా సమర్థమహారాజ గురూత్తముడా
 మహాత్మునిన్
 బాయక యెల్లవేళలను భక్తి నమస్కృతు లాచరింతు నా
 ప్రియిత రామచంద్రుడు కృపారసమున్
 జలికించి ప్రోవఁగన్.

క॥ శ్రీ పరమహంస, శ్రీదే
 వీ పద్మావతి, గురుత్వ విద్యాతేజో
 రూపిణి, మద్గురు మాతన్
 బ్రాపయి నన్నుద్ధరింప భక్తి భజింతున్.

స్వ వి ష య ము

చ॥ పటుతర ధర్మతత్పరుడు, భారత సంస్కృతి దేశమెల్లను
 త్కటముగ వ్యాప్తి జెందఁ దన కాలము
 సంకితముం బొనర్చె, ని
 ఘటాలుడు పార్వతీశ్వరుడు గోమున నన్
 గనినట్టి తండ్రి; వేం
 కట రమణమ్మ నాజనని, గాటపుభక్తి నమస్కరించెదన్.
 శా॥ భారద్వాజ పవిత్ర గోత్రజుడనై,
 బాల్యాది శ్రీరామ ! రా
 మా ! రామా ! యని తారకస్మరణ
 కర్మంబే స్వధర్మంబుగా

నేరూపంబును రామరూపముగనే వీక్షించి సేవింతు నే
నారామద్ర విదుండ నాంధ్రుడను నేడనాకపురీ
వాసుడనీ.

సీ॥ వేదులాన్వయవార్ధి విధుమూర్తి దై వజ్ర
తరణి వేంకటశాస్త్రి దాతనాకు
ఆకొండి వేంకట భాతుండు సత్కవి
తావిలాసుండు మాతామహుండు
చెల్లెండు వరహాలు, శ్రీమహాలక్ష్మి నా
రాయణమ్మలు సాధ్వితౌచునుండు
వేంకటరాయుడు శంకరనారాయ
ణుండు, కోదండరాముండనంగ

తే॥ గీ॥ మువ్వరు తమ్ములు నన్ను సమ్మాదమలర
నరయుచుదురు, శ్రేష్ఠత్వగరిగ మిగుల
నందరును ధార్మికోదారు, లమితభక్తి
చిత్తులయి, దై వసేవల జేయువారె.

సీ॥ వేంకటరమణ సాధ్వయును ధర్మావతీ
సతియు నాదుహితలై పతులఁగొల్వ
వినయ విధేయతన వేంకటపార్వతీ
శ్వరధర్మ రాయుడు భక్తిపరుడు
చతురుడు వేంకట జానకీశ్వరుండును
బుత్తులై శ్రీరామమూర్తి విభుని
మహిమా కటాక్ష సంప్రాప్తులై యలరాకు
శ్వశురుండు నోవేటిసత్కులుండు

తే॥ గీ॥ సత్యనారాయణాఖ్యుండు సౌహృదుండు
 సేతుమాధవ కల్యాణి సీతనువున
 కర్థభాగినిగాజేయ, ననవరతము
 విమలమతి రామచంద్రు సేవించుకొందు.

—: 0 :—

శ్రీరామశృరణంమమ

కృ త జ్ఞ తా భి నం ద న లు

శ్లో॥ అష్టాదశపురాణానాం సార మిత్యభిధీయతే।
 పరోపకారః పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనమ్ ॥

తమ ప్రయోజనాలను భంగము వాటిల్లినా పరార్థ ప్రాపకులైన సజ్జను లీకాలంలో దుర్లభులు, తమ కార్యము ఘటింప జేసికొనుచు పరార్థ ప్రాపకులైన మహాత్ములు గూడా మనకు తెలిసినంతలో, కొన్ని వేలజనాభా గలిగిన గ్రామంలో ఏఒక్కరో ఇద్దరో కనబడుదురు. నిస్వార్థముగా నిర్వ్యాజమైన భ్రాతృవాత్సల్యముతో బ్ర. శ్రీ. బులుసు సూర్యప్రకాశశాస్త్రి గారు తమ సాధన గ్రంథ మండలి ద్వారా ఈగ్రంథమును ముద్రించుటలో పడిన శ్రమ దమాదులు చెప్పతరముగానివి. వార్ధక్యములో నాకొరకై అపరిమిత శ్రమల నంది స్వార్థ సుందరముగా గ్రంథ ముద్రణమును పూర్తిచేయించిన నా ఆత్మీయ సోదరులు.

మరియు నాజీవితములో స్వానుభవపూర్వకముగా నేను తెలిసికొనగలిగిన మహాత్ములను బేర్కొని యిందుమూలముగా వారికి నాకృతజ్ఞతలను వెల్లడిజేసి కొందును.

కీ॥ శే॥ డా॥ శ్రీ బెండపూడి పేఱ్ఱాజుగారు. తెలిసిన వారుగాని, తెలియనివారుగాని “దేహి - పాహి” అనుచు తనను ఆశ్రయించగనే వెనుక ముందుల చూడకుండగా అభయ మిచ్చి మహాపకార మొనర్చు మహనీయులు. నాకు జీవనోపాధి కలిగించి, జీవితమునకు బంగారు బాటను నిర్మించిన ప్రాతిస్థరణీయులు.

కీ॥ శే॥ డా॥ శ్రీ జి. వి. యల్. నరసింహముగారు, కైజర్ హింద్, నన్న సోదరప్రేమతో చూచుచు, వారొనరించు ధార్మిక కార్యక్రమము లన్నిటియందును నన్న ముఖ్య భాగస్వామిని గావించిన ఆత్మీయులు.

కీ॥ శే॥ శ్రీ వుప్పల శ్రీరామమూర్తిగారు. నాకు బాల్య మిత్రులు. అనకాపల్లిలోగల ప్రముఖ ధార్మికసంస్థ లన్నిటియందును సామాన్య సభ్యులేగాక అధ్యక్షస్థానముల నలంకరించిన వారు. శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీ దేవస్థాన సంఘాధ్యక్షులుగా సుమారు నలువది సంవత్సరములు సేవచేసినవారు.

కీ॥ శే॥ శ్రీ వైండా శ్రీరామకృష్ణయ్యగారు, జమిందార్. నాకు అత్యంత ఆత్మీయమిత్రులు. శ్రీ వైండా చలమయ్య ధర్మసంస్థకు బ్రహ్మీగా నుండి కల్యాణమండప నిర్మాణము గావించిరి. దివ్యజ్ఞాన సమాజాది అనేక ధార్మిక సంస్థలలో ప్రముఖ పాత్రల నిర్వహించినవారు.

కీ. శే. డా. గండికోట లక్ష్మీనరసింహమూగారు
భార్య : కీ. శే. నారాయణమ్మగారు

కామితార్థ ప్రదాయినీ- శ్రీరామశరణా- భక్తార్తిహరిణీ- జ్ఞాన
ప్రదాయినీ ఇత్యాది నవవిధ రూపములతో దర్శనమిచ్చునటుల
వర్ణించుట విశేషము.

అద్భుత రామాయణము అనువాద గ్రంథమయ్యును
కవి ప్రతిభావిశేషముచే స్వతంత్ర గ్రంథముగా చదువరులకు
గోచరింపక మానదు. వాల్మీకి రామాయణమున గానరాని
సీతాజననాది వృత్తాంతములు, సీతయే పరాప్రకృతి, జగన్మాత-
యని వర్ణించెడి ఘట్టముల బరిశీలింప- “రామాయాః
సీతాయాః ఆయనం చరితమ్ రామాయణం”- అనురామా-
యణశబ్ద నిర్వచనము స్ఫూర్తికివచ్చి- “సీతాయాశ్చరితమ్
మహత్” అను వాల్మీకి వచనమును అన్వర్థము చేయు
చుండును.

ఈ గ్రంథమం దడుగడుగున రమణీయ భక్త్యావేశ
ముతో పెనవేసుకొనిన కమనీయ భవ్యకవితావేశము ప్రస్ఫుట
మగుచుండును. ఈ ‘కవిహంస’ యొక్క భవ్యతపరిఫలముగా
రూపుదాల్చిన ఈ ‘జానకీరాముడు’ ఈ కవినేగాక నిఖిలలోకాభి-
రాముడై వెలిసి యందఱ దనించుగాతమని యాశించు
చున్నాము.

ఇతి నారాయణస్మృతిః

శ్రీ విద్యాశంకర ప్రసన్నః

శ్రీ విద్యానృసింహ భారతీస్వామినః

2-11-86

శ్రీ కొయ్య అప్పలరాజురెడ్డిగారు
 బానంపాకి గ్రామ పంచాయతీలో మేటి ప్రసిడింటు,
 అ గ న ం పూ డి.

గు స్త్రీ పాఠశాల :

శ్రీ కోయ్య సత్యనారాయణరెడ్డిగారు

కార్య : చి. సా. విజయలక్ష్మీకాంతమ్మగారు

ల గ నంబూ కి.

శ్రీ. శే. శ్రీ బచ్చ సత్యానందమూగారు
మాజీ మ్యూన్సిపల్ ఛైర్మన్, రాజమండ్రి.

మహారాజశ్రీ సుంకు సుబ్బలక్ష్మయ్య మహాశయులు, సాంప్రదాయమైన పండితకవి పోషకులై నాగ్రంథమాత్ర పరిచయముతో భూరివిరాళము నొసంగిన వదాన్యులు. వారికి శ్రీరామచంద్రమూర్తి సర్వశ్రేయములను ఆయురారోగ్యైశ్వర్యముల నొసంగి రక్షించుగాక.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహాలక్ష్మీ సమానురాలగు శ్రీదేవీ పద్మావతీ పరమహంస మాసద్గురు మాతృ శ్రీవారు. కల్యాణగిరి, బలిఘట్టము. నర్సిపల్లంతాలూకా.

అనేక సహస్ర చండీయాగ, కోటికుంకుమార్చనాదులను లోకకల్యాణార్థమై నిర్వహించి, నిర్వహించ నున్న ఆదర్శ మాతృమూర్తి.

బ్ర. శ్రీ. మండ చినగురునాథశాస్త్రిగారు. B. Com. డిప్యూటీకమిషనర్ ఆఫ్ సెల్సుటేషన్, కాకినాడ. వీరు నాయందు అనిర్వాచకరుణగలిగిన ఆత్మీయ మిత్రులు.

బ్ర. శ్రీ. డా॥ భైరవభట్ల వేంకటవిశ్వనాథముగారు. నేటి డాక్టర్లలో ఇంతటిదయార్ద్ర హృదయులు ఎక్కడో కనుపించుదురు.

సంగీత సాహిత్య ప్రియులు మరియు మాకు బంధువర్గములోని వారు. సుమారు 30 సం. ల నుండి నన్ను నాకుటుంబమును ప్రాణభిక్షులతో నిలిపిన చిరస్మరణీయులు.

శ్రీ కొయ్య అప్పలరాజురెడ్డిగారు. అగనంపూడి. జననం 1916 మార్చి అగనంపూడి గ్రామపంచాయతీ ప్రసిడెం

టుగా, పరవాడ పంచాయతీసమితి ప్రసిడెంటుగా, ప్రజాసేవ చేసి, ప్రస్తుతం విశాఖజిల్లాపరిషత్ కోఆర్డినేటర్ మెంబరుగా నున్నారు. లంకెలపాలెం కోఆపరేటివ్ బ్యాంక్ డైరెక్టరుగా ఎన్నోరకాలుగా ప్రజాసేవచేయుచున్నవారు. నాకు అత్యంతాత్మీయులు.

శ్రీకొయ్య సత్యనారాయణరెడ్డి గారు. ఈ చిరంజీవి నాప్రియశిష్యుడు. వీరిదంపతులకు అపారమైన గురుభక్తి. P. W. D. స్టీల్ ప్లాంట్ వగైరా, కాంట్రాక్టరు, లాండ్ లార్డ్, మరియు బ్యాంకర్, శ్రీకొయ్య అప్పలరాజుగారి వక్తృక పుత్రుడు. ఒక్కమాటలో పేదప్రజలకు పెన్నిధి.

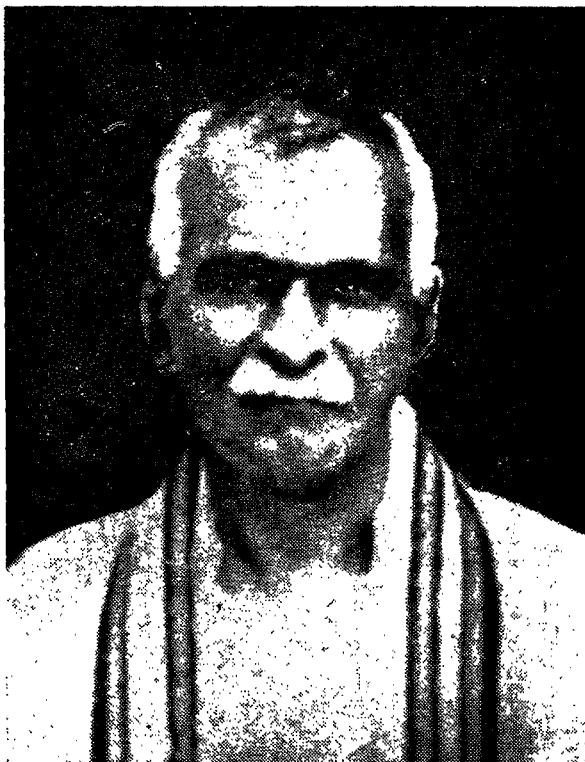
శ్రీ శే|| శ్రీ బచ్చు సత్యానందముగారు. లాండ్ లార్డ్, లాండ్ బ్యాంకర్, నాయెడల అవ్యాజమైన గురుభక్తి కలవారు, వీరేగాక వీరికుటుంబము అందరున్న నాయందు భక్తి కలవారు, ఈయన రాజమండ్రి ప్రిన్సిపాల్ చైర్ మన్ గా, రోటరీక్లబ్ ప్రసిడెంటుగా ఖ్యాతినందినవారు.

నేను యీ గ్రంథములో నాజీవితమును మరువరాని వ్యక్తులను శాశ్వతముగా నిలుపుకొనుటకై వారి ఛాయా చిత్రములను ప్రకటించుటకు కోరిన వెంటనే అనుమతి నిచ్చిన ఆయాకుటుంబ సభ్యులందరకును నాహృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతాభినందలు.

నా జీవితములో అత్యంతాత్మీయమైన ఒక్క మిత్రుణ్ణి నైన నిస్వార్థపరుణ్ణి సంపాదించలేకపోతినే, అను చింతను

డి. శే. శ్రీ వుప్పల శ్రీరామమూర్తిగారు
 శ్రీ కన్యకా పరమేశ్వరీ దేవస్థాన సంఘాధ్యక్షులు,
 అనంతాచలం.

శ్రీ. శే. సైండా శ్రీరామకృష్ణయ్యగారు
కాశీనాథ.

ప్రక్కిలంక - అన్నదేవరపేట - జమిందారులు.

మాన్ని నాయందు అవ్యాజమైన గౌరవాదరములతో ఈ గ్రంథ ముద్రణకు ఆర్థికసహాయము చేయించిన దశగుణిత, షోడశ గుణిత, అష్టావధానము, శతావధానముల నిర్వహించి అఖండ సన్మానముల నందిన శ్రీ మాడుగుల నాగభణిశర్మగారికి సర్వదా నాకృతజ్ఞతాపూర్వక శుభాకాంక్షలు.

నేను కోరినతోడనే నామీది వాత్సల్యముతో శ్రీ ముఖము ననుగ్రహించి ఆశీర్వదించిన జగద్గురువులు పుష్పగిరి పీఠాధీశ్వరులు శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ మదభినందోద్దండ విద్యానృసింహ భారతీస్వామివారికి సప్రశ్రయ ప్రణామశతము లర్పించుచున్నాను.

కోరినతోడనే నాయందలి వాత్సల్యముతో నన్ను ఆశీర్వదించుచు అమూల్య అభిప్రాయము నొసగిన “గీతా వాణి” సంపాదకులు, పూజ్యులు శ్రీరామకృష్ణానందస్వామి వారికి అనేక ప్రణామశతములర్పించుచున్నాను-

నాయందభిమానముతో నన్నాశీర్వదించి తమ అభిప్రాయము ననుగ్రహించిన సద్గురు శ్రీఅవధూతేంద్ర సరస్వతీ స్వామివారికి సహస్ర నమస్కారము లర్పించుచున్నాను.

ఈ గ్రంథ ముద్రణకు శ్రీ తిరుమలతిరుపతి దేవస్థానము వారు ఉదారముగా ఆర్థిక సహాయమునొసంగి సహకరించిరి. వారికి శతశః కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్కారములు చేయుచున్నాను.

నా గ్రంథము ఆమూలచూడుము పరిశీలించి తమ
 అమూల్యాభిప్రాయముల నొసగిన, కళాప్రపూర్ణ బ్ర. శ్రీ.
 మధునాపంతులు సత్యనారాయణశాస్త్రిగారికి, స్వర్ణకంకణ
 విభూషిత, శతావధాని, బ్ర. శ్రీ మాడుగుల నాగభణిశర్మ
 గారికి, కవిసమాఖ్య, కళాప్రపూర్ణ, పద్మభూషణ, డా. బ్ర. శ్రీ.
 విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారికి, ఆచార్య డా. బ్ర. శ్రీ.
 దివాకర్ల వెంకటావధానిగారికి, ఆర్షవిద్యావిభూషణ! బ్ర. శ్రీ.
 జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారికి, కవిసార్వభౌమ, స్వరాజ్య
 కవి, శ్రీ వడ్డాది సీతారామాంజనేయకవిగారికిని హృదయ
 పూర్వక నమస్కారములు చేయుచున్నాను. ఈ గ్రంథమును
 సర్వాంగ సుందరముగా ముద్రించిన “రాయల్ ప్రింటర్సు,
 తెనాలి వారికి నా అభినందనలు.

అనకాపల్లి }
 10 11-88 }

ఇట్లు
 కృతీకర్త

కవిహంస, వేదుల వేంకటశాస్త్రి

ఈ గ్రంథ ప్రచురణకు సహకరించినవదాన్యులు

1. అనకాపల్లి వర్తక సంఘమువారు
2. అనకాపల్లి శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీ దేవస్థాన సంఘమువారు
3. శ్రీ కంచినాథం శ్రీరామచంద్రమూర్తిగారు అనకాపల్లి
4. శ్రీ దక్షిణామూర్తిగారు, వైశ్యాభ్యాకు మేనేజరు "
5. శ్రీ శ్రీ ధరాల మాణిక్యంగారు "
6. " సన్యాసయ్య శైట్టిగారు "
7. శ్రీ బుద్దా సింహాచలముగారు "
8. శ్రీ గోగుల వెంకటరాజుగారు "
9. శ్రీమతి గొల్లకోట లలితాంబగారు "
10. శ్రీ ముత్యం రామమూర్తిగారు, ల్యాండులార్డు
చోడవరం
11. శ్రీ ఈదర శ్రీకృష్ణుడుగారు, పంచాయతీ
ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరు చోడవరం
12. శ్రీ మంథా సుందరరామారావుగారు B.A.B.L.
చోడవరం
13. శ్రీ కొయ్య అప్పలరాజురెడ్డిగారు అగనంపూడి
14. శ్రీ కొయ్య సత్యనారాయణరెడ్డిగారు "
15. శ్రీమాన్ చిలకమట్టి లక్ష్మణాచార్యులుగారు గుంటూరు
16. శ్రీ బచ్చు వెంకటసత్యనారాయణగారు రాజమండ్రి
17. శ్రీ బచ్చు కమలాకరరావుగారు "
18. శ్రీ చిలుకూరి తిరుమలరావుగారు ఏటికొప్పాక
19. శ్రీ కందాళం శ్రీరామమూర్తిగారు విశాఖపట్నం

కృతి సమర్పణ

కం. నీవే వ్రాయించితి విటు

నీవే వ్రాసితివి, యిద్ది నీరూపంబే

యీవిధి వెలయించిన కృతి

నీవై గైకొనుము రామ ! నేనీవాఁడన్.

శా. నీవే మామక బుద్ధిమత్తవయి నిన్నే భక్తిభావంబునన్
 పేరింపన్ గరుణించి కర్మచయమెంతే రూపుమాయంగ, నీ
 భావాతీత విలాస బాల్యచరితన్ బల్కించినావయ్య! తం
 ప్రే ! వేగన్ గయికొమ్ము ! నీదుసుకృతిన్

శ్రీరామచంద్రప్రభూ !

ఉ. మామక భక్తిభావసుషమాకర

దీపికబట్టి, నీచరి

త్రామృతబిందు సంతతిని, నాదిమ

బిందువు బాల్యమెంచి, నీ

వే మణినిల్చి, యూహలను వెల్వెడల

జేయఁగఁ జిన్నికబ్బు, మెం

నో మృదుభాషఁ బల్కితివిదో !

కయికోగదె ! హఘవేశ్వరా !

అంకితము

కొందఱు పద్యకావ్యములఁ గొందఱు పాటల నాటకములన్
 గొందఱు గద్యకావ్యములఁ గోట్లు రచించిరి నీచరిత్ర; నా
 పొందిక నేనుగూడ నొక పొత్తము నీ మహిమాన్వితంబుఁ బెం
 పొందఁగఁ గూర్చుచుంటి నిదె యొద్దికఁగఁ గయికొమ్ము జానకీ ;

శ్రీమాతే నమః
శ్రీరామ శ్మరణం మమ.

శ్రీ జానకీ రామము బాలరామము

శ్రీమంశంబయి భక్తపాలనకళాక్రీడాత్మకంబై మునీం
ద్రామోదాత్మకరాజదేహమయి విశ్వాంతశ్చరత్తేజమై
సామస్తూయపరాత్పరంబునయి సాక్షాద్ధర్మదేహంబునా
రామబ్రహ్మము నాత్మలోనెఱిగి యారాధింతు
నశ్రాంతమున్.

అది ప్రాతస్సర్వరణీయపట్టణములం దాద్యంబు స్వర్గాపవ
ర్గద మిత్వాకుల కాదిరాజ్యరను ధర్మశ్రీల జన్మస్థలం
బు దురూహ్యాప్రతిభావిభాసితబుధామోదంబు దీవ్యత్కళా
స్పదమైనట్టి యయోధ్యనాఁబరగు విశ్వశ్రేయమానస్పరిన్.
దశరథసార్థకాఖ్య సముదారగుణాఘ్యంబు సత్యసంధుడై
కుశలత రాజ్యపాలన మకుంఠితశాసనుడై యొప్పుగా
వశులయి శత్రువర్గములు వర్తిల ధార్మికచక్రవర్తియై
దశదిశలన్ యశఃప్రభలు దార్జున నేడె నతర్కపద్ధతిన్.
ఆరాజన్యసతీత్రయంబునకు నాత్మాంశన్ సుతుల్ నల్పురొ
ప్పారన్ జ్యేష్ఠుండు రామచంద్రుఁ డనఁగాభాసిల్లుఁ

గౌసల్యకా

త్మారామండగుపుత్రుడౌచు భరతాఖ్యన్ ద్వితీయుండుకై
కారామామణికిన్ సుతుండు, గురుదీక్షాదత్తుఁ డక్షీణతన్.

అల్ల సుమిత్రకు గుణగణ

సల్ల లితులు లక్ష్మణుండు శత్రుఘ్నుఁడు, రా

జల్లరి సుతులై వారా

తోల్ల సీతులు భక్తిభావనోర్జితమతులై.

లేక లేక జనించిన రాకుమారు

లీనగరికెల్ల నగలుగా నింపుసొంపు

లొలుక వెలుగంగ దశరథుఁ డుర్కి నేలె

నిరూపమానమహాసందభరితుఁ డగుచు.

రవివంశోద్భవుఁడై రవిప్రభలతోరాజల్ల శ్రీరామమూ

ర్తి విశేషంబునె గాంచు వీడఁడు ధర్మతీభర్త తత్త్వార్థద

ర్శివసిష్ఠుండును రాగబద్ధుపగిదిన్ జేచాచి తా నక్కునన్

గదియంజేయుచుఁ దన్మయత్వగరిమన్ గన్పించు

నాతోన్నతిన్.

అది ధనుర్మాస మఖలపుణ్యప్రదంబు

మాధవునియాత్మకుంగూర్చు మహిమనొప్ప

ఘనతలై కుంతసంజ్ఞ కైకాదశీది

వసము హరిభక్తులకు మహాపర్వదినము.

ప్రత్యూషమున వామనస్తుతిపవిత్రస్వాంతకాసల్య శ

య్యాత్యాగంగానరించి భర్తృపదపద్మాక్రాంతశీర్షంబుగా

నిత్యంబైన ప్రణామమున్ సలిపియున్ శ్రీరామచంద్రా

హృయా

పత్యానందముఖారవిందమధుపవ్యాపారపాగీణమై.

లేపి తనవెంట నిడుకొన్న లేతనిసుగు
చలికెటుల నోర్వఁగలఁడంచు సందియపడుఁ
జిన్ని రాముడు పజ్జలేకున్న దేవ
తార్చనలఁ జిత్త మెటుబోగ్గునని కలంగు.

స్వార్థముకంటె బాలకునిసౌఖ్యమె ముఖ్యముగాఁదలంచి సం
వర్ధకరాశిమంబులిడి వైష్ణవభక్తి పరాత్మయై పతిన్
బ్రార్థనఁజేయ నాదశరథావనినాథుఁడు నిద్రలేచినన్
మూర్ఛము పాదసన్నిధినిమోపి నమస్కృతిఁజేసెవెండియున్.

మ్రోగెనగార వందులు ప్రమోదరసాత్మకరాఘవాన్వయ
ప్రాగుదితప్రబంధములఁ బాడిరి తీయనికంఠమెత్తియున్
బాగు బలీ! యటంచు సురవర్గములున్ దలలూప గానవి
ద్యాగరిమంబుతో వివిధతాళలయాన్వితవాద్యసంపదన్.

రామా! రవివంశాంబుధి
సోమా! నుతనాచు! సుగుణసుందరధామా!
గోమనలే లె మ్మనుచు ను
ధామధురోక్తులను శుకవితానము వలికెన్.

తొందరతోడ మానమునఁ దోయజనేత్రులు దాదులందఱున్
సందడిగాఁగలేచి యుపచారపరంపరలూచరింపఁ బా
రందరభవ్యసుందరపురప్రభలన్ బురుడించిమించె నా
చందము నిత్యనూతనము సాధుమనస్థితభక్తికై వడిన్.

ఆకమనీయదుర్గభవనాంతరవాసిను లాయుషస్సునన్
 కేకయరాజపుత్రి ॥ వరకీర్తి సుమిత్రయు, నిద్రలేచి మున్
 శ్రీకరభర్తృపాదములఁజేరి నమస్కృతులాచరించి శో
 భాకరపుత్రిరత్నములనారసి భూపతినాశ్రయించినన్.

భాస్కరప్రథితాన్వయవర్ధనుండు
 పంక్తిరథరాజచంద్రుండు భక్తియుక్త
 చిత్తమున రంగనాయక శ్రీపదాబ్జ
 ములను గీలించి కీర్తించె లలితగతిని.

మువ్వురుభార్య లాపరమపుణ్యచరిత్ర గుణత్రయంబుల్
 మవ్వపుణ్యమేమభావసవిలాసినులై గవగూడి, రత్నపున్
 దివ్వియలట్లు నివ్వటిలి, నిర్మలభావములన్ రమాపతిన్
 బువ్వులుధూపదీపఫలముల్ గయిసేసిరి రంగనాయకున్.

ఆకాకుత్స్థకులాబ్ధిచంద్రుఁ డిలువేల్పా రంగనాథాహ్వాయున్
 లోకజ్ఞేమము వంశవృద్ధియు మదిన్ గోరంగఁ శాసల్యతోఁ
 గై కాదేవి సుమిత్రయున్ గలియ దీక్షన్జేసె వేదోక్త పూ
 జాకైంకర్యము లవ్వసింఘుల మహత్సాన్నిధ్యమొప్పరగన్.

శ్రీయతదేవతార్చనలఁ జేసెడుపట్లఁ బ్రశాంతతన్మయ
 త్వాతచిత్తవృత్తి గలదయ్యును గోసలరాజపుత్రి ॥ లేఁ
 బ్రాయపు రామచంద్రముఖపద్మపసద్ధృదయార్ద్రభావనన్
 ధ్యేయము విస్మరించియును ధ్యేయమునందె విలీనతన్ గనెన్.

మేదిసీభర్త భార్యాసమేతుఁడగుచు
నవ్వసిఘ్నని వేదోక్తమా శుభాశి
షములఁగై కొని గురుపూజఁ జలుప, సతులు
బిడ్డలను మేలుకొలుపుపంగ వెడలినారు.

అంతఁగౌసల్య శ్రీరాము చెంతఁజేరి
హాయిగా నిద్రవోపుముఖారవింద
మరసి మరిపెంపుమాటల నతనిమేలు
కొలుపఁదొడఁగెను గూర్మి యగ్గలముగాఁగ.

రామా! లేవఁగదయ్య! యెత్తుకొనఁగారమ్మందువా! యల్లదే
రామయ్యా! యని పంజరానఁగల చిల్కల్ నిద్రలేపంగ నెం
తోమర్యాదగఁబల్కరించినవి, నన్నుంజూడుమున్నందు; రా
రా! మమ్మేలినతండ్రి' లెమ్మిక! కుమారా! ముద్దు
లందీయఁగా!

లాలిత్యంబున వందిమాగధులపిల్లల్ వచ్చి మేల్కొల్పులన్
జాలన్ బాడిరి చిన్నిగొంతులను వత్సా! లేవవే! వారితో
మేలంబాడుడుగాని. చూడుమట! లెమ్మీ! లక్ష్మణుండప్పడే
వేలందప్పకలేచి, నీకొఱ కిటేవేం చేయుచున్నాడదే!

పెద్దలఁబోలిదుస్తులను వేసికొనందగి, పాగ లెంతయో
పెద్దగఁజుట్టి, తాళములు వింతగఁబట్టి, కరంబులెత్తి, వా
రద్దర! నీవుచేయుపనులన్నియుఁ బాటలఁగూర్చిపాడరే!
ముద్దుల చిన్ని మాగధులపోడుములన్ గనలెమ్ము! రాఘవా!

నిద్రాముద్రితమందహాససుషూనిష్యందపీయూషసం
 పద్రాజిన్ నయనోత్సవంబునొనరింపన్ రాజమూర్తాండుఁడో
 భద్రా! లేమ్మని పిల్చుచుండె, వినుమప్పా! వేగఁ దత్పాదని
 ర్నిద్రాబ్జంబుల మొక్కఁగా వలయునర్థిన్, లేమ్మ!

శ్రీరాఘవా!

మనకై త్వోకులకున్ బురాణగురువుల్ మాసింద్రసందోహాః
 ర్తనలన్ వెల్లు తపఃప్రభావవిలసత్ జ్ఞానైకచక్షుల్ చిదా
 త్మను నానందముపొంగనిన్నిపుడు నిద్రాముద్రతున్ జూడవ
 చెను, లేవయ్య! వసిష్ఠదేశికనతుల్ చేయంగరామప్రభా!

బ్రహ్మసూనసపుత్రుఁడౌ వరవసిష్ఠ
 మాని, శ్రీరామతత్త్వసమగ్రవేత్త
 యాట నుదయాన యోగనిద్రాప్తి వెలుఁగు
 రామచంద్రునిదర్శించి ప్రేమఁబలికె.

స్వామి! నన్ను వసిష్ఠునిన్ గనుము! కౌసల్యాంబనున్,
 రాజసు

త్రామున్ గాంచి, నమస్కరింపఁగదె! శ్రీరామా! యదే
 లక్ష్మణ

గ్వమిన్ జూడుము! తెల్ల వారకయె నీశయ్యన్ సుఖా
 సీనుడై

నీమంబొప్పినయోగపుంగవుగతిన్ వీక్షించుచున్నాడయా!

నల్లనిచిన్ని మబ్బులఁగనంబడు చల్లనిచందమామ, యీ
పిల్లనిమోము, నేడుకనువిందుగఁ దోఁచెడు దీనికోసమే
యల్లనసేయుషస్సమయమందున సార్థకముంబానర్చుకోఁ
జెల్లి తిజీవితంబు, రఘుసింధుసుధాకర! ధార్మికప్రభా!

అవసీరాజ్యమెకాదు విశ్వమున బాహ్యభ్యంతరోదార స
ర్వవిధానంతథురంధరుండగును శ్రీరాముండు, మీదంపతి
భవసాఫల్యముగూర్చు, నీతనిమహత్వస్తోత్రముల్ సేయఁగాఁ
గవితల్ నేర్చెదరా చరిత్రమదె తొల్ కబ్బంబగున్ భూవరా!

కౌసల్యాసుప్రజ! రా

మా! సంధ్యాకాలమయ్యె, మన్ననతో నీ

దాసులగుపిల్లలన్ గనఁ

గా సమయంబయ్యె లెమ్ము! కనువిచ్చిప్రభా!

జననంబందిరియెందరో ప్రభువులిట్వొకుల్, మహేంద్రో
పముల్

మనుచున్నాడను నాటినుండి యిట, రామా! లెమ్ము,
కన్విచ్చినన్

గనుమా! నీకు గురుత్వమున్ నెఱపుభాగ్యంబబ్బె నీనాటికిన్
జననంబియ్యది సార్థకంబుగనెఁ బ్రజ్ఞానప్రభావోన్నతిన్.

గురువులు తన్నయతను దన

పరమరహస్యంబుఁదెలియఁ బలుకుదురో? నే

విరమింతు నిద్ర! ననునటుఁ

బరమాత్ముడు కన్నువిచ్చె భక్తసులభుడై.

మూవర! చూడుడు మారఘు

మూడిచె మీమాటవినినభంగిని దానై

నాకణముల ముడిచి, కన్నులఁ

నాచెన్ దనమాతృభక్తి తెలియన్ గనుచున్.

అమ్మో! తూర్పునఁ జందమామవలె శయ్యనోలేచు

మారామచం

దుడు, పన్నీటిని దేగదే! సకియ! మున్ముందాముఖిత్వశనన్

గజవేగంబొనరింపఁగావలయు, నోకంబాక్షి! యంచున్ ముదం

బువరన్ బల్కెడురాణిఁగాంచియుగురుండానందచేతస్కుండై.

పట్టిపురాణికిందగిన పట్టినిగంటిగదమ్మ! చూడుమి

పట్టిన విద్రలేచెనని బద్దకమింతయుఁ గానరాదు, క్రొం

బట్టిన వోలు నాకురులవై భవమున్ గనుమమ్మ! కన్నులన్.

విట్టదనంబుగల్గి నళినీపతితేజముగా గానవచ్చెడిన్.

అమ్మ! కౌసల్య! యెన్నిజన్మములందు

నోములెన్నెన్ని యెంతగా నోచినావా?

ప్రళయయోరాశివెలసినవజ్రమూర్తి

రాజనూత్రుండె యితఁడు శ్రీరామమూర్తి.

అని మాసద్గురుమూర్తి రామునటఁబాయన్ లేక మూర్తిభవం

చిన బ్రహ్మాంబని, తన్మయుండగుచుఁ బాఁ జిత్తంబునన్

బొంగుచున్

జననాథున్ జయశబ్దముల్ వలికి, స్వస్థానంబునన్ జేరె; నం

తనఁకౌసల్యయురాముఁజంకనిడిమోదంబొప్పముద్దాడుచున్.

చయ్యననేగి తెమ్ముసఖ! సంపగినూ నెయు నల్లుబిండి, రా
మయ్యకు నేదలంటవలె, నప్పడె యాభరతుండు లక్ష్మణుం
డొయ్యనఁ జిన్నితమ్ముడును నొప్పుగఁ బిల్లలు, కొంద
అయ్యదే

నెయ్యము దియ్యమై వరలనిల్పిరి, రామునితోడ నాడఁగన్.

‘సిద్ధమిదె రాముఁ డో’ చిరంజీవులార!

చిటికలోవచ్చి, మిమ్ములఁ సేరఁగలఁడ

టంచుఁ శౌసల్యవేగ నభ్యంగనంబుఁ

గడవఁగాఁజేసి దుస్తులఁగట్టఁబెట్టె.

ఈనారాన ధరించిమించుటకు నై యేర్పడ్డ యీసామ్ములన్
రావోయీ! గయిసేయఁగావలయు, భద్రదా! కాకపక్షంబులన్
తీవిన్ దువ్వెద, బువ్వఁబెట్టెదను, బండింపంగదే! కోర్కులన్
వేవేగన్ జెలికాండ్రతోఁగలిసి రావే! భక్త్యముల్ పెట్టెదన్.

పాత్రన్ బందమువట్టి గోగణములన్ బాల్దీయ, గొల్లండదే
వేత్రంబూపుచువచ్చె, రామ! భరతున్ వేవేగ

నాలక్ష్మణున్

శత్రుఘ్నున్ బ్రయమారఁగూడి, చెలులున్ సంతృప్తులై
తోడ రా

నాత్రంబొప్పుగ గుమ్మపాలు గొనుమయ్యా! యియ్యెడన్
ముందుగాన్.

శ్రీరామాదులు గోష్ఠముఁ

జేరఁగ నావెంట సకియ చేయుతఁగ రా

జీరమణి కోసలాత్మజ

వారలపోడుములు గనెడువాంఛన్ జనియెన్.

అమ్మా! చూడుమ! యాలదూడలవిగో, యాతల్లులన్
జేర కే

యిమ్మై బిల్లలఁజేరి, యాతనువులాహ్లాదంబుగాదాకి, వా
లమ్ముల్ పై కెగయంగఁ గ్రేభృరుకుచున్ లాలిత్య
మింపారఁ జి

త్తమ్ముల్ పొంగులువారఁగా మెలఁగెడిన్ దర్శింపన్ తుల్
చూపుచున్.

ఆమూలన్ గనుమచ్చ! యాకపిల “యంబా!” యంటకున్
మారుగా

“రామా!” యంచును మీకుమారుని విచిత్రంబొప్పుగాఁ
బిల్చి, మీ

రాముం డచ్చటఁజేర, మోకరిలి, సర్వస్వార్పణన్ జేయున
ట్లామో మద్విధి రామపాదములపై నానించె గన్గొంటిరే!

అదివాత్సల్యమొ, ప్రేమతత్త్వమొ, పురావ్యాపార
శేషంబా? యా

పొదుగుంజేరినదూడనై నఁగన దాముందున్న లేబచ్చికల్
మొదలేముట్టదు; తన్నుతప్పమదియేమో? రామచంద్ర
ప్రభున్

ముదఁగూరన్ జపులూర, నాకఁదొడఁగెన్ ముద్దారతద్దేహమున్

రామచంద్రుడఁ గపిలను బ్రేమమీర
నఱ్ఱినఱ్ఱినఁ జేర్చియు హాయిగొలుపు
లీలఁ గొనగోళ్ళ నాగంగడోలుమెడయుఁ
గొమ్మలకుమధ్య గోకుచు గోఘఁజూపె.

రామన్నా! యిటనుంటివా! పిలువవేలా! నన్ను, ఏకోసమై
యేమేమో వెదుకంగఁబోయితిని, రావే!యన్నయాలక్ష్యణ
స్వామిన్ జల్లనినవ్వుపువ్వులను రువ్వంజేయ; నావెంబడిన్
రామున్ జేరిరి, సోదరాదిహితవర్గం బాఁలులేదూడలున్.

ఆవులమేపఁ బచ్చికబయళ్ళకుఁ దోడ్కొనిపోవఁ గొందతా
గోవులశాల శుభ్రతనుగూర్వఁగఁ గొందఱు, శ్రద్ధవీఱు నా
తావునుజేరి, దూడలను దాశరథిప్రముఖాళిఁ గొంచుచున్
జేవలఁదక్కి సేవలనుజేయఁగ విస్మృతిఁజెంది రత్తఱిన్.

“రామచంద్రుడఁ గుమ్మలఁ ద్రావఁబోయి
చాలఁ దడవాయె” నంచు గోశాటఁజేరి
కాంచె దశరథుఁ డచ్చోట మించువేడ్క
సుతులఁగని యట్టెనిలచిన సుదతి నపుడు.

జనవిభుఁడు వచ్చియుండుటఁ
దనపజ్జనె నిలుచుటయును దానెఱుంగక, య
వ్వనజాతీ కోసలాత్మజ,
వినయమ్ముఁ గనీసధర్మవిధిఁ జూపకయే.

లేగలంగూడియాడు నా లేతనినుగు
 లందుమునిగిన తనరాణి నట్టెచూచి
 శౌలలోగల సేవకాసమితిఁ జూచి
 యందుగల దోగ్ధులో నిట్టులనియె రాజు.

ఆవులదూడలకా గలిసియాడెడు పిల్లలఁజూచుచుంటి, వా
 రా! వినవేల! రమ్మిటకుఁ గ్రన్ననగోవులగుమ్మలన్ జరం
 జీవులకిచ్చిపంపుమని, జీరెడు భూపతిఁగాంచి, దోగ్ధయా
 సేవకుఁ డంతఁ ద్రుళ్ళిపడి; చిత్తము! చిత్త” మటంచు
 నమ్రుండై.

జనవర! మీసమక్షమున సత్యము దాపఁగనేల? వత్సలె
 ల్లను దమతల్లి పాలుగొన లక్ష్యముఁజూపవు, వానిపై న గో
 గణమున కించుకంతయును గౌతుకముంగనుపట్ట దన్నియున్
 గనుఁగవ లప్పఁజెప్పె, రఘుకాంతుని రామునిలో విలీనమై.

అదియేమో “యిదియిట్టు” లంచన నసూహ్యంబైన
 తేజంబు సొం

పుదలిర్పంగను గోష్ఠమెల్ల నొకసమ్మోహభిల్ మున్గితే
 లదె? వహ్వ! భరతుండు తోడిసఖు లాలంగూడి

మిత్రులున్
 గుదురై రామునితోడ నాడుటలు, మాకున్ జెప్పఁగా
 శక్యమే ?

భయభక్తుల్ మమునావరింపఁ బ్రభుసేవామగున్ తామాకు, ని
ర్భయనిస్సంశయవాగతీతమది, స్వర్గంబైన సామ్యంబుగా
దు యథార్థంబు, క్షమింపవేడెదము, మాదోసమ్ములన్
నైచి, దే

వ! యిదే! మీముదలన్ మెలంగెదము! కోపంబాపి,
శాంతింపుడీ!

జనవరేశ్వరులు రాణివాసంబుతోడ
నిటఁ గనంబడునంత మాభటగణంబు
మేలుకొంటిమి, యాదివ్యలీలనుండి
యాజ్ఞ మీరిన మమ్మేలుమయ్య! దేవ!
అని జనపతిపాదములన్
గొని, దండమువెట్టిలేచి, గొబ్బున న్నాలన్
గని, పాలుదీయఁదొడఁగెను
గునగున రామాదు లచటఁ గోర్కులుమీరన్.

గుమ్మపాలనుద్రావఁగా కొసరి కొసరి
తృప్తిగనిరెల్లపిల్ల లదేమిచిత్ర
మో? కపిలగోవుకంటె సంపూర్ణదుగ్ధ
మీయఁజాలెను నెల్లరు హాయిగొనఁగ.
పాలన్ ద్రావినపిల్ల ల
కోలాహలమధ్య వెలుగు కులదీపకుఁ దే
జోట్టితు రాముఁగని య
వ్వేలన్ గొసల్య హర్షవివశాత్మికయై.

రావోయీ! ననుగన్నతండ్రి! రవిగోత్రా! రామచంద్ర
ప్రభూ!

ఊవేకోర్కులుదీరముద్దుల! నటంచేమేమొ వాకొంచుఁ బ్రే
మావేశంబున రెండుచేతులను బాహుటంబుగాఁ జూపి, యా
గోనారాంతరవర్తి పుత్తుఁగొని యక్కుంజేర్చె
నొక్కుమ్మడిన్.

దశరథుండంత శ్రీరాములనుపు నిమిరి
చెక్కులనునొక్కి ముద్దాడి, చేతులార
రానిమొడినుండి గైకొనె రామచంద్రు,
వంత లక్షణస్వామి యల్లంతఁ జూచి.

తడబడు నమగులతో నా
బుడుతం డడలేని తల్లి ముందర నిలువన్
గడుముదమునఁ గౌసల్యయుఁ
గొడుకున్ జేసాచి యెత్తికొని ముద్దాడెన్.

అంత సుమిత్రయున్ గయిక యాత్మజులన్ గనఁబోయి;

భర్తృపా
దాంతికమందు, దూడలను నాలనుగూడిన పిల్లలందఱున్
గంతులువేయు చొడ్డొరుల నర్మిలిఁజేరుచు; దూడ

కొమ్ము లిం
తింతలటంచుఁ జూపుచు, మహింబడిలేచుచు నాటలాడఁగన్.

పశ్చిమంబునఁ దూర్పునఁ బంకజాస్త
కువలయాపులు పూర్ణిమాదివససాయ
మున వెలిఁగెనన వెలిఁగిరి ముద్దుబిడ్డ
లామహారాజరాజుల యండనుండి.

చూచి యాతల్లులిర్వురుఁ జోద్యమంది
పట్టువడకుండ నటునిటు పరుగులిడెడు
భరతశత్రుఘ్నులను బిల్చి, పట్టరాని
సంతసంబునఁబల్కి రీచందమునను.

అన్నతొర! మిమ్ముఁగన్నన రామన్న
చేరజీరెనన్న చిన్నినూట
వినిసయంత నటకువేంచేసె శత్రుఘ్ను
సహితుఁ డగుచు; భరతసాధుమూర్తి.

ఏదీ! రమ్మిటు! కన్నతండ్రి! తడవాయెన్ గ్రీడలందుండి, యే
దేదీ! ముద్దులమోముఁ జూపఁగదవోయీ! చేతులందీయవే!
ప్రోడిన్ రమ్మిటులంచుఁ దల్లు లటులాపు త్రద్వయిన్ బట్టి స
మ్మోదాశ్రుల్ గయిసేయ నెత్తికొనుచున్ ముద్దాడి
రాపోడిమిన్.

సుత కుసుమంబుల రాజ్య
లత లాదశరథరసాలరాజాశ్రయలై
చతురత లాలించుచు హిత
మతులై సర్వమ్ము ననట మరచినయంతన్.

(శ్రీ) జానకీరామము

ప్రతఃకాలసభాప్రవేశవిభుకార్యజ్ఞాపకార్థంబుగా
సూతుల్ మాగధులున్ బరాబరులతోఁ జూక్కింప,

వాద్యంబులున్
జేతఃప్రీతినొనర్చె వారికి హఠాజ్ఞేమాతవర్షంబనన్
ధ్యాయధ్యేయములొక్కమారుగ రసాంతర్వదులై
మించగన్.

రామునిజంకఁబెట్టుకొని రాజవరేఖ్యుడు, సర్వసభ్యుల
భామహనీయమా సభకువచ్చిన, “జైజయ! రామ
చంద్ర! సాం

ద్రామితసద్యశా! దశరథాభిననాథ!” యటంచు, నెల్లరున్
వేమరు సన్నుతించి, విభునిన్ దనరించిరి, స్వాగతోక్తులన్.

భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్న వరకుమారు
లంతలోఁదల్లులనువీడి యాత్మసఖులఁ
గూడి, రామునివీడి తా మాడలేక
అచటకొలుపున ముంగిలి వాగి యాగి.

రాముని జేరఁబిల్చుటకు రాజసభాంగణమందు నిట్టటుల్
వేమరు సంచరించుదురు, విందుగ రామునిగాంచుచుందు, రా
రాముని దమ్ములున్ సఖులు రావ మొనర్పరు, చేతి

సంజ్ఞలన్
గోమనఁ గంటిసంజ్ఞలను గోరులదెప్పుచుఁ బిల్లు
రత్తజిన్.

ఆసమయంబునన్ దశరథావనినాథుడు, రాజకార్యని
న్యాసితచిత్తవృత్తిఁ గలఁజేటచు రాముని స్వాంకషీకరి
న్యాసకుడయ్యుఁ బ్రాంగణమునంగల బాలురచేష్టలెవ్వయున్
వీసమునైనఁగానఁ డటు విశ్వజనీనవిశుద్ధబుద్ధియై.

శ్రీమద్రాజ్యసభావిభాసితమహాసింహాసనారూఢమా
భూమిశాంకమునన్ వెలుంగు రఘురామున్ క్షీరవారాశిలోఁ
బ్రేమన్ శేషునలంకరించు హరితీవిన్ బెల్ల నీక్షించి, యెం
తే, మాటల్ వివరింపరాని యనుభూతిన్ జెందిరబ్బాలురున్.

మరల సగారమ్రోగినది, మంజులవాక్కుల వందిమాగధుల్
సురుచిరవాద్య ఘోషపరిశోభితగాత్రములన్, వసుంధరా
వరునురు కీర్తిచంద్రిక నభంగురవృత్తి దిగంతభిత్తికాం
తరములవెల్లఁ బాడిరి, ముదంబునఁ బొంగిరి పిల్లలెల్లరున్.

పితరునిరూఢుఁడైకొని, యభిన్నమనస్కుల దోడిపిల్లలన్
దతికుతుకమ్మునన్ గలియ నందఱు రామునిజట్టుజేరియా
తతబహుకాలసంగమవిధంబున, నిట్టటులేవియేపియోఁ
దతిబితిమాటన్ నగుచుఁ దన్మయులై చరియించి రత్నజిన్.

‘ఇంతవరకును రావేల నీవ’ని చను

వలరగాఁ నిలఁదీసి యడుగు నొకఁడు

నినువీడి యెచటకో, చనినామటంచు నీ

వెంచితే ! యనుచు గద్దించు నొకఁడు

కేసున్నకుండ నిన్ రమ్మను, చేసన్న
 లరసియు రావేల ! యను నొకండు
 మముఁజూచి, యిటురాక, మానివైతివె ! యెంత
 దిట్టరి ! వని కేలువట్టు నొకఁడు

మించి గిలిగింతవెట్టి నవ్వించు నొకఁడు
 కాలమేటికి నీరీతిగఁడువఁ ! బూల
 తోటలో నాడుదము రండు ! మాటలేల !
 యని యొకండందఱను బిల్చు చనవుమీర.

తోడిబాలుర నందఱఁగూడి రామ
 చంద్రుఁ డానందుఁడౌచు “మాజనకునాజ్ఞ
 వలయుఁగద !” యంచుఁ జిటునవ్వలొలుక నొక్క
 పలుకుననె యుత్తర మిడెఁ నిశ్చలత నిలిచి.

అంతట బాలురందఱకు నాత్మలలోఁ దమతల్లిఁడండ్రు లొ
 క్కింతఁదలంపునన్ జొరఁగ నింకను వేళనతిక్రమింప, వా
 రెంతటి కిస్కఁబూనుదురొ ! యేమను వారొ !” యటన్న
 శంకతోఁ

గొంతయడంగి, రాము విడఁగోరనివారయి యుండి రాడనే.
 చెలులారా ! యని ప్రేమముట్టిపడఁగా శ్రీరాముడున్ వారితో
 “తలిదండ్రుల్ గడుసంతసింపఁ జనుఁ డాతర్వాత సాయంతనం
 బలఘాదోటను నాటలాడుదము, మీరవ్వారికిన్ జెప్పి రా
 వలెఁ జుండీ !” యని తమ్ములన్, గనుచు సంభాషించె నీరీతిగన్.

తమ్ములార ! మనము కిష్కంధమున
 వరవసిష్టగురులు వచ్చుసరికి
 పేగమేడపై ని విశ్రాంతిగృహమున
 కేగవలయు ననియె హితమితోక్తి.

అది యిట్లుంటే రాజబాలక విహారార్థంబుగా శిల్పసం
 పదతో నిర్మితమైనసౌధము కళాభాసంబు, వాణీనట
 త్పదనంబై, సుమరోమనోజ్ఞవిలసత్స్వర్ణాసనారూఢమై
 హృదయాప్లవదవిశాలభావజనకంబై, నేత్రపర్వంబగున్.

రత్నపంజరశుకాగావంబు లొకచోటఁ

బలకుల లాలిత్యమొలకఁజేయు

శారీకామధుగవాగ్దాలంబు నొకచోట

బ్రౌఢభావస్ఫూర్తిపరిఢవింప

కేకికాకేంకారవాసు లింకొచ్చోట

ఘనశరస్వాగతస్వనములొప్ప

జీవకళాభాసచిత్రమై యొకచోట

భ్రమఁగొల్పు మారిణిభ్రమములొలుక

పూర్వసామ్రాట్ చరిత్ర విస్ఫూర్తి మెఱయు

వివిధవీరప్రతాపశోభితములైన

కుడ్యచిత్రంబులెల్లఁ గొమఱ మిగులు

భవనమునకేగి శ్రీరామభద్రుఁ డపుడు.

బాలరాముడు

అంతనొక్కట భవనంబునందు తాను
నున్నతాసనుడై గురుడున్నయెడల
నేలఁగూర్చున్న యారాజబాలురఁగని
ప్రణవమొనరించి ధ్యానతత్పరతనొంది.

మౌనంబూని, తదాత్మలో క్షణము రామబ్రహ్మమున్
నిల్పి, ప్ర
జ్ఞానుండై, నయనమ్ములన్ దెరిచి, విశ్వస్వామిశ్రీరాముఁడే
తానై శిష్యపథమ్మునన్ నిలువ, నత్యంతంబుఁ జిత్పూర్ణబా
ష్పానందాస్వస్థు మౌని, యాత్మవిలసత్సామ్రాజ్యమేలెన్
దృటిన్.

నిండుమనంబు దివ్యము పునీతమునై యలరంగ. “రాఘవా!
కొండొకగాఢ పంటకును గోరికయే?” యన, రామభద్రమా
ర్రాండమరీచితుల్యుఁడు, మహామహితాత్మకుఁడాత్మలోనఁ దా
మెండుగనుబ్బి, “చిత్తమిటు మీ దయగల్గె” నటించుఁ
బల్కినన్.

రాముని వినయవిధేయత
లామునిచంద్రుని వసిష్ఠునలరింపఁగ లో
సోముని యమృతకరంబులు
నామెయి స్పృశియించినట్టులై యిటువల్కెన్

పాయకవేళకున్ వినయభావములుట్టిపడంగఁ దత్సహః
ధ్యాయులు కొందఱుచ్చటికిఁ దారకుడేరఁగ, సత్యమకానియా
ప్రాయిత మీరవేదఘనపాతముసంతలఁ జెప్ప, సూర్యనా
రాయణుడభ్రమధ్యముననట్టె నిలంబడుదాక దీక్షతోన్,

ఆమాధ్యాహ్నికకార్యనిర్వహణ దీక్షాయత్తులై, తద్గు
ప్రస్థమిన్ శీర్షములంటఁ బాదనతులన్ సంభావితున్జేసి, యెం
తోమోదమ్మున శిష్యులున్జనఁగనండున్ ధర్మశక్త్యాభ్యుదా
గ్రామాంతర్గతుఁ డయ్యెఁ దామధుకరార్థం బంతలో
నొక్కచోన్.

బంధువు యువకుడౌవాఁడు వయసునందుఁ
దనకు నధికుడునౌ విప్రతనయుఁ దొకఁడు
గ్రామమునఁ గానుపించి సంభ్రమముదోడ
దగ్గరన్ జేరి యీరీతి నుగ్గడించె.

నెమకంబోయిన తీగెకాల్పగిలె, నిన్నే చూడఁగా వచ్చి, య
శ్రమమైఁ గాంచితి నోయి ! శర్మ ! బహుకాలంబయ్యెనిన్
జూచి, సం
భ్రమమున్ జెంచితి, వేదశాస్త్రములనభ్యాసంబుఁగావించి, స
క్రమమకాపాండితి నందినాఁడవుగదా ! ప్రజ్ఞావిశేషంబునన్.

తల్లిందండ్రియటన్నన్ నీకెపుడుఁ బ్రత్యక్షంబులౌ దేవతల్
చెల్లుంబో, నినుబోటివాని కనుచున్ జెప్పగంనౌమున్ను నే

గురువుల్ స్వానుభవమ్మునన్ బలుకరే !

గోప్యంబుతా శాస్త్రముల్
పరమార్థంబిల నాస్తియంచును

వచింపన్ లేదె! యీ దేహ సం
స్కరణంబుల్ దిరమైనవొక్కొ !

పరమాత్మ జ్ఞానసానందసు
స్థితావాప్తిని గోరువారలకు నిస్సీ !

మోహబంధంబులా ?॥

నశ్వరమైన దేహమున 'నాది' యనందగు వస్తువేది ? యీ
విశ్వమే మిథ్యగాఁదెలుపు వేదశిరంబుల నాదినుండియున్
శాశ్వతమైన యాత్మకుఁ బ్రశాంతిని గూర్చెడు జ్ఞానమొక్కదే
యీశ్వర తత్త్వమై నిలుచు నిట్టిమహోన్నతినే గనన్వలెన్॥

పరమంబైన రహస్యమై వెలుగు, నా బ్రహ్మను సంధానసు
స్థిర సామ్రాజ్యమై కోరఁగావలె, నదే సిద్ధింప వాత్సల్యతా
పరిపూర్ణుడగు సద్గురొత్తముని సేవాభాగ్యమే సాధనం
బరయన్ వేరొక మార్గమున్నదొకొ ? యీ

వ్యామోహముల్ తుచ్ఛముల్॥

రాఘవా ! ధర్మశర్మ నిర్వచన సరణి
వింటివేగద ! యింతయు విన్న బంధు
వతని దృఢవైఖరి నెఱింగి, హితముగోరి
మనసు మార్పఁ దరంబు గాదనితలంచి॥

ఓయీ ! శర్మ ! మహాన్నతంబుగద
 నీ యూహ ప్రపంచంబు, నీ
 ధ్యేయంబెంతయు సిద్ధినొందుటయె,
 నేనిచ్చింతు, నట్లయ్య నా
 ప్రియంబొప్పగ ధర్మసూక్ష్మమును
 దెల్పన్ వేడుమా సద్గురున్
 శ్రేయంబయ్యది, చేయు మవ్విధిని,
 నేజెప్పంగ వేయేటికిన్ ॥

అన విని ధర్మశర్మయును నాతవిఁ జిత్తమునందు మెచ్చుచున్
 నినయ విధేయతల్ గలిగి, వేగమ తద్గురుమూర్తి సన్నిధిన్
 జని, శిరమొగ్గి మ్రొక్కఁ గని, సాత్వికభావ శుభాశిషంబులన్
 వినిచియుఁ గూరుచుండుడని, నేర్పన సర్వమెరింగి యిట్లనెన్ ॥

శర్మ ! నీ పినతండ్రి భాస్కరుని జ్యేష్ఠ
 పుత్రుడే గద ! యీతండు, పూర్వజ్ఞులైన
 నీ పితరులు పృథ్వులు దేహదీపకలిక
 లారుననుభీతి నీ కోసమంపినారు ॥

మోక్షసాధన సోపానములను నీవు
 మొదటిమెట్టునె వీడినా, వదియుఁగాక
 దానిపై మెట్టు నెక్క నీ తరము గాదు
 హితమహితముగఁ దలచి నీ వితని తోడ ॥

వైరాగ్యంబు గణించి పల్కుటయు,

నీ ప్రాజ్ఞుండు నా చేత గం

భీరంబైన స్వధర్మమున్ దెలియఁ

జెప్పింపంగ, నా సన్నిధిన్

జేరంగోరిన వచ్చినారలు గదా!

శ్రేయంబునొమి, కనన్

వారున్ సద్గురు దివ్యవాణికిఁ

బరిభ్రాంతాత్ములై రెంతయున్॥

సత్యమునిమ్రోల నుభయులు సాగిలఁబడి

యతని పాదాలకు శిరస్సులంట మ్రొక్కి-

“సద్గురూత్తమునాజ్ఞ కాసంతయైన

దాటరానిది మాక”ంచుఁ దేటపడఁగ ॥

పలికిన సత్యమానియును వత్సలతా పరిపూర్ణభావ హృ

ద్విలసిత మూర్తియై యనియె విశ్వమునందిటు తల్లిండ్రులన్

గలిగినవాడై ధన్యుఁడు, సుఖంబుగ సర్వము సిద్ధినంది, ని

ర్మల హృదయుండు నొను, బిత్తుమాత్మ

శుభాశిష్యముల్ లభింపఁగన్॥

సమ్యక్ హి క కర్మసంఘ సత్ఫలములన్

శాశ్వత కీర్తి నొసంగుటకును

వైదికకర్మసంపదల స్వర్గాదిక

గురుతర భోగముల్ గూర్చుటకును

నామాదికములైన యష్టసిద్ధులనంది
 యాస్తికత్వము నిల్పియలరుటకును
 భవింభరహిత కైవల్యంబు ప్రాప్తించు
 ప్రజ్ఞానదీప్తిని బడయుటకును।

నాదిమూలము పితరుల పాదసేవ
 యదిలభించుట సామాన్యమనంగరాదు
 జన్మజన్మాల సుకృత విస్తారపటిమ
 వరిలఁగావలె జన్మ సాఫల్యమునకు॥

కావున నోయిశర్మ! యిఁకఁ గాలముపుచ్చక వేగనేగి, నీ
 దేవతాదు, వృద్ధులయి దీనతనుండిన తల్లిదండ్రులన్
 నీవును భక్తి బంధుర వి నిర్మలభావము వెల్లిగొల్పఁగా
 సేవనంబు, మాపయిని శ్రీ గురుతత్త్వ విచారమందుమా॥

ఇంతకును జెంతఁగల నీ యదంత మింత
 మాత్రము నెఱింగి, ప్రథమ ధర్మంబెనీకు
 నెన్నఁగొ, చెప్పిపంపించి, కన్నవారు
 లృప్తిగనఁ జేయనైతి, నాడే దొసంగు॥

ఇప్పటికైన జ్ఞాతియగు నీతఁడు నీ యెడ దేవదూతఁగాఁ
 జపునవచ్చియుండుటనే సర్వము మంగళమయ్యె నింకనే;

జెప్పెడి మాటకున్ దివిరి చేసెడిచేతకుఁ బొంతనంబు మీ
రిప్పుడే చూడఁగావలయు, నెంతయు;

రండని సత్యమానియున్॥

వారి లోనికిఁ గొనిపోవ నారసిరటఁ
దూఁగుటుయ్యలలో హాయిదూఁగుచున్న
వృద్ధ పితరులఁట వారు విస్తువోయి
శిరములను వంచి ప్రణతులు సేసినారు॥

అగరుల్ చందనముల్ సుమంబులు,
మహార్థ శ్రీ దుకూలంబులున్
సాగసుల్ జిందెడు రత్నహారములు సంకోభింప, నా వృద్ధులే
యగజా శంకరులట్లు దోచిరి, మహాహ్లాదముతో శర్మయున్
దగు ధర్మాచరణప్రబోధ విలసత్ జ్ఞానోదయోక్షేజుడై॥

ఇంతకాలంబు గడచినన్ సుంతయేని
జేశికుల ధర్మమెఱుంగని ధిమణనాది
శిష్యు దోషంబుఁగొనక యాశీర్వాదించి,
పంపుడి! పితరులకు సేవలనొనర్ప॥

అని పాదాబ్జంబుల కెఱు
గిన తనసచ్చిష్యుఁజూచి, గృహబలికె గూరుం
డును, “మనుము ! తల్లిదండ్రుల
ననుమతి సేవించి శుభములందుము, చిరమున్”॥

‘అరుగుము ! నీ గృహంబునకు’ నంచు

వచించిన యంతఃబొంగి, సం

బరమునఁ దన్నుగొంచుఁ జనవచ్చిన

బంధువు వెంటనంటి, స

త్వర గమన ప్రయాస మొకపాటియుఁ

గానక యేగె శర్మయున్

గుమకృప నాత్మలోఁ దలఁచికొంచుఁ

బ్రశాంత మనః ప్రపూర్ణుడై ॥

శ్రీరామా ! యిది వింటివేగద జనశ్రేయస్కు-రాదర్శమా

సారాంశంబును వేరఁజెప్పఁబనియే ? సౌజన్య సమ్యక్సుధీ

సారోదారులు మీరు సోదరులు, నా సంధ్యా గ్నిహోత్రాది కా

, ర్ధ్యారంభంబులకేగఁ గావలయు,

మధ్యాహ్నంబు గావచ్చెడిన్ ॥

అదిగొ, యికమ్రోగఁ గలదు మధ్యాహ్నవేళ

గడచుచుండుట, దెలుపునగార, నగరిఁ

జక్రవర్తియు నట నిరీక్షణ మొనర్చు

భారమతనికి మీ యెడబాటు ఊణము॥

అనిన గురూత్తమాంధ్రీ యుగళానతులన్

రఘురామచంద్రుడున్

దన సహజన్ములున్ దరలి,

తద్గురు వర్ణిత ధర్మశర్మ గా

ధనుగల సారమున్ విపులతా

గరిమంబున జెప్పికొంచు, నె
మ్మనముల ధర్మసూక్ష్మమును మన్ననఁ
జేయుచునేగి రందఱున్॥

గునగున వచ్చుచున్న తనకూరిమి

పిల్లల తీవిఁగాంచి, “యీ
యినకుల రాజచంద్రులట, యీ
మహినేలుదురంట, మాని న
జ్ఞన నుతిపాత్రులౌదురట, శత్రు
భయంకరులంట, రండు! మా
ధనముల మూట”లంచు, వసుధాపతి
పంక్తిరథుండు పల్కుచున్॥

గబగబ ముందుగాఁజని యెకాయెకి

రాముని జంకవెట్టి, యీ
సౌబగులరాసులౌ సుతులఁజొక్కుచుఁ
దక్కిన మువ్వరన్ మనంబు
బహుకృతార్థతన్ దనర ముద్దులు
వోయుచునుండ, సంతలో

దబదబ మ్రోగె తూర్యము, లెదన్

ముదమెంతయు మిన్నముట్టఁగన్॥

అది మాధ్యాహ్నిక కాల్యకృత్యముల
 చిహ్నంబైన వాయిద్యమూఁ
 గద ! యంచున్ రఘువంశ వర్ధనుఁడు,
 దత్తార్కరక్రమాసక్తుడై
 హృదయాన్లఁది సుధారసోక్తులయి
 తండ్రిన్ దేల్చు ప్రతాళితోఁ
 గదతెన్ భావన కందరానిది
 యతాకృత్యస్ఫూర్తి నిండారంగన్॥

గురుశుశ్రూష సమాప్తయయ్యె;
 నికమాకుఱ్ఱల్ భుజింపంగనా
 తరుణం బియ్యది, యంచు, రాణులటులా
 దారిన్ సమీక్షింప, భూ
 వరుడున్ బుత్తులు, దోచె; సంభ్రమమునన్
 వారిన్ వడిన్ జేరి, ము
 వ్వురు నామువ్వురఁజంక వెట్టికొనిరా,
 మోదంబు పొంగారంగన్॥

అది యపరాహ్ణవేళ, కమలావ్రుని వేడిమి తగ్గు చుండఁ, గో
 విదులగు సభ్యపుంగవులు విశ్వజనీన సమస్తయోజనల్
 సదమల బుద్ధిజేయఁదగు చల్లనివేళ నగారమ్రోగె నం
 త, దశరథుండు నిర్మల మనఃపశీపూర్ణ ముదాన్వితుండునై ॥

రాజసభా విభూషితులు రాజవచేఁబులు, దండనాథులున్
ధీజితులౌ బృహస్పతులు, దివ్యమసీంద్ర పురోహితాది వి
భ్రాజితమా మహాసభను, రాముని కోమల హస్తపద్మ మ
వ్యాజముదంబునన్ గొనుచు నచ్చిన,

సంభ్రమమంది రందరున్ ||

పున్నమ చందరున్ గనుచు. బొంగిన సంద్రమనంగ, సభ్యు లె
ల్ల నిజరాజచంద్రుడగు రాముని గూడిన రాజుఁగాంచి, స్వ
స్వోన్నత పీఠముల్ విడిచి, యొక్క పరిన్ జయశబ్ద ఘోషలన్
మిన్నులు ముట్టజేసిరట, మేదిని వార్త దివంబుఁ జేరఁగన్ ||

అంకముఁజేర్చి పుత్త్రునిముఖంబుజ దివ్యమరందపాన మ
త్తాంక మనస్కుడయ్యు, మహిమాన్విత

యోగి విధానఁ, దత్సభన్

శంకలకెల్లఁజిక్కక ప్రశాంత నదుత్తరముల్ ఘటించి, యా
వంక వసిష్ఠమాని గురువర్యులతోఁ బలుకున్ గృతజ్ఞతల్ ||

దేవా! తానక సత్తపోజనిత మూర్తీభూత షాఙ్గణ్యతా
దై వీశక్తియె యీ రఘూద్వహుఁడు, నిత్యంబైన సత్యంబునై
యీ విశ్వాంధతమః ప్రదీపమగు తండ్రి! మీ విశ్మాతలాకున్
భావస్ఫూర్తియె యీ కిశోరము; సదాపర్థిల్ల దీవింపుఁడీ! ||

సభఁజాలించిరి మంత్రిపుంగవులు,

రాజన్యుండు నా రాజ కే

యభవార్థంబుల మంత్రముల్ నలుపు; నే

కాంతంబుగా నేగె, బ్ర

హృథవుండా రఘురామచంద్రుఁగొని

విద్యాశాలకేతెంచె, నా

ధుధవాపుల్ భరతుండు లక్ష్మణుండు

శత్రుఘ్నుండు రానత్తఱిన్॥

నలుగురు శిష్యులున్ మిగుల సమ్రత శీర్షములంట మ్రొక్కి ని
శ్చల గురుభక్తిభావమున సద్గురు నంటి గమింప, విష్ణు వెం
దులఁజను నాయుధంబుల చతుష్టయమా నెనువెంటనేగు న
ట్టులఁగను పట్టెనత్తటిఁ గడుంగడు సంభ్రమ విభ్రమంబులన్॥

పాదములు నాల్గు నాల్గురూపముల నంది

నడచు ధర్మాధిదేవత నా, వెలుంగు

నలుగురున్ శిష్యులొవెంట నడవ, రాజ

సత్కళా నిలయముజేరె సద్గురుండు॥

నవరత్నఖచిత నేత్రో

త్సవ కర గురుపీఠి గురులు జ్ఞానైకధనుల్

సువిమల సాత్విక సుషమా

రవణ సుభాసీనులగుచు బ్రణవముజేయన్॥

శిష్యులొవెంట బ్రణవమ్మునేసి గురుని

యశుగులకుమ్రొక్కి గూర్చుండ, సంతరాత్మ

నలరి యుప్పొంగి, వాక్రుచ్చె నవ్వనిష్ఠ

మునియు నీరీతి శిష్యసమ్మోహితుఁడయి॥

రామా! నే డుదయాన జెప్పినది స్మర్త్యుంబె? నీ జ్ఞప్తియిం

దేమాత్రంబది యన్నదో, మెఱుగనొనే? దానిసారాంశ మే

మో? మాకున్ వినిపింపఁగల్గుదు వె,

సమ్మోదంబుగా ? నన్న శ్రీ

రామంకెంతయు భక్తి భావ వినయప్రాజ్ఞుండునై యిట్లుచున్ ||

శిష్యులముమేము, మమ్ముశాసించి, ప్రశ్న

లనఁగ దేశికులొక్కరేయర్హులట్లు

లుత్తరంబీనిచో శిక్షనొందఁజేయఁ

గలుగునవ్వారె; మమ్మేలవలయు వినఁడు ||

ఈ దేశేంద్రియ జన్మ కర్మలను మాకీయంగనేగాక స

మ్మోదంబొప్పఁగ రక్షణంబున, సదా పోషింపఁగా నోర్మిమై

దాదాత్మ్యంబును జూపునట్టి పితృ వాత్సల్యంబుతో సాటి యా

నే? దైవంబును, నిట్టి ధర్మమెఱుంగన్

శ్రీ సద్గురుల్ దెల్పురే! ||

ఎన్నోపక్షము లెన్నియోవ్రతము, లెన్నెన్నో కఠోరంబులొ

బన్నంబుల్ పడ దైవదర్శనము లభ్యంబై వరంబబ్బుఁగా,

కెన్నన్ గంటికి తెప్పవోలెదము

తామెక్కాలమున్ బుత్తులన్

జెన్నారన్ గను తల్లిదండ్రులకు నాశ్రీశుండునున్ నాటియే ||

ఆపై నంతటి పత్సలత్వమున శిష్యవ్రాతమున్ దేల్చి మే

థా పారీణతఁ గల్గఁజేసి, యమితోత్సాహంబు పుట్టించి ప్ర

జ్ఞా పూర్ణంబగు ధర్మవిగ్రహులుగాఁ జక్కన్ వినిర్మించి, మా

ప్రాపౌ సద్గురు పాదులే జగతి నారాధ్య ప్రభానామదుల్ ||

కోకిల పాటలన్న, దమకుంగల విద్యల శిష్యమస్త కో
 క్కరినది, మానవుని జైవ సమాను నొనర్చు సద్గురు
 వానిని ప్రాముత్తియును, నాపరమాత్మ పూయతంజె, రుణం
 పునుకాత్రిం పీర్వంగలచే? యిటు

మ్రొకుటెగాక భక్తిమెన్॥

చేయి పువ్వులు నేర్పిన నీతి యిదియె
 యనుచు భావించు, నొనగులేమైన నున్న
 పంపి సున్నెనులన్ జేయమనవి యిదియే!
 నాచేయి పంజేహమొక్కటి మాన్పఁగొలుతు॥

జానకి చిన్ననీళ్లు లమితాదర మొచ్చంగ “రామచంద్ర! నీ
 పాదములకు నీరు పుంబు వినఁగోరెద” నన్న, రఘూద్వచుండు, ని
 త్లను “నానెత్ జనిత్రుకొక యయ్యకు నమ్మకు వేరొకండు చే
 కొనఁ బునుచున్నా, వారలకు

గూఢునె పూరుషధర్మవర్తనల్॥

అనిన పరీక్షలకు విధి, మా రఘు పుంగవు లాలకింప ని
 త్లను: పరిత్రో మెలంగవలె నా తలి

దంక:లచూడ్చ బొల్బ మం

నున నటమీదఁ జెండ్లియయి తోరపుభక్తిని భర్తృసేవలన్
 దని నుని శాస్త్రధర్మము, ముదంబున శాకీక మింకఁజెప్పెదన్॥

తస్మిన్సర్వేణ సోదకున్ జైవమైన

సంతయో వేదకొనఁగాఁ యీయఁబోరు;

తనను గోరకయున్న నవ్వనిత హృదయ
మెఱిగి నాథుడమితముగా నిచ్చియేలు॥

తనసంపాదన శక్తియుక్తులును విద్యాగౌరవోన్నత్యముల్
జను లెందెందెటు మెచ్చుకొన్న, నది భాస్వద్ధర్మపత్ని మహా
ద్భుత పూజాఫలమంచు నాత్మకును నాత్మన్ జేర్చి వర్తించు, భ
ర్తను మీరందగు దేవులందుగలఁజే ?

తన్వంగికెబ్బంగులన్॥

రామా! వింటివిగద! నీ

కామోదమె? సందియంబు నటువానినదే?

యేమైన శాస్త్రవిధిగా

మోమోటమి లేక మెలఁగఁబోలున్ జుమ్మా! ॥

ఇంకను గాలములగుఱిచి యిప్పుడె

చెప్పఁగనుంటి, గాని యా

పంకను బల్చిమంబుగఁ బ్రభాకరుఁడగుచు నుండె, సంధ్యకే
యంకిలిఁ గల్గరాదుగద! యంచు పచించుచునుండు సంత వే
ళాంకిత తూర్వనాదములు నట్టె వినంబడ, రాజపుత్రులున్ ॥

వినయమున గురుపాదపంధనమొనర్చి

యొకటఁ దమరాకకై వేచియున్న తోడి

బాంకులతోడ నుద్యానసనముఁ జొచ్చి

యాటలాడిరి, వారా దినాంతమందు॥

తడవు శ్రీరామచంద్రుని విడిచియుంటి

ననుచు నిటునటుఁ దరలి యుద్యానవీధి

కేసీ క్రీడించు కొమరులవీరుఁ జేయు
చుండ వశరథరాజనూర్తాండుఁ డచట॥

జిగ్గోబాలురు, పంటపైచుకొనినా, రవ్వారిలో రాముండున్
ఇరవీయన్ మఱి లక్ష్మణుండును

నిగర్వ స్వామిశత్రుఘ్నుఁడన్
నిమిషవిష్పక పంజినారలటు లావర్తంబు నందందఱున్
గురుతింపబడె దొంగఁగానొకఁఁడు, దీనుండైన బాలుండొగ్గి॥
దావలనూటునఁ జెట్లనీపలఁ బోయి డాగిరి బాలకుల్
పదిమనా మరకత్తులంబలఁ బైకి క్రిందికి దాటుచున్
గవత్తెట్టిటు దొంగబాలుఁడు కాదుకూడ దటంచు న
య్యవనునన్ జెలికాండ్రబట్టఁగ

నాతురత్వము చూపెడిన్॥

పరుగుపరుగున వెంటసింబడియు బాల
కులను నొక్కనినైనఁ దాఁ జలమునట్టి
మూర్ఖుకొనలేక చూచూసమునను నొక్క
యెడ నిలువఁదన్ను నుడికించు బుడుతలఁగని॥

వెలవెల నవ్వుచు నటఁ గడు
బిడియమునన్ శిరమువంచి వెంగలియై, నె
న్నడి పచ్చు కంటినీటిన్
వెడలంగానీక గుటకవేయుచు నుండెన్॥

ఎంత యమాయకుండో, యివుడిచ్చట

దొంగగనున్న వీడు తాఁ

జెంతనెయున్న బాలకులఁ జేతనుముట్ట నశక్తుఁడట్టిటుల్
 వింతగఁ జూచుచు న్నిలిచె, వేమకురామునె గోరునట్లు వగా
 సంతయు శక్తిలేని తయూర్తికి దిక్క గుమన్న కై వడిన్॥
 భక్తుల మూర్తివిన్న భగవంతుఁడు తొందరజూపునట్లు లా
 సక్తిని మా రఘూద్యహుఁడు జాలిగఁ

జూచుచుఁ దానె చయ్యనన్

శక్తివిహీన బాలకుని సన్నిధికిఁ జనుదేర, వెస్కగా
 యుక్తిని జూపినట్లతఁడు నొక్కక్షణంబునఁ గొంగిలించినన్॥
 “కొందఱు దొంగరాముడని,

కొందరు వీని నశక్తుఁగాంచి, చ

క్కం దయఁజూచె రాముఁడటు

గాదని” పల్కుచు వాదులాడి, వా

రందఱు నాటనింకొకటి యూడ

మంచును నిశ్చయించి, రా

యందము చందమున్ దశరథావని

నాథుఁడుగాంచి, పొంగఁగన్॥

మనము వేరొండు కోతికొమ్మచ్చి యాట
 నాడము ప్రొద్దుగుంకు సయ్యంతలోనఁ;
 బ్రభువుగా నుండవలె నిందు బాలుఁడొక్కఁ
 డందరి చెట్లపై దాగి యూడవలయు॥

శుశ్రూష కోతులమిట మా

రామమున భాసిండు బ్రభువు; రండో! యనుచున్

భావిండు హృదయ మాటున

వామరాశికి, కైంకరికొకరు తరుముచు నచటన్ ||

అంతయు నాచుచున్న పసుధాధిపుడా పసిపిల్లలందు, ర
స్వంతయు వేదభావము, నబద్ధములాటల యందుగూడ, లే
కెంతయు సఖ్యభావములె యేర్పడి

యుండుటకు సంతసించుచున్

నింతకు జంద్రకాంతమణి వేదికపై సుఖముండె నంతలో ||

గునగున నాలురందఱును

గూళ్లకు బక్షులు నేగునట్టు ల

ద్వీపమున బూలచెట్ల కెగ్రెబాకిరి,

కొందఱుశక్తులై, యటన్

మనుకొని గుఱ్ఱగూడెరుగు పూ బొదలందు

మునింగియుండి, ర

య్యనువున రాముడొక్క సుఫలాయత

వృక్షము నెక్కఁబోయినన్ ||

అన్నా! యన్నా! యని యా

నన్నులై విలిచె భరతబాలుడు రామున్

గ్రన్నన రాముండెంతో

మన్ననతో నిలిచె, చెట్టుమాటున నంతన్ ||

భరతుఁడువచ్చి, “నీవుప్రభునర్ముడ వచ్చితి రాజదండమున్
గరమునఁబట్టి యొక్కొకనిగా నటుతాకుచు నొక్కచోట, స
త్వరమున గుంపుగానునిచి, దాటుచు గంతులు వైచువారలన్
గురుతుగ నాల్లుభాగములు గూరిచి దిక్కులఁబంపఁగావలెన్॥

దూరముగ వారువోవుట దోచినంత
నిదిగో! యీ గంటఁబట్టి వాయించవలయుఁ
బరుగుపరుగున వారెల్లవచ్చి నిన్ను
ముందుగాఁ జేరుకొనఁ గోరుచుందురయ్య॥

అవ్వారిన్ మునుజేరిన
మువ్వరె యీ యాటలందు పుణ్యులు, వారే
మవ్వంపు మంత్రిపుంగవు
లిచ్చితి నాడంగరమ్ము ! కృపసేయుమయా! ॥

ఆ రీతి గడుముద్దులొల్క, భరతుండారాముతోఁ బల్క నా
యా రామాంతరభూజ, మా ప్రభు మనోజ్ఞానంద సంస్పర్శ నో
దార స్ఫూర్తినిబొంగి, పుష్పనికరోత్తాల ప్రభాసారభ
త్వా రమ్యంబగు నాత్మశాఖిను

గ్రిందైయుండఁగా వ్రేల్చుచున్॥

చివురుల వ్రేళ్లను రాముని
నివురుచుఁ, దన్మయతఁ, బుష్పనికరము విభుపై
మివులంగఁ గురిసి, సార్థక
భవియయ్యె ననంగఁదోచెఁ ప్రభువర్జునకున్॥

తమ్ముచినాక్యముల్ విని ముదంబునఁ జేత బుజంబుపట్టి, నీ॥
 నిమ్ముగనాకు, మాదుగను నేగుము క్రితగ మిత్రబృందమున్
 నెమ్మదిగా స్మృశించి, యిటునిల్వఁగఁ
 బంపుము, నేనె వారలన్

సమ్మతి నాల్గుమూలలకుఁ జయ్యనఁ బంపెదఁగాక! యింతకున్
 మాదు మీ వృక్షశాఖలసొంపు పెంపు
 నావరించినదిది నన్ను నాత్మనలతి.
 వీడనింతట, దీనినే విడువఁజాల
 ననుచు, భరతునిబంపిన యంతలోన॥

ఇంచుక సేపెడబాటు స
 హించని యా ముగురుతల్లులెంతయు, సంకో
 చించక యుద్యానమునకుఁ
 జం చల్లతలట్లు భర్తృసన్నిధిఁ జేరన్॥
 భార్యలటువచ్చి నిలచినన్ బ్రభువరేణ్యుఁ
 డవయకుండెను గొమరుల యాటలందు
 మాటలందును మునిగి తన్మయతఁ జెంది
 మానసికముగా వారితో మసలుచుంట॥

కౌసల్యాసతి యంత, దృష్టి నలువంకల్ బారఁగాఁజూచి, “తా
 నాసీనుండయి చెట్టుక్రింద నడుగో! మారాముఁ డే
 లా సంఘంబును వీడియుండె?” నని, దీర్ఘలోచనఁ జెంది, యా
 లో, సంతృప్తినిజెందె, లక్ష్మణుఁడు

బాలుకరామునిఁ జేరఁగన్ ॥

కాంతలార! మీరు కండ్లారఁ జూడుఁజీ
 వింతఁగొలుపు రామువిధమదేమి?
 యింతవరకు నెఱుఁగ విట్టి విశేషంబు
 లెంతలెంతలా ననంతజగతి॥

జ్ఞానముగల్గు మానవులెగాక, చరాచర జీవకోటియున్
 మాన విశేషసంజ్ఞలను మా రఘురాముని దివ్యమంగళం
 బైన స్వరూపదర్శన సుఖావహ భావముఁ జూపునన్నచో
 దీనికి సాక్ష్యమీకు జముతియ్యని పాలిడినట్టి ధేనువున్॥

లడిగో! చూడుము! కైకయీ సుతుఁ డ
 దే యా మిత్రబృందంబు వెం
 బడి యొక్కొక్కని రామసన్నిధికిఁ
 బంపన్, వారలున్ వేగ మ
 య్యుడు వర్గంబది చంద్రుఁజేరునటు
 లెంతోఁ బ్రీతితోఁగంతుచున్
 బడుచున్ లేచుచు, రామచంద్రుని
 సమీపక్షోణి కేతెంచెడిన్॥

కైకారాజ్ఞియు, రామచంద్ర వదనోత్కర్షప్రకాశాత్మ కా
 స్తో కాత్మానుజ వత్సలత్వమది యెందున్ స్పష్టమైతోప, సు
 శ్రీకల్యాణ గుణాకరుండనఁగ, మైత్రి దోడి యా బాలురన్
 వాకుర్ తీవినిబల్కుచుంటఁగని,

వహ్వో! యంచు నుపొంగుచున్॥

మంజుశోభలఁ గాంచి, తన్మయత నల్లె
యప్పలం దేలియాడు మీనాదు లహహ ! ॥

ఎరలున్ వలలును లేకపోయనను

నెంతేఁ బ్రేమభావమ్ముతో
నురుకుల్ వేయుచుఁ జెంగుచెంగునను

దా మొండొంటినిన్ మీరగా
బడుగుల్ వాడుచు రామచంద్రుని

కరాజ్ఞ ద్వంద్వమున్ జేరి యా
పరమానంద రసానుభూతి మహిమా

పారంబుగాఁ జొక్కిడిన్ ॥

రామచంద్రుండు వాని యార్భట సరణి
నట్టెతిలకించి పులకించి, రట్టుసేయ
కుండ సుస్మిత వదనుడై యుండు, లక్ష్మ
ణుండు దొలినుండి పరికించుచుండి తలఁచె॥

ఆ మీనంబులకే తెలియును

రామునకే తెలియు నచటి రమణీయ మనః

ప్రేమానందం బయ్యది

యేమో? యితరుల కొకింత యెఱుంగన్ దరమే? ॥

తక్కుగలవారి కేరికిఁ జిక్కకుండఁ

దుప్పలుపున నీటిపైఁ దృల్లిపడుచు

రంగురంగులఁ జూపి యా రాము నెదుటఁ

దళుకుదళుకున మెరసె నత్తటిని మీలు॥

రామచూడా! యని పుత్తునిన్ బిలుచుచున్,

“రావోయి ! వేళాయె, నే

నీ మాపిచ్చట సంధ్యవార్చుకొని”,

యిట్టై వత్తునంచిన నే

మేమో పల్కుచునుండ, రాణులును

దామేతెంచి రా చెర్వ నం

దా మీనున్ రఘురాముతోఁ గలసి

క్రీడాయ త్తపశా నత్తటిన్.॥

ముకుళించుటకు సిద్ధముగనున్న పద్మాల

నుండి ఝుమ్మని తేటిపిండు వెడల

నిందు కరస్పర్శ మందుకొనం జూచు

కలువలకాంతి క్రేవలను వెలుంగ

సందాక దీర్ఘు సందొంటికొల్పి

నిలిచిన బకములు నింగి కెగయఁ

జక్రవాకంబులజంట లొండొంట వీ

డక యుండఁగాఁదగు చాలుసూపఁ॥

తీరమున నున్న తరులతా వారమందు

సందముగఁ బక్షి బృందము నాలపింప

నపర సంధ్యామహోల్క్లి యచటఁ దోచె

తాము నలరింప వచ్చినదేమొ ? యనఁగ ॥

సాయంసంధ్యను బూర్జిజేసికొని రాజన్యండు సత్పత్తి భా
ర్యా యుక్తుండయి, రామువెంట

నటు మిత్రవాతమున్ రాగ, నా
త్మాయ త్తంబగు రంగనాథుని సమత్పదుల్ వడిన్ దీర్పఁగాఁ
బోయెన్ వందులు సూర్యవంశ చరితంబుల్ పాడి కీర్తింపఁగన్॥

అట శ్రీ వైష్ణవపూజ నా విధుల

శ్రద్ధాసక్తులన్ జూపి, ది
క్తటముల్ మ్రోయఁగ మంత్రపుష్పమును
నా ధాత్రీసురుల్ స్వస్తిగాఁ

బటు కంఠస్వర యుక్తహానటు

పరింపన్ స్వర్ణ రత్నద్యుతి
చ్చటలన్ వెల్లెడు భూషలర్పణము

రాజన్యండు గావించియున్ ॥

ఆనందంబున కాలవాలమపు పుత్రావృత్తిఁ గల్గించి, చి
త్తానన్ గల్గిన చింతదీర్చితి వసంతా ! యింకతత్పత్తి స
ర్వానర్థంబులఁ బాపి, సౌఖ్యమును దీర్ఘాయుష్య భాగ్యంబులన్
శ్రీ నిత్యోత్సవమిచ్చి ప్రోవఁగదవే ! శ్రీ కామినీవల్లభా !॥

మా చిరంజీవులందు మున్మలసిన యఘ

సంతతి యదెంతయైనఁ గాసంతయైన

మిగులకుండగ నాకు సంప్రీతి నొసఁగి

నా సుకృతములఁ బుత్రిసంతతి కొసంగి

నిసువులను బ్రోవుమా ! హరీ ! నీరజాక్ష ! ॥

అని మనసారంగఁ బ్రార్థిం
చిన మను జేతుండు భక్తి చిగురింపంగాఁ
దన నర్పి స్వార్పణమతి
జగ్దాను హృదయ మలరగ సాష్టాంగపడెన్ ॥

ఆ శరాత్పరు డతని సంప్రార్థనంబు
నాలకించెనా? యన, మందహాస మొకటి
తన్ముఖాబ్జమునన్ దోచె దశరథునకు
జగతి హరిమించు సులభ ప్రసన్ను లేవరు? ॥

ఆ లోనాక కన్య విలా
సా లోకానంత కాంతులలము కొనంగా
వాలిన జడ మడమలపైఁ
దూలించుచు, నగు మొగంబుతో నేతేరన్ ॥

నీలమణి చ్చవుల్ నింపు మంజీరముల్
పాద పద్మంబులఁ బలుకతింప
బంగారు రంగారు లంగా విలువనల్
చెంగావి కాంతులఁ జిమ్ముచుండ
కరకంకణ క్వణ క్వణిత నిస్వనములు
చెవుల నింపులనించి చెలఁగుచుండ
జీవిని కాంతి సంజీవ సౌందర్యమై
కంఠు శారుణిమ వక్షమున మెరయన్ ॥

వజ్రవై డూర్య మ్మాక్తికా భాసమాన
కర్ణ నాసికా భూషణ కాంతు లెల్ల
నందఱను బల్కరింప, దేవాలయమున
లలిత బాలామణి సముల్లాస మలచె ॥

సోగలఁదీరు కన్నుగప సొంపును, నున్నని నిగ్గుటద్దముల్
గాఁ గనుపట్టు చెక్కిఁళులుఁ గమ్మని బింబ ఫలాధరోష్ఠమున్
ద్రాగెడిపాలు గన్నడఁగ రాజులు కంఠము, ముద్దులొల్క నెం
తో గికురించు నా చిబుక నూత్న విలాసము నెన్నశక్యమే?॥

ఎవ్వరి దానవమ్మ ? నిను నేమని పిల్తురు ? విప్రకన్యవో ?
మన్వపు రాజకన్యకవో? మా కెఱిగింపు మటంచుఁ గోరఁగా
నెవ్వరికేని దావిడక, యింతులమధ్య ననంతు గీర్తనల్
రువ్వచుఁ గోకిల స్వనము ప్రోదిగ నవ్వల బఁడియై యిటాల్ ॥

వేమరు బాలరాముఁ గనువేదురునన్

గనుచుండి, నూత్న క

న్యాయణి, “నాయనా! రఘుకులొదయ!

తాపక నామధేయ మే

మో, మృదుభాష బల్కెదవె?

ముద్దులబాల!” యటన్న, లక్ష్మణ

స్వామియు, “రాముడ”ంచు బిలువంబడు

నమ్మ!” యటన్న నామెయున్ ॥

“నే నీతని సక్షితి నే
 లా? నీ మాటలివి?” యంచు నటునని రామున్
 డా నెత్తుకొనుచుఁ జంకన్
 యానికతో ముద్దులిడుచు మురియుచుఁ బలికెన్॥

వనతఁ మీ మువ్వరిలోఁ
 గనియెంచును నీతని సుకృతి కాసల్యయె, యో
 జననీ! సంకోధారకుఁ
 జననలా! యితఁడె విశ్వమంతయు నేలున్॥

భ్రమింతు రామదేహమును ముద్దుల
 మూటగ మాటలాడుచున్

బ్రాహ్మముఁ జూపి రామునొసలన్
 దిలకంబిడి, రంగనాథునిన్

బ్రమింతులొనర్ప నేగి యట బాలుని
 డించియు నందు నేవకా

గణమును రాజు, రాణులును
 గాంచుచునుండ నదృశ్యమై చనన్॥

ఈ దృశ్యంబు విచిత్రమా చలనచిత్రాదర్శ మాత్మైక వే
 డ్యా భారంబగుఁ గాని, యెండొకరితో నట్టిట్లు వాకొంట యే
 లా? పై నీ మహిమాన్వితం బయిన మాయాశక్తి
 నూహింప, బ్ర

హ్మదుర్ నేతరటన్న, మర్త్యులకు శక్యంబానె కన్గొంటకున్ ॥

లీలగ రామచంద్రుడు చలింపని మానసుడౌట నిట్టటుల్
 బాలురఁ దమ్ములన్ గలిసి పాడుచు నాడఁగ నాలయంబునన్
 జాలఁగఁ గాంతిపుంజముల సౌరు చెలంగెను; సర్వదేవతా
 జాలము చేరి, యందుఁ దమసంతసమున్ వెలివచ్చిరో?
 యనన్॥

ఆలయమంతయు నొక క్షణ
 కాలం బత్యంత దివ్యకాంతిఁ బ్రకాశిం
 జాల వెలుంగఁగఁ గౌస
 ల్యా లలనయు రాజచంద్రు సరయుచుఁ బలికెన్॥
 దేవా! నాడటు గర్భభారనయి, శ్రీదేవీ సమర్చున్ ధరా
 దేవాశీస్సుల నందుచున్, సుతునికై దివ్య వ్రతోద్యాపనల్
 గావింపందగి కాలముఁ గడుప, జాగ్రత్స్వప్నమై దోచె, శ్రీ
 దేవీమూర్తి యొకప్పు; నే శయనమందే యుంటి నప్పట్టునన్॥
 ఆ నవయావనాంగి హృదయంగమ దివ్యముఖాబ్జ శో
 భా నవ దృగ్విలాసముల నస్తికి నాస్తికి మధ్యమధ్యయై
 తేనియ లొల్కు పల్కులను దేటుల టెక్కలమించు నీల వే
 ణీ నటనంబులన్ గలిగి నిల్చిన, తేచితి సంభ్రమంబుగన్॥
 ఆ పద పద్మరాజి నరుణారుణి మోచ్చనఖాళి దీధితి
 వ్యాపిత రాజసౌధయయి, యా నవరత్న సువర్ణ భూషణో
 ద్దీపిత గాత్రయై, నను సువీర్ణ కరంబులఁ గౌగిలించి, నా
 ప్రాపయి నిల్చె నా లనన లక్ష్మీయై నీశయై
 భూమిదేవియో?॥

ఆ మాతృత్వ రసానుభూతి

హృదయాస్పృశైక వేద్యంబుగా
సామాన్యంబగు ప్రేమభావమునఁ

“గౌసల్యా?” యనన్ బిల్చి, డ్రెం
తో ముద్దాచెడు హస్తపద్మముల,

నా తోరంపు గర్భంబు నే
దో, మంత్రంబు ఫణిచుచున్ నిమిచె,
సంతోషంబు నిండారగన్॥

“దుర్భర వార్ధక్యంబున

గర్భం, బిదియెల్లా?” యనుచుఁ గనలకు మమ్మా!

నిర్భయముగ నుండుమ! యా

విర్భావ మగాధమాను, విశ్వోన్నతమా॥

అని యారీతి వచించి, శ్రీ జనని

మాయంబైన, నేఁదెల్పి మైఁ

గనుచో, నాల్గవజాము రాత్రిగడచెన్

“బద్మాంబికా రూప ద

ర్శన, భాగ్యంబు లభించెనా” కనుచు,

నుత్సాహంబు పెల్లుబెప్ప; నై

నను, బాలామణి పుట్టునేమొ?

యను చింతిన్ గొంత వాపోయితిన్॥

నను మన్నింపఁగ వేడికొందుఁ బ్రభులన్!

నా చింతయే మూల మ

య్యెను, మీ కియ్యది చెప్పకుండుటకు,

నెంతే నాత్మవిశ్వాసు లా

చును, వంశోద్ధరణంబు నా కడుపునన్

శోభిల్లు నంచున్, మనం

బునఁ గొండంతగ నుత్సహించు మిము,

మీ మోదంబు నెల్లాపుదున్?॥

నిండు మనంబు నవ్యసవశీత, మొకించుక దాపమేర్పడన్

మెండుగ నొప్పుకుండు నొకొ? మించిన దేమిట? నంచుఁజెప్పకే

నుండితి, నా పయిన్ దెలుపకుండితివి స్మృతినంది భూపరా!

కొండొక భావమున్ విడిచి, కూరిమినన్ క్ష మియింప వేడెదన్॥

తనవుత్తున్ గరుణించి, యందఱకుఁ

బ్రత్యక్షంబుగాఁ బ్రీసతిన్

దన హృత్సీమను నిల్పి, మొక్కె,

ధరణీనాథుండు, కౌసల్య చె

ప్పిన స్వప్నంబును వించుఁ దన్మయత

నీ విశ్వంబునే విస్మరిం

చెను; దక్కుంగల రాణివాసమును

నిశ్చేష్టాత్మలై యుండఁగన్

కని వినియు రాముఁడే మెఱుంగని విధమున

సోదరుల మిత్రులన్ గూడి స్తోత్రములను

ఋషికృతంబుల, బొడుచు నిందునందు
నాలయంబున దిరుగుచు నాడుచుండె||

అర్చకులు నంత దేవ సమర్చనంబుఁ
బూర్తిఁగావించి, బంగారుపూల పల్లె
రమున దేవీపదాంకిత విమల పేఁమ
రత్న శతగోప పాదతీర్థములఁ దెచ్చి||

పాదుకలు శిరమునందిడి
వేదోక్త శుభాశిషముల వెలయుంచుచు, దీ
ర్ఘోదక మందఱకొసఁగి, ప్ర
సాదములన్ బంచి రచటిశౌరి విధేయుల్||

రాతిరి వేళ భోజన విరామముదెల్పెడు తూర్యనాడ
ఘాతము నంతలోనె విని కాంతలు పుత్తులు
వెంటరాఁగఁ దాఁ

జేతము పల్లవింపఁగను, శ్రీ రఘురాముఁ జరాచర
నాతము ప్రేమాతత్వ వరివస్య లొనర్చుటలున్ రఁ
పూత విలాసదర్శనము, ముగ్ధునిగా నొనరింప భూష
ణ విషమాలె యొండొరుల

స్వానుభవంబులుఁ జెప్పికొ
త్రీ విభుఁగూడి మోదమునఁ దేలుచు,

రాణులు పుత్త్రరత్న సం

భావిత కక్షభాగలయి భాస్వరు
 దంచిత రాజవేశ్యమున్
 సేవక సేవకీజనము సేవలానర్పగఁ
 జేరిరందఱున్.॥

పిల్లలు పెద్దలున్ గలిసి లెచ్చగనుండు మహానసంబు నం
 దుల్లము లుల్లసిల్ల రుచిరోదనముల్ భుజియించి, భక్తిమై
 నల్లన రాగులా విభు పదాబ్జములన్ నతఁజేసి, యాత్మ గే
 హోల్లసిత ప్రదేశముల నొప్పగఁజేరి శయించిరందఱున్॥

కౌసల్యానతి శాంత సౌహృదయ, సాక్షాద్విష్ణు తేజస్కుఁడై
 భాసిల్లన్ బతి, భక్తితత్పరత సేవచేసి, యీ మానవా
 భానుండై, నుత్తరహంతుఁడై విల్చుకొను సౌభాగ్యంబు గల్పించె జే
 వీ సౌందర్యుడు రామమూర్తి ;
 యనుచున్ వేసూరు లుప్పొంగుచున్॥

చిక్కనిపాల్పై మిసిమిఁ జెందిన మీగడఁ; గండచక్కెరన్
 గ్రుక్కెఁ యుఁ బచ్చకప్పురము గుంకుమపువ్వును మేళవించి యా
 ఘక్కిని నేలకుఁ పొడి గుబాళిదలిర్పఁగ హేమసాత్రలన్
 జక్కగనుంచి రామునకు నాథునకున్ బ్రయమార నిచ్చినన్॥

గబగబ రామచంద్రుఁడు నెకాయెకి,
 లక్ష్మణుఁడున్న యట్టి యా

సౌభగులమేడకున్ జనియు,

సోదరమూర్తిని గాంచి, పిల్చి, స్వా

మీ బహుళ దుగ్ధమిచ్చి, యటుదోకొని
 వచ్చియుఁ బ్రేమమీరఁగా
 శుభకర శయ్యపై నిదురఁజొక్కిరి,
 చిత్తము లేకరూపుగాన్ ॥

సోదరు లిర్వురున్ హృదయ
 సూనము లొక్కటిగాగ, శయ్యపై
 నూదిశయింప, మాతయు సముత్సకతన్
 దనశయ్యపై సుతున్
 బ్రోదిగఁ బండఁబెట్టుకొనఁ,
 బొల్పున లక్ష్మణమూర్తి యేదియో
 సాధనుబొందెనా, నులికిపాటున
 లేచియుఁ జూచె నట్టిటుల్ ॥

ఆ కౌసల్యయు లక్ష్మణు
 నాకృతిఁగని, యతని గూడనండనునిచి తా
 జోకొట్టిన ద్వైచూతురుఁ
 డై కూర్చెన్ రామునంటి యాజనని కడన్ ॥

వేకువనే సుమిత్ర తనబిడ్డఁడు నిద్దురవోపుచున్న యా
 శ్రీ కమనీయ రామ గృహసీమను జేరి, స్వఫాలభాగమున్
 సోకఁగ భర్తృపాద సతిఁజొక్కియు, లక్ష్మణమూర్తి నక్కునన్
 దాకఁగఁ బట్టియెత్తె, సముదంబున నాత్మవికాస భాసియై॥

రఘువంశ గాథా విరాజిత కేయముల్
 వందిమాగధులుబ్బి పాడుచుండ
 భేరి మృదంగాది వివిధ వాయిద్యముల్
 నాగస్వరంబుతోఁ దూగిఁమోయఁ
 జిలుకలు గోరువంకలును దేవీస్తోత్ర
 పాఠముల్ సుస్పష్ట ఫణితిఁబలుక
 గోశాలలన్ గ్రొత్తకొదమ యా దూడలు
 తల్లుల పాల్గొలఁ దల్లడిలఁగ॥

భక్తితో దాసదాసీలు వారివారి
 పనులు నిశ్శబ్దముగఁ జేసికొనుచు నుండఁ
 గోసల తనూజ మున్నుండు కొడుకు పజ్జ
 వీడి; పతిపదాబ్జముల కర్పించె నతలు॥

ఆ పురిఁగల్లు దేవళములన్నిట నర్చక భాసురోత్తముల్
 రేపకడన్ శ్రుతిధ్వనులు రింగులువెట్ట, సహస్రనామ పూ
 జా పరికల్పనంబులఁ, బ్రసాద సముజ్జ్వల దివ్యవాసన
 ధూపసుగంధముల్ దిశలఁదోపఁగఁ జేసిరి, భక్తియుక్తులై॥

రమ్యమైనట్టి యా ధనుర్మాసవేళ
 రంగనాథార్చనలకునై రాజభవన
 మునకు వేంచేసినట్టి యమ్ముని పసిఘ్నఁ
 డచట నిద్రించు శ్రీరాము సరయుచుండె॥

లెమ్ము! లేలెమ్ము! శ్రీరామ! లేతకనుల

విప్పి, నీ పజ్జనిలచిన వినుత చరితు

రాజమార్తాండునకు, గురుత్వై జనుడగు

నివ్వసిష్ఠునకున్ నతులిమ్మటంచు॥

పలికిన కౌసల్యా వా

క్కులవిని, గురుమూర్తులం దకుంఠిత భక్తిన్

వెలుంచుచు శ్రీరాముడు

పొలుపుగ నొత్తిగిలె, శాంత ముఖ కమలుండై॥

అరుణారుణ ప్రభాకిరణ వికసిత ప

ద్మములట్లు నేత్రయుగ్మమ్ము దోప

క్షై రమాకాంతల మరపించు శ్రీ వత్స

మణిహారములు వక్షమున వెలుంగ

నమృతాంశు బింబాశ్మహాన చంద్రికలెల్ల

శుద్ధాంతమున నూత్నశోభగూర్చు

నవనన వికసితాన పద్మమునన నల

కాశులల్లన నందగింప॥

నీదురమేల్కొంచి, యెదురుగా నిలిచిచూచు

తల్లియొడిఁజేరి, యాపెముదలను జేసి

తండ్రికిన్ గురువులకు బాదముల కెరఁగె

మర్యాదగుణవర్తి శ్రీ బాలరామమూర్తి॥

వాసిష్ఠ హస్తపద్మం

బా సుందరబాల మస్త కా రోహితమై

భాసిలఁ దద్గురు ముఖమున

బాసల్ విననయ్యె సత్వ భరితార్థములై॥

అంతరదృష్టి నే నరసిన నీ నామ

మది లోకతారకమాను గాక!

తరణి సద్వంశ సంతారకుండవెగాక

యఖిల సముద్ధర్త వాదుగాక!

‘రామ రాజ్య’మ్ము ‘రామరక్ష’ యటన్న

ఖ్యాతి యాచంద్రార్క మలరుఁగాక!

ఒకమాట యొకబాణ మొకసతియే యందు

ముల్లోకములు నిన్ను బొగడుఁగాక॥

మఱియు జగమెల్ల శ్రీ రామమయము, రాముఁ

డే జగంబాను గాక! యంచిటు వసిష్ఠ

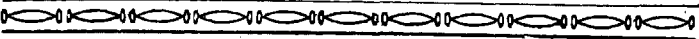
దేశికాగ్రణి యాశీర్వదించి మించె

తత్తథాస్తని దశరథుండొత్తి పలుక॥

సర్వము శ్రీ రామార్పణము

శ్రీ జానకి త్రి శ తి

ఓం నమః కామేశ్వర్యై

శ్రీరామ శృరణం మమ

శ్రీ జా న కీ త్రి శ తి

కామితార్థప్రదాయిని

శ్రీ జనకాత్మజాతయను జీవమయా నిను, యోగదృష్టి నా
రాజకులవతంసుఁడు పరాత్పరుఁడౌ నల రాముతోడ, వి
భ్రాజిత తత్త్వనిత్యవధవ ర్తి భవజ్ఞనకుండు మేళనో
త్తేజముగూర్చి, తత్త్వమును దీపిలఁజేసె జగాన; జానకీ!

శ్రీ పరదేవతాప్రకృతి సేవితమాతవు నీవు; నీమనో
వ్యాపకశక్తియుక్త భువనావనదీక్ష ఘనంబు; సర్వవే
దోపనిషద్వివేక భవదుత్తమతత్త్వమ వీవు; దివ్యవి
ద్యాపరిపూర్ణ పూర్ణిమవహా! జగదంబవునీవె! జానకీ!

శ్రీ రఘురామచిత్త సరసీరుహభృంగి! విదేహరాజ వి
స్తారతపఃపయోఽబ్ధి నమృతంబుగ సంభవమైన దేవి! మం
దారమరందపూరిత పదద్వయ దివ్యపరీమళార్భటి
సారదిగంతవాసిని! ప్రసన్నమర్తి నను జూడు జానకీ!

శ్రీమాతా! సకలాగమోదిత లసత్ప్రేమాత్మ! మానంద్రహృ
ద్భూమిప్రాభవ సత్కళాంతరిత బిందుఖ్యాత! విఖ్యాత భ
క్తామోదామృతవర్ష దాస విలసద్వ్యాపారచిత్తా! భవా
నీ! మావాగుపసేవితాంఘ్రియుగళా! నిత్యోత్సుకా! జానకీ!

శ్రీ కాత్యాయని, శంకరుండు, రసనోత్సేకంబుగా నిష్కళోన్
మాకందంబుగ 'రామరామ జయరామా రామ శ్రీరామ'యం
చేకాలంబు నటించఁజేతురట, తల్లీ! యామహ తత్త్వమే
మో! కాసంత యెఱుంగఁజేయఁగదె! ధన్యుఁజేసి; శ్రీజానకీ!

శ్రీరఘురామపాద సరసీరుహయుగ్మ సుగంధసార వి
స్తార తరాత్మమందెరి విశాల వినిర్మల సింహపీఠపై
వారని భక్తియుక్తిని, శుభంబగు నీ తరుణారుణ ప్రభా
పూరిత దివ్యరూపమును బొందుఁగొల్పి తరింతు జానకీ!

శ్రీయని మాటిమాటికిని జిత్తమునఁ దలపోయుచుండు; నం
బా! యనికాశ్శ్మలోఁబడుచుఁబాయఁడు, తత్త్వమెఱుంగఁ

జెప్పుటె

ట్లో? యని పల్కె-దేమో? యిలలో భవవారిధి నీదలేని లేఁ
బ్రాయమువాడఁ జేర్పఁగదె పార మపారదయాప్తి; జానకీ!

శ్రీయుత రామనామ జపసిద్ధికి, సుస్థిర దేశకాల ని
స్థాయతబంధముల్ గలవె? యర్హుఁడనర్హుటంచు నెన్నికల్
సేయుదురొక్కోయెంతెపుడుఁజేతులుమోడ్చిజపించిఁమొక్కినన్
బాయక నీవు రాముఁడును భర్తులఁ బ్రోతురుగాక, జానకీ!

శ్రీఘనోక్షఫలాధియా నతఁడు నేసిద్ధుండో యాఁగాక, ని
రాముఁదివ్యపరాత్పరాత్ముల మదిన్ భావించి,మీఱుముల్
వ్యామోహప్రళయంతరంగుడగుచున్ ధ్యానింపలేకున్నచో
-మోక్షంబు లభించుటెట్లుగను? వేదాంతంబిదే, జానకీ!

శ్రీమద్వాఙ్మయసతుండు, భక్తులెటువాసిన్ మిమ్ముగీ
ర్తింతు? ర

భూమిన్ శీర్షగతాంజలిప్రథితసమ్మోదాశ్రువుల్ రాల్చుచు
రోమాంచంబునుగల్గి, భక్తిఁ జరితార్థుండై, నతుండౌచు,
రామున్ నిన్నుభజించి గంతులిడఁజే! రాగోన్నతిన్, జానకీ

శ్రీరామా! రఘురామ! రామ! యనుచున్ నేవించువారిన్ ముఁ
బారక గంటికి టెప్పవోలె సకలవ్యాపార సంరక్షణా
ధారం బీవయి సౌఖ్యమిచ్చుచును, నిత్యశ్రీకరానందచూ
స్వారాజ్యతిథులకై బొనర్తువట, ప్రజ్ఞామూర్తివై జానకీ!

“శ్రీరామశ్చరణం మమా”భ్యజనమున్ జేయంగ నాజిహ్వాకా
ధారం బీవయి రక్షనేయవలె; నాత్మజ్ఞాన మద్దానఁ జే
కూరుక, నాడట మహానిబృందములుండకుండగల్గు సద్భక్తులున్
బారంబందిరహ! భవాంబునిధిఁ గ్రన్నన్ దాటి; శ్రీజానకీ!

శ్రీమద్రామసమాఖ్య ముజ్జగములున్ జేజేలు వెట్టంగ నీ
వేమై దీక్షనుబూనితొ యెఱుంగ; నాయీబుద్ధికిన్ నీదు నం
శామాత్రంబల ‘కైక’ యొండనెను విశ్వాసంబు కన్పట్టు, లే
కామాతకై దయఁజూచునే రఘువరుండారీతి; శ్రీజానకీ!

శ్రీరఘురామచంద్రుని భజించుట నీకును, నిన్ భజింపఁగా
శ్రీరఘురామమూర్తికిని జేకును మోదమటంచు దొల్తనే
నారసి ‘రాఘవేశ్వర!’ యటంచు నుత్తించితి, నేడు భక్తి శో
భారమణీయమౌ ‘త్రిశతి’ బాడుదు నిన్నుదలంచి, జానకీ!

శ్రీజగదంబవై సుజనసేవక సంగతులై నవారి, ని
 ర్వాజ భవత్కృపామహిమ నాత్మవికాసులజేసి, జ్ఞానవి
 భ్రాజిత రామనామమున బాహ్యమునన్ హృదయమున్
 నవో

త్రేజములాప్పఁ బ్రోచెదు, సుధీయుతభక్తులుగాఁగ; జానకీ!
 శ్రీవాణీ గిరిజాపురంధ్రులు భవత్సేవానుసంధానలై
 యా విష్ణు విధి శంకరున్ దనిపి: భక్త్యావేశ జీవావళి
 భావాతీత ఫలప్రదాత్రులగుచున్, వర్తింతురేవేళ; నీ
 దైవీశక్తి యనంత మవ్యయ మనాద్యంబాఁగదా! జానకీ!
 శ్రీరఘురామ కింకరులు చెల్లిని రమ్మని నన్నుఁబిల్వ, ప్రి
 స్తారముదంబునన్ మిము నెదన్ దలపోసి తరించువాడ; నా
 తీరునఁగాక కాలభట ధిక్కుతులన్ వినినంతఁ జిత్తసం
 స్కారము మాయమై యెటులఁగాలునో? రక్షణిముమ్మ!
 జానకీ!

శ్రీకాళీ! జననీ! చరాచర జగజ్జీవాత్మ సంబోధినీ!
 నీకున్ మ్రొక్కెద నీవాసంగు ధీమణన్ సస్తుల్య సర్వేంద్రియా
 స్తోకారోగ్యము, నాత్మనిశ్చలత నెందున్ గూర్పవే! మాతృభా
 వాకల్పంబగు నీకృపారసము నాపై నింపవే! జానకీ!
 శ్రీరామ! హరి! జానకీరమణ! శ్రీసీతాపతే! యంచు, సం
 సారాంభోనిధిదాట, మీస్మరణ దీక్షితత్వప్రసాదంబె, యా
 ధారంబొసని నమ్మినాడ, జగదుద్ధారంబు గావించుచున్
 మీరీదాసునిఁ బ్రోవఁబూనుట ఘనంబే! యంబ! శ్రీజానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ.

శ్రీరామ స్వరణం మమ

‘శ్రీ’ రఘువంశవార్ధి భవశీతకర్థశరీరివై, సుధా
పూరముతారకంబు, బుధపూజ్యము, శ్రీదమఃగాఁగ.

రామమం

త్రతారభటిన్ ద్రిలోకములునర్చనసేయ నొనర్చినావు; జో
హారులు, నీపవిత్రమగునట్టి చరిత్రకుఁ దల్లి! జానకీ!!

‘రా’మా! యంచును, జానకీ! యనుచు, సంప్రార్థించుభక్తాళికిన్
బ్రేమానంద హృదంతరాళమున భావిన్ వృద్ధిఁ జేకూర్చుచుకొ
గామాద్యంబులు షడ్వికారములు దగ్ధంబొనటుల్ చేసి, ప్ర
జ్ఞామాత్రంబున నిల్చి కాతువుగదా! సద్రూపిణీ! జానకీ!!

‘మ’నుజుండందును బ్రాహ్మణుండుఁగవితామాన్యుండునై;

జానకీ!

యని, ‘రామా!’ యనిసంస్తుతింపకస్మధావ్యాపారమేలా?

ఝటుల్

తనువుల్ శాశ్వతమైనవొక్కొ? పరమార్థంబైన మీపాద సే
వనమే గోరెద, నన్యచింతనలు వోవన్జేయుమా! జానకీ!!

‘శ’రణము నందితిన్, బామశాంతహృదంతరరామచింతనా
పరునిగ నన్ననర్పగదె, ప్రాజ్ఞమహోదయమున్ ఘటెంపవే!
భరమగునట్టి సంసరణబాధల నెల్లఁ చొలంగఁజేయవే!

కరములమోడ్చి మ్రొక్కెదఁ బ్రగాఢపుభక్తిని దల్లి జానకీ!!

‘ర’మణ దలిర్ప రాఘవకులంబు సముద్ధరణం బొనర్చి, సఁ
తమసవిమూఢ మానసమనంబులయందును, రామనామ దీ

‘నీవు వెలుగలగడేతివి; ప్రాజ్ఞత విజ్ఞతఁ గూర్చు నీచరి
ప్రసాదము వెన్నఁగాఁడరమె, తాత్త్వికమూర్తివి నీవు జానకీ!’

‘నన్నును నది రాద్యమగు నామముగల్గునెసంస్కృతాంధ్రకా
వ్యుత్పత్తి? నాదబాధి నీకఁ గానఁగలేనుగదమ్మ! భక్తిమై
నన్నుగఁ బాద్యమున్ శరణమేర్పడఁబల్కఁ గడంగినాడఁగై
నన్నుకె నానమస్కృతులు కొల్చెదరాముని నిన్ను జానకీ!’

‘నామమున మీపదాంబుజ రమావిలసన్మహనీయ దివ్యశో
భను నొకందు నాతఁడొక ప్రాజ్ఞతఁగల్గిన పండితోత్తముం
నామము నెప్పుడెఁన; బరమార్థమె సుస్థిరమమ్మ! దాని ని
న్ను నది గాట నీచరణసన్నిధి గూర్పఁగదమ్మ! జానకీ!’

‘నన్నుఁగదనుమ్మ! మామక నృధామార్థ్యప్రసంగాదు; లే
నన్నున్ మీపదపద్మసంస్మృతిని రామా! జానకీ! యంటయే
నన్నుఁగదమ్మ! సత్యమగు నిర్భీకత్వమున్ మోక్షసం
పాదకంఠ మొసంగి ప్రోచునుగదా! మాంపాహి! శ్రీజానకీ!’

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

భక్తార్తిహరిణి

రాముఁడ నాకుదిక్కు, రఘురాముఁడ నాకు గురుండు, జానకీ
రాముఁడ లల్లి తండ్రి యని, రమ్యకవిత్వహితత్వ వైభవ
ప్రసూహితయుగా నినుతిఁజేయుదు నిన్ను, ద్వదీయశేవక
స్తోమమునందు నొక్కనిగఁజూడుము నన్ గరుణించి, జానకీ!’

శ్రీయుత కారవేల్లనగరీబుధులన్ బొగజొందువాడను, లేఁ
బ్రాయమునందె యీడయినవారికిఁగూడ గురుండు, ధీప్రతి
జ్ఞాయత సత్కవీశ్వరుఁడు, శాంతుఁడు 'వేదుల రామశాస్త్రి'సేఁ
బాయనిభక్తి నాగురుని, భావమునన్ భజియింతు, జానకీ!!

సండిన కల్పస్పృక్షమయి పాలనఁ జేయఁజె శిష్యసంతతిఁ,
బుడిత సత్కవీశ్వర విభాసుఁడు, 'వేంకటశాస్త్రి'వర్యుఁ, డా
కుండి' కుల ప్రదీపకుఁ డకుంతితపత్నలభావమొప్పు, న
న్నండనుజేర్చి విద్యనిజె, నాగురుమూర్తి భజింతు జానకీ!

ధర 'వడ్డది' కులాబ్ధి చంద్రుడగు సీతారామ పూర్వాంజనే
యు, రసజ్ఞున్ గవిసార్వభౌముని, స్వరాజ్యోదాత్త యోధాగ్రణిన్
గురుపర్యున్ బ్రణమింతు; నాదు కవితాంకుర

ప్రబోధాంకునిన్

వరసత్కావ్యకళాప్రవీణు, నవధానప్రజ్ఞునిన్; జానకీ!!

శ్రీయుత రామతారక విజేషమహామహిమార్థబోధకున్
బాయనిభక్తి మొక్కెద, సనాతనమైన సమర్థ మారుతీ
స్తూయపరంపరాగత విశుద్ధచరిత్రుని శ్రీసమర్థనా
రాయణ సద్గురుప్రభు, నిహంబుఁ బరంబునుగోరి; జానకీ!!

'వేదుల' సంశసంభవుఁడ, వేంకటశాస్త్రికఁడ్ర పౌత్త్రిఁడన్
వైదికమార్గ నైష్ఠిక శివంకర భారత ధర్మబోధ నో
త్ప్రాద దిగంత కీర్తనుఁడు, తండ్రి, మహాత్ముఁడు
'పార్వతీశ్వరుం'

డై, దయఁజూడ వర్ధిలితి, నార్యులభక్తులసేవ జానకీ!!

పటుతర సత్క వీశ్వరుడను, ప్రాజ్ఞుడను, 'వేంకటేశ'కున్ గుమారైయై
యెటనేటులున్న భక్తిమెయి నెంతయు శ్రీరఘురాము, జిహ్వమై
నటనమొనర్పఁ బాఁడుచునె, నన్ గడుపారఁగఁ గన్నతల్లి, 'వేం
కటరమణమ్మ', యామె పదకంజములన్ భజింతు జానకీ!!

ఆ పంచాక్షరి. రామతారకము, గాయత్రీమహామంత్రమున్
నా పుణ్యంబు ఫలింప సద్గురువులై నాకిచ్చి, యీబామునన్
గ్రాపైప్రోచిన తల్లిదండ్రులఁ దొలిన్ భావించు; దద్వంద్వమే
మీ పూజ్యద్వయమన్న భావన మతిన్ మేల్ భక్తితో జానకీ!

సీతారామపదాబ్జయుగ్మములనే నేవించి, భావించు, మ
చ్చేతో నృత్తిని నన్యదైవముల ద్వేషింపన్ రవంతేని, నా
మాతృశ్రీ జనకాత్మతత్త్వమిదె, తన్మార్గంబునన్ వారికిన్
బ్రీతిన్ గొల్పుచుఁ దత్పథంబుననె జీవించున్ సదా, జానకీ!!

భారతభూమినాంధ్రుడను బ్రాహ్మణుడనీ,

సురవాణినాంధ్రమున్

నేరిచినాడ, సత్కవిని, నీకును రామునకున్ హితుండనన్
గూరిచి. నాదుజన్మ కొక గొప్పదనంబును, సార్థకత్వ వి
స్తారత నీ కృపన్ గలుగ సాకితి పంథియచాలు జానకీ!!

వ్రాసితి రాఘవేశ్వరునిపై శతకంబును బాల్యమందె, నేఁ
జేసితి 'శ్రీహరా!' యని ప్రసిద్ధిగ శ్రీహరనాథ సంస్తుతిన్
దాసుడకొచు నాంధ్రము నొనర్చితి విష్ణుసహస్రనామ, మ
ల్లా సవితృస్తుతిన్ దెలుగునందు రచించితి నమ్మ! జానకీ!

సప్యకవిత్వపద్ధతులనఁ దలకెక్కఁపు, నిత్యసత్యమా
దివ్యకవిత్వమున్ బలుక, ధీ విభవంబునఁ బొందితిన్ సుసం
భాష్యత నందఁజాల, నిను భక్తిమెయిన్ వినుతింప వాంఛయే
సప్యముగాఁ గనంబడిన సాహసమూనినవాడజానకీ॥

శ్రీలక్ష్మీ కరుణాకటాక్షవిభవార్థిన్ గాదె! యట్లయ్య, నే
లీలన్ భోగములందఁగోరమ, లసద్రీతిన్ ఋణస్తోమమున్
ద్రోలన్ జేయుచు నీపదార్చనల నెందున్ నిర్విచారంబుగాఁ
గాలంబున్ గడుపంగఁగోరెద, ననున్ గాపాడుమా! జానకీ॥

చిత్తముసాత్వికోదయ విశేషముగోర, శరీరమన్యథా
యత్తముగాఁగ, బుద్ధియు సమన్వయభావ విహీనయైన, నే
నుత్తలమంది నీశరణమందితిసమ్మ! యెత్తెన నీపె నా
తత్తరపాటుమాన్పి, పరతత్త్వముఁ దెల్పఁగదమ్మ! జానకీ!

శ్రీరాముండె పరాత్పరుడనుచు, నాజీవంబ వీవంచు, మి
మ్మారాధించెడి నే దరిద్రతమెయిన్ హైన్యంబుగా, దైన్యవి
స్తారంబందుట నీకుఁ దుష్టియయినన్ తల్లీ! యికంగూడ నా
దారిద్ర్యంబు నెనిల్పి, యెట్లయిన మోదంబందుమా! జానకీ!

సీతారామపవిత్రసామ మధువున్ సేవించు భాగ్యంబు, వి
భ్యాతానంత భవమ్ములన్ గలుగు పుణ్యావాప్తి చేఁగాక, యెం
డే తన్మాత్రులకబ్బునే? సకల మానీంద్రాత్మ దివ్యప్రభా
జ్యోతుల్ తత్స్మరణ ప్రకాశములుగావో! దేవి! శ్రీజానకీ!

ధనమా శూన్యము, నేహదార్థ్యమును సంతన్ దోచు,

నాజీవసా

ధనమా నీపదసేవకంటె బరహార్థంబేదియుంగాన, నెం
దును గల్యాణపరంపరల్ గలుగుటేదో మాయఁగాఁదోచు, ని
న్ననుశ్రీరామునిఁగొల్వఁజేయువఁదెయెందున్ శ్రేయమాజానకీ!

ఈ జగతిన్ మహాత్ములగు నెందఱో నీపయి రామమూర్తిపై
సాజములౌ కృతుల్ రచననల్పి, భవత్కరుణామయ ప్రభా
రాజిత రూపదర్శన విరాజితులై తరియించి; రట్లు నా
కోజమొసంగి మీపదము లొక్కటఁ జూపఁగరాదె, జానకీ!

పరమానందకరీ! జగజ్జనని నీపాదంబులేదిక్కు, స
త్వర మీయల్పుని భావదుర్బలత. పోవంజేసి, యేకార్యమున్
బరమోదారము, సర్వసమ్మతము, నీపై భక్తియున్ సృద్ధిఁగా
పరలన్ జేయుము, నీ మహచ్ఛరితలన్ వర్ణింకఁగా; జానకీ!

నీపాదాబ్జయుగంబె నిశ్చలమర్తి సేవింప, నాచిత్తమం
దే పాపంబును జేరసీయకుము, నేనేవేళ భావోన్నతిఁ
నీపూజల్ సలుపంగనిమ్ము, నుత్తులఁ జేయంగని మ్రొప్పుడున్;
నీపై చూపులనిమ్ము, నీవెఱుంగవే! నీపుత్తునిన్ జానకీ!

కరుణాసాగరుఁ డాశ్రితావనుఁడఁ బ్రజ్ఞానస్వరూపుండు, బం
ధుర భక్తార్తిహరుండు, రాముడన నేదో చోద్యమే? తన్మనో
హరతేజోనిధి వీవెయూట, యొకడే యంతస్సుతానమ్మ! నీ
చరణాబ్జంబులై గొల్తు రాముని కృప సాధింపఁగా; జానకీ!

జననీ! తావక చిత్కళామయ సమస్త స్త్రీస్వరూపంబులం
దును, స్వాభావికమా విలాసములకున్ మోహంబురానీక, నీ
ఘనమాయావృత దివ్యలీలలని సంస్కారాత్ముడై, తత్త్వమున్
గను నెవ్వం డతఁడే ఘనుండగు చిదానందుండు; శ్రీజానకీ!

గోరను భోగభాగ్యముల, గోర మహాంధ నరాధికారముల్,
గోర మహేంద్రధామమును, గోరెద నీ పదపద్మసేవ నేఁ
గోరెద రామనామ చుధుగుంఘిత దివ్యఫలానుభూతి, సాం
సారిక దుఃఖమోచనము, సజ్జనసంగతినిమ్ము! జానకీ!

బాహువులెత్తి విగ్ధరగఁబాడుచుఁ జాటెద, “ముజ్జగాల వై
దేహిత రామచంద్రునకు దీటగు దేవత లెందులేరు, లే
రీహితమున్ వినుండు! తమయిచ్చ మెయిన్ భజియించిమించుడో
యైహికజీవులార!” యని చూత్మవికాసముఁగోరి; జానకీ!

భవనానాన్నిధి మున్గితేలిపడుచున్ బ్రారభదుష్కర్మ జం
తువితానంబులు పెట్టు బాధలకు నంతర్ బొంతు గొన్నింప న
ట్టి వృథాజీవికి నీచరిత్ర మొకథాటిఁ బాడుటే నావ, త
త్క వితాధారయై శాశ్వతామృత రసోద్యానంబు శ్రీజానకీ!

నీ పదపద్మయుగ్మమును, నీయభయాత్మక దివ్యహస్తమున్,
నీ పరతత్త్వబోధక వినిర్మలదృక్కులు, నీదు భక్తర
క్షాపరదీక్షతో వెలుగు సాత్త్వికభావ ముఖేందుబింబమున్
జూపఁగదమ్ము! నాహృదయశుద్ధిని ధన్యుడనొదు జానకీ!

2

శ్రీ జానకీరామము

శ్రీమద్భగవద్గీతా అష్టాదశోధ్యాయం చతుర్థాం శిష్యాప్రశ్నాపంచునన్
 శ్రీకృష్ణః కామదానకవిచే దీవ్యత్రవస్థాత్పుత్రై
 తత్త్వం వాక్యేన కథాక్షేత్రంబులై భద్రజై
 కామదానమై మోక్షజనమే నర్థింతు శ్రీజానకి!

స్వామీ! ఇన్నిత్రానామ జడగంసేనాపరుంజన్నచో
 తానాత్మనామనానానీయం కనుఁ నిర్మోహప్రభావుండునా,
 తానాత్మనామనానానీయం కనుఁ నిర్మోహప్రభావుండునా,
 తానాత్మనామనానానీయం కనుఁ నిర్మోహప్రభావుండునా,
 తానాత్మనామనానానీయం కనుఁ నిర్మోహప్రభావుండునా!

అప్పుడు కర్మములు, నేను వచించేడి వాక్కులెల్ల, నా
 వాక్కులెల్ల వచించేడి సమస్త శుభాశుభ భావసంతతుల్
 కర్మ కలిగి వచ్చెనుగ; గల్లఫలంబులు నీవెగాఁగ, నిన్
 కర్మములనున్నందు; నను ధన్యునిగా నొనరింపు జానకీ!

ఉన్నావాకి జీవితాంత్రకయి యెన్నేవేనముల్ వేసినన్
 గానం శరణుదక్క వేటొకటి గాననరాదు, సద్భక్తి వి
 భక్తులూ వయినారు నీ స్మరణసేవల్ మా శరణ్యంబు; ల
 మ్మానంద్యులు భగంబునై యిహపరాధ్ధావాప్తికిన్ జానకి!

సకలవిద్యా విభాషించి నిస్తులమై, సకలాగమాంత స
మాప్తమున బాల్యైః పుకలి పుష్పాఫలప్రదమై; జగత్ప్రయా
గా నెవ్వరును దృశ్యమయి, సాధుమునీశ్వర భక్త పాలనం
బుచేయుటకు మత్స్యరూపి ననంత వీకాసమునొంద; జానకీ

అప్పులు వేనవేలయిన నాత్మకు శాంతి లభించుటెట్లు? నా
తిప్పలు నీవే చూడవలె, దిక్కుల నెట్టిమొగంబువైచి; తీ
ముప్పును దాటఁగాఁదగిన పూరుషుఁ డెవ్వఁడూ? నీయడుంగులే
కొప్పుగ నన్ను చేల్పవలె, దీనజనుండఁగదమ్మ ! జానకీ!
పాలకులైనవారు కవివర్యకృతిప్రజముఁ గ్రహించి, గ్రం
థాలయ ధామముల్ నిలిపి, ధన్యతగూర్చిరి నాఁడ;

; నేఁడు భూ

పాలురులేరు, సత్కవులపాల దరిద్రత తాండవించె, నె
క్కాలము మత్స్యత్రైశతిఁ గావఁగ డిక్కిక నీవే, జానకీ!
రూపాతీత విలాసభాసురము, కారుణ్యమృతాధారమున్,
దాపోన్మాదహరంబు, కోటిరవిగీప్త శ్రీనఖోత్తేజమున్,
బాపాగ్ని ప్రళమాంబుదంబును, లసద్భక్తావళి ధ్యేయమా
నీపాదంబులు నా మనఃపథమునన్ నిల్పంగదే! జానకీ!

కేవల భక్తిభావమునఁ గీర్తనఁజేయుచు, సర్వమీవుగా
భావనఁ జేయుచుందు నొక పద్ధతిగాక; యశాస్త్రరీతి నే
వేవియొనర్చితో యెఱుఁగ; నింతకు సద్గురుమూర్తి వీనయై
త్రోపను దప్పకుండ నెఱుఁత్రోలెనా? భారమునీదె, జానకీ!

నాకానందమె గూర్చినన్. బరులచే నన్ గాసి నొందించినన్
నీకల్యాణగుణాను కీర్తనములున్ శ్రీరామనామామృతం
భాకంతంబుగఁ గ్రోలుటల్ విశువ, సంబా! నీవె నన్నెట్టి య
జ్ఞాకల్ వెట్టిన; దిక్కునాకుఁ గలదా; రక్షింపుమా! జానకీ!

నిను గీర్తించుచు, నీ పదాంబుజములన్ నేవింపుచున్, నీకథల్
వినుచున్, జెప్పుచు, నీవిలాస మహిమావిభూతమాయాజగ
ద్భవనైచిత్రము లెన్నియోగనుచు, మోదంబుండఁ

గానిమ్ము! దా
రుణమైనట్టి సరీక్షఁ జేయకుము! కారుణ్యాంబుతో జానకీ!

నాకన్న మఱి భాగ్యశాలి యెట్లనె నన్ గల్గునే యంచు, సు
శ్లోకున్ రాము, వినున్ భజించుతఱి నాలోనేను మోదింతు; మీ
యాకారంబులఁజూడలేకునికి నాయట్టిండు దౌర్భాగ్యుఁ డే
లోకానన్ 'నహి' యందు సిగ్గిలెద నాలోనేనె శ్రీజానకీ!

ఎప్పుడోసచ్చు నాపద లవెంతటి ఘోరములో! యటంచు న
న్నిప్పటినుండియున్ గొలువనేటికిరా ! యనరాదు; నాటి కే
ముప్పుగా, యీ శరీరమునమూగి భవచ్చరణాబ్జ సేవలన్
దప్పఁగఁజేయునో! మనసుఁ దప్పక నేనె భజింతు జానకీ!

కొందలమంది యందు, నికఁగోపము నూనకుమమ్ము! రామునా
నందమయున్ సనున్ దలఁచి నామజపం బొనరించుచుందు మీ
సుందర ద్విరూపములఁ జూడఁగ నోచుకొనంగలేదె ? యం
బం దిలకింపకుండిన భవంబది వ్యర్థముగావె! జానకీ!

నీవే యిచ్చిన యీకవిత్వ రసవన్నీ రేజపుష్పంబులన్
నీవే దైవము, తల్లి, తండ్రి, గురుఁడున్ నీవే సమస్తంబుగా
భావస్ఫూర్తి భవత్పదాంబుజములన్ పర్తింప నర్చింతు, నా
యీవైదుష్య మమాష్యమై వెలయఁగా నేలంగదే! జానకీ!

దాన జపాగ్నిహోత్ర పరతంత్రుడగాను, విమూఢభక్తినిన్
బూని భజింపలేను, బుధపుంగవులన్ గని యాత్మతత్త్వమున్
గానఁగలేదు నేను రఘుకాంతుని నెన్నును నమ్మినాఁడ, నె
న్నైన సముద్ధరించు పరమార్థముఁ గూర్పఁగదమ్మ! జానకీ!

ఎన్ని మహాపరాధములనేని యొనర్చితి మూఢబుద్ధి నై
యెన్నఁగ నన్ని కొంపలటు లెంతయుఁ బైఁబడి భీతిగొల్పెడిన్
జెన్నున నిన్ను రాముని భజించెద, నయ్యని దూడెసిందెల్ల
క్రన్ననఁ ద్రుళ్ళిపోయెను తెఱుం గొనరింపఁగదమ్మ! జానకీ!
పరిపూర్ణంబగు నాయువిచ్చి, నిను సంప్రార్థించి మెప్పింప నా
దరతన్ రోగములేని దార్ధ్యమిడి, చిత్తంబెప్పుడున్ హాయిమై
నరలన్ గన్నులు మూసినన్ జెఱచినన్ స్పష్టంబుగానీవు, నీ
నరుండో రాముఁడు గానుపింపఁ గృపతోఁ బాలింపుమా! జానకీ
శరణత్రాణమహోద్యమప్రసంగుడై, శాంతాత్ముడై,

నిశ్చలఁడై,

పరమానందమయస్వరూపుడయి, సద్భక్తాపనోద్యోగియై,
పరమాత్ముండగురామచంద్రుఁడుసనున్ బాలించువాఁడంచు, నే
గరుపంబంచుచు, నిన్ను నాతనినె దీక్షంగొల్తు శ్రీజానకీ!
వారల వీరలన్ గనుచు భ్రాంతుడనై, భవవార్ధియందు నేఁ
జేరితి నందు సౌఖ్యములు చేతికి నందినయట్లు దోచి నన్
దూరముగాఁగ లాగఁబడి, దోర్బలమొప్పుఁగ నీదియ్యాది, వే
సారితి, దిక్కునీవె యని చాగిలితిన్; దయఁజూడు జానకీ!

పోతన సత్కువీశ్వరునిఁబోలె గృషీసలస్పత్తిగాక, సం
ప్రీతిగ రామదాసకవిరీతిని త్యాగమయంబఁగాక, వి
భ్యాతుఁడు త్యాగరాజ కవిగాయకుఁబోలె విరాగిఁగాక, న
న్నీతటి రిక్తజన్మునిగ నేటికొనర్చితివమ్మ! జానకీ!

కేసల దుష్టసంహరణకే యవతారములెత్తి రాముఁడౌ
సీవును మీదు భక్తుల, ననిందిత ధర్మపథానుపర్తులన్
బ్రోవఁగలేకొకోమునుపు; పూర్వకృతంబులుదుష్కృ

తంబులున్

బోవఁగ నీ కటాక్షబలమున్ దయఁజేసినఁ జాలు జానకీ!

కంటికఁ జెప్పవోలె నొడిఁగల్గిన బిడ్డకుఁ దల్లివోలె వె
న్నంటి పురాకృతంబు లగుచట్టి నొసంగులు సన్నాకింతయే
నంటఁగనీకఁ గాచితివటంచును, స్థపయినట్లు కావఁగా
నుంటివటంచు, నీ శరణమొంది భజించుచుంటి జానకీ !

జాతకచక్రమందు గ్రహసంతతి వక్రముగాఁగదోచి, న
న్నీతటి నెన్నిరీతులుగ నేఁచినఁగాని, భవత్కృపాబ్ధిలో
నీతలు గొట్టుచుండెదను, నింతలు నంతలు జ్యోతిరింగణ
వ్రాతము సూర్యకాంతి నడఁపఁగలవెట్లు జగాన? జానకీ!

జ్ఞానాజ్ఞానకృతోదయంబులగు దుష్కర్మప్రభావంబు లెం
దైనఁగాని నశింప 'రామ' చరణధ్యానంబె మార్గంబు, త
ద్ధ్యానానంద ఫలాప్తి నీదు కరుణాధారంబు, పుట్టున్ దెవం
దైనకొ మాతృ వరప్రసాదమునఁగాదా, ధన్యుఁడౌ జానకీ!

అట్టే శ్వర్యములంది, భౌతిక సుఖవ్యాపారమందుండగా
నిష్ఠం బింతయులేదు; కోరనది తల్లీ! నీవు శ్రీరాముడున్
గట్టం బించుకలేక నాయెదను సౌఖ్యంబందుచున్ నిల్చి, సు
స్వస్థాకారముఁ జూపఁగోరెదను భాస్వల్లీల, శ్రీజానకీ!

ఆదిత్యాది సప్తగ్రహమ్ములును నాయూరాసులందుండి, స
మ్మోదావాప్తిని భేదభావమును జూపున్; వాని మాన్వింప, నీ
పావాంభోరుహ చింతనంబెగతి, యంబూ! వ్యోమయానంబునన్
గాడే, యెల్ల గిరిఁద్ర దుర్గముల పీకన్ దాటుటల్, జానకీ!

లోపం బెయ్యదియైనఁ గల్గినను గల్లుంగాక యేవావిక్రీన్
దాపంబయ్యది కొంతకాలమెగదా! దారిద్ర్యమో! ఘోరపా
రూపంబున్ ధరియించి, భల్లులను నేర్చుచున్నావే! తన్ను క్షీక్రీన్
నీ పాదార్చనదక్క మార్గమిక లేనేలేదు, శ్రీజానకీ!

కేవల భక్తిమార్గమునఁ గేలుమొగిల్చి సమస్కరించుచున్
శావనమై, యసంతమయి, పాపవినాశకమై, సమస్త శో
భావహమై, వివిర్మల గుణాకరమైన భవత్పవిత్ర నా
మావళి నే జపింతునిక నాపయి భారమునీచే, జానకీ!

జలజాతాక్షుని రామచంద్రుని నినున్ సర్వంబుగా నమ్మి, మీ
లలిత శ్రీయుత తారకస్మరణమే లక్ష్యంబుగానున్న నా
కలనై నన్ భవదీయ దర్శనము గల్గన్ నిన్నుఁ బూజించు ని
స్తుల భాగ్యంబు లభింపజేయ వినుతింతున్ నిన్ను శ్రీజానకీ!

అమ్మా మామకడేహదార్థ్యము, మనోవ్యాపార ధీరత్వమున్
వమ్మున్ జేయ పరీక్షఁ బూనకుము! నీపాదాబ్జపీయూష లే
శమ్మున్ గ్రోలఁగనిమ్ము! తారకమహాసామ్రాజ్యసంచార భా
గ్యమ్మున్ గూర్చుము! నిండుభక్తి నెద నిన్ ధ్యానింతు

(శ్రీ)జానకీ!

హరిద్ర్యమ్మది గల్గనిమ్ము, మెయి బాధల్ గూడ రానిమ్ము, సం
సారాంభోనిధి జేరనిమ్ము, రసనాసాలభ్య మొప్పారఁగా
(శ్రీ)రామా! యని జానకీ! యని పపల్ కేలున్ మిముంబాడి, నా
ప్రారబ్ధంబు నశించిపోవుటకునై ప్రార్థించెదన్ జానకీ!

కొందఱు షడ్యకావ్యములఁ, గొందఱు పాటల నాటకమ్ములన్
గొందఱు గద్యకావ్యములఁ గోట్లు రచించిరి నీచరిత్ర; నా
పొందిక నేనుగూడ నొక పొత్తము నీ మహిమాన్వితంబుఁ బెం
పొందఁగఁ గూర్చుచుంటి, నిదె యొద్దికఁగాఁ గయికొమ్ము
జానకీ!

ఈ సంసార గభీరసాగరమునం దీ జీవనాకారభ్రకం
బే నీమన్ ననుముంచివైచునా? గతంబేమో? పరంబేమో? నే
విసంబైన నెఱుంగఁజాలనుగదా! వేమారు సంపూర్ణ వి
శ్వాసాత్మన్ నిను రాము నిన్ గొలుతునన్ సాకంగడే! జానకీ!
మాతృత్వంబుఁ గలట్టి జీవతతి నీమాయాంశమంచెంచి, సం
పూతంబయ్యదిగాఁ దలంచుచును నేఁబూజింతు నాయాత్మలోఁ
జేతుల్ మోడ్చి నమస్కరించెదను; గొంచెంబైన నాబుద్ధికిఁ
జాతం బేర్పడకుండఁ గానఁదగు నంతా! బిడ్డఁడన్ జానకీ!

ఎప్పుటి కెట్టిసాఖ్యము లభించునో? యెంతటి కష్టమబ్బునో ?
 చెప్పగలేనుగాని, యిటు చెప్పెద సంతయు శ్చిదులీలగా;
 నిప్పుడు నీదు సేవల కొకింతయు భంగములేనిరీతి నా
 తప్పిదముల్ తమించుచు సదా దయ నేలగదమ్మ! జానకీ!
 నీవే నన్ను బరీక్షిసేయఁ దలపన్ నిల్వంగలేనమ్మ! నా
 చేపన్ సేవల నీవెఱుంగుదుగదా! చిత్తంబునన్ శాంతి నీ
 వే! వేయేటికి నెట్టి శాధలును నీవే తీర్చుకోనాను, నీ
 సేవల్ మానను, తల్లిఁబ్రాయ శిశువుల్ జీనితురే? జానకీ!
 అయ్య బోతన నొట్టి సత్కవిసర్వేశ్వరేశేణి దారిద్ర్యపున్
 బహువుల్ మోసియు, శాశ్వతంబగు కవిత్వస్వాదు

వీయూషముల్

సుదుచిత్యాను భవమ్మతోడనుకృతుల్ గూర్పంగనై

యెప్పు; రే

వ్వరికేనాటికి నిత్యచూత్నములుగావా! సత్కృతుల్ జానకీ!
 నే మహిమావిశేషముల నిండిన నాదు కవిత్వ సంపదన్
 వేమరు నీకు రామునకు విన్నుచు నప్పున మేనొనర్చెదన్
 బ్రేమను జిల్కరించి పటునిర్మలతన్ వెలయించి, భక్తహృ
 త్సమల నెట్లు నిల్పెదవో? శ్రేయము నాకొనగూర్చి జానకీ!
 ఎఱిగి యెఱింగి చేతికి నొకించుక చిక్కినయంతఁ బాపముల్
 గొఱగొఱఁజేయువారలకుఁ గోట్లకొలందిగ నీతివాక్యముల్
 గఱపుట కంతశోషణముగాదె! యఘంబనినంత భీతులౌ
 పురుషుల కేకదా, వలయుఁ బుణ్యకథాకథనంబు జానకీ!

తప్పిది చేయరాదనెడి ధర్మ మెఱింగియు నప్పుడప్పుడే
దప్పులు సేయుచుండుటయుఁ దత్ఫలముల్ గనికొందుచుండుటల్
దప్పుకయుండె, నీ చరణ తామరసంబులె నాకునిక్కు, న
న్నెప్పటికప్పు డీవె దయనేలుము దీనుడనమ్మ! జానకీ!

ఘనజేజిపరిపూర్ణ దేహుడు, పదాగ్రవ్యాప్త రాగుడు, మో
హన కల్యాణగళెండు, సింహతనుమధ్యశ్రీ నిలాసుండు, శో
భనరత్నాభరణోజ్వలారసుండు, దీప్యద్విప్రహాసోదయా
నసుండు రాముండు నామదిన్ నిరతమున్ సర్వించెనున్

జానకీ!

రామబ్రహ్మ మదాత్మలో నిలువ జాగ్రన్నిద్రలక్ గూడ శ్రీ
రామా! జానకీ! యంచు సంతృప్తుల నారంభించితిన్ భక్తితోఁ
బ్రేమన్ భారతివై, మదీయ రచనాపీయూషమున్ బట్టి, భ
క్తామోదంబుగలుచి, చేయగదె నన్ ధన్యాత్మగా జానకీ!

కరచరణాదులన్ సలుపు కార్యములందు, పచోవిధానమం
దరయ హృదంతరాళ సముద్రగ్ర సముద్భవ భావపీచికా
సరణమునందు, నీభజన, భద్రదశంబును, నీదుభావనన్
గరుణయెలరప్ప గూర్పగల కాలముఁ నోరెదనమ్మ! జానకీ!

నిన్నే నమ్ముచు, నీ పదాబ్జయుగళిన్ సేవించుచున్ నీ శుభా
ఖ్య నిత్యంబు జపించుచున్, నిజభవవ్యాపార భారంబు, లె
ల్ల నీపై బడి నిర్వికారుడయి కాలంబెల్ల సాగించు వాఁ
డన్నన్ భక్తుఁడవాడె ధన్యుఁడను, నిత్యానందుఁడనా జానకీ!

ఇహాన్ సాక్షి యహల్మయై, శబరిపై, నామానిబృందంబుపై
 బంధువు విజీషణాభ్యుపయి; నేనర్హేశుఁ డంచత్త్రపా
 కుంజరతణజూరె, నాతఁడు ననున్ గారుణ్యవాత్సల్య సుతి
 బుద్ధిప్తే గది ప్రోవఁజెప్పఁగవె! మాతా! పుత్రుండన్ జానకీ!
 ప్రాకటమిద్వితీయమును భవ్యముఁ దారక రామనామమున్
 ప్రకటరామయంబయిన 'సీత' యనంబడు పేరఁగూర్చి, నా
 నామము సార్థకంబుగ దివంబుల రాత్రుల భక్తియుక్తి మైఁ
 గోకలంకెట్టచున్ హృదయకీర్తిషమెల్ల నశింప జానకీ!

కేణాంకించెద నెన్నిదన్యముల కేనిన్ నీమహత్తత్వ మే
 నో గానంబుఁజేయ, నన్యమగు సిద్ధిల్ వేయి నాకబ్బినన్
 ప్రేక్షింపగా భవబంధముల్ విసియు, వానిన్ గోరఁగాఁ

బోవ, నే

మోహభ్యాకినిగాను భక్తుడను భృత్యుండన్ జానా! జానకీ!

కర్మము క్షయకోమల పదాంబుజయుగ్మము సంస్కరించి, న
 మ్మృగ నీరు గావులయి, ప్రాత్తనకర్మ నశించిపోవ, నే
 నామలపంకబోక, పరిశుష్టిని బుష్టిని జిత్రశుద్ధి, నీ
 మృగంబున్ వెలింగెద రకించన మోక్షముగోరి; జానకీ!

జనకీ! నీ మహదేవతావ్రకృతి భాగ్యవృద్ధివ్య తేజోలవం
 బులవైచి గనుభాగ్యమెన్నఁగదా! బోధాత్మవై! నాదుకో
 కెను నీదన్యమునందుఁ దీర్పఁగవె! నాశ్రేయంబుఁగాం

క్షించెదీ

నా విశ్లేషణంబు వేరెద, ససాధ్యంబాన! శ్రీజానకీ!

దివినై నన్ భువినై న నా నరకమందేయైన, నేజాతి నే
భవమున్ జెంచిన, రాముపాదయుగ భవ్యశ్రీస్వరూపంబె నా
కు సకేణ్యంబు, తదర్థభంగసమితుల్ గోటానకోట్లన్నిటిన్
భవదీయాప్రతిమానతేజమున మాన్పన్ బూనుమా! జానకీ!

విశ్వాసంబున లేని పన్నగులు, దుర్వివ్యాత్తమూర్ఖాధముల్
శశ్వన్నిశ్చయ శూన్యనానరము, లజ్జానాంధతామిద్రముల్
విశ్వవ్యాపక భోగలాలసము లుర్విన్ నామనోబుద్ధులై
యీ శ్వాసంబులఁ బీల్చుచున్నయవి, రావే! కావవే! జానకీ!

నీవే తల్లివి రాముఁడే జనకుఁడున్ మీ నామ పీయూషమే.
నీవై యిచ్చిన భోజ్యపస్తుపని, నిర్విద్రస్థితిన్ మిమ్ము స
ద్భావంబొప్పు భజించు భక్తులై సుహృద్భృదులైనజంబందు;నా
కీవే సద్గురుమూర్తివై తెలుపరావే! తత్త్వమున్ జానకీ!

మామిడిపండ్లు చక్కెరయు మంచీయనంటులు తేనెసోన లీ
భూమిని దీపిస్తువులెపో! మితిమీరినఁ జేదువుట్టు, శ్రీ
రామ! యటన్న నామసుధ రమ్యముఁ గ్రోలుకొలంది

తద్రుచుల్

వేమరు సంతకంతలయి వేడ్కలనించుగదమ్మ! జానకీ!

రాముఁడు నీవు మారుతియు బ్రహ్మపదార్థ విశేష చిత్తశాం
తా మహిమాన్వితోదయులు, సన్మునివర్యులై తన్మహత్వత
త్వామృతచాయులైరి; పరమార్థ మెఱింగిన భక్తులెల్ల మీ
నామసుధారసోల్బణమునన్ దరియించినవారె, జానకీ!

ఏ కార్యం జెపు చెట్లు కూర్చుపలెనో? యీ కంటికిన్ తెప్పవై
సాకంగాపలెనో? పూరాకృతములన్ బాపంగ నేశిక్ష లే
యేకాలంబులఁ జేయఁగావలెనో? నీవే భక్తుతా వారికి
లోకంబందు ఘటించఁజేయుదువు, శ్రీలోకేశ్వరి! జానకీ!

అసంహత్యక బాష్పవిందుపులతో హాయిన్ గనన్; దక్షణం
బే నిర్వేదమహాద్ధిలో మునుఁగఁ దోపించున్ భవన్మాయ; యీ
హా! నేర్పొప్పంగ నేక కాలముననే య నంద దుఃఖాంబులన్
గానంజేయు త్వష్టియశక్తికి సమస్కారంబు శ్రీజానకీ!

ఏనామంబుది యుచ్చరించినను, నే నేరూపమున్ గాంచినన్
నీనామంబుగ నీదురూపముగ భ్యానింతున్, సమస్తైహికా
ధీనప్రాకృత కార్యముల్ సలుపుచో, ధీయుక్తి సద్భక్తితో
నీ నీచేజ సద్భక్తదార్పయనుచున్ జీవించెదన్ జానకీ!

వాత్సల్యంబు ఘటించినావుగద, మద్వాంఛాఫలంబైన యీ
వత్సన్ నాకు నొసంగి, సత్కరుణతో వంశంబు నిల్పంగఁ బు
త్రోత్సాహం బిదియంచుఁ దెల్పితివిగాదో! యింక నవ్వానికిన్
బ్రోత్సాహంబిడి నన్నురాముఁ గొలువన్ బ్రోవంగదే!

జానకీ!

ముద్దులమూట పున్నెముతప్రోవు సిరుల్ వెలయించు తావు, నే
సద్దురతేని దిక్ష్వా చెవినిండిన కోయిలపాట గల్గలన్
నిద్దులకొండవాగు పటుసాయుల మించినవేల్పు దోటయా
నద్దెరపుట్టఁ బుట్టువుని యాకయితగల సొంపు జానకీ!

(శ్రీ)రామ జయరామ జయజయరామ

జ్ఞానప్రదాయిని

సీతారామ! యటంచు నొక్కపరి నా చిత్తంబు యుష్మత్పద
శ్రీతత్త్వామృత బిందుసేసన విధిన్ జీవించి యాపైని సం
జాతంబౌ మృతిలేని మోక్షపదవీసామ్రాజ్యమం దా పరం
జ్యోతిన్ నేనగుచున్ వెలింగెద ననన్యోపాస్తిమై జానకీ!

జ్ఞానానందము సత్పదార్థమగు నోంకార స్వరూపంబవై
మానిందార్చిత పాదపద్మయుగళీ మాహాత్మ్యమున్ గల్గియు
ధ్యాయాత్మ విశాల హృద్విహరణోద్వేగవృత్తిజంబవై
గానంగా వెలుగొందుచుండువు జగత్కల్యాణి! శ్రీజానకీ!

సర్వవ్యాపకశక్తి నేన యనుచున్ జాటింపఁగా నెల్లెడన్
సర్వాకారములన్ దదంతర మనస్తత్త్వంబవై యుండఁగా
గర్వాటోపములే? మానవులు నీ కల్యాణగాఢారతిన్
సర్వార్థంబుల నై హింకంబుఁ బరమున్ సాధింపరే? జానకీ!
ఏనా కోశములన్ మనోమయము మధ్యన్ నిల్వఁగాఁదొల్తన
న్నాదుల్ బల్మిని యోగోనంగడగె; నా జ్ఞానాదు లత్యంతమా
మోదంబోప్పుఁగఁబట్టియుండఁదొడఁగెన్ బూరించి;

యిప్పట్టునన్

నీ దాక్షిణ్యమెకోరి నిన్ శరణమంటిన్ బ్రోవవే! జానకీ!
సిద్ధాంతంబొకజే వచ్చించెదను, నిశ్చింతాత్ముఁ డెవ్వండు స
ద్బుద్ధిన్ దాసకభవ్యపాదయుగ సంపూర్ణుండో? యాతంజె సం
సిద్ధిన్ మోక్షరమాపథంబుఁ దృటిలోఁ జేపట్టు సత్యంబుగా
శుద్ధబ్రహ్మవిచారగోచరపరంజ్యోతీశ్వరీ! జానకీ!

నీ పాదాబ్జమెగాదు తద్రజమయేనిన్ దానియధాంశమేన్
 బ్రాహ్మే మాదృశ జీవసంఘముల పాపప్రాతమున్ ద్రోలి, స
 వ్యాపారాత్ములజేయు; ధన్యులకె సంప్రాప్తియనాపెంపు; నీ
 చా పాదాబ్జ మహత్వమాహ్వామగుటె క్లానమ్మ! శ్రీజానకీ!

బ్రహ్మంజోపరి సంస్థితంబయిన నీ పాదాబ్జయుగ్మంబు, నే
 బ్రహ్మయ్యుండో భవత్కృపాంజనమహత్వ ప్రాప్తిచే
 గాంచి, త

ద్బ్రహ్మసందము తానయై వెలుగునంబా! మాదృశజ్ఞానులొ
 జహ్నుత్ముల్ గనుటెట్లు? నా కృపకునై చేమోజ్ఞేదన్ జానకీ!

నీ కల్యాణము నీదు మంగళములున్ నీ నిత్యపూజాది లో
 కైక ప్రక్రయ, లామహామహిమలాపేలావిలాసప్రభా
 వాక్కిల్లంబులెగా, జగత్ప్రకృతి కావ్యాత్మార్థభావొచితుల్
 నీ కంటెన్ బరమైన సత్కళయనన్ లేదమ్మ! శ్రీజానకీ!

రాముడె యూత్మ, నీవె మతి, ప్రాణము లేచెలు, లీ శరీరమే
 మీ మురిచెంపుమేడ, సుఖమే భవదర్శన, మాటలేనుతుల్
 నా మీల సంచరించుట ప్రదక్షిణ, నిద్ర సమాధిగా, సుధా
 ధాములు భుజులెల్ల భవతారణ మందినవారు జానకీ!

కరముల్ పాదములాదిగాఁగలుగు నాకర్మేంద్రియగ్రామమున్
 సరనేత్రాదికమై వెలుంగు నిశితజ్ఞానేంద్రియస్తోమమున్
 స్థిరచిత్తాది మదంతరింద్రియములున్ నీవేగదా! యట్టిచో
 ధరఁ దత్కర్మలుమాత్ర మెట్టులగు మాతా! నావియ్యె; జానకీ!

జపముల్ పూజలు న్ని చరిత్రపతనల్ సద్భక్తసాంగత్యముల్
నిపులస్తోత్రములే నొనర్చుకొనుచున్ విశ్వంబునం దీ సమ
స్తపదార్థంబులు నీవెగా నెఱిగి, నే ధన్యుడనై యుండ, న
న్నెపుడున్ దుఃఖము లేక నిర్వ్యంగ గృహన్ వీక్షింపుమా!

జానకీ

జ్ఞానికి మందబుద్ధికిని గట్టసుఖంబులు గల్గుపట్ల నే
మేనిఁ గొఱంతయండ, దిక్ నేమన? జ్ఞానిపురాకృత క్షయం
బానని తృప్తిఁజెందు, వికృతాత్ముఁ డహంకృతిఁ గల్గియల్లి
యె

తేనియుఁ గర్మలక్ష్మ జెనిచి యెవ్వియె బాధలనొందు జానకీ!

ఇనచంద్రాగులలో మహోజ్వలముగా నేర్పడ్డదై, యిజ్జగం
బును వెల్లిచెడు తేజమెయ్యదియె, తత్పూర్ణప్రభాసారమే
కనఁగాఁ దానక దివ్యమూర్తియని ప్రజ్ఞానాత్ములమూను లా
ననవాసుల్ నినుగాంచి పొందిరట కైవల్యంబు శ్రీజానకీ!

పరమోల్లాసము భక్తపాలనకళాప్రావీణ్య మానంద సుం
దర సామ్రాజ్య ఫలదయంబు, జనితాత్మజ్ఞానసౌభాగ్య ము
ద్ధరవేదాంత విచారసారము భవత్పూజ్యాంఘ్రి పద్మద్వయం
బు, రమాకాంతపు నీవు, విష్ణువని రామున్ జెప్పరే! జానకీ!

ఏకాలంబున నాదికానిది యొకండే నిన్ గనన్ రాదు, ము
గ్ధోకాలుండును నాది యిద్దియని యాలోకింపఁగాలేదు, మా
యాకూపారము నందు నే నెవఁడనో యర్థంబుగాఁబోదు, నా
కేకైకంబగు తత్త్వమందెఱుక నీవేసుము! శ్రీజానకీ!

అపరిచ్ఛిన్నమదాహ్యమై, యమితమై, యచ్ఛేద్యమై యొప్పు, నా
త్మపదార్థంబు నెఱింగి, నీకృపను మత్రాపరబ్ధ కర్మానుసా
ర పరీతంబగు సంసృతీజలధి తీరంబంది భాసించి, నే
నపరోక్షానుభవంబు నొందుటకు నిన్ బ్రార్థింతు శ్రీ జానకీ!

సంసారంబుఁ బరిత్యజించి, విగతాశాపాశసంరంభుఁడై
హంసధ్యానమునన్ మహావిపినమం దావాసముఁజేసి; యే
హంసల్ సేయక నిల్చియుండుట ఘనంబే? తృప్తుఁడై త్యాగియై
సంసారాపగహంసయై మెలఁగ నాశ్చర్యంబుదే! జానకీ!

ఏ కార్థ ప్రతిపాదకంబులయి లోకైకోపయోగ్యంబులై
వాక్కుల పెక్కులుగాఁ గనంబడిన నవ్వానిన్ పృథావాదనల్
ఏకన్ జేయఁగ నేల? నిత్యమగు నీ లీలాపరంజ్యోతులక
లోకాతీత భవత్పదాబ్జముల నాలోకింపనా జానకీ!

నీ మాయామయ నాట్యరంగమున నెంతే జీవితస్వర్గ మి
థ్యామోహాత్మక పాత్రధారినియి, 'నిత్యంబానిదే' యలచు నే
నేమేమో యొనరించుచుండినను చల్లీ! నిన్ను శ్రీరాముని
నామోచ్చారణతో భజింతుఁ గరుణన్ బాలింపుమా! జానకీ!

పారములేని సంసరణవారిధి నీది తఱించి, మోక్షమున్
జేరఁగఁజాలు నెంతటి ప్రసిద్ధసుధీయుతులైన లేరు; త
ద్భారము నీ పదాబ్జములపై నిడి శాశ్వత మోక్షరాజ్యమున్
జేరనివారులేరు, కరుణింపుము దాసుని నన్ను జానకీ!

అలవాల్మీకియు, రామచంద్రుఁడును నీవానాయునూనుండు, మూర్తుల నామంబుల వేఱువేఱు గనఁగాఁ దోపిఁతుఁడేగాని, నిశ్చల భవ్యాత్మ సఖంఁజ తేజముగఁ బ్రజ్ఞాశాలి ధ్యానించు; నుజ్వలమైయొప్పెడు బ్రహ్మమయ్యదయ మోక్షస్థానమున్ జానకీ!

ఈవే సత్యము నీదు నామమె శివం బీదృశ్య సీతాసతీ శ్రీవేషంబది సుందరంబుగద, దూరీకృత్య మాయాజగద్భానంబై, నిగమాంతగోచరమహత్వంబై ప్రకాశించు నీవైవీశక్తి యనంత మన్యయ మనాద్యంబౌను శ్రీజానకీ! నీ కిష్టంబగు తోలుబొమ్మల నిలన్ సృష్టించి, యందందు నీవేకైకాత్మ వెలింగి మించెదవు, తల్లీ! వానిల్ నజ్జ తాలోకానీకము 'నేను నేన'ని యొసర్చున్ గర్మసందోహ, మాత్రైకప్రాజ్ఞుఁడు తాను నీవయ్యి, యెంతే నిచ్చి శ్రీజానకీ! చిఁగిన దుర్బులన్ విడచి, చిత్తము రంజిలు క్రొత్తదుస్తులన్ గొనియెఁగఁరీతి, బాల్యమును గోల్పడి దేహ మసస్థలంది, మార్పును గనురీతి శీర్ణతను బొందిన కాయమునూడ్చి నూతనంబునఁడుగు కేనునొందు, స్థిరుఁడౌతఁడు జీవుఁడనంగ; జానకీ!

భూమధ్యంబున నిశ్చలంబయిన చూపున్ నిల్చి, శ్రీరామ పాదామోదాంబుజయుగ్మతిగ్మసుధనాత్మ గ్రోలి, యానందసౌదామిన్యాంతరదీపితుండుగుచు నద్వైతాత్మతత్వాన, హృద్యోమాంతశ్చగుఁ జెవ్వఁడో, యతఁడెధమ్యుఁడెన్న శ్రీజానకీ!

నాకు గల్గిన కామభోగమనమున్ నాశంబు గావించి, యే
యేకాలంబులఁగాని నాహృదయ మన్యేచ్ఛార్చితఁ బోక, ని
న్నేతై కానిమశక్తినిన్ గొలుపఁగా నేరీతి రక్షించెదో!
నాకర్పంబు లవెల్ల నీయగుఁగులన్ పర్తింపఁగా జానకీ!

మాయన్ మర్మములేని భక్తజనమమ్మా! యంచు సీకాశ్చక
ణై, యిందందుఁ జరింపనీయదుగదా! ధ్యానోద్ధతిన్ యోగు లా
త్మాయ త్తంబగు నానిశక్తినిని యంతస్సీమ నర్చింప లే!
చూచూనందమ వీవెయం చెఱుఁగుఁగాదా! జ్ఞాని; (శ్రీ)జానకీ!
కాయంబియ్యది పాంచభౌతికము, మత్కాంతాది సంసారమే
న్యాయోగాత్మక రూపకంబగు, జగద్వ్యాపారముల్ మిథ్యగా
నాచూమ్నాయములెల్లఁ జెప్పదుగదా! చూరీతి (శ్రీ)రామనా
మాయ త్తంబగు సుస్థిరాత్మ యొకడే యధ్యాత్మమా; జానకీ!
అమలజ్ఞానముఁ జిత్తశుద్ధియును నాత్మానాత్మ తత్త్వార్థ భా
వముఁ గాంక్షించు నతండు భక్తిమెయినంబా! యంచు నీ

పాదప

దృములే దిక్కుగ నాశ్రయింపవలె; సీతారామ నామామృత
ప్రసాదాస్వాదనఁ జేయఁగావలె, స్థితప్రజ్ఞంబునై జానకీ!

సూర్యోద్భాసిత దివ్యపంశవిధసత్త్వోణీధపుం డాద్యుఁడన్
గార్యాకార్య వివేకమూర్తియును బ్రజ్ఞానాత్మ తేజోబలుం
డార్యానార్య విచార్యమాణ సుమతివ్యాపారుఁ డా రాముఁడే
వర్చ్యుండై గురుదేవుడై పరముడై పాలించు నన్ జానకీ!

సీపాదాబ్జము నాహృదంతరమునన్ సత్యానుసంధానమై
 ప్రాపై నిశ్చల నిర్వికార పరమార్థవ్యాపకంబై, యవి
 ద్యాపాఘోనిధి పోతమై, పరమలక్ష్మ్యంబై, యహంబ్రహ్మ త
 త్త్వాపూర్ణంబయి మత్సముద్ధరణఁ జేయం గొల్తు, శ్రీజానకీ!
 సీవె నిజమ్ముగా నెమరనిల్చిననైన నెఱుంగలేని పా
 ణ్యపరణమ్ము నామతి, యనంత మహామహిమాన్వితంబు నీ
 భావము, జ్ఞానరూపక విభాకరదీప్తి నొసంగి నాకుఁ ద
 ద్భావము, 'త్వంపదార్థ' మని'నర్తనఁ గూర్పగదమ్మ! జానకీ!
 అంబా! నీదు పదాంబుజాళినయి సత్యాన్వేషివై, రామనా
 మంబే నా రసనాగ్రమై వెలయఁ గర్మల్ వాసియున్ స్వస్వరూ
 పంబున్ గాంచుచు శాశ్వతంబయిన తద్రూపహృదుసంధాన సౌ
 క్యంబున్ బొందెడు భాగ్యమీవె యిడఁగా నర్జించెదన్
 జానకీ!

కోటిదివాకరప్రభలఁ గూడిన యొక్కయఖండదీప్తిః లో
 కాటనఁజేయ, నందలి మహత్తర చేతనశక్తి వీవుగాఁ
 గోటికొకండు గాంచఁగలుగున్ భవవార్ధినిదాటి నిల్చి; నా
 బోటులకౌనె యూస్థితిని బొందఁగ నీ కృపలేక; జానకీ!
 ఒకయేటంబడి యొక్క దారువును, వేబొక్కంబు వేజేట,వా
 రక సంద్రమ్మును జొచ్చి యెండొకటి చేరంగూడి

కొన్నాళ్ళ కే

యొక్కటైనన్ విడిపోవుచుండుఁగద, నోహా! దంపతుల్ సంపద
 ప్రకరంబుల్ భవవార్ధి నిల్లెయగుచున్ భాసించు శ్రీజానకీ!

జానకీత్రిశతి

మానమువోపనిమ్ము, ఘనమాన్యతలందఁగనిమ్ము, లోకులున్
దీనుఁడనంగనిమ్ము, కడునిశ్చలుఁడంచు పచింపనిమ్ము, నే
మానక రామనామమునె మానసమందు స్మరించుకొందు, నా
త్మానుభవంబునొంది చరితార్థునిఁగాఁ గరుణింపు జానకీ!

కలికాలమ్మున మంత్రయంత్ర జపదీక్షాసక్తి యెవ్వారికిన్
గలుగఁబడదు, సాహసించి యెవఁడైనన్ సిద్ధమే సన్నచో
నిలుప నేరఁడు. సర్వభూతగణముల్ నీమూర్తులే యంచు ని
శ్చలభక్తిన్ నినుఁగొల్చు సాత్వికునకే సౌఖ్యంబు శ్రీజానకీ!

రూపకలక్షణంబుల నిరూపణఁజేసిరి శాస్త్రవేత్త, లా
రూపకముల్ భవత్కృపటరూపక రూపక రూపసంతతిన్
జూఢఁగలేవు లేశమును, సూరిజనంబులు లక్ష్యలక్షణ
వ్యాప్తులఁ గూర్పలేకయె జోహారు లొనర్తురు నీకు; జానకీ!

ఎప్పుడైతే న సితనువు నీహృదయోపర కౌటిలోనికిన్
దప్పదు నేను నీదనెడి తత్త్వమెఱింగిననాఁడె నీపదం
బొప్పుఁగఁజేరి. శాశ్వత మహోన్నతి నందెద, నితమాత్రమే నీ
జెప్పఁగదమ్మ! తాత్త్వికవిశేషరహస్యము నీవు; జానకీ!

మును నేజేసనిదానికిఁ సరిసుఖంబున్ దుఃఖమున్ గల్గ, మే
నునకున్ గల్పనఁజేయు దీవనుచు నెందెన్ జ్ఞాని నిర్లిప్తుఁడ
దిని కర్మంబులఁ దత్ఫలంబులను నెంతే నీకు నర్పించి, సా
ధనలోనన్ గృతకృత్యుఁ డాపయినగున్, ధాత్రీసుతా! జానకీ!

తరమే సన్నుతిజేయ నీదు పదత్వజ్యోతి, న్నాత్మైక గో
చరమై, కోటిరవి ప్రకాశమును మించునీ, సర్వజీవాత్మలన్
స్థిరమై, దేవమునీంద్ర భక్తుగణ సంసేవ్యంబునై, బ్రహ్మమై
పరలున్ సర్వచరాచరాంతర బహిర్వాప్తంబుగా జానకీ!

నాదుక్కర్మ ఋజు ర్రినాశమయ్యెనన్ గాని యీ సంస్కృతిన్
భేదంబంతయుఁబోస, దాపయినిగానీ నీ పదాబ్జంబు, లా
మోదావాప్తిగ నామనఃఫలకమున్ బొందంగరావేము? నీ
వీ దీనున్ సుపథంబుసూపి దయతో నేలంగడే! జానకీ!

కామములేక జీవితనికాసమేలేదు, స్వధర్మ దీక్షణ
నేమఱుపాటులేక, తనయిచ్చను శాచితీగల్గి పొందుమన్
నీమముతోడ నన్నిటిని నీకు సమర్పణసేయునాడె, ని
ష్కాముఁడగుభక్తి తత్పరుఁడు శాంతిఁడు ప్రాజ్ఞుఁడవాడె

జానకీ!

కామము కర్మమున్ గలియఁగల్గును జన్మము, పాపపుణ్యముల్
గామముచే జనించుగద! కామమునే విడువంగ నిచ్చలున్
నేమముగల్గి, నిశ్చలతఁ జెందిన నిస్తులచిత్తశుద్ధిమే
ధామహిమాన్వితండునగ తత్త్వమెఱింగి తరించు జాకకీ!

మాతప్ర నీ వాసంగితివి మానవదేహము, దీని జన్మకున్
బూతమొనర్పఁగాదగిన పుణ్యము తారకనామ, ము
ద్యోతముగాఁగఁ దత్స్మరణమొప్ప వెలింగెడువాడె కర్మ సం
జాతమువాని ముక్తుఁడయి శాశ్వతుఁడౌ నినుజేరి, జానకీ!

వేదార్థంబులు శాస్త్రవాదములు భావింపంగ నీతత్త్వసం
వేదిత్వంబునకెల్ల మూలములుగా వెల్లొందు, దక్ష్యంబు, త
హ్వాదప్రక్రియ నాడు మందమతికిన్ సర్పింపఁగాఁబోదు, నీ
సాదంబుల్ భజియించు భక్తుఁడ నెటుల్ పాలింతుడో! బాసకీ!

సలలిత రామనామ మధుసూరభ మెల్లజగంబులందు, ని
స్సలముగ భక్తహృస్కు-సమ సుందరగంధముగాఁగ సీచరి
త్రితే మెనెసరించు; దత్పరమతత్త్వ మెఱుంగుటనాంబనీయఁ జి
మ్మిలవిజువండు మిమ్ములను బూజ్యుఁడు భక్తుఁడతండ,
బాసకీ!

నిశాదాబ్జమరందవింశనయినన్ తే కందు నేభాగమేన్
బ్రాహ్మి, నాహృదయంబునన్ జిలుకుమఁగా! దాననాయూర్జ్యసం
సింపన్ బరతత్త్వమున్ చెలిసి, నేనే నీస్వగా నయ్యదన్
బాసకీ! నిశాటనాపటిమ నవ్వెరుంపజ్జె బాసకీ!

హృదయత్రయమునందు కీలతకు బ్రహ్మభస్మదివ్యాశిషం
బునెనె, ప్రేరణు ముఖ్య శ్రీ పరమోద్యోగంబ తద్దోహదా
స్వరూపు, నిర్మలమైన పద్యరూప ప్రవాతంబు నొందర, నీ
పద్యముగూర్చిన వానిలో జలి నెదన్ బాలింపవో! బాసకీ!

బాసకీ! నందనను నేలఁగోచుటలు? నానుభూత్యనన్ రక్షణన్
నానె భోగ్యుఁడైన నీకనెల, బురమానందప్రదంబైన నీ
స్వరూపమునెఱుంగు నన్ను నెఱుఁగియ నుద్యోగింతు, నన్యోని స్వ
రూపమే దోహదమొనర్చు నందచల నిచ్చిల్ గూర్చుమా! బాసకీ!

నిను నిత్యంబు ననుక్షణంబును మదిన్ నేనించి, ప్రార్థించుటే
పనిగానున్న మదాత్మ నిశ్చలతకున్ వైరాగ్యమున్ గల్గ నీ
ఘన సర్వాంతర దీప్త తేజముఁ గనంగాఁగల్గు బ్రహ్మనుభూ
తిని నేనందఁగఁదగ్గ యోగ్యతఁ బ్రసాదింపగదే! జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

ధర్మ బోధిని

ఈ జగత్తీర్థలిన్ జనన మెన్నఁకుగల్గెనో, నాఁడె నిర్ణయం
బై, జితఁగూడి, కాలమున్నకై తఱివేచి చరించు మృత్యు; ప
వ్యాజ భసత్కృపానిలసితాత్మనెడన్ గడు దూరమాను, నీ
రాజనమిచ్చి, యంతమున రాముని జేర్చునుగాదే! జానకీ!

రమణీరత్నమవీవు, రాజకుల సద్రత్నంబు రాముండు, మి
మ్ము మహాపీఠిని నాంజనేయుండు సదాపూజించు సద్భక్త ర
త్నము, మీమువ్వుర నాత్మరూపులుగఁదత్వానందుఁడై మీచరి
త్రము కాప్యమ్ముగఁబాడె నాదికవి రత్నంబీ భువిన్ జానకీ!

కుటిలాత్ముండు కుమారుఁడై జననికిన్ ఘోరాపచారంబు, నె
చ్చటనేనిన్ జరిపించువాఁ డొకఁడుతో చన్వచ్చు, నన్వానికిన్
గట్టువై హనిఁదలంచు క్రూరజననిన్ గాంచంగలేమమ్మ! నీ
పటుతేజోఁకమె సర్వమాత్మహృదయోద్భాసంబుగా!

జానకీ!

కోటికి నొక్క-దుండయినఁ గుత్తితపుత్త్రుఁడు పుట్టనచ్చు నే
బోటియఁ గుత్తితాంబయి పుట్టదు, పుట్టఁగ లేదటంచు, నా
ర్భాటములేని శంకరుని పల్కు లసత్వముతానె? స్త్రీస్వరూ
పాటనఁజేయు నీ మృహమ నాత్మ నెఱుంగఁ దరంబె! జానకీ!
తనయుల్ గల్గవ్రతాదులన్ నలిపి, స్వాత్మ శ్రీయె యీ
పుత్త్రుఁడం

చును సర్వస్వసమర్పణన్ గులుకుచుకొ శుద్ధాత్ములై యొప్పుత
ద్ధన మాతాపితృ దివ్యమూర్తులకు సత్యంబైన నామ్యంబు లే
దనఁగాఁ బెల్పదె రామగాథ భసదీమాధారిమై; జ నకీ!
జనకుఁడు కోపించినఁ బ్రసాదముతో నొడిఁజేర్చి, మించు భీ
తినిఁ గడుఁద్రోలి, వాంఛలను పీర్చియుఁ దజ్జరకున్ బ్రశాంతుఁగా
నొనరుచు తల్లి కీడయిన నొక్కటిగల్గునె? కుత్తిశున్ గువు
త్రునిఁగననచ్చుఁ గాంచుదుమె తుచ్ఛమతిన్ జనయిత్రి;
జానకీ!

దానినిబోలె తల్లిని నెదన్ దలపోసి, యసహ్యమైన యే
శాసలనైన నాహఁదగువాఁడను, జంపఁగనైన సిద్ధమై
నొసఁమొనచ్చు కుత్తితఁడఁబుట్టఁగనచ్చు జగాన; నెందుఁ బే
రాసలనైనఁ గుత్తితపుటంబ జనింపమగాదె! జానకీ!
జననంబందినదానికీన్ ఫలము విశ్వాసంబు సంధిల్లఁగా
జననిన్ దండ్రిని నేసలన్ దనుపుటే సర్వార్థసంసిద్ధియూ
నని చూర్మ్యుల్ వచియింప, రాముఁడమలాత్మానంద
చిద్రూపుఁడ
య్యను, దత్తేవలఁజేసె ధార్మికులకుక బ్రోత్సాహియై; జానకీ!

శ్రుతులన్ శాస్త్రములన్ బురాణముల సంశోధించు

ధీమంత్రుడై

సుతపస్సాధ్యమహత్వ శక్తియుతుడై, సూరాగ్రగణ్యుడై

ప్రతనిష్ఠాపరుడయ్యె; రావణుడు జారత్వంబునన్ నాశమై
గతిఁగోల్పవడె! నేటి మానవు లెఱుంగనరాదె ప్రజానకీ!

వినయవిధేయతల్ గలిగి, విష్ణుతంగల్గి, సుమేధఁ గల్గినన్

ధనము సుఖంబులేకునికీ, ధర్మవిరోధికి మందబుద్ధికిఁ

గొనకొని సర్వసంపదలు గోరకయే యొడిఁజేసుచుండుటల్

గనఁ గడువంత; యిట్టిదియెగాదె పురాకృతమన్న; జానకీ!

ఒక్కటి రెండు గా వెంటులనో సమకూరిచి తృప్తిఁజేయఁగాఁ

బెక్కు వ వాలఁ గోరెదరు వేమరు మ్రొక్కులు దీర్పఁజూతు; రా

ఫక్కి పణిప్పిఠానముల భక్తియు రక్తియు ముక్తియుబ్బునే

చిక్కని రామనామ మధుసేవ నొనర్చినఁగాక; జానకీ!

జగతీవీరపరాగ్రగణ్యుడగు రాజన్యుఁ బరీక్షించి, తీ

విగ సర్వార్పణబుద్ధి భర్తృమతివై పెండ్లాడి తారామునిన్

మగుటల్ నేడు భవత్కథామహిమమున్ బౌరాయణన్

జేయఁగాఁ

దగుఁగాడే! యదియొక్కటేయును జగత్కల్యాణముల్;

జానకీ!

సేవకస్మృత్తిమాత్రమున జీవసమున్ నడిపించుకొంటుకె

యీవివిధార్థవిద్యలు బరీక్షలు వీని దరింపఁగా, నహం

భాసములే? రాఘవు, వర్తసమున్ భయపీయ నీల న

తొవిధులెల్ల మానవులు గాంచి తరింపఁగరాదె? జానకీ!

మానవజీవితమునకు మానముదక్కి మఱిండులేదు, స
న్మానము నిల్పఁగాఁదగిన మానపతీ జనతా శిరోమణి
ప్రాణమసీవు, నీ చరిత భస్యసతీస్మృతిగాదె! స్వేచ్ఛకై
పూనినెనంగు స్త్రీజనము పొందునె సౌఖ్యము నేడు? జానకీ!

ఎంతటి మూఢమానవున కేనియు జారగుణం బసత్వ మ
త్యంత మదప్రసర్తనము, స్వార్థపరత్వము, హింసయన్ సదా
సంత మహాఘమూలములటంచు మనంబునఁ దోచకుండు నే
యింత యెఱింగియున్ విడఁడు హీనగుణంబు నరుండు; జానకీ!

అనయము నిన్ను రాము నెదయందిడి, భద్రగిరిఁద్రమందు మీ
ఘనతర వివ్యమూర్తులను గాంచి, ప్రతిష్ఠనొనర్చి, రత్నభూ
షణము లొసంగి మిమ్మొల సత్కవితన్ వెలయంగఁజేసి; గో
పనకవి 'రామదా'సనెడి సార్థకనామముఁగాంచె జానకీ!

నీ పదపద్మ దర్శనము నిర్మల భక్తునకే లభించు, నే
యాపదలేని దేహికి మహాత్మర భక్తీలభించు, జిత్తసం
తాసము లేనివారలకు నైహికపుష్టి లభించు, ద్యుత్కృష్టో
ద్దీపిత భాగ్యవంతులకుఁ దీరనికోరికయున్నె? జానకీ!

సాత్త్వికుడై స ప్రాణహిత సజ్జనుఁడొండు లభింపలేదు, నీ
తత్త్వమెఱుంగు సద్గురుఁడు దారిని జూప లభింపలేదు. బ్ర
హ్మత్వము నొందునాశయును మానసమున్ విడువంగఁ

బోదు, నా

స్వత్వము సర్వమున్ భవదఃపాత్రముగాఁగభజింతు జానకీ!

తాకిక భోగసంపద, విలాసములున్ మది బట్టి యూపినన్
వీక నెదిర్చి తృప్తి మెయి నిశ్వమనెల్ల భగవద్దాసా
స్తోకవిలాసమే యనుదు, నాంపుగ భర్తకు శాంతిఁగూర్పుచుగ
గాఁకలులేని కాంత గలుగఁవలె భక్తునకెన్న జానకీ!

జారత్వంబును, జోరభావమును హింసాతత్త్వ మార్యాళిపై
గ్రూరత్వంబు నసత్యవర్తనము, విజ్ఞుల్ మెత్తురే? యేమిటా
చూపింపైన సహించునే? సుచరిత్ర సాధింపనే! ధర్మపుణ
సారం విమృశియించు లోకములకున్ జాతీయవే! జానకీ!

కవితల్ నేర్చినరాచికిన్ ఫలము భక్తక్రేణియో! యుసన్
నిరంజనందగు నీ మహాచ్ఛరితముల్ వేమూరు; తత్సారసం
భవపీఠామముఁ గ్రోలఁగావలయు, శశ్వత్సాధు

వాంగత్యముగ

భవసార్థక్యము నందఁజేయవలె నంసా! భక్తుడై జానకీ!
తల్లియుఁదండ్రీ యన్నలును దమ్ములు నెచ్చెలు లాలుబిడ్డ లిం
కీల్లును భూములున్ బదపులెంతయు నామరణాంత సత్యముల్
సల్లలిత ప్రకాశముత శాశ్వతసత్యము నీ స్వరూపమే
యెల్లర కెల్లవేళలను భేదయము మోక్షదహాను జానకీ!
అపై శ్వస్యసమృద్ధి, యా నిగమశాస్త్రాధిభోధంబు, వి
స్వప్రప్రీయ నుంజనచ్చు నటు లేశంబైన లేకుంజినన్
గర్వం మితముఁ గల్గఁబోగ; దిక నిష్కామ్య ప్రకాశాత్మ్యో,
దుష్టిగల్గిన నీ పదార్చకుడై యెందున్ బూర్వకై జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

కలివ్వంసిని

రామునికంటెఁ బూర్వము పరంబుననై నను సర్వమానవ
స్త్రీసాము నోముపాలపదజూడము; కాని, కలిప్రభుత్వ దు
స్థాములు పాములై ద్విజులఁ గారియ వెట్టుచు, వేదనిందలన్
గాముకులై నచారలనె గాంచుచునుంటిమి నేను జానకీ!

బూణములఁ గోటికేన్ బడగలెత్తినవాడె కు బేరమూర్తి, దు
ష్టణముల వేళ్ళకున్ భరముఁగాల్పు జలిఘ్ని సతీమతల్లిమా
తను జనకున్ దృఢంబులుగఁ దాకినవాఁడు సుధర్మవేత్త, నే
గఁగుతి యొనర్పఁజాలఁ గలికాలవిశేషము లింక; జానకీ!

ధనమే ప్రేమ, ధనంబై ప్రజ్ఞ, ధనమే తత్త్వార్థనిష్ఠేతఁగా
ధనమే ధార్మికచక్రపత్తి, ధనమే దైవంబుగా. స్వార్థజీ
వనమే శక్తిగ. హింసయే మనువుగా ప ర్తించు నీ కాలమం
దన సాధుప్రజజీవితంపుగతి వెందున్ నీవె! శ్రీజానకీ!

జాతీమత ప్రభేదములు సజ్జనభావములున్ నశించె, దు
ష్టతీతి దురన్నపానములై ప్రీతినిఁగొల్పెడి. వ్యక్తిభేదముల్
పూతములయ్యె, సాధుగుణపుంజములెల్ల ననాశ్రయంబులై
యేతితో నున్నవో యెటుగ మీకలికాలముఁగోన; జానకీ!

పెద్దలు పిన్నలు బుధులు విజ్ఞులు ప్రాజ్ఞులు నాచిచ్ఛణల్
రద్దయిపోయె, సత్యము విరాగముచే ననవానియయ్యె, నా
గుడ్డుల కగ్ధభాసములై తొన్యములయ్యె, కలిప్రభావ మి
ట్లదిర! కేవలార్థికమే యైనది నేటి జగాన; జానకీ!

అవతారుండగు రాముడే యటుల నాయాకష్టముల్
పొంద

నవమాత్రుండగువాడు ధార్మికపథానన్ బోవుచున్
భవనానాన్నిధి నీ కలిప్రకట దుర్వారంబులౌ కష్టమ
చవిజూపందగు నెట్లు? నీ కరుణయే సర్వంబు శ్రీజ

జాతీకి విప్రులయ్యు, గట! సంధ్యలవాచ్చుటఁగూడఁ
ర్జాతి దురన్న పాపముల సంగతి నొప్పుచు, హూణి
పూతములంచు నేర్చి, యటువోపక మూర్ఖత వేదశా
ఖ్యాతీని దెట్టుచుందు, కలికాల నిశాచరులౌచు; జాన
మానము గల్గినట్టి బుధమాన్యుల కీ భువిలోన శక్తి
గాని బుణంబుకంటె సధికంబగు నారకమొందు గల్గె
దీనుల రక్షణంబునకు దీక్షవహించిన నీవు రాముఁడున్
గానకయున్న నీ కలియుగంబున దిక్కెవరన్ను! జాన

అచ్చపు రామభక్తుఁ డితఁడౌనని చిత్తము పల్లవింపఁ
మెచ్చిన నీవె మెచ్చనలె, మిక్కుటమై తగులేమిఁ
నిచ్చిన నీవె యీయనలె, నీకలి నీచుల వేడఁజాల, నీ
సచ్చరితంబుఁ బొడఁకొని సంతస మొందుచు నుందు,

అంభా! తానకశక్తిజూప సమయంబై యుండె, సత
ర్మంబున్ మూలలడింది, కాంతయును నర్థంబే ప్రథా
డంబంబుల్ మితిమీఱె స్లేచ్ఛతల చూడన్ గౌరవం
చంబౌ దుష్టజనంబు నెవ్వీధిని సంశాసెతువో? జాన!

నీ మహిమం బెఱుంగని విసితుల దానవులన్ పథింపఁగా
రాముని బొత్తుహించుట కరంబు ఘనంబె? త్వదీయభక్తులన్
వేమరు బాధలన్ జొనుపు నీచుల మాయ లడంచి మించఁగా
నీమముఁబూనుటే ఘనము; నీకిటు జాలమదేల? జానశీ!

మాయలు గారడీలుఁ గనుమాపులుఁ జల్లని గొంతుకోతలున్
మానుష! చిట్టితల్లి! యనుమానము లేలనె? ఇన్నతల్లి! రా
నే! యని చెట్టబట్టుటలు, విజ్ఞనిబోల్కి విరాగి కై పడి
దీయని మాటలున్ గలివిధేయుల చేష్టలు నేఁగు, జానశీ!

పామరవర్గతోషణము, పండితహేళన, మాతృవాణిమైఁ
బ్రేముడి లేకపోవుటయు, భేషజయౌ నల హాణబారిణీ
ప్రేమకు బొట్టలేయుటయు, విజ్ఞత తొనన్యసచక్రప్రసంగముల
కామధనప్రధాన కలికాలవిశేషము లివ్వి, జానశీ!

ఒక బాణం బొకమాటయొక్క సతి తా నొక్కండె వీరుండునై
సకలార్థంబుల మానవావళికి దృష్టాంతంబుగానైన న
ర్వకళాపూర్ణుఁడ ధర్మమూర్తియల శ్రీరాముండె, సద్భక్తసా
త్వితులన్ గావఁగఁబూనుఁగాక! కలిభీతిన్ మాన్వి; శ్రీజానశీ

‘సహింసకంటె మేలగును చాన’ని యందురుగాని, నీచుఁడ
స్వీకృతునైన లోకమున భక్తులన్ని ప్రసిద్ధుఁడౌటకే
గూఁకొని శ్రష్టచూర్గమునఁ గావరమెక్కిచరించు, వాని నీ
వసుగునఁదొక్కి, ‘ధర్మమే జయంబ’ని చాటఁగరాడె జానశీ

విహికసౌఖ్య మందఁగల యట్టిదె వాంఛితమంచు నాస్తి కుల్
మోహమువృత్తుఁ జెప్పదురు. మూర్ఖుల నమ్ముదు

రట్టివాక్కు; లా

ద్రోహుల బారినుండి పడిదూరముగా నగు నెట్టుమమ్మ! నీ
వే హృదయాన నల్పి కలిగీటల మాన్వఁగఁదమ్మ! జానకీ!

పదుగురు బాగుఁగోరిన శుభంబగు నొక్కఁడ నీకటంచుఁ గో
విదులు వచించు మాటలవి వింతగ నిక్కరికాలమందు, నే
పదుగురకైన హింసలెడువాఁడె ఘనుడయి వెల్లుచుండె, న
య్యది తుణ భంగురఁ బయి, యిహంబుఁ బరంబున నేర్చు జానకీ!
అమ్మా! సూరపిశాచ మానవుల జాప్యమ్ముల్ మతభ్రష్టవా
దమ్ముల్ గాంచి వినంగలేక యరచే! ధర్మమ్ము వేదమ్మె లో
కమ్మున్ నిల్వఁగఁజాలురా! యనుదు. నెక్కాలంబు

సంప్రదంబునై

యిమ్మై ఘోషలు వెట్టుచున్నను వినం దెవ్వఁడు; శ్రీజానకీ!
అరయన్ భారతవేషభాషలును నాహంబు లాచారముల్
భరమైపోయెను భారతీయులకు, బూర్వప్రక్రియల్ పేతనా
కరమైపోయిన నన్యనాగరికతాకాటిల్య ముత్కృష్టతన్
పరతెంబో! కలిలోన జాతిమతముల్ భ్రష్టంబులై జానకీ!

కాలంబెన్నఁ గలిప్రభావజనితాజ్ఞాన ప్రభూతంబు, ధ
ర్మాణీన్ జెప్పదు రథకామ పరతంత్రవ్యాప్త దుర్జీతి నే
మూలన్ వీడకు, దేశభక్తులును దేవున్ గొల్చువాడన్ బ్రభు
త్వాలన్ గల్గినవారు వారె యటవహ్వ! చిత్రహా! జానకీ!

ఒక ధర్మాత్ము నధర్ముఁగాఁ బెలుప నెన్నోమాయలం

A C C No. 96

గూర్చుచున్

వికటంబైన యసత్యమున్ వలుకుచున్ వేధించు నీచావళీ

కకచున్ తామె సమున్నతాధిక్యతులన్ రాణించు

294.592

చువ్వారు, నీ

వె, కలిప్రాభవనాశమున జలుపరావే! కావవే! జానకీ!

తల్లికి! దండ్రు కీడయున దైనము లెందును లేరు లేరటం

చెల్లెడ వేదనూత వచియింపదే! వారల భవ్యసేవలం

దుల్లము నిల్పి, తృప్తులుగ నోగిరమైన నొసంగనట్టి, యీ

క్షుల్లక దుష్కల్మషజలకున్ సుగతుల్ గలవాక్కొ? జానకీ!

సత్యము ధర్మమందు సువిశాల సభాంతర వేదికావళి

నిత్యము ఘుర్గురించు నవినీతి జనంబులు; సాధుహింసలన్

దైత్యులువాడె, స్వార్థపరతంత్రులు; నేటి కలిప్రభుత్వం దు

ష్టాత్మము లిన్నియన్నియని చెప్పఁగనోపు నెవండు? జానకీ!

భారతదేశ మెన్నఁడు మహద్రవమన్నదిలేక, ధర్మసం

స్కారము తాత్త్వికోన్నతియఁగల్గి వెలుంగ, మహాపత్నివ్రతా

వారమె కారణంబు. కలివర్తన లీపయి నెట్టి దుష్టితన్

గూడుచునో? యెవండెఱుఁగు? కుత్సితపాలురుగల్గ; జానకీ!

పాతివ్రత్యమె భారతీయతను నిల్పన్ మూల, మా ధర్మము

ద్భూతంబైనచన, నీ కలిప్రభులు స్వార్థుల్ కామమోహాత్మ దు

శ్చేతోవృత్తులు, స్త్రీ పవిత్రతకు నిస్తేజంబుగా, వారికి

స్వాతంత్ర్యంబని జాతినాశమొనరింపన్ జూచిరో జానకీ!

మాయ నెఱుంగనట్టి గుణమాన్యులుఁ గోవిదులైనవారలున్
 న్యాయము సత్యమున్ విడక నమ్రతనొప్పు మహాత్ములీ కలిఁ
 బాయని కష్టపాట్లు గలవారగుదుడి రున్న, జాతికిన్
 మాయనిమచ్చగా నెఱుంగు మానవుఁడే కరవాయె, జానకీ!

అరయన్ ధార్మికులైనవారలకు నెందైనన్ మహాత్ముఁడై
 పరుసన్ జిత్తమునుల్కఁ జేయుఁ ధనమేసర్వంబుగాఁ జూచుచున్
 బరహింసాపరులైనవారలకు సర్వంబున్ సుఖంబట్టులై
 వరలున్, జిత్రములొర! యిక్కలియుగ వ్యాపారముల్; జానకీ!

సీతియు ధర్మమున్ గలిగి, నిర్మలభావముగల్గు పాండితీ
 నేతకుఁ దగ్గఁ గౌరవము నిల్పఁగ నెవ్వఁడుగానిలేడు, దు
 ర్నితపరుం దధర్మఁడును సీచమనఁకుఁడు డాంచికుండె, స
 వ్యాతిశయండుగా నెగడి యర్హతనొందఁడె నేడు జానకీ!

‘ఆయుధ్దాయమె యన్నమిచ్చ’నను వాక్యార్థంబు

నమ్మయ్యె, నీ

హ్వాయుష్మంతుఁడు దిండిలేక చనిపోనా కాలమైయుండె, నే
 చాయన్ జూచిన మాయలేగలిగి మోసంబుల్ ఘనంబయ్యె, నా
 రా! యీజంతుగుణంబు లెట్లురు? బ్రహ్మరాజ్యంబునన్

జానకీ!

కనకముఁజూచిగాని, యధికారముఁజూచియుఁగాని, మాయలన్
 జొనుపుటఁజూచిగాని, కడుసాంపుగ కౌరవముల్ ఘటింతుఁభ
 క్తుని నయమార్గపర్తనునిగోరి తిరస్కృతులఁడుచుందు, రీ
 చేనటుల నేమనంగల? నిసీ! కలికాలపుచర్య, జానకీ!

కాలము మారియుండుటనో, కర్మము మార్పులఁ

జెందియుండునో

చాలఁగ మాయమానవులు సజ్జనహింసకులై, యహంకృతీ
బాలిశులై నవారె కనుపట్టుదు నుండిరి, వీతిబోధలన్
జాలరు పండితోత్తములు సైతిము వారలతోడ జానకీ!

ఈశారీరక తుచ్ఛభోగములకై యీ యింద్రియవ్రాత మూ
ర్ఖులై ధిల్యములన్ దురాశలఁ బరేచ్ఛావృత్తులన్ బాంధవా
వేశాపూరిత రాగః పముల జీవింపంగనో వార, లే
దేశంబందును శాంతిఁ బొందునురొకో! ధీయుక్తులన్; జానకీ!

పరమార్థంబును దేశకాలవిధులన్ బాటింపఁగాఁబోక, యీ
పరదేశీయ కుమార్గపర్తులగుచున్ భ్రష్టాత్ములై, సవ్య నా
గరకాఖ్యన్ దగి, భారతీయ గరిమన్ గాల్పంగ వేదమ్ములన్
గురులన్ నిండలఁజేయు నీచజనులన్ గోపింపవా! జానకీ!

అల భద్రదాచల రామచంద్ర హృదయాజ్ఞావాసివై, సన్మనో
త్పల విస్ఫార శశిప్రభాకలితవై, భక్తావనోద్యోగివై,
కలిదోషాపహృత స్వరూపివయి, ప్రజ్ఞానంద చిన్మూర్తివై,
విలయాంతస్థిర దివ్యశక్తివయి నీవే స్వీవే! జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

చరిత్ర బోధిని

మాతా! నీయవతారతత్త్వమును దన్మాహాత్మ్యమా శేషుఁడు
 జేతఃప్రీతిగ వేయిమోములను పల్లింపంగఁజేడన్నచో
 నే తర్కాత్రుఁడనయ్యు, నాఁడు దధిబంధింపంగఁ జిక్రోడమెం
 తోతాపత్రయ మందినట్లు విసుతింతున్ సత్య మో జానకీ!
 సుమతిక్షేత్రముగాఁగ, నిర్మలమనస్సున్ నాఁగలింజేసి. ధ్యా
 నమె బీజంబుగ, జ్ఞానమూర్తిపసునిన్ దాఁగాంచుటే పంటఁగాఁ
 దమినద్దానిని రామచంద్రుఁడను తత్త్వబ్రహ్మమున్ గూర్చుటే
 క్రమమూ మోక్షముగా నొనర్చె మిథిలాకాంతుండు శ్రీజానకీ!
 నీ కల్యాణము లోకసంగ్రహశుభానీక ప్రకాశంబు, స్వ
 ల్లోకాధీశపథావనంబు, మునిరాష్ట్రోకాత్మ సంభావనం,
 బాకైలాసనివాస దంపతులకున్ వ్యాఖ్యానయోగ్యంబు, సు
 శ్లోకానందకరం బనశ్వరము నస్తాకంబు శ్రీజానకీ!
 జనకుని మాటఁదప్పినను, సర్వమహీపలయంబు నేలినన్
 మునుకొని రామునడ్డఁగల పూరుషుఁ డెవ్వఁడు? నీవునాతఁడున్
 వనముల లక్ష్మణున్ గలిసి వర్తిలు పెంతయు భారతీయతా
 ఘనతర సత్యధర్మములఁ గాచుటకోసము గాదె! జానకీ!
 శత్రుఘ్నుండును బుద్ధి యాభరత సుజ్ఞానంబునందుండ. సౌ
 మిత్రుండున్న సహమ్మనెంతయును బేర్మిన్ రామసద్ర్బహ్మతో
 మైత్రిన్ గూర్చి, విదేహముక్తి గనెమ్మా!

యాసుమిత్రమ్మ; చా

రిత్రం బిట్టిదిగాఁగఁ దోచును ధర్మిన్ సత్యమై; జానకీ!

తైమ్మార్యత్మక శక్తియుక్తుడగుచున్ దైలోక్య
సత్కర్మ సా
శ్రీమాత్రుండగు సూర్యనన్దయమునన్ జెన్నొందు
నా శ్రీపరం

ధామున్ రాముని జిత్కళాత్వవియతిన్ గామించి ప్రేమింపవే
నీమాహాత్మ్య మెఱింగెనాహనుమయే నిత్యాత్మజై; జానకీ!
జననంబంది కొన్నియేండ్లకటు విశ్వామిత్రమానీంద్ర సే
పనలో నాత్మకళాకృతిన్ బరగు నీ భాగ్యంబు పండించె, రా
ముని చిద్రూపము; కాన మీ కుశలపుల్ బోధాత్ములా
గర్భన

న్ముని పాదార్చకులొటఁ గోరితివి సంతోషంబుగా; జానకీ!
కేసల రామసేవకొఱకే యరుఁదెంచెను లక్ష్మణుండు, తా
నా విమలాత్మునేని హృదయంబున నమ్మక, నిన్ను రామునిన్
సేవలఁదన్ని, యాగుహుండు స్నేహహృదంతర బాష్పవారితో
నాననుజేర్చి మిమ్మనిపినాఁడు, మహాత్ముఁ డతండై జానకీ!
నాఁగటిచాలులోన జననంబును బొందిన నీకు మానుషే
భోగసులన్న లెక్కయొకొ? మోదము గూర్చెడు దేవదేవ తే
జోగరిమంబు రామపదశోభయే శోభనమాచు శాశ్వత
స్వాగతమీయఁ, గానలకు సాగిన సాధ్విని నీవు జానకీ!
వేదసతీ సతీ విమలవేషమునందిన నిన్ను లంకలో
నా దశకంఠరాక్షసుఁ డహా! యని యంత, రమింపఁగోరినన్
గాదని, వానివంశము వినాశమొనర్పఁ బ్రతిజ్ఞఁబూని, యి
మ్మేదినిబుట్టి రామునిలుమెట్టియుఁ దీర్పవె పూన్కి! జానకీ!

పాయసగర్భసూతి రఘువర్షుడు, నాగటిచాలు;
వై, యలకోటలాయెలుగులన్నియుఁగొల్పుడు

కాం

సాయపడెన్ ఖగం బుడుతనై తము; దీనిరహస్యజే
మాయణకర్త కే యెఱుక, మాదృశు లెన్నదరం

జగదానందసముద్భవంబు సుజనోత్సాహప్రకాశం
మృగ పూర్వాగ్ధవిశేష గ్రహ విలసద్వ్యాఖ్యానమ
నిగమాంతోద్భవ తత్త్వసారము భవానీ శంకరస్స
జగదంచద్భవదీయ భవ్యచరితాశ్వాసంబు శ్రీజా

శైవధనుస్సు, బట్టుకొని శైశవమందున నాటలా
చేవకొలంది 'యింత'యని చెప్పదరంబె? మదాంధ
రావణు నొక్కవేలను గిరాటానరింపఁగజాలె,
నీపటు రామపౌరుషము నిల్పిన సాధ్వీవిగాడె! జ

ముల్లోకంబుల నేలగల్లు రఘురామున్ బిల్చి నిని,
యుల్లాసంబును బొందెనో జనకుఁ, డా యుల్లాస
వల్లంతకా బ్రయుఁగూడి కారహృలం దల్లుండ; దే
జెల్లుం బో? యతఁడెంత తాత్త్వికమహాసిద్ధుండో!

పచ్చన్ని నిండుజవ్వనము పండిన రాజ్యసుఖాను భు
లొచ్చుగ నాత్మలోదలంచి, లోలతఁడెందక తండ్రి
సచ్చరితాత్మజేసి భువనంబుల నెల్లెడ సత్యధర్మ
నిచ్చులునిల్పె, రామధరణీపతి నీపతియాట; జాన

ఆలిన్ దల్లిని దవ్వులన్ విడచి, శుద్ధాత్మన్ సదా మీపద
శ్రీలన్ లక్ష్మణమూర్తి గొల్చుటది, హెచ్చేయైనఁ

గావచ్చుదా

నాలిన్ దల్లిని రాజ్యభోగములఁ బ్రత్యక్షంబుగాఁ జూచువాఁ
డై . తేశంబుఁ జలించునట్టి భరతుండౌ ధన్యుఁడో జానకీ!
భరతుఁడు శాశ్వతంబయిన పద్ధతి యోచన జేసియే, మహా
త్తర పరరామపాదుకలఁదాల్చె శిరంబున; నిమ్మహామహీ
భరముచు సర్వకర్మములు వానికి నర్పణసేసె, నాతఁడే
యరయ విరాగి తాత్త్వికుఁడు త్యాగియుధార్మికుఁడౌను
జానకీ!

నీకు ననిష్టమున్ దలంచు నీచుఁడుఁగూడ క్షమార్థియైనచో
సాకుదువంట, దానికొక సాక్ష్యము కాకసురారిగాథయే
వాకులు వేయునేల? శుభవర్తనులే సుహృదాళి, దుర్గుణ
స్తోకమె నీకు శాత్రవులు, శోభనదేవత వీవు జానకీ!
పురుషార్థత్రయ మెన్నఁచో విడువఁగా మోక్షార్థులై చిద్విలా
సరతిన్ గాలముపుచ్చుమానులె జగత్సమ్మోహనున్

రాము సుం

దరుపై మోహముఁ జూపినారలట, త్వత్స్పందర్య మారామునే
పరమానందపరీతమోహమున ముంపన్ జాలెనొ జానకీ!

వ్యాజమొకండునూపి వనవాసములన్ బ్రకృతి ప్రశాంతమా
ఁజేజముఁ జిద్విలాసులగు దివ్యముని ప్రసరానురాగమున్
నై జసుఖానుభూతియు, ఘనంబుగ నందిరి నీవు రాముఁడున్;
మీ జతఁగొల్చు లక్ష్మణునిమేదుర భాగ్యమడెంత? జానకీ!

ఉపదేశం బొనరించె 'సీత' యను మంత్రో దారమున్

రాముడా

కపివత్సంబగు నాంజనేయునకు; దీక్షన్ నీవు 'శ్రీరామ!' యం
చుపదేశింప నతండు తస్మహిమచే నొక్కమ్మడిన్ సాగరం
బపుండ్రరీతిని దాటిరాగలిగె విఖ్యాతంబుగా జానకీ!

రావణుఁ డంతవాఁడు తనరాణులకెల్లను రాణిఁజేసి, నీ
సేనలొనర్పఁ బ్రోత్సహింపఁజే కేవల కామ్యమార్తియై;
నీవును వాని నొక్క తృణనీరసనీచునిగాఁ దలంపవే!

భావవిశుద్ధిమై వెలుగు ప్రాజ్ఞులె నీ హితులమ్మ! జానకీ!

వాయుసుతుండు రామపదభక్త శిఖామణి, వార్ధిదాటి నీ
చాయ నెఱింగి, రామనరసన్నిధికిన్ నిను జేర్తునంచుఁ దా
నాయత దేహుండౌచు నిను బ్రార్థనఁజేయఁ బతివ్రతాత్వదీ
క్షాయత వీరపత్నివయి సమ్మతిఁ జేయవుగాదె! జానకీ!

ప్రకృతిని నిన్నులోఁగొనుట రామవిభుండు పరాత్పరుండనన్
సకలచరాచరాత్మ నిలసన్మహిమాతిశయంబుఁగాంచె, దా
నికి స్యతి లేకమున్ జరుప, నిన్ జెఱివెట్టిన రావణుండు పూ
నిక చెడి వంశనాశమున నీతియిహాయెగదమ్మ! జానకీ!

అంతటి రావణాసురుఁడహంకృతిరూపము దాల్చినట్లు, నీ
చెంతను జేరి నిల్వఁగ 'నినీ!' యని యొక్కతృణంబుదీసి, య
భ్యంతరపర్తిఁగా నునిచి భావణసేయ వె! నీతిలేనిచో
నెంతటి భౌతికోన్నతియు నింతియె సుమ్మని తెల్పు, జానకీ!

శ్రీరఘురామచంద సరసీగుహ సమ్మిళితాత్మయోగియై
 నీరధిదాటి లంకిణిగణింపక వాయుసుతుండు భీకరా
 కార నిశాచరాధములఁ గాలునిపాలొనరించి, యూపరా
 ధారమపై న నిన్నుఁగనె, తాత్త్వికవేత్త యతంఁడె. జానకీ!
 రావణరాక్షసుం డధమరాగ మనోగతుఁడయ్యు, నైహిక
 ప్రావృత్తదిన్యమంగళకరంబగు తావకసుస్వరూప నీ
 తొవిధి దీక్షమించుట, నెకాయెకీరాముని జూచుచున్ స్వదే
 హావరణమ్ము దాటి చునె సంతటి మోక్షపథాన; జానకీ!
 నీ సరియా పతివ్రతలు నేల నెగాదు జగత్రయంబులన్
 భాసిలఁబోరటంచుమునినందున్యుండు రాముఁడెఱింగి

యుండియున్

నీసుచరిత్ర లోకముల నిల్పు ముదంబునఁగావె యగ్నికీన్
 జేసె బరీక్ష; నీకె యదిచేసినయట్లు నటించి జానకీ!
 ఆదిత్యాది నవగ్రహస్థితుల నాహా! మార్చి, నీభక్తన
 మ్మోదావాప్తిగ నాయురాది సుఖలంబుల్ గూర్పఁగా

జాలవే!

యాదిన్ వాయుసుతుండు నీచరణసేవానంత భాగ్యమ్మునన్
 గాడే! తాఁజీరజీవి భావినజుఁడున్ గాఁగల్గె, శ్రీజానకీ!
 తారకరామసేవలను ధ్యేతఁ గాంచిన యాంజనేయ ని
 ద్యారని, రాక్షసాధమ మహాతమసంబు నెదిర్చి, చిత్తులొ
 ధారము నీ పదాబ్జయుగతత్త్వము సత్యపదార్థమున్ గనెన్
 వీరుండు భావిధాతృపదవిన్ గొన దక్షుఁడనెయ్యె జానకీ!

ముత్తై పుదండనీకొనఁగె మోహనమూర్తి రఘూద్వహుండు; నీ
వత్తటి నాంజనేయునకు సర్పణజేయ, నతండు దానియం
దుత్తమ రామనామ మదియొక్కటనై నను గానరామి, నా
ముత్తైములెల్ల యైత్తి కనబోవఁడె రామపథంబు; జానకీ!
జగతీనాథు లనేకులుండిరి, మహాసత్వోద్ధతిన్ భూస్థలిన్
దగఁజాలించి, చిరంతన స్థిరయశోధామంబునన్ నిల్చి; రెం
చుగ నవ్వారికి 'రామరాజ్య' సమనిశ్వభ్యాతి ప్రాప్తించెనే?
సగపా లీవయియంట రాముఁ డటులన్ సాధించె, శ్రీజానకీ!
నాటికినేటికిక నశుమ జ్ఞానులు భక్తులు యోగసిద్ధులున్
గోటులు నర్బుదంబు లటుకోరి భజించి తరించిమించి, రే
వీటను నాంజనేయు నటువేడ్కఁ జిరాయువులొందు భావిలోఁ
బాటవమొప్ప బ్రహ్మపథభాగ్యము నందిరె వారు? జానకీ!
ధర నిన్నున్ భరియించె, నేవసలిషెన్దా, వాయుసూనుండుఁడ
త్పరిరక్షక శిఖి లంకలో నెగడె, నీవాఁడై సముద్రుండుఁడా
శిరమున్ దాల్చెశిలోచ్చయంబు; నభమున్ బాలించె

సర్వత్ర; త్వ

త్మ-రుణార్థిత్వమె పంచభూతములకున్ ధర్మంబు శ్రీజానకీ!
కులభాసామత దేశరాశియను సంకోచంబు లేకుండఁగా
నిల శ్రీరాముని మందిర ప్రభలు లేకై గామమున్ లేదు, ని
స్సల రామాఖ్యములేనవ-శ మదియెందున్ గానఁగారాదు, ని
చ్చలు లోకై కనిభుం డతంఁడెయన సాక్ష్యంబా నివే; జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

జగజ్జనని

‘ఓం’కారం బొకడే యనానియు ననంతో దృఢనితంబంచు, ని
శ్శంకన్ వేదములెల్ల నెల్లెడల ఘోషల్ పెట్టు, నద్దాని కా
త్మాంకంబైన భవత్స్వరూపమది వేదాతీతమహాగాఢ! యే
వంకన్ దాని నెఱుంగఁజెప్పెదవా? నీవాఁడన్ గదా! జానకీ!

‘ఐం’ద్ర ప్రాభవమున్, విధాతృసృజనవ్యాపారమున్, విష్ణుని
స్తంధశ్రీకర రక్షణక్రమము, నీశానప్రభావోల్లస
త్సాంధ్రత్వంబును, రేబస శ్లనోగిజ్యోత్సాన్ని తాపమున్

గూర్చు

నాచంద్రాదిత్యుల పేర్మియున్ వెలయు నీశక్తిన్ సదా; జానకీ!
‘హ్రీం’కారంబొక బీజమై వెలయు, నార్తిన్ నిన్ను శ్రీదేవి! ని
శ్శంకన్ నీకృపఁజూపుమా!’ యనఁగ, హాసంబీవు గావించి, యా
వంకన్ భక్తులఁ గాచుచుండెదవు, నీనాత్సల్యపారమ్యమున్
జంతునీలక నుతింప నాతరమె? యజ్ఞానిన్ గదా! జానకీ!

‘త్రీ’కామేశ్వరి! కాళికాంబ! లలితా! ‘శ్రీం’కార! దుర్గాంబికా!
శ్రీకల్యాణి! పరాపరప్రకృతి! దాసీభూతభూతాంచితా!
శ్రీకాత్యాయని! లోకపావని! సతీ! శ్రీమజ్జగన్మోహినీ!
నీకేమైకైకేద సేవలన్ సలిపెడన్ గీర్తించెదన్ జానకీ!
లోకాలోక చరాచరప్రకృతి నీలో నిండ సృష్టిస్థితుల్
సాకంఘాదగు నాదిశక్తివిగదా! సాంసారికానంద దుః
ఖాకారంబులు నీకునుం గలవె? మాతా! మాయకున్ సత్యతా
ప్రాకారంబు ఘటెఱు విల్లెరుగఁజే! ప్రాజ్ఞంబు శ్రీ జానకీ!

తల్లులకెల్లఁ దల్లివయి, తల్లజలందునఁ దల్లజంబవై
సల్లలితాంతరుంగులగు సాధులయోగుల చిత్తకాన్తివై
కొల్లలుగాని హాస్థములఁగోరిన యంతనెయిచ్చి, భక్తులన్
జల్లఁగఁజూచి, వత్సలతఁఁకెద వీ వెగదమ్మ! జానకీ!

దాశరథి క్షమాపరకథాసుధ యెల్లజగాల భావనా
వేశముతో మహామహిమ వెల్లుట, నీదగు శ్రీసతీత్వ దీ
క్షౌశయధర్మవర్తన మహత్వమె కారణమమ్మ! సర్వ పా
పాశనికోట్లు నీ స్మరణమందు నశించునుగాదె! జానకీ!

జానకీపేరునన్ వెలుంగు సత్యపదార్థమ వీన, నీ పద
ధ్యాసరతిన్ మహామునులె హాయినిబొంది తరించిరంట, శ్రీ
మానిని పార్వతీ సతియు మంజులవాణియు నీదుసంశ నే
పూనిరటంచు విందు, నిను మ్రొక్కక యన్యమిక్కేల! జానకీ!

తావకపాదపద్మచలితంబగు శేషమౌకండు, పంచభూ
తాసరణ ప్రపంచమును నాజ్ఞలఁజెల్పుచు, జీసకోటికి
జీసమువోయు రక్షణముసేయు సమస్తలయం బొనర్చెడున్
బాసనమైన నీమహిమపారము నెస్వఁజెఱుంగు జానకీ!

నీవే సర్వము నీ పదాబ్జయుగమే నిత్యంబు సత్యంబు, స
ద్భాసంబేర్పడ రామతారక జపధ్యానాత్ముఁ డెవ్వండో, నీ
వై విశక్తి విలాసభాసురుఁడుగాదా వాఁడు లోకోత్తరుం;
డా, వై ముష్యము నాకొసంగఁ గదవమ్మా! దాసుఁడన్

జానకీ!

జ్ఞానానందము సత్పదార్థమగు నోంకార స్వరూపంబవై
 మానీంద్రార్చిత పాదపద్మయుగళీ మాహాత్మ్యతత్త్వంబవై
 ధ్యానాయత్త విశాలహృద్విహరణోద్య ద్వివ్యతేజంబవై
 యానందామృతవార్ధివై న నినునే బ్రాధిం చెదన్ జానకీ!

ప్రత్యక్షంబగు ధర్మవిగ్రహుండు నాబ్రహ్మత్వంబై, నిత్యంబై
 సత్యాత్మండగు రామచంద్రుండు భవతాన్విధ్య
 మందుండ, నీ

సత్యంతంబును ధర్మపత్నివనగా నవాని కాత్మంబవై
 నిత్యంబున్ మముఁగాచు దేవతవు నిన్నేఁగొల్తు శ్రీజానకీ!
 అలశాక్తేయులు శక్తివీసనరే, వేదాంతజ్ఞులొవారు ని
 శ్చలచిద్రూపిణి పంచుకెంత్రు, కవితాసాహిత్య యోగ్రిందు ల
 స్వల నిత్యోదయ సత్కళామయినిగా భావించి పూజింతు రిం
 దలి సత్యంబుని రామచంద్రున కె వేద్యంబమ్మ! శ్రీజానకీ!
 దానసమానవ ప్రముఖదారుణ వీరవిహారు లందఱు
 దేనినిముట్టఁగా నయిన దేకునమాలిరొ! యట్టిశాంకరం
 బైన ధనుస్సు పట్టుకొని యూటల నాడెడి దానవంట, యే
 మైనను నాదిశక్తివిగదా! సరి యెవ్వరు నీకు జానకీ!
 నీవేదాంకములన్ సృజింప మనుషన్ నిర్మూలమున్ జేయ, దీ
 తొవై దుష్యముఁ జూపుచుందువు, మహేశ

శ్రీహృషీకేశ వా

దేవీశాదెనుపర్వతెల్లరు నినున్ గీర్తించి భావించి, స్వే
 చ్ఛావధిష్ఠత మించువారలె పరాశక్తి! సతీ! జానకీ!

జయజగదంబ! సాత్వికవిశాల మనస్సరసీజవాసిచీ!
 జయరఘరామ దివ్యపదసారసభృంగీ! సమస్తపావనీ!
 జయజనకేశతత్త్వగుణసంజనితా! జయధర్మదేవతా!
 జయజయ రాక్షసాంతకీ! ప్రశాంతలతాంత శుభాంగీ! జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

ఓమ్ నమః కామేశ్వర్యై

శ్రీరామ శ్మరణం నమః

అర్చనానందిని

కుంకుమ పంకిలాస్పదము గుంఫితమైన ప్రనాళపంక్తి, ర
 రాంకుర రాగరంజితమహా. భవదీయ పదాబ్జయుగ్మ, మా
 తంకములేని భక్తిమెయి ధ్యానమొనర్చెద దాని, నీదు సే
 వాంకుడనౌచు శాశ్వత సుఖానుభవంబునుగోరి జానకీ!

సోఽహమటంచు నాహృదయశోభన దేవతవివటంచు, దా
 సోఽహమటంచు భక్తినివిశుద్ధ భవత్పదముల్ దలంచి, నా
 దైహికభావమున్ విడచి, తత్త్వరహస్య మెఱుంగ నిన్ను నా
 వాహనఃజేయువాడ, ననుఁబాలనఁ జేయఁగదమ్మ! జానకీ!

భాసురభక్తి హైమమయి, పావన మాంత్రిక యంత్రరాజితం
 బై, సువిభక్తమై సురుచిరాద్భుత సద్గుణరత్న దివ్యభూ
 షా సమకాంతి నెల్లనదియైన మదీయ హృదంతరాళ సిం
 హాసనమిద్ది తీలిమెయి హాయిగ నిందువనింపు! జానకీ!

శక్తికొలంది నిర్మలరసంబులనే సమకూర్చి తెచ్చి. శ్రీ
సూక్తమునంగలట్టి మధుసూక్తులఁ గొన్నిపఠించి మించి, స
ద్భక్తిపయః ప్రపూరములఁ దన్మయతన్ వెలయించినించి,

యా

సక్తిని నర్హ్యపాద్యము లొసఁగెదఁ గైకొనుమమ్మ! జానకీ!
రమణీయంబగు రామనామ జపసారవ్యాప్తపీయూషమం
దు, మహానంద మఘద్రవంబునిడి, నిత్యానంద సంపూర్ణ స
త్యము యుష్మన్ముక్తిపద్మమున్ దలంచి వేదప్రొక్త

మంత్రాళి, నా

చమన ప్రక్రియఁగూర్తుఁ గైకొనుము భాస్వల్లీల శ్రీజానకీ!
ధ్యానానంద హృదంతరాళమున సత్యజ్ఞాన తేజోమయం
బై, నిత్యంబగు నీ స్వరూపమున భక్త్యావేశసంభూత భా
వాసీకస్తుత సత్యనిత్యరస మర్యాదన్ బ్రశాంతంబుగా
స్నానప్రక్రియఁ గూర్తుఁగైకొను, మనంత శ్రీప్రదా! జానకీ!

విమలంబై ఫలపుష్ప సంజనితమై, ప్రీతిప్రదంబై, సుధా
సమమై దివ్యపరీమళార్భటిని సుస్వాదు ప్రపూర్ణంబునై
సుమనోహ్లాదకమైన భక్తిరసమున్ శోధించి యర్పింతు నా
చమనీయంబుగ; నీవు గైకొనఁగదే! జ్ఞానప్రదా! జానకీ!

శుకపక్ష ప్రతిమాన వర్ణమయి, ప్రాంశుస్ఫార సౌవర్ణతం
తు కళాస్మప్తి విచిత్రచిత్రతమునై, సూక్ష్మప్రభా భాసకం
చుకయుక్తంబగు పత్రయ్యుగ్మమును నిస్తుల్యాత్మసద్భక్తిదా
వక పాదాబ్జములందు నుంతుఁగొనుమంబా! ప్రీతితో; జానకీ!

శ్రీరామాకృతివెల్లి భక్తజన సంసేవ్యంబవై, దీన మం
దార ఖ్యాతివహించి, మానిజన హృద్వైశాల్య సౌందర్య నీ
మారామోదయదీప్తివైన జననీ! యజ్ఞోపవీతంబిదే
శ్రీరంజిల్లంగఁ గైకొనంగదే! సమర్పింతున్ సతీ! జానకీ!
అశాంతాత్మవికాస హాసురగుణవ్యాపారభవ్యాకృతిన్
విశాంతాభ్యుదయ ప్రకాశయుత సద్విద్యా స్వరూపంబవై
సుశ్రావ్యాత్మ చరిత్రవై, వెలయునిన్ శుద్ధాత్మకర్పూర ది
వ్యశ్రీగంధ మొసంగుచున్ గొలుతు నిత్యానంది! శ్రీజానకీ!
వారని భక్తితో నొసంగువాడను బంగరు తారహారముల్
నీరధి నూత్నరత్నమయ నిస్తులమై యలరారు శ్రీయలం
కార సమూహమర్పణముగా నొనరింతును, రామచంద్రుఁ డి
పారంగ నిన్నుఁగాంచి హృదయంబున సంతసిలంగ; జానకీ!
పసుపున్ గూర్చిన యక్షతల్ సకల సౌభాగ్యార్థ మీ

కుంకుమం

బు, సరోజాది పవిత్ర నవ్యకుసుమంబుల్ దూర్వలున్ శ్రీరమా
వసితంబౌ తులసీ దళంబులును, సంపాదించితిన్ బూజలన్
వెనఁ గావించు సహస్రనామములవే వేఁగొమ్ము! శ్రీజానకీ!
సాజంబైన పరీమళానిలము లాశాంతంబులన్ నిండ, జ
వ్వాజిన్ మేలిపునుంగుదొట్టి యగరుల్ వర్ధిల్ల ధూపంబులన్
నై జార్థంబుల నీ కొసంగెదను విన్నాణంబుగా; నీవు ని
ర్వాజప్రేమను గైకొనంగఁదగు నాఘ్రాణింప; శ్రీజానకీ!

కమ్మనితావు లెల్లెడల 'గమ్మ ని మెండుకొనంగ, నాయెదన్
ద్రెమ్మరు నంధకార సమితిన్ గడుదూరముసేయ, నీదు పా
దమ్ముల దీప్తి నింప, సతతమ్ముఁ ద్రెవ ర్తియుతమ్ముగాఁగ దీ
పమ్మిఁజెగోఘృతోజ్వలిత భాసురమున్ గయికొమ్ము! జానకీ!

సద్యఃపక్వ రసప్రపూర్ణ మధురాస్వాద్యంబులౌ పండ్లతో
హృద్యంబై తగు పంచభక్ష్యములతో నేర్పడ్డశాల్యన్న నై
వేద్యంబాద్య సమేతమై వెలుంగ నర్పింతుక, మదీయాత్మ సం
వేద్యంబై, యలరారు విద్యనిడుమా! విద్యన్నుతా! జానకీ!

సోకలు పచ్చకప్పురము ముత్తై పుసున్నము చాలలేతవౌ
నాకులు జాజికాయలును; నానాఁ గుంకుమపువ్వు దొట్టి యె
న్నో కలియక బరీమళము నూతన ఘక్కిని విస్తరింపఁగా
నీ కీడువాడఁ దమ్ములము నీవు కృపన్ గయికొమ్ము! జానకీ!

వేదములెల్ల దిక్కులకుఁ దేజమొసంగఁ బరీమళంబు వి
భ్రాజితమై మనోహరశుభ ప్రతిపాదకమైన నీ పదాం
భోజయుగమ్ము నెంచి నినుఁబూజలఁ దన్వఁగఁ గప్పరంపు నీ
రాజనమే నొసంగెదను రమ్ము! గ్రహింపుము! నెమ్మి; జానకీ!

మానూతీత పరాపరప్రకృతివై, మమ్మేలఁగా నీతవై
మానూమేయ సమస్తసృష్టి పరిణామ ప్రక్రియన్ విశ్వమం
దానూమూర్తుల యాత్మలన్ వెలుంగుసత్యజ్ఞానలేజోమయీ!
యీయన్నిల్చితిమంత్ర! పుష్పమిదే;తల్లీ! కొమ్ము! శ్రీజానకీ!

రమణీయంబగు నీ చరాచర జగత్పారంభ సంరక్షణో
ద్యమ సంహార విహారివై, సకల భూతాంతస్థువౌ నీకు, ని
త్యముఁగావెంటఁ బ్రదక్షిణంబులును, సాష్టాంగ

(ప్రణామంబులున్

రమణన్ గైకొనుమమ్మ! సంతసముమీరన్; దాసుఁడన్

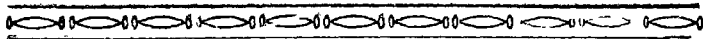
జానకీ!

శ్వేతచ్ఛత్రము చామరంబులును, నిన్ నేనింపఁగా నాట్య వి
ఖ్యాతిన్ జేందిన యందగత్తియల న్ని కర్పించి, యెల్లెత్తి నే
గీతాలాపనఁజేసి పాడుచును, భక్తిన్ నీకు నాందోళిక

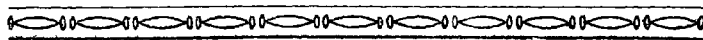
ప్రవాతంబు సమకూర్చితిన్ గొనుము! శ్రీరామప్రియా! జానకీ!
కవితామానసపూజ నిన్ దనుఁడఁగాఁ గావించియున్నాడనిం
దవివేకమ్ము లనేకమున్నను, ననన్యంబైన మద్భక్తి భా
వవిధిన్ మాత్రమే గైకొనంగఁదగునంబా! పుత్తు)డనీకు, నెం
దువిదల్ నైవరే సంతసించి సుతులెట్లొ వల్కినన్; జానకీ!

భవదీయార్చన మివ్విధిన్ సలుపు నెవ్వండాత్మ, నాతండు పు
త్రనిశేషాత్సవమంది, యైహిక సమస్త శ్రీలఁబెంపొంది, యీ
భవనారాన్నిధిదాటి తారకపథోద్భాసంబునై, మోక్షరా
జ్యవరుండ్లై పరమం; దనశ్వర చిదాత్మానందుఁడౌ జానకీ!
మంగళమమ్మ! నీకు, శుభమంగళమమ్మ! భవత్రృషికిన్
మంగళమమ్మ! సంస్తుత సనాతనకోటికి! వేదమాతకున్
మంగళమమ్మ! రామ శుభమంత్రనట నృహసీయజిహ్వకున్
మంగళమమ్మ! భక్తకవిమాన్య చరిత్రుల కెల్ల; జానకీ!

శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ

అ ద్భు త రా మా య నా ము

(శ్రీ)రామశ్మరణంమమ

అ ద్భు త రా మా య ణ ము

(ఆంధ్రపద్యానువాదము)

కావ్య ప్రశస్తి

(శ్రీ) జానకీమనోహర !

రాజిత సుగుణాలవాల ! రామనృపాలా !

రాజా ! రవికులతేజా !

ధీజనమునినుత విచిత్రదివ్యచరిత్రా !

1

వ. ఒకానొక దివసంబునఁ దమసానదీతీరంబున సుఖానీనుం
డైన వాల్మీకిగురువర్యుంగని శిష్యుండైన భారద్వాజ మహర్షి
వినయ వినమిత శీర్ష గత బద్ధాంజలుండై యిట్లునియె.

విజ్ఞులై తాము శతకోటివిస్తృతంబు

గాఁగ, రామాయణం బను కావ్యమొకటి

చెప్పియుంటయు నయ్యది సృష్టికర్త

లోకమున నిల్చుటయు విందుమే కదయ్య !

3

వ. మఱియు నొగురుడేవా ! భూలోకంబున నిరుదది
నాలుగువేల స్లోకపరిమితంబైన రామాయణంబు, దేవ
బ్రాహ్మణ ఋషిగణంబులచేతను, విత్పదేవతలచేతను,
జక్కగా గానంబు నేయంబడుచున్నది. అట్టియీ కావ్యంబు
నం జెప్పఁబడనిదియు బ్రహ్మలోక రామాయణంబున విస్తృ
తంబైనదియు నగు విశేష విషయం బెయ్యది? యట్టి

యపూర్వ కథాశ్రవణంబునం గుతూహలుండనగు నాకద్దానిని
సవిస్తరంబుగాఁ బ్రసాదింపవే! యని ప్రార్థించిన-

శిష్యవాంఛను వినిన ప్రాచేతసుండు

నంత, శతకోటివిస్తరం బైన రామ

చరిత హస్తామలకముగా సంస్మరించి

ప్రణవమొకరించి యిటులఁ జెప్పందొడంగె.

5

భారద్వాజ ! చిరంజీ

వా ! రామాయణచరిత మపారంబగుఁ, ద

త్సారం బడిగిటివి సుధీ

ధారణ! శతకోటివిస్తృతం బదివినుమా!

6

(శ్రీ)జవకాత్మజాచరితఁ జెప్పితి నాదినిబ్రహ్మలోకసం

పూజిత రామకావ్యమున; భూమిని నిర్వడియైదువేలసం

ఖ్యాజనియైన గ్రంథమున చవ్విషయంబుగనంగరాదు; వి

భ్రాజిత మద్భుతం బదిశుభప్రదహాఁగద! యెట్టివారికిన్.

7

ప్రకృతికి మూలభూతమయి పాపనమైనదిసీత, తన్మహ

త్ప్రకటిత సత్కథాకథన తత్పరత్ వినుపింతునీకు; ఛా

త్రకలన నాకుఁగూర్చు హితతత్త్వఁడవీవు; విధాతృనింటగో

ప్యకము నపూర్వమైనదిది; యాగమతుల్యము

విస్మయంబునౌ. 8

సృష్ట్యాదినుండిన సీతయె మూలప్ర

కృతియు మహాగుణాద్వితయుఁ గాఁగ

సకలతపస్సిద్ధి సద్రూపిణియు, స్వర్గ

సిద్ధిస్వరూపిణి శ్రీయుఁ గాఁగ

నై శ్వర్యవంతుల కై శ్వర్యరూపిణి
 శీలవంతులకు సౌశీల్యగాఁగ
 విద్యాస్వరూప మవిద్యాస్వరూపంబు
 నై న బ్రహ్మణ్య కీర్త్యత్మ గాఁగ
 బుద్ధియును వృద్ధియును గుణసిద్ధియు, నటు
 త్రిగుణరూపిణియును గుణాతీత గాఁగ
 ద్విగుణములు నాత్మగాఁ గల్గు దేవిగాఁగ
 వినుతులొనరింతు రామెను విబుధపరులు!

9

బ్రహ్మసంబంధహా బ్రహ్మాండమును నిల్పి
 కారణంబులకెల్లఁ గారణమయి
 ప్రకృతివికృతులు రూపములునాఁ గలదము
 చిన్మూర్తి చిద్విలాసినియును నయి
 యొనర మహాకుండలిని స్వమున, నను
 స్మాతయై యున్నత శోభినియయి
 యిమ్మహాదేవి సీతమ్మయై యీచరా
 చరజగద్రూపాన వరలుచుండు

తత్త్వదర్శినులును యోగధనులు, హృదయ
 మందు నీమెనునిల్పియే యందుమిగుల
 విగిసియున్నట్టి గ్రంథినిఁ బ్రదులఁజేసి
 యలమహానంద సామ్రాజ్య మందుచుండు.
 ధర్మమున కెప్పుడొప్పుడు దైన్యబాధ
 లొప్పునో, యప్పుడే పుట్టుచుండుఁ బ్రకృతి;
 ధర్మమున కప్పుడే సముద్ధరణ గలుగు
 జానకీరామచంద్రుల జన్మమిట్లె.

10

11

రామచంద్రుడె సాక్షాత్పరాత్పరుండు
రాముడే శరంధాముడు, రాముడే ప
రమపురుషుడన జానకీరాముల కొక

సుంతయైనను భేదంబుచూడబడదు. 12

రాముడేనీత; నీతయేరాముడనుచు
నెఱుకంగల్లు మహాత్ములెంతేని మృత్యు
బాధలనుదాటి, భవవార్ధి పారము గని

పరలుదురు సువ్రతా! భరద్వాజ! వినుము! 13

శ్రీరఘురామచంద్రుడె యచింత్యుడు నిత్యుడు

జిత్స్వరూపుడున్

వారక సర్వమందిమిడి వర్తిలువాడును, సర్వసాక్షి వి
స్తారసమస్తసృష్టికి బ్రహ్మనుడు, బెంపలయింపగల్గు, నీ
తారమణీసమేతుడని ధార్మికులెల్లభజింతు రెంతయున్. 14

కాలుసేతులులేక గమనవేగముగల్గి

సర్వగహణమునఁ జతురుడెవఁడొ

కన్నులులేకుండగానె యాయఖలంబు

గారచల్లిన మహాఘనుడెవఁడొ

కర్ణయుగ్మంబు లేకనె యెల్లధ్వనివిశే

షముల నాలింపఁగాఁజాలునెవఁడొ

యీవిశ్వమెల్లఁ దానెఱిగియు నొరులచే

నెఱుగఁబడకయుండు పరముడెవ్వఁ

డట్టిశ్రీరాముడే శ్రేష్ఠుడఖలమునకు

రాముడే సర్వలోకపురాణపురుషు

డనంగ వెలుగొందు నీతాలలనను గూడి;

యాతనికి నతులొనిరింతు నాత్మనెపుడు. 15

రూపములేని యట్టి పరరూపము లోకమునుద్ధరింపఁగా
భూపతి రామచంద్రుఁడన. భూమిజసీతయనంగ దివ్యహా
రూపములందఁ, దజ్జననరూపకమైన చరిత్రఁదెల్పెదన్
బాపములెల్లవాయఁగ, వినందగు నీవనధాన్యవై ఖర్చి. 16

బ్రాహ్మణుఁడు దీనిఁబఠియింపఁ బండితుఁడగు,
రాజుదీనిబఠించిన రాజ్యలాభ
మొదవు; వైశ్యుఁడు బఠియింప నొందుఁబుణ్య;
మవరవర్ణుఁడు వినినమహాత్వమబ్బు. 17

స్వాగతము:- శ్రీరఘూద్వహ ! సురప్రభుపూజ్య !
వీరవర్య ! రణభీకరమూర్తి !
సారథక్తజన సన్ననిపాలా !
మారసుందర ! రమాధవ ! రామా ! 18

—0—

అంబరీష చరిత్ర

శ్రీపతి ! భూపతి ! వై దే
హీపతి ! రఘుపతి ! స్వభక్తహృదయాధిపతి !
నాపతి ! మునితతి వినుత ! సు
ధాపృథులచరిత్ర జైత్ర ! తారకరామా !

1

న. వాల్మీకి మహర్షి, స్వశిష్యుండును, నిర్మలాంతఃకర
ణుండునైన భారద్వాజ మహర్షిగొంచి మఱియు నిట్లనియె-2

ఓ భరద్వాజ ! యిక్ష్వాకు శోభనాన్వ
యాభిచంద్రుని రామ భద్రాఖ్యు జన్మ
కారణము, జానకీ జన్మకారణంబు
బూని చెప్పెద విను మవధానపరత.

3

పురుషోత్తమ మాహాత్మ్యము
నరయుము పాపాఘనాశ మందును విశ్వం
భరు సంబరీషచరితము
పరమాద్భుత విష్ణుకథల వరలుచునుండున్.

4

లలత్రిశంకునికొమరుడౌ సంబరీషుఁ
డను మహారాజుగలఁడు; తజ్జననియనఁగ
సర్వశుభలక్షణాన్విత సత్యశౌచ్య
యుతయునై హరిభక్తితోనుండు నెపుడు.

5

ప. అట్టి పరమసాధ్వీలలామంబు
 బ్రహ్మాండమనియెడు పద్మంబునన్ బుట్టి
 యాదిశేషాఖ్య పర్యంకశయనుఁ
 డై; యోగనిద్రాసమారూఢుడై మహా
 త్ముండయి నారాయణుండనంగఁ
 గడఁగి, తమంబుచేఁ గాలరుద్రుండునా,
 రజముచేత కనకాండజుడనంగ
 సత్యముచే సమస్త స్థలవ్యాపకుఁ
 డన, నిర్జర నమస్కృతాంఘ్రిండగుచు

వెలుగుచున్నట్టి శ్రీమహావిష్ణుమూర్తి
 నెపుడు మానమున వాకుల నిచ్చమీరఁ
 గాయ కర్మలచేత, సంస్కారవిధుల
 సతతమర్చించుచుండుఁ ద్రిశంకురాజ్ఞి.

7

అరయ, మురారిపూజలకునై, సుమదామములున్ ఫలంబులున్
 గరము, సుగంధపేషణముఁ, గప్పరదీపము, ధూపముల్ మనో
 హర పరిధాన మాదివివిధార్థములన్ సమకూర్చుదానె, సా
 దరపరిశోభితంబులను దత్పరతామతి నెల్లస్రాద్ధులన్.

8

శుభకరియుఁ బద్మనతియైన శోభనాంగి
 యనవరతమాత్మనలరి, జిహ్వగ్రసీమఁ
 దనువు, “నారాయణా! యనంతా!” యటంచు
 నియమిత వ్రత సుస్వభావయుత యామె.

9

ప. ఇవ్విధంబున నాత్రిశంకురాణి సంకీర్తనంబులను
నానావిధ సుగంధపుష్పాక్షతాదులచే శ్రీమహావిష్ణు పూజనం
బులను గాలంబు పుచ్చుచుండు. 10

దానముచేత, గౌరవవిధానములన్ ధనరత్నరాసులన్
మానసతృప్తిగల్గ, సుగమంబుగ శ్రీహరిభక్తపూజలన్
మానకచేయునామె, తనమందిరమందుఁ బవిత్రశీలయై
మానితవర్తనంబుల రమాపతినాత్మను నిల్పి శ్రద్ధతోన్. 11

ప. ఇట్లనేక వర్షంబులు గతింపఁ గొంతొకదివసంబున. 12

ద్వాదశివర్షంబయినను
మోదంబున, నుపవసించి, పుణ్యవ్రతకా
ర్యాదులఁగావించి, హరి

స్వాదుపదనికటమునందు భర్తయుఁదానున్. 13

హరిచరణారవిందముల నారయుచున్ దదధీసచిత్తులై
వరలఁగ, నాత్రిశంకువరపత్నికి నిద్దురవట్టె; శ్రీరమా
వరుఁడు నిజస్వరూపమున స్వప్నమునకా గనుపట్టి యిట్లనెన్
దరుణి! త్వదీప్సితంబయినదానిని వేడుము నేనొసంగెదన్.
నావుఁడు నాసతీమణి మనంబులరన్ హరిసన్నుతించి, యో
దేవ! మహత్వతేజుఁడు, విభేయుఁడు, భక్తుఁడు సార్వ
భౌముడున్

శ్రీవిమలాత్మశుద్ధుఁడు, బ్రసిద్ధివిగన్న స్వధృక్కరమ్ర దీ
క్షావిధవుండు నాఁదగినసత్సత్తునాకునొసంగవే! యనన్.

నీకోరిన వరమొసఁగితిఁ

గైకొను మీఁఫలమటన్న ఘనతరసంతో

మాకలన మేలుకొని, ఫల

మాకరణిం గాంచి, మగని కంతయుఁ దెలిపెన్. 16

న. తదనంతరం బద్దేవియు హర్షోల్లసిత హృదయ ర
విందయై కొంతకాలంబునకు. 17

సారశుభాంగలక్షణుని, శంఖసుదర్శనచిహ్నితున్, సదా
చారుని, వాసుదేవ పదసారసభక్తుని, వంశవర్ధనున్
ధీరునిబుత్తరత్నమును దీయనిభావము లుల్లసిల్లఁగా
నారమణీమతల్లిగ నె నాహరిదత్త ఫలానుభోక్తయై. 18

అట్టిపుత్తునికుఁ ద్రిశంకుఁ డాత్మనలరి
జాతకర్మాదులై స సంస్కారములను
బూర్తిఁగావించె; నట్టి ప్రభుండె వెలిఁగె
నంబరీష సమాహ్వయ మందిజగతి. 19

ఆత్రిశంకు ననంతర మంబరీషుఁ
డంత రాజ్యాభిషిక్తుడై కొంతకాల
మునకు మంత్రులపై భారమునిచి యడవిఁ
దపముసేయఁ నొడంకె నుదగ్రస్పృత్తి. 20

హృదయాబ్జ సంస్థితం జినమధ్య సంచారుఁ
డల చతుర్భుజుఁడు భర్మాభద్రేహ
కాంతుఁడు శంఖచక్రగదాంబుజ ధరుండు
హరిహరబ్రహ్మత్మఁ డఖిలభూష
ణుండును, బీతాంబరుండు, శ్రీవత్స చి
హ్నిత పక్షముగలాఁడు సతత భక్త
పోషణరతుఁడును, బురుషోత్తముఁడు నైన
పురుషు నాత్మను నిల్పి హరిని బరుని

సరిసి, “ఓంనమోనారాయణా!” యటంచు
 నమితదీక్షను జపము సేయంగ నైన
 సత్సరసహస్ర మెలమిఁ దపంబుసేసె
 శమదమ యుతుఁడో సంబరీష మునిరాజు. 21

న. ఇట్లుండ నొకానొక సమయంబున. 22

హరి విశ్వాత్మఁడు సురగణ
 పరిసేవ్యుఁడు నిఖిలభవన వంద్యుఁడు తీర్థిన్
 గరుడారూఢుండై యం
 బరీషుఁ గనబోయి యొక్క-మాయను బన్నెన్. 23

వ. అదియు నెట్లనిన. 24

ఆగరుత్మంతుఁడై రావతాభుఁ డగుచు
 నలరఁ; దానటుదేవేంద్రుఁ డగుచు దాని
 పై నధిష్ఠించి యండి దేసతలుగొలువ
 వచ్చి యయ్యంబరీషుని బలికె హరియు. 25

నేనింద్రుఁడ సర్వజగ
 జ్ఞానిని నినురక్షసేయు సమ్మతి నిటునేఁ
 గానఁగవచ్చితి వైశమ
 దేనింగోరెదవు యెఱుంగఁబెల్పుము వత్సా! 26

అటు దేవేంద్రుఁడువల్కు మాటలనెటో యూలించి,
 యైరావతా
 ర్భటు నీక్షించి, హృదంతరాళవిలస త్పద్మాక్షసద్భక్తిలం

పట్టుకై, యిట్లను నంబరీషుడు 'భవద్భక్తిన్'దపంబేనుజే
యుటలే; దీవిను కోర్కెలొల్ల; జను మోహో! యింక

స్వేచ్ఛాగతిన్. 27

నీపలుకుల నాతపము వి

లోపంబగుచుండె, నిన్ను లోనెన్నుండున్

దోషింప; గోపపడకుము;

నాపతియుం గతియు నొక్క నారాయణుడే. 28

అనినన్ దత్క్షణమింద్రరూపుడుఁ జత్తుర్హస్తంబులన్

శంఖమున్

ఘనచక్రంబు, గదాంబుజంబులలరంగా, వై నతేయుండువా
హనమైయుండఁగ, వేటొక్కడయిన నీలాద్రింద్రమేమోయనకొ
గనుపట్టె హరి దేవతావినుతుండై గంధర్వనానంబులన్.
కన్నులపండ్లవై హృదయకాంతుడు గన్నప నంబరీషుడొ
నెన్నుని తెప్పవొల్పకయె వీక్షణసేయుచు, బేదవానికిన్
బెన్నిధియబ్బినట్లతఁడవిభ్రమ మందుచు, మోదబాష్పసం
పన్నత నిల్చికొంతపడి; ప్రాంజలిపట్టి నుతించె నాపయిన్.

శ్రీజగన్నాథా! హరీ! జనార్దన! విశ్వ!

శ్రీనాథ! విష్ణుమూర్తి! నమోఽస్తు!

ప్రణతసమస్త విశ్వా! దేవదేవా! య

నంతా! యనాదిదేవా! నమోఽస్తు!

నారసింహ! యనాథనాథా! త్రివిక్రమా!

గానకళాత్మ! భవ్యా! నమోఽస్తు!

శ్రీయత పద్మపత్రాయతనేత్ర! యో

హవ్యకవ్యధరాత్మకా! నమోఽస్తు!

అదిదేవ ! నమఃపరమాత్మరూప!
 వాసుదేవ! నమోనమో! భక్తవరద!
 హరి! క్రియానందమూర్తి! సహస్రనామ!
 చిత్స్వరూప! నమోఽస్తు! లక్ష్మీసమేత!
 సాక్షాత్కారుడ వోకమ

31

లాటా! రక్తింపుమయ్య! యన్య మెఱుంగన్
 దీక్షమెయి నిన్నెగొలిచితి

సాక్షివిగద! సర్వమునకు; శరణంబుహరి!

32

ప. అని యనేక ప్రకారంబుల సాష్టాంగదండప్రణామంబులఁ దన్మయత్వంబున వినుతించునంబరీషంగని శ్రీహరి యిట్లనియె,

నీవిమలవ్రతదీక్షా

భావమ్ముల కలరినాడ భక్తాత్మకుడ౯
 గావున సికాంక్షించిన

యేపరములనై న నిజెద నెఱిగింపగదే!

నారాయణుడు పరాత్పరుఁ

డారీతివచింప గద్గదాత్మకగాత్రుం

డై, రాజమాళి సాక్షిక

ధీరవరేణ్యుడు నుదార తేజుడువలి కెన్.

33

నిత్యంబు నాబుద్ధి నీదుసేవాకార్య

ములఁ దెల్వినంది నిన్బొందవలయుఁ

గాయమ్ము వాక్కులు గర్మముల్ నీయందె

నిర్మలసద్భక్తి నిలుపవలయు

వరవిష్ణుభక్తి తత్పరులతో నిండఁగా
 నిలఁ బ్రేమతోడనే నేలవలయు
 యజ్ఞ హోమంబుల నర్చనంబులచేత
 దేవతాత్మప్తి నందింపవలయు

విష్ణుభక్తులు శుభముల వెలుంగవలయు
 నాస్తికులు శత్రుసర్గంబు నాశనంబు
 గావలయు; నీదుసత్కటాక్షమున నిడెడు
 వరములివి, దేవ! వేరొండు వలదు నాకు.

36

నావుఁడు గోవిందుఁడు, ధర
 ణీపల్లభ! నీయభీష్ట నియతినిగానుమా!
 నీవరముల కనుకూలం

బైవర లెను చక్రమిది, మహాత్వముఁ గనుమా!

37

ఆదిని రుద్రదేవుని మహాత్వమునన్ లభియించెఁ గట్ట సం
 పాదిత మిద్ది; శత్రుగుజనర్గములన్ బరిమార్చు, ఘోరశా
 పాదిక సర్పదుఃఖములు సంతముసేయు, నిరంతరంబు న
 మ్మోడిముగూర్చు, నొండుసరిపోల్పుఁగ లేదుతదీయశక్తిక్.

ఇట్టిచక్రము నీ కిపు డిచ్చుచుంటి

బ్రయమలరఁ దీనిఁగొను మంబరీషభూప!

యనుచు నద్దాని నొసఁగి శ్రీహరియు, టెప్ప
 పాటులో మాయమయ్యె దిగ్రాభాంతిఁగొలిపి.

39

కోరికకుమిారి వరముల

నారాయణుఁ డొసఁగ నతనినామస్మరణో

దారాంతరుడగుచు, నమ

స్కారంబు లొనర్చి భక్తిగానము సేసెన్. 40

వ. అట్టి యంబరీషుని మహదానంద భరిత మృద
యాంతరంగుడై, నిజరాజధానీనగరంబైన యయోధ్యా
పురంబుఁ బ్రవేశించి, 41

భూసురు లాదిగాఁగలుగు భూజనులెల్ల. స్వధర్మమార్గ దీ
క్షాసముపేతులై వెలయఁగాఁ బరిపూర్ణవిశాలభావతో
భాసహితాత్ములైన హరిభక్తుల సేవలొనర్చుచుండి, త
ద్దాసులఁ దన్పుచున్ గడుముదంబునఁ బాలన మొప్పు
జేయుచున్. 42

ఆగనువిధిగా శ్రద్ధగ

యాగములను వాజపేయ హయమేధములక

దా గురుదీక్ష నొనర్చును

త్యాగధనుం డంబరీష ధరణీంద్రుఁ డొగిన్. 43

ఏయింటఁ జూచిన నాయింట హరిపూజ

లామహోత్సవములే యరయనయ్యె

సేనోట నాలింప నానోటనే వేద

విద్యారవంబులే వినఁగనయ్యె

సేవీట నిలచిన నావీటనే మహా

క్రతుసంభ్రమంబులే గాననయ్యె

నెవ్వానిఁ బరికింప నవ్వాడె విష్ణున

హస్త్రపానమె సేయంగనయ్యె

నయ్య యోధ్యామహారాజ్య మందు సకల
సస్యఫలసంపదభిన్నద్ధి జరుగనయ్యె
జనము వీర్ణాయురారోగ్య వివిధభాగ్య
సంతతులతోడ దులదూగె జనగణంబు.

44

మదికే సుదర్శన మెప్పుడు
సుదర్శనముగాఁగ ధరను శుభతతులను నం
బుధియనధిగ భూమిని స
మ్మదమున నయ్యంబరీషభూపతి యేలెన్.

45

కాంతిసృష్టిము :- స్వాంతమ్మున రాముని భక్తిని, ని
శ్చింతన్ బరమాత్మవిశేషము, న
త్యంతప్రతిభన్ సతతంబుగనన్
సంతృప్తిగ నుండరె సత్కవులై.

46

శ్రీమతి స్వయంవరము

శ్రీధర్మవిగ్రహా! స

ర్వాధారా! భక్తపాలనా! విశ్వాత్మా!

బోధానందా! భక్తా

రాధితపాదాబ్జ! చిత్తరంజన గామా!

1

స. ఓయి భరద్వాజా! మఱియు నయ్యంబరీషమహా
రాజంగూర్చి యెఱింగించెద నాలింపు మని వాల్మీకి ముని
పుంగవుం సిల్లనియె.

2

అంబరీషునకుం గూర్చునట్టి కన్య

కలదు కొమరిత గూరత్నాని యనంగ

సర్వశుభలక్షణాన్విత, సౌమ్యచిత్త

రమణి. 'శ్రీమతి' యనియెను కమలనయన.

3

స. ఇట్లుండ నొక్కరాజు.

మునిసరులు: నారకంబును

ఘనశేజులు: పర్వతసంఘం గరుణాయుతులై

చనువెంచిన, శారలంగు.

ప్రణామము లంజేసి రాజవసు వితిభక్తిన్.

5

పూజనార్హుడు; వారిలకుఁ బుత్రిక శ్రీమతి మ్రొక్కవచ్చినన్

రాజితరాజసింహముఁ రమ్యశుణాన్విత, సర్వలక్షణో

క్తేశితశోభనాంగి గది, కీవర! యాజగదేకసుందరాం

గీయనప్రకారమును, గించి బెఱుంగ నచింపవేయనన్.

6

వ. అమ్ముని పుంగవుల విన్నపంబు నాలించి యంబు
రీషుం డిట్లనియె. 7

మునివరులార! యీతరుణి ముద్దులకూతగు నాకు, “శ్రీమతీ!”
యనిపిలువంగఁ బోల్చు; నెపుడాత్మనుశ్రీహరినేతలంచు, భ
క్తినిరత, యీమెకుం దగుసుధీపరుని వకుఁగూర్పఁగావలెన్
వినయము విష్ణుభక్తియును విజ్ఞత నొప్పు రసజ్ఞశేఖరున్. 8

అనిపలికిన నృపవచనము

విని నారదమాని పెండ్లివేడుకవడె, న

ట్లనె పర్వతమునివరుఁడన్

మనమున నక్కన్యఁగోరె మంజులగాత్రిన్. 9

నారదుఁడంబరీషజననాథుని గోప్యముగాఁగఁబిల్చి, నీ
కూరిమికూతు నాకొనఁగఁగోరెద నంచుపచింప, నంతనా
తీరుననే రహస్యముగఁదెల్పెను పర్వతమానిగూడ; నె
వ్వారికి వారిఁగాదనగవచ్చునె యశానని చెప్పఁబోలునే ?

ఇరువురును దివ్యమానులు హితులు పూజ్య

లొకరొకరిమించు తపసులు సకలవిదులు

శ్రీమహావిష్ణుభక్తులు సిద్ధపురుషు

లేమి చేయదునా? యని యిట్టెనిలచి. 11

పలికెన్ మానులఁ గాంచి, నాకొమరితన్ వాంఛించు

మిరిద్దఱున్

విలసత్తేజులు, మిమ్ముఁ గాదనఁ దరంబే యేరికిన్? గాన యీ
లలనారత్నము చిత్త మెప్పునిపయి లగ్నంబుగానోపు, నా
విలసన్మూర్తికొసంగువాడ, వినుఁడీ! వేయేల? మన్నింపుఁడీ!

వ. అని యివ్విధంబున భయభక్తి సంభ్రమాంతరంగుండై
యంబరీషుడు వలికినంత నమ్ముని ద్వయంబును వల్లెయని,
మఱియు నెల్లి మేమరుడెందువారము. నీ వచనంబులం బరి
తుష్టలమైతి మనుచు, వాసుదేవ సేవాపరాయణులై, యవ్వా
రైవ్వరికి వారై చనిరంత. 13

నారదఘోషిండుఁడు తాఁ

జేసెన్ వైకుంఠమునకు; శ్రీవిష్ణుపదాం

భోరుహయుగళికిని నమ

స్కారము లొనరించి భక్తి సంపదమిగులన్. 14

పర్వతుఁడుఁ దాను నొక్కజవ్వనినె గోరు

టాది వృత్తాంత మంతయు నతని కెఱుంగఁ

జేయఁ దలపోసి నారాయణా! యనంత!

వినుము గోప్యంబుగాఁగ నామనవి యనిన. 15

వ. సర్వాత్మకుండును సర్వభోక్తయు నైన గోవిందుం
డును నక్కర్మతుండైన నారదుం గాంచి, మందస్మిత వదనార
విందుండై, నీయభీష్టం బెఱింగింపుమనిన, నాతం డిట్లనియె.

శ్రీమంతుఁడగుచు, నీవాఁ

డై, మనుజాధిప వరేణ్యుడై, మతిమంతుం

డై, మనఁడె యంబరీషుఁడు

‘శ్రీమతి’ యనఁగఁ గలదు కొమరిత యాతనికిన్. 17

అసౌందర్యము నావలసమధురవ్యాపార మానేత్రవి
న్యాసం బాతమమధ్యమధ్యవిలసద్యానప్రకారంబు, నే

యేసామ్యంబుల నెంతఁజెప్పినను నొక్కింతేనియన్ సత్యతా
భాసంబై నను గానరాదుగద! దేవా! శ్రీమనోనాయకా!

నేనును బర్వతుఁడును, నా

మానినిఁ గని పెండ్లియాడ మనము లలర, నా

భూనాయకుని రహస్యము

గా నర్థించితి మొకం దొకండుగ; నంతన్ 19

వ. నూ కోరికలు విన్న యయ్యంబరీషుఁడును నేమను
టకుం దోపక కొంతవడి చూలోచించి యిట్లనియె. 20

శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళి సేవామృతాస్వాద స.

స్మృతీంద్రుల్ గద, మీరలిర్వురును, మీమాహాత్మ్యముల్

చెప్పఁగా

నానే! యెవ్వని ద్రోసియెవ్వనికీసీయంగల్లు? దిత్తన్వియె

వ్యాని గోరునా నాచికే యిదెద, మీవాదంబులన్

మానుఁడీ ! 21

ఆవిధి నంబరీషుఁ డనినంతనె మేమును 'వల్లె' యంటి మో

దేవ! యనంతరంబిటులఁబెల్పమె, తోపరుడెంతుమంచు; నా

భూవిభుఁ డల్లె యాననఁగ ముందుగ నీకృపఁగోరినచ్చితిన్

గేవల మత్రియంబు నిడి గెల్పును గూర్పఁ నాకు శ్రీహరి!

వ. అదియు నెట్లందువేని ?

22

ఇరువుర మేము కన్యవరియింపఁగఁ బోయినవేళ, నందుభూ

వరుసుతదృష్టి మార్గమునఁ బర్వతపశానిముఖంబు తీరు, నా

నరముఖమట్లు గన్నెరిచి, నన్నె పరింపఁగఁజేసి, పెండియున్
బరులకు మాత్ర మట్టుల గనఁబడకుండ నొనర్ప వేడెదన్.

అని యిటువేడిన నారద

మునిఁగాంచి మురారి నవ్వుమోమున నీకో

క్కెను మన్నించితిఁ; జనుమిఁక

ననుమానంజేల యెట్టులానో గనుమా ! 25

అనిన నామాటలాలించి యాత్మ నలరి

శ్రీమహావిష్ణువ్రతకుఁ బ్రణామములను

జేసి, ధన్యుడ నేనుడుఁ జిత్తమందుఁ

బొందుచు, నయోధ్యకుం బోయె మునివసుండు. 26

న అట్లు ప్రహృత్తులగుచున్నచో నారదుండు మరలి
నంతనే, పుష్పతలయమీఁద్రుండును, శ్రీమహాకాయణుని
దర్శించి గుడ్డుదలంజేయ. 27

నక్కా! యేమియున్నది

మత్తెన్నఁగఁ కొలువు మరల పోనియు వతితే

అక్కా! నామాటలంబుల.

మృదువైన శ్రీనివాస మని నాన్. పలుకుచున్. 28

న. అనినచో నాదును నయోధ్యని కొలువుకూటంబు
మీదికి వచ్చితిని. నామీదికి వచ్చితినుత నుభయులుం
దానిని చూడఁగల నయియుండ నొకరుగా వేడుకొను
చున్నది. అదియే నాదును పుష్పతలయతయు శ్రీనోవించునకు
వచ్చితిని. 29

ఇరువుర మేము కన్యసరి

యింపఁగఁ బోయినవేళ నారదుం

డరయఁగ వానరాస్యఁడయి

యామెకుమాత్రమె యట్లుదోచుఁగా

వరలఁగఁ జేయ; మన్యులకు

భావనఁజేయ స్వభావమశా ముఖం

బు రహిఁ గనంగఁజేయఁదగుఁ

బొంపిరివోపఁగ నాదుకోర్కెల్లు. 30

వ. నావుఁడు మహావిష్ణువు నీ పల్కి నయట్లు యశాఁగాక !

యిన్నిధం బాకలహాశముం బెఱుంగకుండం జనుమని వచించె.

ఈరీతిన్ మునిపద్య లొక్కఁడొకఁడై యిచ్చారతిన్

బోయి, యా

భూరాజేంద్రుని నంబరీషు భవనంబున్ జేర, నాతండు, న

న్వారిన్ స్వాగతపూర్వకంబగుశుభాహ్వానంబుగావించి, హే

లారమ్యంబుగ నాత్మమందిర పురాలంకారముల్ నేసినన్.

సితసాధకుడ్య విస్తృతగవాక్షంబులఁ

గొనలొప్పు ధూపవాసనలు చెలఁగె

గృహబహిర్ద్వార నిర్మితదిప్యమకరతో

రణపంక్తి యింటింట గణనమీఁచె

గుంకుమద్రవ మృగపంకసంకలిత జ

లాధిక సిక్తమై వీధు లలరె

ముత్యప్రకల్పితామోద సుందరరంగ

వల్లు లెల్లెడలఁ జూపట్టి వెలిఁగె

గనకకద్యనునస్తంభ కాంతులెల్ల
ద్వారదేశంబులను ధగధగల మెఱసె
బద్మరాగాది మణులతో ధ్వజము లలరె
సమరపురిబోలు నయ్యయోధ్యా పురమున.

తెల్లని పట్టుపుట్టముల దీపిలుచాందినిగల్గి, సుందరో
త్సుల్లి పరిచుకెత్తునును తోరణపంక్తులు వేలుచుండ, ము
ఖిల్లులు కంబళంబులుగఁ, గాంచనరత్నమహాసనంబులన్
బెల్లుగ భూపనాసనల వెల్లువఁదోన నోలగంబునఁ. 34

పంకినులు, బురోహితులు, శక్తవశేషులు, మంత్రినరులు
క్షుద్రులు, దండనాయకులు, ధార్మికరాజవశేషసంతతుల్,
దంశిగవచ్చి, నారినచింతింబగు, నాసనముల్ గ్రహింప, మా
ర్తాంకులైక భూషణులు, ప్రాజ్ఞశిఖామణి, యంబరీషుఁడన్.

వెలుగుల నీనెను తారల

నలరెను సమృత్తాంకుబోలె నా రాజసభా

స్థలమధ్య నంబరీషుఁడు

వెంకట సింహాసనము నిష్ణతహామన్.

36

స. 6 సమయంబున.

37

సకలవిశ్వాలకాది గర్జితులఁ గూడి

యింద్రుఁడగుచెంచె సంతి మునీంద్రుఁడను

తైస నారదపర్వతు లగుగుఁడెంచి

కుచితమీంబులందెల్ల కుండి రపుడు.

ఆవిధి నరు వెంచిన యా

దేవేంద్రదాదులను, హరినిభేయుల మునులన్

సేవించె నంబరీష ధ

రావల్లభుఁ డమితసాదరస్వాంతుండై,

39

అర్ఘ్యపాద్యాది పూజల నాచరించి

విమలరత్నాసనములఁ జూపింప నచట

స్వర్గవాసులు; నారదపర్వతులును

శ్రీమతీమతులౌచు నాసీనులైరి.

40

వ. తదనంతరంబ యంబరీషుండును దనసింహాసనంబున
సుఖాసీనుండై .

41

శ్రీమతిఁ గన్యను సాక్షాత్

శ్రీమానినిబోలు సుందరీమణిని సభా

ధామమునకుఁ గొనిరాఁ దరు

ణీమణులను చెలులఁబంచె నిశ్చలబుద్ధిన్ .

42

స. అంత నా శ్రీమతియు సర్వాభరణభూషితయై, నిద్రుల్ల
ల్లతా సర్విభంబగు స్వశరీరకాంతికిరణంబులు మున్ముందు
మార్గముంజూప నందకత్తియలగుఁ జెలిమికత్తియలు దన్నాన
రించి నశవ, నృప్తిస్వయంవర సభామధ్యంబునకుం జని, జనక
సింహాసన సమీపంబున లజ్జావినయ వినమితనదనయై నిలువ
నాసమయంబున నంబరీషుండునుదనయంగనుంగొని యిట్లనియె.
రాజసభాంతరాళమున రాజస భావములొప్పు మానులున్
రాజులు, దేవరాజులును, రాజపురోహితులున్, సుమంత్రులున్

రాజిలు దండనాయకు లసంతమహావిభవంబు నింపుచున్
దేజము మీరనుండిరి, సుధీపరులెల్లరు నిన్ను మెచ్చగన్

అమ్మా! శ్రీమతి! యిటుగను

మమ్మా! యీ హానియుగమున దున నీకున్

గమ్మునఁ జిత్తము నడసిన

సమ్మునిగళసీమఁ గుసుమసరము నొసఁగుమా ! 45

ప. అనిరక్త జనకునినచనంబుల నాలించి. 46

(శ్రీ)మతి తెప్పవాల్చక ఋషిప్రసరాకృతులై సూచి, నే
నేమొనరింప నేమగునా? యీదృశచిత్రపితృదృశ్యమెం
కో, మదికింత నచ్చెరువుఁ దోరప్రభీతియుఁగొల్పుచుం, నిం
దేమని విన్నవింపఁగల? నిట్టే మతిభ్రమణంబు గల్గెడిన్. 47

విజయుఁ జెప్పిఁ దండ్రినిందించునేమొ ?

మునులు వీరుశపింతురేమో? మదీయ

సఖులు పరిహాస మాటంగ జాలరెట్లు ?

హరియె నన్నేలుగాక యీ తరుణమందు. 48

ఇటు చిత్తంబుచలింపరావడి, యెటో

యేమేమొ యోచించుచున్

నిటలంబందునశ్చేదించువు లటే

నిల్వంగఁ నేట్లోయి ము

చ్చటఁగా మాలికఁ బట్టియుండు, గని,

రాజకృష్ణుండునొ తండ్రియిం

కిటునానెటికి? పూనినొక్కనిని

నీ నెన్నంగదే! శ్రీమతి!

అనిన, జనకునివాక్కుల వినియు, సేమి
చెప్పటకునైన దోఁ చని చిత్తమునను
విశ్వమయుండైన విష్ణుని వివిధగతుల
వినుతు లొనరించి వివరించె జనకునకును.

50

వానరముఖులై మౌనులు
గానంబడుచుండినారు; కమలాక్షుఁ డొకం
డానడుమ దివ్య తేజము
తో నిలచినవయసుగాఁడు తోచెన్ దండ్రి!

51

వ. అతని నూపలావణ్యాది విశేషంబు లెట్టివనిన.

52

పదియు నా రేకుల ప్రాయంబుగలవాఁడు
నవి సెపూరంగు దేహంబువాఁడు
మేల్ సొమ్ములెల్లను మెయినింపఁ గలవాఁడు
పొడవైన భుజముల నడరువాఁడు
నెత్తుగా నెడదయా నెడదఁగల్గినవాఁడు
బంగారు పట్టుపల్వలు గలాఁడు
మూడైనముగ్గుతలఁ బొల్చు పొట్టఁగలాఁడు
సన్ననినడుముతో నున్నవాఁడు

తమ్మిపూ సరివచ్చుపాదములు, హస్త
ములును, మోమును, గన్నులుఁ గలుగువాఁడు
మేలుమేలనఁ దగుకురుల్ వ్రేలువాఁడు
నన్నుఁజూచుచు నవ్వించువాఁడు పతంఁడు.

53

వ. మఱియు నోతండ్రి! తన దక్షిణకరంబుం జూచి,
 నన్నుంబిలుచు చున్నట్లు నిలిచియున్న యప్పురుషోత్తము
 నాశ్చర్యంబున నపలోకించుచుంటి. నావుండు నారదుండఁడు
 నొకన్యకామణీ! యప్పురుషునకు బాహువు లెన్నిగలవో,
 పచింపుమనిన నప్సనితయు 'రెండుచేతులు గలఁడ'ని విన్న
 వింప, నంతఁ బర్వతుండు నో "సాధ్వీ! నీకుం గానిపించు
 నవ్వానిపక్షంబున నెయ్యదికలదో గుర్తింపఁగలవే!" యన,
 నామెయుంగని, యమ్మహాత్ముని పక్షంబున నహస్రకీరణ
 ప్రకాశంబైన యొక్క దివ్యహారంబు గలదని వక్కాణింప,
 నమ్మునీంద్రులుం దమమనంబుల నియ్యది యంతయును
 శ్రీమన్నారాయణుని మాయాకృత్యంబుగాఁ దలంచినవారై

నన్ను వానరముమీఁదగా విన్నదనము
 దోషజేయ, నిమిత్తంబు దోషదయ్యె
 శ్రీమహావిష్ణువే యిట్లు చేయఁజాలు
 ననుకొనుచు వారు వేర్వేరఁ గనలియుండ.

55

వ. అంత నారదపర్వతులంగాచి యంబరీషుం డిట్లునెఱు.

ఘనమహానీంద్రులుమీరు, మీ కిదె న
 మస్కారంబు, మాబుద్ధి భా
 వసకీర్తి భ్రమంబుఁ గొల్పఁదగునే!
 ప్రార్థింతు మీ మాయలన్

జోనుపంగాఁ దెలియంగ నెట్లు ? నిజమున్

రూపించి. మత్స్య-స్యకా

మణి భ్రాంతిన్ విడనాడఁజేసి, మము

సమ్మానింపు డిష్పట్టునన్.

57

ఆ మాటల్ విని మానిపుంగవులు,

రాజా! ముందెమాకాశ్చకీ

వేమో బంధములేయఁ జూచెదవు, నీ

కీష్టంబు గాకున్నచో

నీ మాయామయ యుక్తి వంచనము లీ

వీరితిఁ జూపింపఁగా

నేమో? నైష్ఠనతత్త్వ మిట్టిదియెకో?

యేమందు నీనింతకున్.

58

ఇప్పుడు మాలోన నెవ్వని నేని యొకని

నీమె వరియింపవలెగదా! యెట్టులైన

ననఁగ, నామాట లాలించి, యతిస మాధ

పుని మనమున ననన్యచింతనమునేసి.

59

మునిశాపధయము దిగనిడ

చినదై, యవ్వారిమధ్యఁ జెన్నాడునరున్

గనుచు; స్వయంవరమాలికఁ

గని. చూతని యలుతవైవఁ గఱగినయంతన్.

60

ఆ మహనీయమూర్తి సభసందఱున్విభ్రమమంది చూడఁగా

శ్రీమతిఁ గొంచు మాయమయె; జెప్పఁగలేని మహా

ద్భుతంబులొ

దామటు చేష్టదక్కియూ, సదస్యలు, నాపయినిశ్చయించి; రీ
భామను మాయనాటకముఁ బన్నిహరించె ముకుందుఁ

డిత్తఱిన్. 61

ప. మఱియు.

62

ఇంతకు ముక్కు మూసికొనియేవనమందుననోవసించుచున్
జింతలు లేని జీవితవి శేషములున్నవి, వినశ్వరాత్మ వి
ద్యాంతరవర్తులై మునులుహోయినిగాంచితరించరాడె; యీ
కాంతల మోహమేల? యిటుగా చగుబొటుల నొంద నేటికిన్.

ఏజన్మంబుల నేమహావ్రతములం దిచ్చారతిన్ భక్తివి
భ్రాజ త్పూజల విష్ణునిన్ దసపెనో? భావింపఁగానానె? య
వ్యాజప్రేమ నతండె శ్రీమతిని మాయంగైకొనెంగాక! యే
రాజన్యాత్మజ కబ్బెన్టిట్టి విభవప్రారంభ మెక్కాలము? ?

ప. అని యివ్విధంబున సభాసదులెల్లరుం దలపోయుచుండ.

వై కుంతంబునుజేనెశ్రీహరియు నాభామామణిగూడి; యా
రాకన్ బోకయు నింఁద్రజాలమయినన్ రాగాత్ములై

యామునుల్

శ్రీకాంతుంగని ప్రశ్నజేయుటకునై చేరంగ వై కుంతమున్
శ్రీకల్యాణుఁ గాఱింగి, ప్రేయసించెవిన్ జెప్పంగనత్తన్వియున్.

కనుచాటై భవనాంతర

మున నిలువగనిష్టమూర్తి ముదమునఁ దానై

మునివరుల కెదురుగాఁ జన

వివేకల నిడివారు వారు విశ్వాత్మునకున్. 17

వ. అంత లమ్మోనులం దోడికొచ్చి శ్రీహరి యుచితా
సనం బులం గూర్చుండఁజేసి, తానునుసుఖాసీనుండై యుండ.

శ్రీనారాయణుఁగాంచి నారదుఁడుఁ దాఁ

జేమోడ్పులన్ నిల్చి, దే

వా! నీవియ్యోహ నన్నుఁ బర్యతునిసే

లా! మోసమున్ జేయ? ధా

శ్రీనాథాత్మజ శ్రీమతిన్ ఋజుమతిఁ

బ్రేమించి గైకొన్నచో

సానందంబదిగాదె యెల్లరును

వహ్వ! యంచుఁగీర్తింపరే! 60

అని పలికెడు మునిమాటల

విని, వినఁగా నోపనట్లు విష్ణువు చెవులన్

గొనకొని మూసికొనంగా

ఘనసటన మొనర్చె వింతగాఁ గనుఁగొనుచున్. 70

ఇత్తఱిఁ గామపాదమిటు లెంతయుమీరలువల్కు నౌనె? కిం

చిత్తును నేనెఱుంగ నని శ్రీహరివాకొన; నారదుండుఁ దా

నుత్తలమంది చిత్తమున నోమహిమాన్విత! యట్టులైన నా

కుత్తరమిమ్ము, నేనడుగునొండొకసంగతికంచు వెండియున్.

భక్తివిశ్వాసముల నిన్ను భజనసేసి

శ్రీపతి! పర్యతుని మోము చెన్నదఱిగి

హసరాస్యంబుగాఁ జేయసలయు నన్న
'వల్లె'యని నన్నుఁ గితురింపఁ బాడియనునా? 72

న. అన విని నారదునకు నారాయణుని పట్టినా. 73

ఏయేకోశ్కెలుగల్గి భక్తులయిన
న్నేరీతి వాంఛింతుగో?

యామాకోశ్కెలనెల్లఁ దీర్చుటయెనా
యాంతర్యమో నారదా!

యా యర్థంబున దోషమెచ్చరిది? నే
నీరీతి మీకున్ బ్రయం

బే, యర్థించి యొనర్చియుంటిని జమో
యా! నమ్ము! నామాటలకా. 74

ఆయుధముతోఁడుగాఁగ సత్యము పచింతు
నమ్ముడిక మానులార! మంతనములేల?
చిత్తమున మీహితంబునె చేయఁగోరి
యిటులొనర్చితి మద్భక్తు లీరలగుట.

నావుఁడు నారదుండు మునినాయకుఁడిట్లను, సంభాషించి
భావహ సత్సభాంతర శుభాస్తరణంబుల నున్న మాటలను
ధ్యానృతసేమ వెల్లెద్విభుజాయతుడెన్వఁడు? మాఁగుండునా
నావిధి నెవ్వరున్ గననియట్ల హరింపఁగ నేలఁ గన్యక. 75

అని ప్రశ్నిపఁగ మాధవుండువిని న
హ్వో! మాయలం జూపఁగా

ఘనులౌ వారల నేకు లుండునుగదా !

కాంతామణిం గొంచుఁ దూఁ

జనె నెవ్వఁడో? చతుర్భుజుండనుగదా,
చక్రాయుధుండన్ మిమున్
గనుగప్పన్ బనియేమి? మీకు సనుమా
నంబేమి నామాటలన్.

77

అంత శ్రీహరివాక్యంబు లాలకించి
మానులిప్పురు నతనితో “మాయలెల్ల
సంబరీషుడై గావించె” నని వచించి
హరిని గీర్తించి యరిగిరి యచటువాసి.

78

[పియకాంతా వృత్తము :-

విమలమనంతంబు పరవిద్యాత్మకమై, భ
క్తమణుల హృద్యాస్థితమగు తత్త్వంబిటు, లీలో
కమునకు ధర్మప్రకటనఁగావింపఁగ మాయా
మమతలఁ జూపితి రఘుమాన్యా! గుణధామా!

79

మునిశాపము, శ్రీరామజననము

శ్రీసతాహృన్నేతా!

కౌసల్యాచందవర్ధకా! పూతాత్మా!

హాసజనదోషహరణా!

శాసర శుభనామ! రామభద్రా! శ్యామా!

1

సరమున్నులైన నారదుఁడు

పర్వతుఁడున్ జని తీవ్రకోపబం

ఘరతరవక్త్రముల్ వెలుగ

“ధూర్తుఁడుభూపతి యంబరీషుఁ డా

దరము నటించి, మమ్మిటులఁ

దానపమానమొనర్చె”నంచు నో

టకులయి తెంపునేయుచు హు

టాహుటిఁజేరి రాజసాధమున్,

2

ప. ఇవ్విధంబునఁ బర్వతనారదు లిర్వరుఁ గాఁ
సలంబు చందంబునఁ గోపాగ్నులఁ గ్రక్కుచు నరుదేరం
గాంచి, యంబరీషుండును నెదురేగి, యత్యంత వినయ వినమిత
గావ్రుంపై తోడితెచ్చి, యచితాననంబులం గైసేయ,
నాకును నవ్వానిన్ గ్రహింపనివారై.

3

అతివినయంబు వైష్ణవత యన్నది నేడనుభూతమయ్యె ;నిం
దిత మతివితగానని మదిన్ గనకుంటిమి; ముందుగానె “నా
సుతనిడఁజాలమీ”క;నినఁ జొక్కి మనంబుల మెచ్చు
కోమె? యీ

మతకములేలఁ జూపితివి మాయెడ? నింతటిమాయగాఁడవే!

నిన్ను నజ్ఞానతిమిరంబు నిస్తులముగ
నావరించునుగాక యటంచు, వార
లంబరీషు శపించిన, యంతలోనె
యల్లనల్లఁ దమోరాశియెల్లఁ దోఁచె.

5

అతిమిరంబ సహ్యమయి యాననాథుని నావరింపఁగా
నాతతయత్నమున్ సలుప, నాతని చెంతనెయున్న వైష్ణవ
ఖ్యాత సుదర్శనంబది మహాజ్వలనోజ్వల దహ్యమాన తే
జోతిరయంబునన్ దరుమనయ్యెను నాతిమిరంబునయ్యెనన్.

ఆ తిమిరము మునియుగళిన్
గాతకులఁజేయ, వాడుఁ గడుసంభ్రములై
యేతస్మాత్తుల పగిదిన్
జేతంబులు సంచలంప సిగలు విరియుచున్.

7

మౌనులు ముందుఁబారఁగఁ దమం
బును వారిని వెంటఁబెట్టె; న
ద్దానిని విష్ణుచక్రము వి
దారణసేయఁగ వెంటనంటినన్

అద్భుత రామాయణము

దీనత నమ్మనీశ్వరులుఁ

దేకువమాలి, సమస్తలోకముల
బూని చరించి రెండయినఁ బ్రో

వఁగ నొక్కఁడుఁ గానరామికిఁ

భయ మాయాసము దుఃఖమున్ గలిసిపై

పైముప్పిరిం గొంచు, మా

నియుగం బాత్రముఁజెందఁ జేయఁగ, మః

నిర్భూత వాతాహతిఁ

బయనంబై చనుపక్షియుగ్మముక్రియన్

వాపోవుచు, దైవని

శ్చయ మల్లుండుట వారుచేరి హరి

స్థానంబు వైకుంఠమున్.

సనకసనందనాది నిలింపమునివరుల్

బ్రహ్మసూత్రార్థముల్ పలుకు

నాల్గువేదముల నలుమొగములనుండి

బ్రహ్మదేవుఁడు స్వస్తిఁ బలుక

నిండ్రాదిదేవతల్ సాంద్రతసభనిండి

జయజయ ధ్వానముల్ నలుపుఁ

గంధర్వగాన సంకలితనాట్యముల

నప్పరసాంగన లాడుచుండ

లీలనారాయణుండు పేరోలగమున

స్వర్ణమయరత్నఖచిత విశాలసింహ

పీఠిఁ గమలాసమేతుఁడై విడిసి యుండ

నటకు నారదపర్వతు లరుగుదెంచి.

10

ఓగోవింద! జనార్దనా! మురహరీ!

యోవాసుదేవా! ప్రభూ!

నాగేంద్రార్తివినాశ! యీశ! జగదా

నందైక సంభావనా!

మాగోడున్ గనుమయ్య! మాదొసగులన్

మన్నింపరావయ్య! మా

కీగండంబును బాపి ప్రోవఁగదవా

యీ! యార్తరత్నమణీ!

11

అని ప్రార్థనఁ జేయుచు, మ్రొ

క్కిన మునులంగాంచి, వేగఁ గేశవుఁడు జగ

జ్జనకుఁడు భక్తావనుఁ డా

క్షణమునఁ దిమిరమును జక్రగతియున్ నిలిపెన్.

12

హరి తా నంతట నంతరంగమున, 'నా

హా! యంబరీషుండు, ని

వ్వరమాసీంద్రులు నాకుఁగూర్చిన మహా

భక్తుల్ గదా! వీరు ము

వ్వరు సంతృప్తులుఁగాగ నెంతయు హితం

బున్ గూర్తు నే, నంచు సా

దరతన్ నారదపర్వతుల్ వినఁగనా

తం డిట్లుగావాకొనెన్.

13

నను మన్నింపుడు నా దొన
గుననే చక్రంబు మీకుఁ గూర్చె నశాంతిన్
వినయమున వేడుకొన, న
జనులు క్షమించుదురుగాదె శాంతిప్రియులై.

14

ప. ఇట్లు వలికిన నద్దేవదేవు నచనంబులను వినియు,
నింతకుం గారకుం డీహరియే యనియెఱింగినవారై, హద్దు
మీరిన కోపోద్రేకంబునాపుకొనంజాలక యమ్మునీంద్రులును;

మాధవా! మాయఁజొప్పించి మనుజుడేహ
ధారివై, శ్రీమతిని గొంచుఁ దరలినాఁడ
వౌట, సంబరీషుని వంశమందు నీవు
దాశరథివౌము! మాయలోఁ దగులుకొనుము.

16

పుడమి కడుపున శ్రీమతిపుట్టి జనక
రాజు నొడిలోనఁ జెరుఁగుచు, రమణిమిన్న
యనఁగ నీమెయు రాముడవైన నిన్నుఁ
బెండ్లియాడును నెంతయు వినుము మఱియు.

17

రాక్షస కృత్యవశాననఁగ రామను నిట్లుహరించినావు, ప
ద్మాక్ష! మునిద్వయంబునకు నార్తినిగూర్చితివీవు; కావునన్
రాక్షసుఁ డొండునాఁడునుధరాసుతనీప్రియనాహరించి, యా
పక్షమునన్ మనోవ్యధలపాలొనరించునుగాక నిన్నటుల్.

18

ప. ఇవ్విధంబున శపించిన నవ్విబుధముని ద్వయంబుం
గాంచి, యెల్లవారు నాలింప నమ్మహావిష్ణుం డిట్లనియె.

19

అంబరీషుని వంశమందు యశస్కుఁడై
 శ్రీమంతుఁడైన ధార్మికుఁ డనంగ
 దశరథాహ్వాయుఁడు సత్యప్రతిజ్ఞుఁడౌచు
 నుద్భవించును క్షత్రియుఁడు; మఱియు
 నతనికిఁ జ్యేష్ఠుండనై, నేనయనతార
 మందెద నాజన్మగుందు నాదు
 దక్షిణబాహు వెంతయు భరతుండునా
 నుదయించు; వామబాహువును బుట్టి

యరయ శత్రుఘ్ననామంబునందు; నాది
 శేషుఁడే లక్ష్మణుండు; ఋషికృత శాప
 మిట్లు సార్థకమౌచు నయ్యిలకుఁ గలుగు
 భారముం దీర్పఁదోడౌ; విచారమేల ? 20

ప. మఱియు నాహరి, మునివరుల పిఱుందన యేతెంచిన
 తమంబును జక్రంబునం గని యిట్లనియె. 21

ఓయిసుదర్శనా! చనఁగ
 దోయి యథేచ్ఛముగాఁగ! నోతమం
 బా! యిటువిన్ను, దాశరథిని
 భువిమానవజన్మమంద, నన్
 బాయక నాపరించు కొన

వచ్చును, నేటికిఁ బొమ్ము! మౌనులన్
 ధీయుతు నంబరీషుని మదిన్

దలపోయకు మెట్టివేళలన్.

22

హరిపంపునఁ జక్రం, బం

బరీషు సన్నిధికేజేరె మాయాతమ, మ

త్తటి నెటకేనిం జనియెను

బరమాత్మన కమితభక్తిఁ బ్రణతుల నిశుచున్. 23

ప. అంత నప్పర్వతనారదులును. 24

ధర్మస్థాపక రూపకంబగు జగ

త్కల్యాణమున్ గోరి, దు

ష్కర్మప్రాప్త ఫలానుభూతి కిటులు

త్సహంబుఁ జూపించి, యీ

శర్మంబుల్ విడనాడి మానవునిగా

జన్మించు విష్ణుండహా !

నైర్మల్యాత్మల నిత్యకృత్యములు

ధన్యంబుల్ జనోద్ధారముల్. 25

ప. అని వినుతించి, సత్యప్రతిజ్ఞా పూర్వకంబుగా మరల

నిట్లనిరి. 26

పెండిలి గాకపోయినను

బెండ్లికియత్నమునందె, యింతపా

పండమనోవ్యధల్ గలిగె;

స్వాంతముఁ గల్మషపూర్ణమయ్యె; నే

యండజమానఁగాని యిఁక

నాత్మఁ దలంప; మితండు సత్కృపన్

దండనఁజేసి బోధన మొనర్చె

నిటుల్ ప్రకృతి ప్రభాసమున్. 27

రామా! కృష్ణా! యనిమది
 వేమారు భజించికొనుచు విశ్వాత్ముని లీ
 లామహిమలఁగని శాశ్వత
 ధామేచ్ఛఁ దపంబుసేయఁ దగదే యనుచున్. 28

ఘనపశ్చాత్తప్తమతుల్
 మును లటు ధ్యానంబు మౌనముంబూని యథే
 చ్ఛను జనిరి; దుఃఖరహితం
 బును నిత్యానందమైన ముక్తి నరయుచున్. 29

అంబరీషుండుఁ బెద్దకాలంబు నేల
 నేలి, శ్రీహరిభక్తులే యెల్లయెడల
 నిండఁగాఁజేసి, వైకుంఠ నిలయమునకు
 శాశ్వతానందుడై యేగఁ జక్రికృపను. 30

పరమపనిత్రులొచు హరిభక్తికిఁ గేవలతాపలంబులై
 నరలెడు నంబరీషకులవర్ధను లెందఱో రాజులైరి, యం
 దరయఁగఁ బుట్టె నాదశరథాఖ్యుండు, ధార్మికచక్రవర్తి శ్రీ
 హరి జన్మించిమించెఁదగనాతనియందవతారమూర్తియై.

అసూర్యాన్వయమందునన్ దశరథత్మానాథరాజ్ఞీ మణి
 కౌసల్యాసతి రామునిన్ గనఁగనా కై కేయియాన్ గాంచె, శో
 భాసౌశీల్యుచి బుత్రుఁగా భరతునిన్; భద్రంబుగా నాసుమి
 త్రాసాధీమణి లక్ష్మణాహ్వయుని నంతన్ గాంచె

శత్రుఘ్నునిన్. 32

దిశలెల్ల నిర్మల ప్రశమనభావసం
 పదవహించెను ధాత్రి ముదమునందె,
 సర్వస్తునుమఫల సంపదతోవనం
 బులునిండె జీవావళులు చెలంగ
 సకలసస్యములతో ట్నాదేవి పసుపుకుం
 కుమలలందినరీతి కొమరు మిగిలె
 కారణంబును జెప్పఁగాఁ జాలకుండియు
 జనులెల్ల రానందచకితులైరి

సురగణము పుష్పనృప్తులఁ గురిసినార
 లప్పరస లాకసమున నృత్యము లొనర్చి
 కమరవాయిద్యములు హృద్యమగుచునికి
 భోరుమని విన్నె రామావతారవేళ.

33

భూమి నవతారుండై న శ్రీరామునకును
 గార్యవశమున సంస్మృతి గలుగుచుండు
 నితరవేళల నత్తఁడు రాజేంద్రుండనఁగ
 మనలు మామూనృతుండగు మనుజునట్లు.

హరిపూర్ణాత్ముండె మాయఁజూపుటనపూ
 ర్ణాత్ముండగునాచు, నీ
 నరచన్మంబు వహించె భక్తవరులన్
 రక్షింపఁగా; లోకులె
 వ్వరు నేపండితులై న మాయలను జూ
 పన్ రాదు; వైకుంఠుండే
 గురియయ్యెన్ గద సెక్కుపాట్ల! కొరులన్
 గొండాడఁగా నేటికో!

35

హరి మాయూవిత్వము నం
 బరీష భక్త్యాత్మచరిత వదలక నిటు సా
 దరమతిఁ జెప్పితి వినఁగాఁ
 బరమపవిత్రంబగునిది భరద్వాజమునీ !
 శ్రీనారాయణ దేవమాయలను, నా
 శ్రీరామజన్మంబు, న
 న్యూనాసక్తిఁ బఠించినన్ వినిన మ
 ర్మ్యుండెందు, మాయా విము
 క్తానందాత్మకుడై, పరాత్పరుఁడు తా
 నై, శాశ్వతమై భవం
 బేనాఁడున్ గనకుండు, నొందును
 శుభాలీలోకమం దెప్పుడున్.

అంబురుహవృత్తము :-

శ్రీయుత రాఘవసిద్ధ
 మనోంబుజభ్రంగ! జానకిఁగూడి, శో
 భాయత భర్మపినిర్మిత
 రత్నమయాసనంబుననుండు భూ
 నాయక! దాశరథీ! నిగమా
 గమ నై జనన్నుత! రామ! నిన్
 బాయక నాకవితామణి
 పన్నెల వాసి కెక్కిరమింపజే!

కౌ శి కా భ్య ద య ము

శ్రీరామా! మోసేంద్రా
 త్మారాధ్యా! సకలదానవాంతక! భక్త
 ప్రార్థ కర్మ భంజక!
 తారకనామా? యసంతథామోద్దామా.

1.

స. అవ్వార్మీకియు, శిష్యుండైన భరద్వాజు నుద్దేశించి,
 యోయీ! యింక నీతాజన్మకారణంబు వినిపించెద సావధా
 నుండవగు మని యిట్లనియె.

2

కలఁ డొకవిష్ణుభక్తుఁడయి
 కౌశికసంజ్ఞ వెలుంగువాఁడు; ని
 శ్చలహృదయుండు, నిత్యహరి
 సన్నిధిఁ గల్గిభుజింపఁ బోయినన్
 గలిత సుహృత్ప్రసంగములు
 గల్గినవేళలనై న; నిద్రలోఁ
 గలఁగను నప్పుడైన హరి
 గానమువీడఁడు తన్మయంబునన్.

3

అత్రేతాయుగమున నతఁ
 డాత్రమున ననుక్షణమ్ము హరిగానములన్
 బాత్రుఁడన నొప్పి శ్రీశ
 ష్టేత్రము విష్ణుఫలమ్ముఁ జేరియు నచటన్.

4

తాలలహాసమన్విత సు

ధామధురోక్తులఁగూడి, మూర్ఛనో

స్మిలితనేత్రుఁడౌచు, నవ

నీరదగాత్రుని వేదవేద్యునిన్

బాలితభక్తకాము, భవ

బంధవిమోచనుఁ బొడుకొంచుఁ, దా

వేళకు బిచ్చమెత్తుచును

వీడఁడు విష్ణుని రూప మాతృలోన్. 5

వ. ఇట్లుండఁ గొంతకాలంబునకు, 6

అట్టి విష్ణుసలంబున హరిమనస్కుఁ

డైన కౌశికుఁబిలచి, పద్మాక్షుఁ డనెడు

విప్రముఖ్యుఁడు తనయింట విందుసేయు

దినదినంబును వౌదార్యదీప్తి మెఱయ. 7

నకుటుంబంబుగఁ గౌశికుం డటసుభిక్షన్

గొంచు, శ్రీవిష్ణుగా

నకళాతన్మయచిత్తుఁడైన యతనిన్,

బద్మాక్షుఁ డారీతి, వా

రక తద్గానరసోల్బణాత్ముడయి

చేరన్, గాల మీరీతి సా

ర్థకమై సాగెను; నిత్యశోభనముగాదా.

డైన భక్తాళికిన్. 8

వ. ఇట్లుండఁ గొంతొకదినసంబునఁ, గౌశికునకుం బ్రియ
శిష్యులును వాసుదేవపరాయణులును, నాత్మజ్ఞానులు నైన

యెద్దురు బ్రాహ్మణులు వైశ్యులుం గలసి, శ్రీవిష్ణుక్షేత్రం
బున కేతెంచి సద్గురుపాదసందర్శనానందులై యుండ నా
క్షేత్రంబునందు. 9

భక్తుఁడు మాశవాహ్వయుఁడు

వైద్యుఁడు, శ్రీహరిపాదపద్మ సం

సక్తమనస్కుఁడై యలర;

సాధ్యయు భర్తృహితైక భావ స

ద్వక్తయు నైన మాలతి, ముదం

బున నాతని ధర్మపత్నియై

శక్తికొలంది నేవలను సల్పును,

వైష్ణవభక్తమండలిన్. 10

అహరిక్షేత్రమందుఁ దా ననుదినంబు

గోమయానువేపనములఁ గూర్చి, రంగ

వల్లులం దీర్చి భర్తతో భక్తిమీర

వినును గౌశికు హరిగాన విమలమహిమ.

అకుశస్థలి నున్న బ్రాహ్మణులు, వ్రతప

రాయణులు గాన విద్యావిరాజమాన

తత్త్వవేదులు, కౌశికోద్భాసమాన

విష్ణుగానంబు వినుచుండు వీనులలర. 12

వ. ఇట్లాకౌశికుం డొనర్చు శ్రీహరిసంకీర్త నానందకంద

ళిత హృదయారవిందులైన భక్తసందోహంబు దినదిప్రపర్థ

మానంబై యుండ, భూమి నెల్లెడలఁ దత్కీర్తి విస్తరించె.

అంతం గళిగాధీశ్వరుండును, గౌశికవృత్తాంతంబంతంబున

యాలకించి, విష్ణుక్షేత్రంబునకు నేగుదెంచి యిట్లనియె. 13

సరసంబై యలరారు, శౌశిక! భవ తస్మగీత సాహిత్యముల్
ధర నవ్యానికి సార్థకంబుగ ననున్ ధాత్రీశుఁ గీర్తింపుమా!
వరభోగంబుల నందుమా! సకలవి ద్వద్ధామణీ సత్సభాం
తర దివ్యోన్నతపీఠముం గొని, మహా

తాహంబుఁ బాలింపుమా. 14

సీవు నీశిష్యులు, సం

భావన నను బొగడవలయుఁ బరమానందం

బై, వినవలయు జనౌఘము

నావిని కౌశికుఁడు శాంతనయముల నన్యెన్.

15

ఓరాజా! నా నాలుక

నారాయణ గుణకథానునయ కీర్తనలన్

వారని భక్తి గడుపును

వేరొకనిఁ దలంపదెంత విభవోపేతున్.

16

వ. మఱియు నాకౌశికశిష్యులై న, వశిష్ఠశౌతమామణి
సారస్వత వైశ్యచిత్రమాల శిశువులనంబడు నేర్పరుంఁగూడ
గురువాక్యంబులనే యనువదించిరి. అప్పురవాసులై నిరంతర
హరినామ సుకీర్తనాపరులై శ్రీకృతులై న భక్తులెల్లరును
నాశౌతమవాక్యంబు లనే పునరావృతంబు గావించిన. 17

ఎంతఁ జెప్పినఁగాని తా మిచ్చుగించ

నట్టి యాభక్తవిప్రుల నరసి, రాజు

కోపఘూర్ణిత నేత్రుడై కుటిలబుద్ధిఁ

గలిగి యిట్లను స్వభట సంఘంబుతోడ.

18

పాయక నాదుశాసనము వ

ర్తిలఁ జేయుఁడు, వీరు బ్రాహ్మణుల్
న్యాయము దప్పిసేయు హరినా

మగుఱోన్నత గానశబ్దమే
చాయను నెవ్వరున్ విననిచాయ

మదీయయశోనుకీర్తనన్
జేయుఁడు ! వాద్యఘోషముల ని

త్యము నీపురి నెల్లతావులన్. 19
అంతట నా కళింగవిభు నాజ్ఞభటావళి యాక్షణంబె య

త్యంతము వాద్యఘోషముల నప్పుర

మందున మూలమూలన్
బంతముమీరఁ గర్ణపుటవారము గింగురు వెట్ట బోరనఁ

గంతులునై చుచున్ బ్రభునిగానమొనర్చిరి; విష్ణుభక్తులున్. 20

రాజశాసనమూట, మూర్ఖమునుగల్లు

బంటులొటను వారింపవలనుగాక

సంతఁగాఁ జెప్తున్ మూసినఁ గొంతయైన

వినఁగనయ్యెను మానవవిభుని వినుతి. 21

హరిపదపంకజంబులను

నాత్మలనిల్పియు. విష్ణుదేవ నా

మ రహితమర్త్యకీర్తనల,

మానసఁజ్ఞానము నొంది, శౌలముల్

గరములఁబట్టి దారుణము
 గాఢజెవులంటఁగ గ్రుచ్చుకొన్నయా
 హరివరభక్తి నిర్మలము
 హాత్ములు హాయినిగాంచి రత్తటిన్. 22

ఆరాభజటులు భక్తా
 వారము సుఖముంటఁజూచి, సక్రఫణితులన్
 మీరును మాతో నాడుచు
 మారాజు నుతింపుఁడనుచు మంకుఁదనమునన్. 22

పలుకుచు సంజ్ఞ లొనర్పఁగఁ
 దలఁకుచు నవ్వారు విష్ణుతత్పరమత్తులై
 యలయక చురకత్తుల నా
 ల్కలు దెగిపడఁ గోసికొనిరి; కడు నవలీలన్. 24

ఆకాళింగవిభుండు వైష్ణవ గణ
 వ్యాపారముల్ గాంచి, చి
 జ్ఞైకాహంక్రియఁ గోపఘూర్ణిత
 ముఖుండై, యీర్ష్యతో వారి న
 జ్ఞాకల్ వెట్టఁదలంచి; 'పోవలయు
 మీరల్ రాజవిద్రోహులా
 రా! కాలంబు సహించు'నంచుఁ గృత
 వైరస్ఫూర్తిఁ దావెండియన్. 25

వారల సర్వస్వముఁ గొని
 యారాజ్యము వీడిపోవ నాజ్ఞాపింపన్

నారాయణై కథన్తులై

కారణపుల నుత్తరంబుగాఁ బోయిరటుల్.

26

ధనమద మధికారమదం

బునుగల యాభూమిపాల మాన్యునివారల్

మనములనైన స్మరింపర

విను సాత్విక భక్తవరుల విధమిదియెగదా!

27

ఆవిధినడపులఁ బడి యా

భూవిబుధులు పోయిపోయి మోదాత్మకులై

యావిష్టునె ధ్యానించుచు

నావల నుత్తరధర్మిత్రి కరిగిరివారల్.

28

ఉత్తరదేశ మేఁగిన మహోదయు లాహరిభక్తు లెల్లరున్

జిత్తుము లాపరాత్పురుని జెందఁగ దేహములెల్ల వీడఁగా

నిత్తటి వీరికిన్ దగిన దేవధమానా? యటంచు బ్రహ్మయున్

దత్తఁబాటునన్ సురవితానముఁబిల్చి వచించె నీగతిన్.

29

దేవతాధిపులార! భక్తిప్రపత్తు

లనుపమానముగా, హరి ననవరతముఁ

గీర్తనాయత్తచిత్త సద్వర్తులైన

కౌశికాదులఁ గొనిరండు కలుగుసుభము.

30

ఆవిరించికి దిక్పాలకాది సురలు

శీర్షములనంచి ప్రణతులఁజేసి, తక్ష

ణమున నేగియు భయభక్తి నమితులగుచుఁ

గౌశికాదుల వేర్వేరుగాఁగఁబిలిచి.

31

ప. వ్యోమయానంబుల నర్థనిమేషంబున నవ్వారిందోడ్కొని
బ్రహ్మలోకంబునకుం జనుదేర, నాపితామహుండును నప్ప
రఘభక్తుల కెదురేగి స్వాగతంబుం బలికి, సుఖాసీనులం
గావించి యథోక్తంబుగ నర్చించె. 32

ఓభరద్వాజ! బ్రహ్మయే శోభనార్థి
యాచు వారలనర్చింప, నమరగణము
లచ్చెరువు నందీ నిశ్చేష్టులౌచు నరసి.
యెల్లవారలు పారి నుతించినారు. 33

దేవగణములతో బ్రహ్మదేవుఁ డప్పు
డాదరము సూపి కౌశికాద్యక్షుల విప్ర
భక్తబృందంబుఁ దోడ్కొని పద్మనాభు
నన్నిధికి నేఁగె, సంతోషసారగరిమ.

ప. అవ్వైకుంఠంబున శ్రీమన్నారాయణుండును. 34

జ్ఞానయోగైశ్వర్యఘనులు శ్వేతస్వీప
వాసులు హరిభక్తవర్చ్యు లగుచు
విష్ణుచిహ్నంబుల వెలుగుచు, నాల్గుభు
జంబులఁ గలిగి సోత్సాహులౌచు
ననఘులు సిద్ధులు నాత్మస్వయంప్రకా
శులు ననుక్షణము సంశుద్ధు లౌచు
ఘనమనోవేగంబు కంటెనుమించిన
వేగంబు గలిగిన విబుధులౌచు

సభ్యులెల్లరుఁ దనుఁగొల్వ ససకనార
దాది సన్ననిగణములు నఖిలభూత
సంఘమును దేవతాస్త్రీలు సన్నుతించ
నామహాసభమధ్య శ్రీహరి వెలింగె.

36

ప. ఓ భరద్వాజా! అట్టిసమయంబున నా సభాంతరంబున
నుండు మహద్భాగ్యంబు నాకునుం గలిగె. మఱియు వినుము!
వేయి యోజనంబుల పొడవును వేయిద్వారంబులుం గలిగి,
మణిమయంబై, శుభోదర్శనంబై నిర్మలంబైన యొక్కవిమాన
మధ్యంబున భద్రసింహాసనారూఢుండై శ్రీమహావిష్ణుండు లోక
కార్యప్రసక్తులైన సభ్యభక్తజనంబులఁ గటాక్షించు నవస
రంబున.

37

అమృహావిష్ణు దర్శించినట్టి బహ్మ
కౌశికాదులు సాష్టాంగకలన మ్రొక్కి
వినయవినమితగాత్రులై వినుతినేసి
రతుఁసద్భక్తిఁ దన్మయులౌచు వారు.

38

శ్రీనారాయణ! వాసుదేవ! జయ లక్ష్మీనాథ! సర్వేశ్వరా!
దీనోద్ధారక! సత్యమూర్తి! త్రిగుణా తీతా! జగన్మోహనా!
గానానంద! సనందనాదివినుతా! కాలాత్మకా! శ్రీహరి!
ధ్యానాయ త్త మునీంద్రచిత్త విలస

ద్వ్యాపార! పీతాంబరా! 39

వేయి శిరంబులుం గలిగి

విద్యలనెల్ల నెఱింగి, నిన్ సదా

కాయమునన్ భరించు గుణ

గణ్యుఁడు శేషుఁడె నీ మహత్వత

త్వాయత కీర్తనల్ సలుప

నంతమెఱుంగఁ డటన్; మాదృశుల్

బాయనిభక్తి మొక్కుటయె

పండువుగాదె! రమామనోహరా! 40

ఈవిశ్వంబున కెల్లసత్త్వగుణమేయారీతి నిల్పంగ; నో
దేవా! రక్షణసేయించున్నది రజోత్తేజంబు; స్వంబు నీ
లోవర్తిల్లలయంబొనర్చుదమ; మోలోకేశ్వరా! నీదునా
జ్ఞాపర్థిష్ఠత నీగుణత్రయవిలాసం బొప్పదే! శ్రీహరి! 41

వ. మఱియు సనేకప్రకారంబుల వినుతించువారలంగాంచి
మహావిష్ణుండు. 42

జయజయ! మాధవా! యనెడుశబ్దము

తెల్లెడ మిన్నుముట్ట, న

వ్యయఁడగు విష్ణుదేవుఁడును

బ్రహ్మనుజేరఁగఁ జీటి, పశానులన్

బ్రయమునఁ గౌశికాదులను

బిల్చి స్వకీయజనంబుమాడ్కి; ని

శ్చయమగురక్షిఁ జూపి ముర

జధ్వనితో హరి యిట్లువాకొనెన్. 43

ఓచతురాననా! యొకమాట వినుమోయి

కౌశికు గార్యమా గానమునకు

సాధ్యసాధకులై న సరసాగ్రగణ్యులు

నాకుశస్థలినుండు పఖలజనులు

మత్కీర్తి వినుచు నిర్మలచిత్తులౌవారు
 గానవిద్యాతత్త్వ ధీనిరతులు
 సససరతంబు సన్యంబెఱుంగక నన్నె
 భజించు బ్రాహ్మణపగులు వారు

సాధ్యదేవతలౌచు నిచ్చటనె యుండి
 నాదుసామిష్య మంది యుండంగవలయుఁ
 గాన నీవట్లు వారలఁ గరుణసేయు
 మనుచు, నారాయణుండఁ దా నయెమఱియు. 44

కౌశికా! నీదుప్రాజ్ఞతఁ గంటి; నీవు
 బలుండవౌచును, గాణాధిపత్య మంది
 యెచ్చటెచ్చట నే పసియించుచుందు
 నచ్చటచ్చటనే యుండుమయ్య! నీవు. 45

వ. వెండియు నప్పద్మనాభుండు. 46

‘మాలతిఁ’ గూడియున్న యల
 ‘మాళవ’ నీన్ గని, మీరు భక్తి నా
 లీలలు శ్రద్ధతో వినుచు,
 కేరవలున్ నను సేవసేయుచున్
 కాలము వుచ్చియుంటఁ గల
 కాలము మామకలోకమందు మీ
 రాలుమగల్ చరింపఁదగు
 హాయిగ నెల్లడ నెల్లవేళలఁ. 47

ఓమహాశయ! పద్మాక్ష! యోయిభక్త!

నీవు ధననుష్టవై యుండి నిఖిలధనము

లకును సఫలతవసుమోయి! లలితరక్తి

ననుభవింపుము భాగభాగ్యముల నెపుడు.

48

స. అని వెండియు బ్రహ్మదేవుంగాంచి నారాయణుం
శిట్టనియె.

49

ఇటుకౌశికుఁడు గణాధీశ్వరుఁడై యుండె

దా నొసర్చిన సుకృతంబుకతన

సకలజనంబు లీ సన్మూర్తి ననుగొల్వ

ఘనతరమగు సలోకత్వ మంది

న్యాయమార్గమున ననన్యభక్తిని శంకు

వులఁ గర్ణపుటములఁ బొడిచికొనియు

నన్యకీర్తననిన నాత్మఁ గోరనివార

తొట, దేవత్వంబు నంది, మఱియు

నతుల సాన్నిధ్యభాగ్యంబు నందినారు

మూలతీమాశవులు గానమానములను

నన్ను నర్చించి నాకీర్తనముల వినుట

నాసనాతనలోక నివాసులైరి,

50

ఈపద్మాక్షుఁడు కౌశికాదులకుసం తృప్తిన్ ధనంబీయఁగాఁ

బ్రాహ్మణ మౌనముక దిప్యకీర్తనలు సద్భక్తిన్ వినన్, వీనికిఁ

బ్రాహ్మణుల ధనదేశ్వరత్వ సుమహా భాగ్యంబు మత్సన్నిధిన్

నాపాదాబ్జయుగంబె నమ్మిన లన న్మామ్యుల్ గదా! యెల్లరున్.

స. అనుచు నివ్వధంబున విరించి దృష్టుఁగావించి, సకల లోక పూజితుండును సర్వశరణ్యుండును నైన శ్రీమహావిష్ణువు రమాసమేతుండై, సమస్తభక్త పరివారపరివృతుండై రత్న క్షచిత కలకసింహాసనారూఢుండై యుండ నెల్లవారు జయ జయ ధ్వానంబు మెన్నముట్ట వినుతించిరి.

మనోరమావృత్తము :-

హరిహరాత్మకా! యఘోఘ నా

శో! రఘువంశ! దాసపోష! ని

ర్జరసుతా! నిశాచరాంతకా !

సరమగాన తృప్త! చిర్మయా!

...0....

నారద మాతృర్యము

శ్రీకర! సుగుణాకర! జే

వా! కరుణారస పయోధి! భక్తార్తిహర!|

శ్రీకమలాక్షా! రఘుకుల

రాకాశశి! శ్రీకరాఖ్య! రామా! శ్యామా!

1

వ. ఓయి భరద్వాజా! ఒక్కవిశేషంబు నాలింపు మని
వాల్మీకి యిట్లనియె.

ఆపరాశక్తిమూర్తులే యాదిలక్ష్మి

శ్రీమతియునాగ నుండుట, శ్రీహరికడ

ముందెయున్నట్టి యాలక్ష్మీయందు నాఁడు

శ్రీమతియు నైక్యమున్ బొంది చెన్నమిగిలె.

3

వ. కొండొక సమయంబున నైకురితంబునందు శ్రీమన్నా
రాయణ సభాంతరంబునఁ గౌశికాది భక్తసమాగమంబునకుఁ
బరమానందంబుగా శ్రీమహాలక్ష్మి ప్రీత్యర్థంబై మృదుమధుర
రస యుక్తంబై గానరసోల్బణంబైని యొక్క మహోత్సవం
బయ్యె నన్దానిం దిలకింప నమ్మహాలక్ష్మి దేవియు.

అడుగుల మడుగులన్ దడబడియొత్తుచు

సఖులు గొందఱు ముందు సాగుచుండ

నిరుపంకలను మనోహర చామరంబులన్

గాచి, కొందఱుచెలుల్ వీచుచుండ

వేణువీణావాద్య విద్యావిశేష సం

పదః గొండఱబలలు పాడుచుండ

జయజయధ్వను లొక్క-సరణి సూటిగ మిన్న

ముట్ట, గొండఱు సలెల్ వొగడుచుండ

నరుగుదెంచె మహాలక్ష్మీ' హరిసఖాంత

రమున పర్తిల్లు నుత్పవార్థంబు తాను;

నగణిత పరివారము తన్ను నానరిప

సరసగుణమణి శ్రీ జగజ్జనని కీచి.

5

ప. అట్టి మహా తోక్తాలూహల సమయంబున.

ఆడట నాసఖన్ గల మహాలక్ష్మీలు త్రొక్కి-సలాగుచుండు, బ్రహ్మాదుల నిల్లినారలను నూసి, 'యడ్డములెండ'టందు, 'వాగ్వాదమునూని దూరముగ నర్తిలు'డం చటవేత్రహస్తైతె కాదనునారు లేవి; త్వరగా ఈ మార్గమునేని రాధటుల్. 7

అంత బ్రహ్మాదులెల్ల బ్రహ్మాదుమున

పచ్చు జగదేకమార్గై తై భవము గనుచు

వాద్యభుజేమలుగల గానభవతి వినచు

దన్వదన్వలం నలది రాత్మలను నలరి.

ప. ఆన్విధింబున నరుదెంచి

9

జ్ఞానాకాశం: యోహ్మత్కమల భా

స్వస్మా ర్తియై చిత్స్వరూ

పానందాత్మమండై చరాచర జగ

ద్వ్యాపారంజై, దాసులక

మానప్రాణ ధనాదులిచ్చి సతమున్

రక్షింపగాఁ బూను, నా

(శ్రీ)నారాయణు వామభాగియు ల

క్షీదేవి కూర్చుంజినన్.

10

సనకసనందనాది నిలింపమునులెల్ల

వేదఘోషలను సద్వినుతిసేయ

నారదాదులు విపలీరప గాంధర్వ

గానమాధురిని సంగతులఁ గొలువఁ

గౌశికాదిక భక్తగణ మెంతయును, దన్మ

యతఁ గీర్తపలతోడ నుత్తు లొనరవు

నింద్రాది దిక్పాలులెల్లకు దేవతౌ

గొంతెత్తి బహుపరాక్రమను బలుక

సకల భుషనైకమోహన ప్రకట దిన్య

రత్నసింహాసన ప్రభారాజి మధ్య

చీలమేఘమునిద్యు దన్వితమనంగ

నిష్ఠుదేవుండు లక్ష్మీతో వెలసి యలరె.

11

అవిధి నలరుచు లక్ష్మీ

దేనియుఁ దుంబురునిఁ బిలువఁ దెల్పినఁ జెలులున్

వేవేగఁ దోడితెచ్చిర,

యావిష్ణు సభాంతరస్థుఁ డగు నవ్వానిన్.

12

నారదుఁడాది సన్మునిజన ప్రకరమ్ములు, సర్వదేవతా

వారముఁ, గౌశికాదులగు భక్తగణంబులు చాల నుండఁగా

శ్రీరమణీసమేతుడయి శ్రీహరి తుంబురుగాన మాధురిన్
గోరంగ నాతడున్ వినిచె గుంఫితమా రసభావగానమున్. 13

స. అట్టియెడ సభాస్తారు లిట్లని తలపోసిరి. 14

కొందఱు వేదపాఠులును

గొందఱు గానకళాపితారదుల్

కొందఱు తత్త్వవేత్తలును

గూడిన యీసురమాని భక్తన

దృష్టండము దవ్వలన్ నిలువఁ

బ్రేముడిఁ దుంబురుఁ బిల్చె నీతఁ డి

య్యిందరిలోన నెంతటి య

హినకళా విభజాత్ముడో గదా ! 15

అని యచ్చెరువున నెల్లఁడు

గనుచుండఁగఁ దుంబురుండు ఘనదివ్యవిభూ

షణ రత్న కిధియెల కో

భనుడై బహుమానమంది నచ్చుచునుండన్. 16

శ్రీనారాయణుడే స్వయమ్ముగను ల

క్షీదేవితోఁ గూడి స

మ్మానం బింతయొనర్చె, నెంతటి మహా

నూన్యుండవో? తుంబురా !

కానంజలమ. పూర్వ మిట్లు నిను, నీ

గానంబు నాలింపబో

మానే! యెంతటి వాడవార! యనుచుకొ

న్లదంబు చూపించుచున్. 17

శ్రీలక్ష్మీనారాయణ

పాలిత బ్రహ్మదిదేవ భక్తజనంబా

లీలలఁ గొనినూడుచు జే

జేలన్ సాగిలుచుఁ బ్రణుత శీర్షములలరన్.

13

వ. శ్రీహరి యనుగ్రహింప నెల్లరుం దమతమ నిలయంబు
లకుం జనిరంత నారదుండు మాత్ర మెటకుం బోక తన
మనంబున.

‘నారదగాన’ మన్నదియెనల్లిశలన్ ఘనకీర్తనంబై; నీ
శ్రీరమణుండు నన్నెపుడఁ జేరఁగఁ జీటి, మదీయ గానవి
ద్యారభణీశ్రుతిన్ మిగుల హాయిని బొందుచు గారవించు, వి
ణారమణీయ వాద్యమున నానముఁ డెవ్వఁడు ముజ్జగంబులన్.
ముల్లోకంబులఁగల్గు పండితమునుల్ పూజించి కై సేయఁ నిం
దెల్లన్ భక్తిఁ బితామహాది సురలెం టేగొల్వ, నారాయణుం
డుల్లాసంబిడ, లక్ష్మీ తుంబురుని నెం తో మెచ్చి పిల్పించి, సం
పల్లాభంబగు దివ్యభూషలను సంభావించె నిప్పట్టునన్. 21

తనకాంతామణి కాత్మత్వప్రికయి, యేతన్నాత్మ సీశుంబురన్
ఘనసత్కారముఁజేసి పంపె; నటులే గాతున్న సంగీతసా
ధనలోనాకుసమానుఁ డొండుగలఁడే తానై మహావిష్ణువే
వనితాలాలసుఁడై చలించె నిటు, సభ్యత్వంబు సూహింపకే.

సంగీతసత్కథాచక్రవర్తిని నన్ను

విడచి సామాన్యుని బిలువఁదగునె?

పిలిచెఁబో, యూతని బెద్దగాఁ జేయుచు

వివిధభూషల గారవింపఁదగునె ?

గారవించెనుబో, ప్రకాశంబుగాఁ దాఁ
 విద్యాంసుడని విజ్ఞప్తిగడగునె?
 విజ్ఞప్తిగెనుబో, పవేకంబు విడచి, బ్ర
 హ్మదులతని ఘనండునగ దగునె ?

కన్నులారంగ నిన్నియుఁ గాంచుచుండి
 వీనులారంగ నిన్నియు వినుచునుండి
 యిట్టి యశమానమెట్లు సహించువాడ?
 ననుచు, లోలోనఁ గ్రోధాగ్ని కనలుచుండ. 23

ఒకలు కడువేడిఁ జూపక
 దుఃఖించును మూర్ఛనంది తదుపరి శైలివిన్
 బడసియుఁ గోపోద్రేకం
 బుడంగనిమతి నారదుండు నొకతీ రగుచున్. 24

న. అంత నెదురనున్న లక్ష్మీనారాయణుల నీక్షించి. 25
 జెత్తములుపట్టి రాక్షసాభీలస్మృతి
 దానదాసీజనం బయ్యుక్తముగ నన్న
 దుమఁజేసిన యాలక్ష్మీ దానవాన్వ
 యమున జన్మించుగాక! యియ్యతివమఱియు. 26

ఈమె దాసీజనం బసఁజేళనముల
 నన్న నసమానితం జేసియున్నవారు
 కాన నీలక్ష్మీ రాక్షసీగణముచేత
 జేళనమ్ముల గుములును నిలను బుట్టి. 27

అని శపియించిన నారద

ముని వచనమ్ములకు వడకె భువనత్రితయం

బును; తత్త్వమెఱిగి నారా

యఁబుడఁగి మందస్మితాస్యఁడై వినుచుండెన్. 28

నాకులు గంధర్వులు హా

హాకారమ్ముల నొనర్చి రబ్బరపడి, తా

మాకర్ణించిన తోడనె

ప్రాకృతుఁ డీనారదుండు బాలిశుఁడనుచున్. 29

ప. మఱియు నారదుండుం దనమనంబున. 30

పాయక సన్నిధానమున వర్తిలునే దవుడప్పులేగ, న
న్యాయముగాఁగఁ ద్రోలఁబడి నాఁడను; దూరగుఁడై న

తుంబురుం

డాయత గౌరవంబెసఁగ నాహరి సన్నిధిఁ బిల్వబోయె; నా
రాయఁబు డాది లక్ష్మీ పిని రాతనిగానము నేకతంబునన్.

ఇంతటి మానహీనతను నీపయినే దలయెత్తికొంచు,వి

శ్వాంతరప ర్తినై యెచటనై నను, నెవ్వరిముందు నిల్వఁగా
నెంతయు మోముచెల్లునె? యి నీ ! యికజన్మ మిడేల ?

నిట్లు నా

పంతములెల్ల బూదిఁ గలుపంబడు నంచు దలంప నెన్నఁజున్.

గానకళా ప్రభావమునఁ గాదని నన్నెదిరించి నిల్చు వి

ద్యానిధి మూఁడులోకముల యందును లేడను

కీర్తిగాంచి, సు

జ్ఞానఘనమును, భక్తజన గణ్యుడనూ, యశమంది, నేటికి
వీసతగల్గ సేవకుల ధిక్కుతి నందితి నేమిచెప్పదుకా? 33

వ. అని యివ్విధంబున లోలో నుడుతుచున్న నారదుం
గాంచి. 34

అంతట శ్రీహరి లక్ష్మీ

కాంతముఁ దన్ననుగమింప, ఘనతరమాయా

సంతవిలాసుఁడు నారదు

చెంతకుఁ దాపచ్చినంత, శ్రీయిటులనియెన్. 35

ఓమునివర్య! తావక మహాజ్వలశాపము తప్పిపోవునే?
నామనవిన్ వినుదగు, వ కాకసరక్తముద్రోజిబట్టి, యే
భాషిని జహ్వతుం జవులు వృట్టంగఁ గొంచెము కొంచె

మానునా ;

యూమెతుఁ గ్రూర రాక్షసిక నాత్యజఃగాజనియింపఁ బ్రోవుమా.

న. జనవి బ్రహ్మనూనసప్రత్యక్షుడైన నారదుండును,
బవిత్రధానిగర్భిణింబులైన మహాలక్ష్మీ నచనంబుల కలరి
పల్లె నున శ్రీమద్దాదాయగుం పట్టరియె. 37

పల్లె నున శ్రీమద్దాదాయగుం పట్టరియె.

కన్నెన్ని దానంబులకొ

విన్నానంబుంగఁ జేసియుండినను,

మళ్ళే మబలభ్యంబు; తాఁ

గన్నుల్ బాష్పములొప్ప నాదుసుగుణో

ఞ్గానంబుల౯ మత్తొండై

యున్నన్ నిత్యము నామసంస్మరణ

లో నున్నన్ మదాత్మీయుడ౯. 38

ఇచ్చటఁ గౌశికాదులకు నిచ్చిన సన్నిధిఁ జూచినావుగా!

ముచ్చటదీర గానముల మూర్ఛనలన్ హృదయంబులందు నే

నచ్చుపడంగ నిల్చుకొని యన్నియవీడి మదీయకీర్తనల్

నిచ్చి లోనర్చుచుండటనె నిల్చిరి సుమ్మిట దివ్యమూర్తులై.

కేవలమైన నాసుగుణ కీర్తనలన్ దగుమూర్ఛనాదులన్

భావమెలర్ప విణియను బట్టి ఘనంబుగ నన్నుగొల్పు స

ద్భావుకుఁ డ౯ట మాయుగళ భావములందున నిల్చినేడుసం

భావితుఁ డయ్యెఁ దుంబురుండు వర్తిలుమీవును

సవ్యధంబునన్. 40

క్రోధముమాను! మానసస

రోవరతీరపు టుత్తరంబునన్

భూధరమం దులూకమది

పొందుగ నున్నది, 'గానబంధు' నాక

బోధలొనర్చు సర్వమును;

బొమ్మిక! నాతనినుండి నీమనో

వ్యాధిఁ దొలంగఁజేసికొను

మంతయు నీకు శుభాంతమయ్యెడిన్. 41

ప. అంత నారదుండును బశ్చాత్తప్తుండై 42

తనకోపంబును శాపముఁ

గని వినియును, మాధవుండు కరుణామయుడై

యనుమాటలు పరములుగాఁ

గొని, నారదుఁ డరిగె స్వర్థ గూడినబుద్ధిన్ .

43

నారదుండును నారాయణప్రబోధ

మాలకించి 'యులూకుని' నాశ్రమమున

కరిగి, యట దేవగంధర్వయక్షకీన్న

రాష్ట్రకో గణములఁ గాంచె నతనిమ్రోల .

44

అచ్చట వారలందఱు మహత్తర శిక్షణలంది, గానసం

పచ్చరితార్థులై, పరమ భక్తులుఁ గోమలకంఠనాదులున్

పచ్చని మేల్ సుసర్లసమవర్ణ శరీరులునై, యులూకునిన్

బొచ్చెములేసి సేవలను బూని యొనర్చుచు నుండిరందఱున్ .

దూరమునుండి నారదుఁడుఁ దోచినయంతనె, గానబంధువుక

జేరఁగఱిరి, గౌరవ విశేషములన్ బరితుష్టుఁజేసి, యో

నారద! యేమి గావలసి నన్నుగృతార్థునిజేయ నివ్వెదిన్

భారము నాక, వచ్చితివి ? నాపనియేమొ యెఱుంగఁ

బల్కుమా! 46

నావుఁడు నారదుండు ముని నాకుఁ డులూకునిఁజూచి,

యిట్లనున్

శ్రీనిఘఃడింతటన్ మను, బ్రసిద్ధసభాస్థలినుండి, సన్నునీం

ద్రావృత్తుడై, పితామహ ముఖామరవర్ణముగొల్వ, గానసం

భావితకౌశికాదులను భాగ్యముపండ ననుగ్రహించినన్ . 47

చెలికత్తెల్ దనుగాల్వ, లక్ష్మీయరుదెం చెన్ దత్సభామండప
స్థలిన్ శ్రీహరిఁగూడి గానరసమా స్వాదింప, నావేత్రహ
స్తులు బ్రహ్మాదుల మమ్ము దూరగులుగాఁ దోలంగ,

నంతంత, శ్రీ

లలనారత్నము తుంబురాఖ్యునటఁ బిల్వంజేసి తద్గానమున్.

వీనులవిందుగా వినియు

వేయివిధంబుల సత్తుతించిన

మ్మానము సేసె, భూషలను

మానికముల్ మెఱయంగ; నంతనా

మానసమందు నీసువాడ

మంగఁ బరాభవమంది, లక్ష్మీకీర్

బూనిశపింప, శ్రీహరి య

మోఘచచస్కుఁడు పల్కెనీగతిన్. 49

నారదా! నీ పుటూకునిఁజేరి, గాన

విద్యయందునఁ దత్త్వసంవేదిపగుము!

తుంబురుని తోడఁ దులఁ దూగుదువనిన, గురు

వధ్యునిగ నిన్ను సేవింపవచ్చినాడ.

50

గానమునంగల తత్త్వ

జ్ఞానము: నుపదేశమిమ్ము! సార్థకమతి నై

పూని హరిసేవ సేయఁగ

దీనతఁగనకుండ నన్ను దీవింపఁగదే!

51

అనవినిన గానబంధువు

విను! మునిసర! యొక్క-కథను విభ్రమజనకం

బనఁ, గానమహిమఁ జెలియఁగ

ననువగు నఘరాశితో లఁగు నాలించినచోన్.

52

ప్రహరణ కలితము :—

సలలితహరియంశను పరశువుతో

చలమున నెదిరించఁగ, గబగబచం

చలుఁడయి భృగువంశ ఘనుఁడు నినుజే

ర, లఘుత జయమున్ రఘువర! గొనవే!

53

భువనేశ్వరునిచరిత్ర

శ్రీ రఘువర! యథునాశక!
తారకనామా! సమస్త తాపసవంద్యా!
క్రూరాసుర భంజక! ధా
తీరమణా! రామచంద్ర! దేవేంద్రనుతా!

1

వ. వాల్మీకి భారద్వాజుంగాంచి, భువనేశ్వరచరిత్రను
లూకలు వచనంబుగా నిట్లవియె.

2

భువనేశుడనుపేర భూమిశుడొక్కఁడు
కలఁడు ధార్మికుఁడు సత్కర్మయోగి
యశ్వమేధంబుల, నావాజపేయాది
యాగదీక్షితుఁడు ధన్యాత్ముడతఁడు
గోభూసువర్ణాది కోట్యక్కుదంబులు
విప్రలకిచ్చిన విమలయశుఁడు
వేదశాస్త్రప్రోక్త విధులనేమరక, ని
త్యముఁ గాలముంబుచ్చు ధర్మచిత్తుఁ

డతఁడు తనరాజ్యమందు నెందైనఁ గాని
శ్రీహరిని గానయోగాన సేవసేయఁ
దగదటంచును శాసించి, తగినభటుల
నెల్లయెడలను నియమించి యేలుచుండె.

3

1

2

3

4

విప్రులు వేదపాఠముల వెల్లవలెన్; దగ నన్నిజాతులున్
 కీప్రభ వెల్లి భక్తిమెయిఁ దెల్లముగాఁగ మదీయసద్గుణ
 శ్రీప్రకటంబుగాఁగఁ గడు ప్రేమనుగానముసేయఁగావలెన్
 యీప్రజ నాదుశాసనము నెల్లడఁదప్పదటంచహంకృతిన్. 4
 ఈవిధి సూతమాగధుల కెల్లర కాజ్ఞలుచేసి; దివ్యశో
 భావహమై ధరిత్రివెలయున్ బరిపాలనఁజేసె; నిత్యమున్
 దేవతలున్ మునీంద్ర ధరణీ సురవర్గము దృష్టిజెంద సం
 భావనసేయుచున్, నిగమ మార్గముఁదప్పక కర్మయోగియై. 5
 ప. ఇట్లుండఁ గొంతకాలంబునకు.

6

హరిమిత్రుండను బ్రాహ్మణోత్తముఁడు భ
 క్త్యావేశభావుండఁ బ్రే
 మ రసోదంచిత చిత్తస్పృత్తి, హరినా
 మం బాగుణోత్కర్షమున్
 గొనఁబొందునరిం
 పన్ దాని నాశ్రయతె
 ల్లిరు రాజాజ్ఞకుపేరులయ్య నొకమూలన్

విందురాస క్షితోన్. 7

ప. ఇట్లుండ నాహరిమిత్రుండ.
 అది యేకాదశి, జాహ్నువీపులినభాగ్య
 మ్మేమె, యందెంతయున్
 ముదుమారన్ హరిమూర్తి నిల్పియు, సుమం
 బుల్ ధూపదీపంబులున్

గదగ్గదాక్షుఫలాదులున్ వెలయంగాఁ

గర్భారనీరాజనా

ది దుకూలద్వయిఁగూర్చి, వేదవిధి నెం

తేభక్తిఁ బూజించుచున్.

9

శ్రీమద్విష్ణుని దివ్యనామములతోఁజెల్వొందు తద్దివ్యలీ
లామాహుత్య విశేషభావములతో లాక్షణ్యలాలిత్యభా
షామాధుర్యముతోడఁ గీర్తనము లశ్రాంతంబుగావింప, నా
త్మామోదంబుగ గానముల్ సలిపె భక్తాత్మ. వేశగా

త్రోన్నతిన్. 10

ఆ పర్వదివసమందు, మ

హాపుణ్యఁడు ద్వంద్వములను సతిదూరముగాఁ

బావుట, సృత్యంబులతో

దీపించుచుఁ బాడుచుండె దృప్తివిరక్తిన్.

11

హరిమహిమాను కీర్తనలు

హాయిగ తాళలయాన్వితంబు వై

వరలఁగ వీణమీటుచు ను

పర్వులు మెచ్చఁగఁ గానసంగతుల్

జరుపుచు, మూర్ఛనాదులఁ బ్ర

శాంతతనొప్పుచు, శ్రీరమేశసుం

దరపరరూప మాహృదయ

ధామమునందున నిల్పియుండఁగన్. 12

భువనేశుండును జారచక్షువుల, సం
 పూర్ణంబుగాఁగాంచి, కో
 ధవిశాలాక్షుల విస్ఫులింగములు చో
 ద్యంబైన, “నాయా జ్ఞకున్
 భువీ నుల్లంఘనఁ జేయువాఁడఁగలఁడే
 పొండింక; నవ్వానిన
 స్తువులన్ ధ్వంసమొనర్చి వాని నిటకున్
 దోడ్చెందు పొంఁగోభటుల్.”

13

అనుచు ముష్కరుశావారి నాజ్ఞసేయ,
 భటులు యమభటులై, హరిభక్తుఁడగుచు
 వెలుఁగు హరిమిత్రుపాలికే వేగనరిగి
 యతనిపూజోప కరణమ్ములడచివైచి.

14

ఎల్లవస్తువులంబట్టి యింతలింత
 లగువిధంబునవిఱచి నెవ్వగలఁగొలపి
 వేగహరిమిత్రుబంధించి, విభునికడకుఁ
 దోడ్చిఁజెచ్చిన, వాని నాజ్ఞేఁజూచి.

15

కోపోద్రేకంబున నా
 బాపని సర్వస్వహరణ శాపమునకుఁ దా
 నాపోషక తనరాజ్యము
 నీపై విడిచి నొమ్మలించు నేలికసేసెన్.

16

ధర్మముతప్పకుండ విబుధప్రకరమ్ములు సంతసింప న
 త్కర్మపరాయణుండగుచు, గాలమువుచ్చినయంతమాత్రనే

నిర్మలచిత్తమేర్పడునె ? సీతీయుతుండగుటెట్లు? భక్తితో
నర్మలిఁజూపి విష్ణుఁబర మాత్మునిగానము సేయకుండినన్. 17

ఆతేనికర్మలన్నియు

నీటునఁబన్నీరుపగిది నిస్సారములై

యాఱిడికిఁ గారణములై

యేఱువజనములకునెల్ల నేవముఁగూలిపెన్. 18

కేవలముఁ గర్మతుండయి యీ విధమున

రాజ్యమేలుచు భువనేశరాజు నొక్క-

కాలమునఁ గాలధర్మముఁగనె; యులూక

ల, భవమందెను. నేనెయారాజుసుమ్ము. 19

పనమయూర వృత్తము:—

రామరఘురామ జయరామ! యనుచు ని

న్నేమనుజుడైన గళమెత్తి వినుతులన్

వేమరునొనర్ప భవభీతిదొలఁగు; వి

నామమిహలోక పరసందమొసఁగదే! 20

కర్మాను భవము

శ్రీకర! సుగుణాకర! ల
 శ్రీకర! సత్యప్రతిజ్ఞ! శ్రితమందారా!
 రాకేందు బింబవదనా!

నాకేశ్వరవినుత! భక్తనాయక! రామా! 1

స. ఓ భరద్వాజా! గానబంధుండనంబరగు నయ్యులూక
 లుండు నారదుంగాంచి, యనంతరంబ స్వకీయచరితంబు నివ్వ
 ధంబునం జెప్పునొడం గె. 2

వినుమా! నా దురపస్థను
 వినుపించెద, దానిఁబట్టి విష్ణునిగానం
 బునఁగలమహిమ మెఱుంగుదు

పనఘా! మునిచంద్ర! నారదా! విమలాత్మా! 3

ఆకలిమంటతోడఁ గడు నార్తుండనై సకల ప్రదేశముల్
 వీఁకఁజరించి, యంతయును వేగనులూకలదేహమంది, య
 జ్ఞాకలఁజెంద, నాయమునిఁ బ్రార్థనఁజేసితి, నాతఁడంత “నీ
 ప్రాకృతదుష్కృతంబె యిటు బాధఁబెట్టె”నటంచు,

వెండియు. 4

హరిమిత్రున్ హరిగానకోవిదుని నీ వారీతిఁబీడించి, ము
 మ్మ-రవృత్తిన్ ధనమెల్లదోచుకొన నాజ్ఞల్ వెట్టి, నీదేశ మం

దరయన్ నిల్వఁగనీక ద్రోలినయఘా ఘావాప్తిచే, నీవు న-
ర్భరకష్టాత్ముడవైతి, నీసుకృతముల్ ధ్వంసంబులై
పోవఁగన్. 5

పూర్వజన్మంబునందీవు భూధవుండ
వౌచు, భువనేశసంజ్ఞ నత్యంతదీక్ష
యాగములఁ జేసినాఁడ నహంకరించి
భక్తిభావములేని సంపత్తితోడ. 6

కేవలకర్మతత్పరతఁ కేవలభక్తియుఁగాక రెండింటిన్
జేవకొలంది చూపుచును శ్రీహరిగానమొనర్చు; నత్యమం
దావిభునన్నిధిన్ బడయ నౌను; ద్వితీయ మొకంకయైన, నా
తావును జేరవచ్చు; నమితంబు విలంబముమాత్రమయ్యెడిక.
నీవటుగాక. దానములు నిస్తులవైదిక ధర్మకర్మముల్
తీవిననేకయజ్ఞములు లీలఁగఁజేసినవాఁడనయ్య, సం
భావనమాని భక్తునకు బాధలఁ బెక్కినరెంచియుండుటన్
నీవిటుదుఃఖమందితివి; నిష్క్రూటేశనుభోగ్యమంతయున్. 8

మనుజుఁడవడైన నాత్మ ధర్మమునమెలగి
విష్ణుగుణసామక్తిర్త నాన్నితుఁడనైన
ముత్తుఁడగు; భక్తిలేకున్నఁ బూలఁబ్రత
ములను బంకఁడఁ బూజింప ముక్తిగలవే!
అంతటఁబోనక భక్తునిఁ
జింతలనంతలను జివుకఁ జేసితివారా!

యెంతటిపాపమొ? దానికి

నుంతయుఁ బరిహారమనఁగఁ జూతుమెయెందున్ ? 10

విధివిధానముగాఁగ జీవితముగడపి

నట్టియా దేహమున మోహముట్టిపడఁగ

ఖననదహనాదుల నొనర్పకయె, సుతాది

బంధువులు దాని మానసపర్వతమున. 11

వెలసిన కోటరముననిడి

రలఘుమతీ! యాశరీర మారసి తినుమా!

బలుపగునాశవ మే నీ

కి లక్ష్మత్తును దీర్పఁగలుగు నెంతయువినుమా! 12

ఆశవంబది సంపూర్తినందువరకుఁ

దినుచు, మన్వంతరంబైనఁ దిరిగిశునక

జన్మమందుదు వాపై సేజాలకాల

మునకు మానవజన్మంబుఁబొందఁగలవు. 13

ఇటులసంచించి, యాయముఁ డ

దృశ్యతనంబె; మదీయదుష్కృతో

త్కటమున గూబరూపమును

గైకొని యీగుహనుండి యింతసం

కటమునఁ బూర్వదేహమును

ఖాదనఁ జేయుచునుంటి, భక్తులన్

గటకటఁజేయుప్రాకృతుల

కష్టములిట్టివిగావె! నారదా?

14

ఈశరీరమునిలిచెఁ నామృతకళేబ
రమునుదినుచుంట; నట్లయ్య నమితమైన
యాకలింగల్లి యార్తి నేయందుచుంటి
భక్తిహీనుని కర్మలపాట్లుగాఁగ.

15

వ. ఓయీనారదా? వినుము. నేనట్లుండ నొక్క పర్వ
దివసంబున.

16

సూర్యసన్నిభవర్ణ శోభాయమానమై
వరలువిమానంబుపై వెలింగి
యస్సరోగణము లత్యంతంబు నెదురుఁగా
నృత్యవాద్యంబుల నేర్పసూప
గంధర్వపనితలు గడువేడ్కఁదనకీర్తిఁ
బాడంగ భగవదర్పణమొనర్చి
దేసతాసమితి విధేయత ఛత్రచా

మరముల సేవించి మురియుచుండ

మునుషవజ్జితఁజేసి నేఁబోనడంచి
నట్టి హరిమిత్రుఁడారీతి హరిపథంబు
నరుగుచో; నన్ను నాకళేబరముఁది నెడు
వానిఁ, గనుఁగొనిఁ నిలచియుఁ బలికెనిట్లు
ఇది భువనేశునిదేహం

17

బు, దినంగా నేమికతము? ముదమునదెలుపం
గదె, యోయులూకలంబా!

మదిసన్యముఁ దలఁపకుండుమా! మహానీయా!

18

నారద! యామహామహాఁడు

నన్నటు ప్రశ్నముసేయ, నమ్రత
వారసభక్తి నే వినయ

భావముఁజూపుచుఁ | బొంజలుండనై
కావణ మెల్లఁజెల్పితఁ బ్ర

కాశముగా, యమధర్మరాజు ము
న్నారసి నాకుఁ జెల్పినది

యంతయు, గౌరవభాషణంబులన్. 19

హరిమిత్రా! విను, పూర్వజన్మమున నీ

యందేను గ్రూరంబుగాఁ
జరియంపన్, దగ నాత్మశాంతియొకలే
శంబై నలేకుండ, దు

స్తరదుఃఖాంబుధి మున్గియుంటి; బరమో
దారుండవై నన్ను ను

ధ్వజాక్షయఁగదయ్య! యార్తుండను నీ
దాసుండ భక్తాగ్రణీ! 20

జ్ఞానాన్నీ ప్రవిదగ్ధచిత్తమునఁ బశ్చాత్తప్తభావుండనై
నేనానీతిని విన్నవింప, నతఁడున్ బ్రేమాంతరంగంబునన్
నానండుండయి వల్కె నివ్విధిని 'రాజా! నీయకృత్యంబులుకా
జానయ్యెన్ గనుపింపదీ శవము నీవున్ నాదువాక్యంబులన్'.
నీకంటింటినుండి గానమునకున్ నిస్తుల్యమై శ్రాన్యమై
నాకానీకముఁ గిన్నరీచయము గంధర్వాదు లెల్లప్పుడు

నీకున్ సేవలొనర్తు) శిష్యులగుచున్; నీయకలిందీరు, న
 స్తోకంబైతగు భక్త్యభోజ్యములు; సంశోషంబుచేకూరెడున్.
 గాకరుణాకటాక్షము గనంబడ గానవిశారదుండనై
 శ్రీకరవిష్ణుకీర్తనము సేయుచు నుండుము! కుక్కపుట్టువున్
 నీకటుతప్పిపోయినది; నిశ్చయమింతయుఁ; గొన్నినాళ్ళకున్
 బ్రాకటమద్వితీయమును భస్యమునౌ పథమందిమించవే! 22

అనివచించియంతలో నాకళ్ళేబ

రమ్ము మటుమాయమయ్యె; చిత్తమ్ముశాంతి

నొందె; నాకప్తములుఁదీరె; నోయి నార

దా! మునీశ్వర! గానవిద్యయలభించె.

24

నారదసంయమింద్ర! హరి

నామము గానమొసర్చువారి పా

పారటమెల్లచల్లఁబడి,

యన్నిసుఖంబులఁ గూర్చునంచుఁ దా

మీరిన ప్రేమఁబల్కి హరి

మిత్రుఁడు శ్రీహరిఁజేరె; నెంతయున్

గోరకగల్గుభక్తుల య

కుంతితమా దయయిట్టిదేగదా!

25

ఇదియె నాజన్మప్రతాంత మిట్టి దీని

సేవఁడు చదివిన వినిన లిఖించియైనఁ

గప్తములఁబాసి వాఁడుసౌఖ్యములనందుఁ

బరమునను విష్ణులోక నివాసియనాను.

26

26)

పంచచామరస్మృతము :-

భవత్పదాబ్జసేవకై వివాదమేల యందు, సం
 భవత్ఫలాదు లిచ్చియన్ శు భంబుగాఁగ, యానిశా
 దివంబులందు నప్రమత్త ధీవిశేషమొప్పుగా
 సువర్తియై గుహుండునిన్ను జూచె భక్తిరాఘవా! 27

నారద గర్వభంగము

శ్రీ భక్తపాలనా! వర
దా! భయహరణా! విభీషణార్చితచరణా!
శోభనకర! మానుమద్భద
యా! భూభారాసురాంతకా! శ్రీరామా!

వ. ఓభరద్వాజా! మఱియు నాగానబంధువు నారదునితో
నిట్లనియె.

2

నారదా! వినుయోయి! కిన్నరచయంబు
నప్పరస్త్రిచయంబు విద్యాధరచయ
మనగ, నను 'గానబంధు' సమాఖ్య, బిలచి
గానభిక్షునుగొందు రనూనగతుల.

3

తపమున ధీసామర్థ్యము
నుపయోగించినను గానమొకయింతేనిన్
సఫలంబుగాదు; శ్రమచే
నపురూపాభ్యాసవిధుల నలవడుననఘా.

4

కావునగానవిద్య నట్లుగై కొనఁగాఁదగు, దీక్షతోడ నీ
చేవకొలంది సర్వమును సిద్ధిలునంచు వచింప, మౌనియన్
బావన 'గానబంధు' పద పంకజయుగ్మమువట్టి మ్రొక్కి, సం
భాసనఁజేసి విద్యకు నుపక్రమణంబొనరించె శ్రద్ధతోన్.

5

నారదుఁడారీతిని (శ్రీ)

నారాయణు సంస్మరించి, నయవినయములన్

బ్రారంభించియు విద్యను

నేరుపుమైనేర్చుచుండె నిశ్చలబుద్ధిన్.

6

ప. అట్టివారదమునీంద్రుఁడొగాంచి గానబంధుండ్లిట్లనెయె.

పనితాసంగమమందు గానకళ న

న్వ్యాఖ్యానయోగంబునక

ధనధాన్యాదుల నిచ్చిపుచ్చు కొనుటన్

దాత్కాలికంబౌ యుతం

బున; నాయవ్యయకీతులం దెపుడుమో

మోటుంబులున్ సిగ్గులున్

గనరానీక చరింపఁగావలయు సౌ

ఖ్యశ్రీయశఃకాములై.

8

బయటకునాల్క వేలుటయుఁ

బ్రావరణాదుల గూఢవృత్తియున్

రయమునఁ జేయిత్రిప్పటలుఁ

గ్రన్నననోటిని విష్ణుచుండటల్

నియతములేక బెక్కుటయు;

నిల్కడదక్కుట కాననై నచో

ప్రియమునుగూర్చి దేరికి.

నికల్పపుగానముసుమ్ము, నారదా!

9

మఱియు గానమొనర్చెను మహితయశుఁడు
తనశరీరాపయవములఁ గనుచునెదుటఁ
గలజనములఁ గనుచుండవలయు, సూర్య
భాసువును సూర్యదృష్టియై పాడరాదు.

10

హాసంబు భయమును నాఁకలి కంపంబు
నన్యస్మరణము దుఃఖార్తి తృప్తి
యనునేడు గాయకునందుండరాదు, తా
లమ్మొక్కచే జూపలగ్గుగాదు
క్షుభచేతనార్తుఁడౌచు, భయార్తుఁడై తృప్త
ర్తుఁడౌచుఁ బాడఁగాఁదొడరరాదు
గానమ్ము నెపు డంధకారమ్మునంజేయఁ
దగదిట్టినియమముల్ దత్త్యసరసి.

నెవ్వఁడైనను బాటించి నివ్వటిలఁగ
వానిగానమె యుత్తమత్వమున వెలయు
శాస్త్రమర్యాదలివి జనాస్త్మీనరసి
గానయోగంబు నెఱపుము మానిచంద్ర!

11

నారదుఁ డీసర్వమువిని
వారకనొకవేయి దిస్యవర్షంబులు, ని
ద్యారాధకుడై, శాస్త్రవి
చారుఁడనై, గానబంధుసన్నిధినుండెన్.

12

చాతుర్యంబున గానవిద్యఁగల ప్రస్తాతాదులున్, వీణియన్
జేతన్బూని విశేషమంజుల రవాశేషంబులన్ మీటుటల్

భ్యాతిన్ జెందిన సప్త సుస్వర విభాగప్రక్రియల్ సేర్చె; సం
పూతాత్మండయి గానబంధునికడన్ మోదంబుసంధిల్లగన్.

కీన్నరులును గంధర్వులు

మున్నగుసురసంఘమెల్లఁ బూజింపఁగ, వి

ద్వన్నుత్తుడై నారదుఁడను

వన్నెలఁగని, యనియె గానబంధునకీటులన్.

14

ఓమహనీయమూర్తి! పరమోన్నత గానరహస్యతత్త్వవే
త్తా! మఱీనీకుశిష్యాఁడను నై సకలంబును నేర్చినాఁడ, నీ
ప్రేమ మమోఘ మాఘుణము విజ్ఞతఁ

దీర్చుకొనంగనాను, నీ

కేమియఙ్గిష్టమో? తెలుపవే! యనికోరిన, గానబంధువున్.

ముదమయ్యె నారదా! విను!

పదినలుపురుమనువులెపుడు పంచతనొందున్

బదిలముగ బ్రహ్మకొకపగ

లదియగు; నాపైనిఁ బ్రళయమగు నందాకన్.

16

నాకీర్తివిశ్వమున న

స్తోకముగానిండవలయుఁ జొక్కుచుదానిన్

బ్రాకృతులైనను వినఁగా

శ్రీకాంతునిపరమకరుణఁ జెందగఁవలయున్.

17

అనిగానబంధు వనఁగా

విని నారదుఁడిట్టులనియె, నివరముగనినున్

ఘనముగజగములు కీర్తిం
 చును, నస్మద్గురుఁడవౌటఁ జోద్యంబేలా!
 ఆనందంబున నర్వకాలముల
 సర్వానన్ధలన్ భక్తితో
 శ్రీనారాయణనామకీర్తనరతిన్
 జెన్నొంది, కల్పాంతమం
 దానారాయణవాహనంబు గరుడా
 ఖ్యన్ జెంది, యాపై ని ప్ర
 జ్ఞానావాప్తినిఁ బొందఁగాఁగలవు భా
 స్వద్విష్ణుసాయుజ్యమున్.

19

వ. అనిపలికి యులూకలునకుం బ్రణమిల్లి, విజయోత్సా
 హంబునఁ దుంబురునింటికింజనిన నారదుండును తత్త్వాంగ
 ణంబున.

20

కొందఱుచేతులున్ మఱియుఁ
 గొందఱుకాళ్ళును గర్జములముల్
 కొందఱు, నాసికాంగ్రములు
 కొందఱు, వక్షములున్ శిరంబులున్
 గొందఱు, ద్రుంపివేయఁబడి
 ఘోరవికారశరీరులైన, యా
 బృందమునందు శ్రీపురుష
 విగ్రహముల్ గని విస్మయాత్ముడై.

21

వికృతాకారులు మీరెవ్వరు ? మిమున్

వీక్షింప నాశ్చర్యమా

నీక మిమ్ముల్ నరించియేచిన ఘనం

దెవ్వాడో? తత్కారణం

బు కృపాదృష్టి నెఱుంగజెప్పడని సం

బోధింప, నవ్వారు గా

సకళన్ గల్గిన భిన్నరాగముల బృం

దం బేము విన్దింతకున్?

22

ఇటువికలాంగముల్ గలుగ

హేతువుతాపకగానమేసుమా !

కుటిలత మాదుసంధులను

గూల్చి వికారులగానొనర్చె; ని

చ్చటమము దుంబురుండు ఘన

సాహితీజూపి, సురూపయుక్తి సం

కటములఁ బెయఁజేయఁగల

గానవిశారదుఁ డాతఁడెంతయున్.

23

మమ్ముల నీగానమ్మునఁ

గ్రుమ్ముచుఁ దునుమాడఁ దుంబురుండును దయతోఁ

గ్రమ్మఱ నెప్పటికప్పుడు

నిమ్ములసరిఁజేయుచుంట నీతనిమేమున్.

24

వ. సర్వకాలంబులను విడువక యాశ్రయించి
యందుము.

25

అనవినినారదుండుఁ బర

మాద్యుతమందుచు, నోటమాటరా
క, నిలచెఁజేష్టఁదక్కి; యటు
గ్రమ్మఱనొయ్యనఁ దెల్వినంది; లో
ననుకొనె నిట్లు, 'జన్మమిది
వ్యర్థము; ఛీ! యిటుగానమందు సా
ధనమొనరించి, తుంబురుని

దాటకపోయితి నెంతసీచమో? 26

అనుచుఁ దనుదాననిందించుకొనుచుఁ నిష్ఠు
నన్నిధికి నేగియను నిరుత్సాహుఁడగుచుఁ
బలీకె; జరిగినతన గర్వభంగ, మంతఁ
జిలునగవుతోడ వెన్నుఁడుఁజెప్పెనిట్లు.

నారద! గానబంధుని ఘనంబుగనేపలొనర్చి; గానమున్
నెరిచినాపహంకృతిని; నీ వల తుంబురుఁగెల్వలేవు; నే
ద్వారకయందు యాదవుల వంశమునన్ జనియించువాఁడ, నీ
వోరిమినుండు మంతకును నొప్పుగఁజెప్పెద గానతత్త్వమున్.

దేవకీయందు నాఁడు పసుదేవునకుఁ జననంబుచంది, సం
భావితమూర్తిసౌచు, ఘన పద్ధతి నేర్పుదు గానతత్త్వమున్;
నీపటుతుంబురుఁ గెలువనిల్తువు తథ్యము చింతలేల? కా
ర్యావసరంబులెప్పుడు మహత్తరకాలమురాకఁదీరునే? 29

కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగములు
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను.

30

కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగములు
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను.

31

కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగములు
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను.

32

కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగములు
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను.

కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగములు
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను
 కలులెరుగఁజేసెన మహాయుగమునను.

గోపముదీరఁ దుంబురుని గోరి జయింపఁగనచ్చి చూచెద
ద్వ్యాపకమాగ్రహాంగణమునందుఁ గలట్టి విచిత్రవైఖరిన్.

సురకాంతాకృతులంది ద్వారముకడన్

సొంపాకు పడ్డది సు

స్వరకాంతల్ దమసన్నిధిం బొలుచు భా

స్వద్విషయమోసిందునిన్

గర మీక్షింపక, యోరయోములిడి

యున్నట్ గాంచి, యత్సంత దు

ర్భర లజ్జానమితోత్తమాంగుఁడయి

నిర్భాగ్యుంబు భావించుచున్.

35

అచ్చొట్టు నుండఁజాలకయు

నాతని కెల్వఁగలేమి నానిదుం

డెచ్చటికేనియుం జనియు,

నిచ్చటనచ్చట గానవిద్యలో

నచ్చులు వోసినట్టి నిబు

ధానశిఁగాందుచు. శాస్త్రప్రదర్శకుల్

పొచ్చెములేని పట్టుదలఁ

బూనుచు నభ్యసనంబొనర్పఁగన్.

అంతటఁ గాలముంగడువ నాహరి నాడు వచించినట్టి పృ

త్తాంతముఁబట్టి సూదనసుధానిధిచంద్రుఁడు కృష్ణమూర్తి. ధీ

మంతుఁడు పుట్టియఁడునని మానసమందు నెఱింగి, గర్మల

స్వాంత్యుఁడు నారదుండు గనవచ్చెను రై వతకాద్రిభూమికిన్.

శ్రీకృష్ణుండును జూరవచ్చిన

మునిశ్రేష్ఠున్, మహద్భక్తి

స్తోకాఘ్నము లొసంగి స్వాగతము సం

శోమంబుగాఁ బల్క, వి

ద్యాకాముండగు నారదుండవియె

గృష్ణా ! నాడునీవన్న య

క్షా కారుణ్యముఁజూపి, గానమున ధ

న్యాయున్ ననుం జేయవే!

38

అని ప్రార్థించినఁ గృష్ణుండు

విని పక్కుననన్వి యంతఁ బ్రియమలరఁగ ని

ట్లనె జాంబవతిన్ గని, యీ

మునిపరునకు గానవిద్య బోధింపగజే!

39

ప. తదనంతరంబ.

జాంబవతీదేవి శాస్త్రోక్తముగ నొక్క

సంవత్సరము గానసరణి నేర్పె

నటులె జనార్దను నాజ్ఞను సత్యభా

మయు వత్సరము నేర్పె మహితవిద్య

నారీతి రుక్మిణి యూదరంబున రెండు

వత్సరంబులు గానఫణితి నేర్పె

నాలుకేండ్లెల్లు గానమునేర్చినం గాని

స్వరకాంత లీమనీశ్వరుని” జూర

చైన లేదని యంతఃపురాళి యెల్ల
రనఁగ; షాన్ధుణ్య సంపద నలదువాఁడు
వాసుదేవుండె స్వయముగఁ బట్టిపట్టి
స్వరములను నారదునకు నేర్పంగ చొడఁగె.

ఆ జగద్గురుఁడైన జనార్దనుండు
కృష్ణుడే నారదునకు సంగీతశాస్త్ర
పద్ధతుల నేర్పఁ 'సరిగమపదని'య నెఱు
స్వర సరసిజాతు లవుడు ప్రసన్నతైరి.

42

సాక్షాత్ కృష్ణజగద్గురుండె గురుఁడై
సంగీతమున్ నేర్పఁ బ్ర
త్యక్షంబైన స్వరాళిఁగాంచి, మని స
త్యానంద బోధాత్మ స
ద్వీక్షాగ్నిన్ దసమత్సరంబు నటు
బూదిన్ జేసె; నెందైన న
గ్నిక్షోభంబున నెండుకట్టియలకున్
నిర్వింగఁ దావుండునే?

అంతట నారదుండు బర
మాద్భుతమందుచు, భక్తిభావ మ
త్యంతమునంది పొంగుచు, న
నంతునిలీలలఁ బ్రస్తుతించుచుకా

శెంతనెయ్యన్న కృష్ణపద నీ

రజముల్ శిరసానహించుచున్

జింతలులేక మైమరచి

చెంగున గంతులువైచి యాడుచున్. 44

మనోజ్ఞవృత్తము :—

పరమదహానిధి! భక్తపాలనపండితా!

నిరుపమ కాంతివిశేష నీరదదేహ! సుం

దరదగహానవిలాస! తాత్త్వికరూప! నీ

వరమహిమంబును జెప్ప వాకులు చాలునే?

నినుఁ దెలియ నంతపరకును

ఘనతర విద్యలను నేర్చి గర్వించిన వాఁ

డును, నిన్నెఱింగినంతనె

వినయముఁ జూపించు నంతవెట్టికి నైనన్. 46

న. అని యింకను నివ్విధంబున వినుతించు నారదుం గని

హరి యిట్లనెయె. 47

పూర్వము నుండియుం గలదు పుణ్యఫలంబగు భక్తినీకు నీ

గర్వమె యింతసేసినది; గానమహిమున్నడవైతి; జ్ఞానమున్

సర్వము నీకుదక్కినది; సత్యమెఱింగితి వీవు తుంబురున్

బర్వముగాఁగఁ గూడుకొని పాడుకొనందగునయ్య!

యాపయిన్. 48

నీకుఁగల్గినట్టి నిస్తులమైన ప్రా

చీనయోగమునను, బూని నాడు

సన్నధి నెప్పుడుండి సంగీతమును బాడు
కొనుము చిత్తశాంతిఁ గొను మనంగ.

వ. నారదుండును మహాప్రసాదంబుగఁ దదాజ్ఞం గైకొని
రుక్మిణీసత్యభామాజాంబవతీ సమేతైందైన యాశ్రీకృష్ణ సన్ని
ధానంబునఁ దన యసన్య సామాన్యగానవిద్యా విశార
దత్వంబుం బెలుపు గానంబొనరించి, యవ్వారి యాత్మా
నందంబుం జూఱఁగొనియె.

ఓ భరద్వాజ నీహాష్పగనింటివే
గద! గానవిద్యాప్రకార మెల్ల
నారాయణుని గుణనామకీర్తనముల
సర్వజ్ఞుడై విష్ణుసన్నిధిఁ గొని
యానందమును బొందు; నటుగానిచోఁ గొఱ
గానవాడయి సరకంబు నొందు
హరినామకీర్తన మాలకించిననైన
హరి యనుగ్రహప్రాప్తుడై వెలుంగు

జానకీ జన్మస్మృతాంత మేను నీకుఁ
బెలుపుచుఁ బ్రసంగపశమున దివ్యదృష్టి
ముందు రాబోవునవతారమూర్తి యైన
కృష్ణు నీక్షించి తెలియ వచించినాడ.

పద్మనాభస్మృతము :-

శ్రీరామనామం బెఱుండైన గానంబు

జేయంగ నావాయుసూనుండు భక్తిన్

జేరంగనై ప్రాంజలింబట్టి తాదాత్మ్య

సిద్ధిన్ మహాత్మాహృదై పాడుచున్; నా

ట్యారంభుడై నేత్రయుగ్మంబునం దప్పు

డానందభాస్పాంబు పూరంబు లొల్కన్

ధీరాత్ముడై యుండఁడే! జానకీనాథ!

నే నెంతవాడన్ బ్రశంసిరిప నిన్నున్.

రావణ విజయము

శ్రీమ త్కోదండధరా !

భూమిభ రాపహరణ! సురపూజిత చరణా!

ప్రేమానందాభరణా!

ధీమ ద్ధ్యాయుసుతహృదయ దీప్తాభరణా!

అంత వాల్మీకి తనశిష్యు నరసి మఱియు

నోభరద్వాజ! నారదుఁ డొక్కనాఁడు

లక్ష్మీ కిచ్చిన శాపఫలంబుగాఁగ

నామె రాక్షసికిన్ బుత్రియయ్యె ననఁగ.

2

న. విని భరద్వాజుండును దద్యుత్తాంతంబు నవిస్తరంబుగా
నెఱింగింపు మనిన వాల్మీకి యిట్లు చెప్పునొడంగె.

3

వినుమ దశాస్యముల్ మఱియువింశతి బాహువులుంగలట్టి, దు
ర్జనుఁడగురాక్షసుండు యమరాజు జయించి జగాల నేలఁగా
ఘనతపమాచరించె నల కంజభవార్థ మనేక సర్వముల్
వనములఁ దీప్రస్థఁగొని వాయు వెతిండిగనుండి చండతన్.

ఆరావణుని దపోగ్నికి

వారకలోకాలు భగ్గుభగ్గున మండెన్

ధీరతఁ జెడి పరమేష్ఠియు

నారక్కసు మ్రోల నిలిచి యమరులు గొలువన్.

5

ఓయిపాలస్య! విరమింపుమోయి! తపము
 దీనితాపాన లోకవిధాన మెల్లఁ
 నారుమారగుచుండఁ జిత్తమునఁ గల్గు
 వరము వెల్పు మొసంగెడివాడ ననిన.

6

రవిలింబంబున దీక్షన్
 దవిలించినచూపు నల్లనన్ మరలిచి, యా
 దివిజార్చిత విధిపదముల
 కవనతొండై రావణుండు నడిగె వరములన్.

7

ప్రభువరా! దేవదేవ! వరమ్ము లొసఁగి
 నన్ననుగ్రహింపఁగ వచ్చినాడవుగద!
 చావులేనట్టి వరము నొసంగుమయ్య !
 యనఁగ విని బ్రహ్మదేవుండు ననియె నిట్లు.

8

నీఁ జీగిన యీవరమును
 నీపలదు; మఱెద్దియైన నిచ్చెద; నడుగం
 గావచ్చు నీరటన్నన్
 రావణుఁ డిట్లడిగె గపటనయమార్గమునన్.

9

అమరత్వ మీయఁగా ననువుగాకుండిన
 నర్థింతు వేరొండు వరయు మింక
 సురరాక్షస నిశాటవరయక్షు లురగులు
 నప్పరోగణము విద్యాధరులను

గిన్నరు లాదిగా నున్న దేవగణంబు
 ననుఁ జంపలేనట్టి ఘనసరంబు
 నిడు మని వేడఁగా నిచ్చి, బ్రహ్మయుఁ బల్కె
 నొకనాఁడు నీకూతు నొడిసి పట్టి

పొందుఁ గోరంగ నిన్నామె పొందకుండు
 నదియె శారణముగమృత్యువౌ నటంచు
 నమరగణపరివృత్తుడయి యంతలోనె
 చిత్రముగ నదృశ్యుండయ్యె; సృష్టికి ర్త. 10

వ. అంత నా రావణుండును దనమనంబున. 11

మానవులనంగ నొకలెక్కలోనివారు
 గారటంచును; దనచావు వారినుండి
 కలుగనేర దటంచును దలచి; యట్టి
 వరము నాకేల ? యనుచు నిబ్బరమునుండె. 12

వ. మఱియు నారావణుండు. 13

వరగర్వంబున వీర్యదర్పమున దేవప్రాతమున్ గెల్చి, యు
 ధ్ధర దీక్షన్ జగతీత్రయంబునకు నెందున్ దానెయీశుండునై
 మరల్ దానొకనాఁడు మౌనులజయింపన్ గోరియాదండకన్
 మరితాత్ముండయి చేరిబుద్ధిదలచెన్ గ్రూరంబుగా నివ్విధిన్.

ఈమునుల గెల్వకుండఁగ

నే. “ముల్గొకముల గెల్చి నిల్చితి”ననరా

దేమాత్రము; వీరలఁగొని

నేమించియుఁ జంపవలయు నిష్ఫలమైనన్.

15

అని భావించి మునీంద్రులన్ బిలిచి

“యారా! మూఁడులోకంబులన్

ఘన దోశ్యక్తి జయించినాఁడ, నిటుపై

నాపూజలే సల్పుచున్

ననుగీర్తింపుఁ డనన్యభావముల”

నన్నన్, వారు నిర్భీకులై

“వినుమా! రావణ! నీకుమాకు జగతిన్

విశ్వేశ్వరుం డొక్కఁడే!

16

కావున నిన్ను నైనతముగాఁగ భజించుట యెట్లు? నీ మనో

భావము మార్చు కొమ్మిదియు భౌతిక దేహ మశాశ్వతంబు, నీ

వేదిధి మమ్మొనర్చినను నిందలి యాత్మను జంపలేవు; నీ

చేస యడంగు కాలమును జేకురు నెన్నటికైన రావణా! 17

దశముఖుఁ డామహామునుల

తొత్త్విక వాక్యము లాలకించి, దు

ర్యశమె శుభంబటంచును శ

రాసనమెక్కిడి పండ్లుగీటుచున్

విశసనయుం బొనర్చుట

కు వేగమె వారిపయిన్ శరంబులన్

నిశితములన్ విదల్చి యొ

క నేర్పునఁ దద్రుధిరంబు గైకొనెన్. 18

ప. అట్టి సమయంబున.

19

సుతశతకంబు గల్గిన విశుద్ధుడు, కృతస్నమదుండు నా, మహా
ప్రతుండగు మాని, లక్ష్మీ తనపట్టిగఁ బుట్టఁగఁగోరి, పాలతో
సత మొకపాత్ర నర్చనము సల్పుచు నుండఁగ,

దానిబట్టి క్రూ

రత మునిరక్తపూరణ పరంబొనరించియు దర్పమేర్పడన్. 20

మోదముతోడ నాకలశ

ముంగొని, లోకవిజేతయాచు, ర

క్షోదయితుండు రావణుడు

చొక్కుచు, లంకకుఁబోయి, యందుమం

దోదరిఁ గాంచి యాకలశ

మొప్పగఁ జూపుచు “నోసి! దీనిలో

మేదురమై మహామునుల

మేనుల రక్తము నింకె నెండియున్. 21

ఈరక్తంబును ద్రావకు

మేరికినిడఁ బోకు; మిద్దియెంతయు విసమై

దోరించు; దీని విజయో

దారంబగు చిహ్నముగ నె, తనివింగనుమా!

22

ఆమహామునులైన బ్రాహ్మణులతోటి

తమిదియు మనకుఁ ద్రావంగఁ దగదు వినుము!

కాలకూటమునకు మించి కాలుఁజేర్చు

గాన భద్రంబుగా దీనిఁ గాంచుపలయు.

23

మూఁడుజగంబుల గెలిచిన

వాఁడని నాబిరుదు నిదియె ప్రకటింపంగా

నోపక గొనికెచ్చితి; నే

నాఁజేమటకుండ దీని ననువలె గనుమా!

24

విశావృత్తము :-

పదిదేసలను వీరవద్యుల్ మహారాక్షసుల దండకన్

గనిసిన జగమెల్ల గాటంపుఁ జీకట్లతో నిండ, నా

యడనున నొకఁడీవె యంతన్ ఖరాఖ్యాదులన్ జంప, స

మ్ముదము సకలజీవ పుంజంబు నొందెన్ గడే! రాఘవా! 25

సీతాజననము

శ్రీసూర్యస్వయనాయక!
భాసురసూర్యత్మ జాతృపందితమిత్రా!
దాసవిభీషణశరణో
ద్భాసిత చరణారవింద! భక్తోద్ధరణా!

1

వ. ఓ భరద్వాజా! రావణుండు తైలోక్య విజయ
సంరంభుండై.

అంతటఁ దృప్తిజెందక య
హంకృతి చూపము దాల్చినట్టు ల
త్యంత మహాగ్రహాగ్రుడయి
ధర్మమువీడి సురప్రకాండమున్
వంతలఁ బెట్టుచున్ మునులఁ
బట్టుచుఁ గొట్టుచుఁ గంతుచేతిలో
నింతఁగనోడి దేవతల
యింతులఁ దాఁజెఱపట్టి యేఁచుచున్. 3

గర్వము మేరమీటుటయుఁ గాముకుడై సురయక్షనాగ గం
ధర్వ విలాసిసీమణులఁ దారలుగాఁ గొని మందరాఖ్యపశా

పర్వతమందు మాసములు

వర్షములు గడు పంగఁ జొచ్చె; నీ
యర్వి సుఖోపభోగవిభ

వోద్ధతుడై దశకంఠుఁ డయ్యెడన్.

4

పంతముమీఱ దేవతల భార్యలయందలి సుందరాంగులౌ
కాంతలఁ బట్టి రావణుఁడు కర్కశప్రత్తినిమాని, వారితో
గంతువిహారముల్ సలుపఁగాఁ దమకించిన, వారలెల్ల గ
త్యంతరహీనులై యతనిఁగాదనఁజాలక భీతచిత్తులై.

5

ఈతని బారినుండి యెటులేనియఁ బోవఁగశక్తిలేదు, మా
నేతలు వీనిగెల్తురన నింగినిఁ గల్గుసుమంబుగాడె! యం
చాతనుమధ్యలెల్లరును నాత్మవిచార మడంచికొంచు, నె
ట్లొ, తనువిచ్చి భోగ్యతఁగడుంగడు రావణుఁ దృప్తుఁజేసినన్.

మద్యపాత్రను నొక్కమంజువాణికి నోటి

కందించి త్రావించు మందగతిని

నొకకాంత యుగల నొప్పుగా సవరించి

మోవిగైకొను నొక్క మోముతోడ

గమగమావాసిత సుమమంజరుల నొక్క

యలివేణి కొప్పున కందగించు

మృగమద సౌరభస్థగిత తాంబూల మొ

క్కలతాంగి మోమున వెలయఁజేయు

పచ్చకప్పుర మొలసి, సువాసనలను

విరియు గంధంబు నొకచేత వెలయ, నొక్క

లలిత పీచస్తనీ స్తకలవణిముమునఁ

బూయు; రావణుఁ డిట్లుపభోగగరిమ.

7

వ. ఇవ్విధంబున ననేకవర్షంబులు కామోపభోగ సరాయ
ణుండై, యంతఃపుర స్మరణంబైన మాని, దూరదేశంబగు
మందరాద్రినున్న ప్రాణనాథుం దలంచిన మందోదరీ సతీ
మణియుం దనమనంబున నిట్లని విచారించె.

8

ఆనందంబున కాదిపీఠమయి యాత్మా రాధ్యుఁడౌ నాథుఁడే
తానీరీతిని మేనుఁగానక యనంతశ్రీల భోగింపఁగా
నౌనే! యంతిపురంబునన్ గలుగు నర్థాంగిన్ ననుం జూడఁగా
మానెన్, ఛీ! యిక జన్మమేమిటికి? సంప్రదాజి నాకేటికిన్?

భర్తచే వంచనంబు, సపత్నులగమి

చే నిరాదృతి నందిన స్త్రీకిఁ బ్రాణ

భరణమేటికి? యావనభర మదేల?

పతినిరాదృత జీవచ్ఛవంబుగాడె !

ఇంతకుఁ బూర్వ మవిధి ము

నీశ్వరకృతముతోడ నిండి, యే

కాంతమునందు నున్న విష

కల్పముఁ దత్కలశంబువట్టి, దుః

ఖాంతముగాఁగఁ ద్రావెద, న

టంచును వేగఁ దదీయరక్తమున్

సాంతముగాఁగఁ గ్రోలు నిము

సంబున గర్భముదాల్చి; యిట్లనున్, 11

చావును గోరి యియ్యదివిషంబని త్రావితీ నక్కటా! యిటుల్
జీనితశీలసంపదఁ జేటునొసంగునె శోణితంబు? నే
నేవిధి నీమప్రభును హేయముగాఁ దలఁదాల్చుదాన? నా
భావమునందు నొండుదలఁపన్ విధిచైదము వేర యయ్యెనే?

ప్రాణనాశుండు కొన్నిసర్వములనుండి

పరసనితలందు సంభోగ పరవశుండు

సౌచు, దేశాంతరుండైన, నతివ యెట్లు,

గర్భవతియాట! హేతువుగలదె పలుక?

13

ఏప్పటికైన నాదుహృదయేశుండు నన్ గనరాకయుండునే?
యిప్పటి నాదుగర్భము సమీక్షయొనర్పడె? హేతువేమటం
చప్పుడు చప్పునన్ బలుక నాతని కేమని చెప్పుదాన? నేఁ
జెప్పెడి సత్యమున్ విను నె? చేయున దేమిక? శంకరా! ప్రభో!

చింతానలదగ్ధంబగు

స్వాంతఃకులఁ బొగిలి యిట్టివాడు దొలంగఁ

శాంతపడుదారిఁ గాక

చింతలలో మునిగి యిట్లు చింతించె మదిన్.

15

ఒరు లెఱుంగరాని విధముగఁ

బలఁచియు నెఱదేని దీనిఁ బాపుకొనంగాఁ

గర ముత్తముసాధన మగు

సరయన్ వేరొండు మార్గమున లేదనుచున్.

16

పుణ్యతీర్థసేవఁ బోవలెనని చెప్పి

పుష్పకంఠు సక్కి పోయిపోయి

దీక్షబట్టి యలకురుక్షేత్రమున కేగ

నంత నచటఁగనియె నాడుకూన.

17

దిశలు ప్రసన్నములయ్యె; ద్రి

దశులంతటఁ బుష్పవృష్టిఁ దగఁగురిసిరి; ధా

త్రిశమంబు వహించెను; నట

దశకంఠుని గుండెలదరెఁ దక్షణముననే.

18

మందోదరి తనగర్భము

నం దుదయమునందియున్న యానిసువు మొగం

బందముగఁ జూచినంతనె

కంపై దిలకంబు నేలఁగక్కున వ్రాలెన్.

19

ఆవిధిఁ బుట్టియున్న పరమాద్భుత సుందరదివ్యరూప శో

భావహామంగళాకృతిని నారసి యారసి, దాని వీక్షణ

భావము నిచ్చుగింపని యపారవిచారవిచారితాత్మయై

కేవల శీలపాలన, మకీర్తి వినాశమె బుద్ధినిల్పుచున్.

20

శ్రీకురుక్షేత్రమందునఁ జేవకొలది

వేగముగ విస్తృతంబగు వివరమొకటి

యేర్పడనొనర్చి; శిశువు సమీక్షఁజేసి

దాని యపరూపసౌందర్య మానియాని.

21

సౌరుమీరిన జిలుగుబంగారుపెట్టె

నొక్కదాని నాగోతిలో నుంచి యందుఁ

బచ్చనగు పట్టువస్త్రంబుఁ బట్టి, భద్ర

ముగ శిశువునందులొక బెట్టి పూడ్చుదలచె.

22

చిత్తసమాధానస్మృతం
దత్తతపసి గోతవైట్ట; దయతోఁ గరముల్
మెత్తవయి పట్టుదప్పిన
నుత్తలపగుఁ జిత్తశాంతియును దననువిడన్.

2

మనసు నొప్పింపఁ గరములు వినకయుండఁ
గరములకుఁ జెప్పియొప్పింపఁగా మనంబు
విసక భీష్మిందు, సీరితి మనముఁ గరము
నొక్కరితి నొనర్పక చిక్కువెట్టె.

2

కన్నవిడ్డను గోతితోఁ గప్పిపోవఁ
దలఁచి ముద్దాడి, యందుంచి, తక్షణంబు
మరల బైటను బెట్టుదు, మానసమునఁ
జేనచాలక యక్కునఁ జేర్చికొనును.

2

ఆలస్యంబయిసంత మానవులు నే

వైనన్ స్వకార్యాధి మీ
వేలన్ సచ్చి మనీయగోప్యమును ను
ర్విన్ జాటఁగానచ్చు. లే
దాఁ లోలాత్మలు దేవతాగణములే
యూకాశమందుండి యీ

సౌలక్ న. నును జూచి, రావణుని దె
ప్పంబోదు రిప్పట్టునన్.

2

అనుచు సీరితి లోలోనఁ బనవి, మనసు
రాయఁగాఁ జేసికొనియు నేత్రములుమూసి

చేతులారంగ బిడ్డను గోతఁబెట్టి
నేల నెటువలెసరిఁ జేసి నిలువలేక.

27

ఏడ్చుచును, గంటికిన్ మంటి కేకధార
గాఁగ బొప్పములంగార్చి, వేగఁబోవఁ
గాళ్ళురాకఁ మందోదరి, కడకు నెట్లా
స్నానమాడ సరస్వతీనదికిఁ జనియె.

28

స్నానమొనర్చియు మైలన్
బోనాడి విమానమెక్కి- పూర్వాకృతియై
తా నేఁగి లంకకును, దన
దీనత బయలుబిచ్చినీక తేకువ నుండెన్.

29

వ. ఓయి ! భరద్వాజా! మఱియువినుము.
అంతటఁ గొంతకాలమున

కామిథిలాధిపుఁ డాస్థలాన, న

త్యంత సముత్సుకత్వమున
యజ్ఞముసేయఁ దలంచి, యాత్మలోఁ

జింతలుమాని యచ్చటకుఁ
జేరియు, నా;గటిచేత దున్నఁగాఁ

గాంతుల నీను సట్టియొక
కందుబయల్పడె చాలులోపలన్. 31

బంగరుపెట్టెయం దపు డ

భంగురయై కనుపట్టుచుండి యా

బంగరు బొమ్మయై మెలఁగు

బాలికఁగాంచిన రాజయోగి, న

ర్యాంగమనోహరాంగిని స్వ

హస్తములన్ గొని, యీమె జన్మకున్

సంగతియైన యీపృథివి

నన్ గృపఁజేసె నటంచు నెంచుచున్. 32

ముద్దులు మూటఁగట్టు నెలమోమున నవ్వులు

మోసులెత్తఁగా

నద్దిర! కాలుసేతులును నట్టిటులాడఁగఁ, జూపుబిత్తరున్

దద్దయుఁ జిత్తశాంతినిడ, నైత్యకులాంతక దీక్షఁబూని స

ట్లదశలోనె ముచ్చటగ నాపిశికిండ్లను బట్టె బాలయున్.

వ. అట్టి దివ్యబాలారత్నంబు గాంచుచు జనకుండును
దనమనంబున.

34

చిత్రముగాఁగ మంగళవిశేషములన్ వెలుఁగొంది యీకుడు

క్షేత్రపవిత్రభూమి నెటుచేరెనో యీ శిశుమూర్తి

యింతపున్

బ్రాత్రుడ నాదునే పరమపావన యాగవిశేషదీక్షకున్

శాత్రపవిఘ్నమేమొ? యని, చాలఁగనాజనకుండుచింతిలన్.

ఆకాశంబుననుండి యంత నశరీరాశ్చర్యవాక్యంబు లి

ట్లాకాలంబున విన్నె, “నోయి జనకా! య త్మాను

మానంబు లే

లా! కల్యాణము లెల్లలోకముల కత్యంతంబు సంధిల్లె; నీ

వీకన్యామణిఁ గూతుఁగాఁ దలఁపుమో యీ! శాశ్వతా

నందమూ.

నాఁగటి చాలులోన జన

నంబును బొందినదాట సీమెకున్

రాగమెలర్ప 'సీత'యను

నామముఁ గూర్పుము; యజ్ఞకార్యమున్

వేగమె దీక్షఁబూని నెర

వేర్పుము విఘ్నము లే; దటంచుఁ దా

బాగుగఁ బల్కి యా గగన

వాణియు సత్యముఁ దెల్పెనర్మిలిన్. 37

ఆ యశశీరవాగ్విభవ మంతయు మైథిలుఁ డాలకించి, యా
ప్రాయముమీర సీతఁగొని, యంతిపురంబును జేరి, రాజ్ఞికిఁ
బాయక సర్వముఁ దెలియఁ బల్కుచు, బాలనాసంగ,

నామెయున్

దీయనిప్రేమ నాశిశువు నెక్కిను సక్కునఁజేర్చె ముద్దుగాన్.

వ. అట్లుతఃపురంబున దినదినప్రవర్ధ మానయగు
నబ్బాలయు. 39

పకపకనవ్వగా బాష్పంబులేగాని

యితరమా కన్నీరు నెఱుఁగకుండు

స్నానకాలమునందె మేను గన్నడుఁ గాని

యేవేళ భూషణ నెనసియుండు

కాలిముస్వలనద్దు గలుగఁగోరినవేళ

నేగాని, నేలఁగా ల్నిలుపకుండు

నిదురలోఁ గదలిక వదలియుండుటె గాని

చురుకుఁదనంబెప్పు చూపుచుండు

నిట్టు లల్లారుముద్దులపట్టియగుచు
 నామహాలక్ష్మీ సీతాసమాఖ్యపడసి
 యలరె నెలబాలుపగిది నత్యంత నేత్ర
 పర్వముగ జనకాధీశు భవనమునను.

40

ఓ భరద్వాజ! జానకీశోభనాంగి
 పుట్టినవిధంబు వింటి వీపుణ్యచరిత
 నెవరు వినినను జదివిన నిహపరముల
 భుక్తిముక్తులఁ దప్పక పొందఁగలరు.

41

చంద్రకళావృత్తము : --

జానకీహృదయాంబుజభృంగా ! సాధుమునీశ్వరసంగ ! స
 మ్మానితాఖిల నిర్జరసంఘా ! మర్దితదైత్యసమూహా ! రా
 మా ! నిరంతరమున్ భవదంఘ్రుల్ మానకసేవలఁ జేయఁగా
 దీనభావములేని సుఖాప్తిఁ దేవ! శరణ్య! యిడంగదే!

సీతాకల్యాణము - శ్రీరామమహిమ

శ్రీకర ! రణరంగమహా

ద్భీకర ! పరమానిచిత్త విలసన్నవప

ద్మాకరహంసా ! ఘనసుగు

ణాకర ! శ్రీరామచంద్ర ! హరిహరరూపా !

1

వ. మఱియు, నోభరద్వాజా! సీతారాములకల్యాణంబును
శ్రీరామమహిమావిశేషంబును దెలిపెద నాకర్ణింపు మని
వాల్మీకిమునిపుంగవుం డిట్లని చెప్పింపఁడట.

2

దశరథతనయఁడై దశముఖామల్కదుంపఁ

బుట్టిన శ్రీరామ భూవిభండు

జనకు నానతిని విశ్వామిత్రమౌనితో

నరిగి తాటకీజంపి, యంత నసురుఁ

డౌ సుబాహునిఁగూర్చి యపుడె మారీచరా

క్షుసు నభ్యైదైశ్శృంగా ఘనతనేసి

కౌశిక యాగరక్షణ జేసియు, నహల్య

కును శాపముం బాపి, జనకపురముఁ

జేరి, శివధనుర్భంగమునేసి, వీరుఁ

డైఁ దశరథుఁడు బంధుమిత్రుఁడై జనులఁ

సూడిరా, రామచంద్రుడు గోశ్మేమీర

విధివిధానముగా నీతఁ బెండ్లిచూడె.

3

స. అట్టి శ్రీరామభద్రుండును.

జనకుఁ పూజలన్ గొని ప్రశాంతమనోహర దివ్యభాసతో
భనమ్పాదయంబుతో, సకల బంధుజనంబులు తోడురాగఁ ద
ద్భుతతర మాత్యవాదము లెకాయెకీ దిక్కులఁబీక్కట్టిల్లి, నీ
తను దనఁజేర్పై నిడి ముదంబున నేఁగె నయోధ్యజేరిఁగన్. 5

అటు శ్రీరాముఁ జయోధ్యకుం దరలు నా

యధ్వంబునన్ గ్రోధపృ

క్కట లాశాంతయులంట, భీకరమహః

గంభీర వాగ్దైఖిరిన్

కుటిలభ్రూకుటి ఫాలభాగవినట

శూక్రిరంబుగా నొప్పు నా

రృటిమీఱన్, జమద్గిసూనుఁ డెదురై

నచ్చెన్ ధనుర్ధారియై.

6

ఫాలమునన్ విభూతియును

బచ్చని దీర్ఘ జటన్ శిరంబునన్

ప్రేలఁగ, నోష్ఠముల్ పడఁకఁ,

గృష్ణమృగత్వచమున్ ధరించియు

ద్వేలమహాఁగుండై, పరశు

దీధితు లెల్లడఁబర్వ, రత్తనే

త్రౌలసు రాముమ్రొంగెడి వి

ధంబునఁ గోచెను జామద్గియున్.

7

రాముడు ధీరతన్ బరశు

రాముని వాలకమెల్ల, జూచి, నె

మ్మోమున మందహాసరుచి

పోగపిరివోవ, పచించె, నిట్టు, లో

హా! మునినర్య! స్వాగతము!

యోనివరేణ్య! మద్చనావిధుల్

ప్రేముడిఁ గైకొనంగదె! ప

విత్రముఁజేసి మచీయవంశమున్.

8

సాక్షా జ్ఞంగమదేవత

లీళిత బ్రాహ్మణులె యన్న; బుషిపుంగవులన్

దక్షుల పచింపదరమే !

యక్షిణ సపర్యోంది యలరింపుఁ డికన్.

9

అన విని జామదగ్ని హృద

యంబున విస్మయమంది, వీని యా

ననమున భీతి దోపదు, మ

నంబున ధీరతఁ గల్గియండియున్

వినయసచః ప్రసంగముల

విజ్ఞతఁ జూపుచు మన్నవాఁ డహా !

ఘనతర రామనామమునఁ

గల్గు మహత్వపటుత్వమే యగున్.

10

వీనికిఁ గల్గుధైర్యమును వీనిపరాక్రమ మెంతదాకఁ గా

లూనఁగ నొనా? యింతయును నొక్కక్షణంబున

మాడ్చివై తు; నెం

దేనియు నెవ్వడేని గనులెత్తి ననుగని మన్న శాశిలన్
గానంగ నయ్యేనే? ముసలి కాలము వాడ నటించు నెంచెన్?

అనుచు లోలోపఁ దర్కించుకొనుచు, బసఁగు

రాముఁ డాగ్రహోద్రగుడై రాముఁజూచి

వలికె, సర్వ రుగంభీర జలదగర్జ

నానుకారి సచస్సుల నహరియిల్లు.

12

ఓరీ! రాఘవ! నేనెవండని నీయదైశ్య? మీవింతకున్
'పోరా! బోనముసేసి' యన్నటుల నం బోధించు మన్నాపుఁగి
బీరం బిష్టము సూపఁగావలయు రావే! ప్రాత్యయ త్రుష్టహో
జీరల్ వారిన విల్లునట్టి బిరువక జేకూకునే? సర్వమున్. 13

ఇదె బాహుసన మిద్దివైష్ణము సీవి

ద్దానిఁ బూరించి, బా

హు దురాహంబర మిట్లు హాపఁ బస

యెంతో! జేలు; న్నాపైవి నీ

మదమెల్లన్ భసితంబొనర్చెదను,

రమ్మా! యందు వేఁ బిల్చినన్

మదిసేమాత్రము సంచలించక చిదా

సంసుండు రాముంఁనెన్.

14

బ్రాహ్మహోత్రమ! మునిపరా! పరశురామ!

యంతవరకును నై త్త్వోకు లెంతయైన

బ్రాహ్మణతిరస్కృతిని బరాక్రమముఁజూపు

వాసుదేవున్న నామాటవలక నేల?

శ్రాహ్మణులయందు నాపరాక్రమముఁజూపఁ
బోవుట యధర్మ మట్లేటఁ బూజ్యభావ
మునవచ్చెద నాసపర్యనుగ్రహించి
నన్ను ధన్యాత్ముఁగాఁ జేయుఁడన్న; మున్ము.

16

చాలుఁ జాలింక నీవినయా లవేల ?
బాపఁడనటంచు నన్నొక పందఁజేసి
పలుకుచున్నావు; మాటలఁ దొలఁగుచాఁడఁ
గానని యెఱుంగవే మాయకలనయేల?

ఆమాటల్ విని రామమూర్తియును

గోపాటోపముం జూసి, “యే

నీ! మీ కాధనువిండు! నా క”నుచు నెం

డే భాషువున్ వచ్చి, “హా

రాముంకిచ్చిన నిల్లునట్టికొని,

శుక్రప్రక్రియన్ నంచి; ప్ర

భామార్తాంతంబు నారినెక్కి, కి ధను

మంజూరమున్ చేసెన్.

18

నారిని నాకర్ణాంతము

గాఁరయమున లోని విభునఁగాఁ, కట్టెన్; ని

స్తారరసింబది జగతిన్

వారకదశదిశలుండు భరితై తోచెన్.

19

ఉక్తుములులేక యాకసము

నుండి హఠాత్తుగ భూతరాశి, తా

నువగతిఁ ద్రుల్కిపాటుగ నె;

నొప్పుగ భగ్గప్రజూచి, రాముఁడున్

“మధురణీసురా! మఱియు వాంఛి

తమెయ్యెది? నల్కు”నున్ననా

శరమిది వీనినిన్ దొడిగి చా

తురిజూపు మటంచుఁ బల్కినన్.

20

రాముఁడు భగ్గవాన్త్రము బి

రాన గ్రహించియు; నారిఁగూర్చి, సం

గ్రానువిశేషలాఘవము

గన్పడఁ గర్ణమునంటలాగి, యో

రామ! భవత్ప్రతాపమున

రాజులఁజంపితి వింతదాక, యెం

తో మహిమూన్వితుండనయి,

దుర్భరమయ్యది యింకనీపయిన్.

21

ఓయీ! భగ్గన నన్నెఱుంగక మదోద్యోగోద్ధతిన్ జూపి నా

నాయకీతల; నేనొసంగెదను దివ్యంబైన యాదృప్తి, నా

త్వాయ త్తంబగు జ్ఞానమార్గమున సత్యంబాచు జీవావళి

క్షేయంబై తగు విశ్వరూపమును భక్తిన్ గల్గి వీక్షింపుమా!

అనవినిన పరశురాముఁడు

ఘనలజ్జావినయభక్తి గౌరవములు మో

మున పెనఁగొని కనువింపన్
 గనె విశ్వని దివ్యమూర్తిఁ గడు విస్మయతఁ, 23
 ద్వాదశాదిత్య లేకాదశగురులు
 నష్టవసువులు సశ్వినాదిసక్షత్ర
 విత్తదేవతలును నశ్వినాదిసక్షత్ర
 ములును బ్రహ్మాగురులు మునిగణంబు
 నల మరుద్గణములు యక్షులు గంధర్వు
 లును, గ్రహమ్ములు, నదులును, సమస్త
 దేవర్షులును, బుణ్యతీర్థంబులును, నెల్ల
 భూతంబులు; సముద్రములును, బర్హ
 తములు, నుపనిషత్సహిత వేదములునాల్గు,
 సాధ్వరంపటులును, ఋక్సామయజు
 ముఁ ధనుర్వేదములు మేఘమండలములు
 మొఱపు లుఁబుములుఁ గాన్పించె పరుసమారి. 24
 నెలలును ఋతువులు, నయసం
 బులు, సత్సరములును, సకలభోగములును జీ
 వుల, లోకావధులును, గాం
 చె; లయంబు సృష్టియగుట శ్రీరామునిలోక. 25
 తోక చుక్కలు విడుగులు వీకవడిన
 యట్లు, భూకంపములు గల్గినట్లు, మిగుల
 భీకరధ్వను లెసఁగ నాఁపట్లునుండి
 విడిచె బాణంబు శ్రీరామవిశ్వమూర్తి. 26

అదియను భార్గవప్రగప్పిన
 మదనూగ మత్సరముల మాయించి, వెనన్
 బావిలోనమాకై; భువనము
 లడకెన్ జూపరులమాపు లట్లేనిలుపన్.

27

రాముని విశ్వరూపముఁ ది
 రంబుగ దర్శనముం బొనర్చి, యా
 రాముఁడఁ జేష్టదక్కి యటుక్ర
 న్ననఁ దెల్పినిగల్గి, భక్తిభా
 వామృత హృద్వికాసుడయి,
 యక్షరమూర్తి పరద్వయంబునన్
 వేమరు సాగిలంబడుచు,
 వేనినుతింప దొడంగె నీక్రియన్.

28

దండకము :—

దేవాదిదేవా! దినారాత్రులుల్ నీవ; యాదిత్యుఁడున్
 బుధుఁడనీ దారలున్, సర్వభూతంబులున్ భూతతన్మాత్ర
 లున్ నీవ; వేదంబులున్ వానిభావంబులు భాషలున్ సర్వ
 కావ్యంబులున్ గావ్యసారంబులున్ నీవయై; యెల్లలోకంబు
 లన్ లోపలన్ వెల్పులన్ నీవె వర్తిల్లుచున్నావు; శిష్టావళిన్
 బ్రోవఁగా దుష్టులం ద్రుంపఁగాఁ గష్టముల్ దీర్పఁగా విష్టప
 శ్రీసతిన్ బుష్టిఁబోషింపఁగా ధర్మసంస్థాపనోద్ధారివై శౌరివై
 శూర్తివై బ్రహ్మవై వజ్జివై నిర్జరుల్ కిన్నరుల్ యక్షగంధర్వ

లు నాగులున్ దానవుల్ దైత్యులున్, రాక్షసుల్ సర్వ
జీవావళుల్ గొల్వఁగా వారలే నీవుగా నీవెవారందఱుండుండి,
యీవిశ్వకావ్యంబునన్ నాయకుం డీవయై, తద్రసంబీవయై
రీతులు శయ్యయున్ వాకులర్థంబులున్ సర్వపాత్రంబులున్
నీవయై, కావ్యకర్తృత్వమున్ సూత్ర ధారితృత్వమున్ సర్వ
నేతృత్వమున్, సత్త్వమున్ దత్త్వమున్ నీవయై, సచ్చిదానంద
రూపుండవై, త్యాగులున్ యోగులున్ మోనులుం గొల్వ
నాత్మస్వరూపుండవై, స్వర్గపాలాది దిక్పాలకుల్ బ్రహ్మము
ఖ్యామదుల్ నిన్ను సేవింపఁగా శంఖచక్రాదులంబట్టి శ్రీవత్స
మున్ గల్గియున్ గొస్తుభోద్ధీప్తపక్షుండవై శేషశయ్యా విశే
షంబునందుండి, యాపక్షిరాడ్వాహనంబొప్పు, శ్రీకామినిన్
వక్షుమందూని, శ్రీనారదా ద్యాత్మభక్తావళిన్ దేవమూర్తిద
బృందంబులన్ గూడి పేరొలగంబుండి, ముల్లోకరాజ్యంబు
నేలంగ మాయావిలాసుండవై, వేయినామంబులం గల్గి,
వైతాళికా సంతసంస్తూయ మానుండవై, వజ్రవై షూర్య
మాణిక్య ముక్తాఫలాద్యాభిమా భర్మసింహాసనారూఢ తేజో
మయాకారముం బొల్చు దేవా! పరబ్రహ్మమూర్తి! సదా
నందవ ర్తి! స్వభక్తార్తి సంతానకీర్తి! నమస్తే నమస్తే నమస్తే
నమః.

అనుచు విసుతించి, శిరమున నంజలించి

యమిత సాష్టాంగవినతుల నాచరించి

వేదవేద్య! సదానంద! విశ్వరూప!

రాఘవాకృతః జూపింపరావే! యనిన.

30

రాముఁడు శాంతినొంది భృగు

రాముని ముందర సస్మితాస్యుఁడై

మవిలాసభాసురశు

భాభరణంబులఁ దాల్చి, జానకీ

శ్రీమతిఁగూడి, దీర్ఘమయి

చెన్నెసలారు ధనుస్సునట్టి, ప్రే

మామృతమొల్కు చూపుల మ

హత్వమునన్ గనుపట్టె నెంతయున్. 31

అమూర్తిన్ గని భార్గవుండు రఘు

రామా! నన్ను గున్నించి, ని

ర్వామోహాత్ము నొసర్చినాఁడవు; మహేం

ద్రగ్రాపముంజేరి, హృ

త్సీమన్ దాపకవిశ్వరూపమును

సంసేవించు, నాకాజ్ఞ నీ

వే! మధ్వమహంగ, దేజమును

నిన్నే య వహించెన్ గదా!

32

అనుచు విస్తేజుడై రాము సనుమతిఁ గొని

తరలెను మహేంద్రగిరికి నెంతయును ధైర్య

మెఱలి వైశ్యంబు నొందియు, హృదయమందు

రామ చంద్రునిపై భక్తిరంజిలంగ.

వ. అట్టియెడ నాతని దీనత్వమం గాంచి.

34

భృగుపంశ్యులు పితృదేవత
లగువారలు వచ్చి, “పుత్ర!” హరిమాయయె; నీ
యగడునకు మూలమైనది
తగఁ దీర్థంబులకు యాత్రఁ దరలుము; నీకున్”.

35

పూర్వపు ధీరతయబ్బును
“సర్వము శుభమా” నటంచు సత్యముపలుకన్
బర్హిస విశ్వాసముతో
నుర్విక్ దీప్తోదనేవ లావరఁగఁజేసెన్.

36

శ్రీపరశురాముఁ డటు హృ
త్తాపంబులడంగ దిన్యతాత్త్వికమతియై
తాపన భాషము వెలుఁగన్
దీపితఁ జిరజీవియగుచు నిర్మలబుద్ధిన్.

37

ఇట శ్రీరాముఁడు బూర్వతేజమునకున్
హెచ్చైన తేజంబుతోఁ

బటుభాహాబలమొప్పు, సీతయును బా
ర్శ్వంబుదు వెల్గొంద, నా

దట మాతాపితృబంధువర్గముల యా
త్మల్ విస్మయానంద సో

ద్భటవృత్తిన్ వెలయంగఁ దాఁ జనె నయో
ధ్యాపట్టణంబున్ పెసన్.

38

ప. ఓభరద్వాజా! యింతయును వింటివేగదా!
 జానకీరామ కల్యాణ చరితమందుఁ
 బరశురాముని గర్వంబు భంగమగుట
 దాశరథి విశ్వరూపసందర్శనంబుఁ
 జదివినను విన్నఁ దాపప్రశాంతిగలుగు.

46

ఏకరూప పృథ్వుము :-

శ్రీరామా! నీచరణ శ్రీయొకండే
 యీరేఱున్ లోకముల నేలఁగా, యా
 కారంబే ధర్మమది, కంజనేత్రా!
 శ్రీరమ్మా! భక్తజన సేవ్యధామా!

శ్రీరాముని యరణ్యవాసము

హనుమత్స మాగమము

శ్రీకువలయనాథా! సీ

తాకాంతా హృదయపద్మధామా! హనుమ

ద్వ్యైకృత తారకనామా!

సాకారబ్రహ్మమూర్తి! జయజయ! రామా!

వ. తదనంతర శ్రీరామచరితంబాకర్ణింపు మనుచుఁ బ్రాచే
తసుండు భరద్వాజ శిష్యుఁగాంచి యిట్లనియె. 2

దశరథుండును జ్యేష్ఠతనయుని రాజ్యప

ట్టాభిషిక్తుని జేయునట్టి తఱిని

గైకవరంబులు కారణంబుగ, రాము

వనవాసమునకును, భరతురాజ్య

మేలుటకును; నెట్టకేలకు నియమింప

శ్రీరాముఁడంతట నీతతోడ

సౌమిత్రితోడను సత్యప్రతిజ్ఞఁడై

చిత్రకూటంబునఁ జేరియుండ

బెంగను దశరథుండు వీడె ప్రాణంబులు;

భరతుఁ డన్నవేడి పాదుకలను

జెచ్చి గద్దె నునిచి యచ్చటఁ దాప్రతి
నిధిగ నేల నేల నిండుభక్తి.

భరతుఁడు రాజ్యభార విభవంబుల నెల్లను రామపాదుకో
ద్ధరణము లట్లఁజేసియు. ముదంబున వల్కలధారియై, జహల్
పరలఁగ రామచంద్రుని శుభంబగు రాకఁదపించిమించి, ని
జ్జరముగఁ దా నరణ్యమున వర్తిలునట్లు దలంచె

రాముతోఁ. 4

దశరథసాతి రాముఁడటు దండకఁజేరియు నీతతోడఁ దా
బ్రశమనచిత్తుడై, యొకటఁ బంచవటీస్థలి దివ్యగౌతమీ
తీర నొకపర్ణశాలను సుధీమణి లక్ష్మణమూర్తి గట్ట మా
నితశరణ్యుడై నిలిచె, నిర్మల తత్త్వవికాసభాసుడై.

తమ్ముడై నట్టి భరతుని ధర్మసూక్ష్మ

విజ్ఞతకు మెచ్చికొనుచు, నాపిన్నవాఁడు

భూమి పరిపాలనా భారమును వహించి

యెట్టులున్నాఁడో? యను చింత నెందునొందు.

6

వ. ఇవ్విధిం గడపుచున్న కాలంబున నొక్కనాఁడు.

రావణావరజ శూర్పణఖ, శ్రీరామునిఁ

గామించి వలుక లక్ష్మణుఁడు చూచి

నాసికాకర్ణకృంతన మొనరించి, కు

రూపిని జేయ ఖరుండు దూష

ణాదులు రాక్షసు లావెంటఁ బదునాల్గు
 వేలసైన్యము రామవిభుని దరికి
 నదుదేర వారల నర్థముహూర్తాన
 రాముఁ డొక్కఁడై బహురాములగుచు
 విశ్వరూపమంది యశ్వర మొనరింప
 రావణుండు మాయఁ జేవమీటి
 యపహరించి నీత, నతిమోహవివశుఁడై
 లంకలోన నునిచె సంకటమున. 8

అంతట రామచంద్రుఁడు ధ
 రాత్మజ గన్పడకున్నఁ జిత్త వి
 భ్రాంతినిఁజెంది, దుఃఖమున
 బొప్పములఁ గురియింపఁ దజ్జలం
 బెఁతయు భూమిపై నిఁ బ్రవ
 హించెను వై తరిణీససూఖ్య, న
 త్యంతపవిత్రతాగరిమ
 నందెఁ బితృణముఁ దీర్చువారికిన్. 9

రాముని దుఃఖముఁగని, యా
 సౌమిత్రియు నధికదుఃఖచకితుం డయ్యున్
 దామనమున నిగ్రహుఁడై
 స్వామి ననునయించెఁ గొంత శాంతిని బొందన్. 10

రాముఁడు లక్ష్మణుండును ధరాసుతఁగానక యెల్లతావుల
 వేమరుఁ బిల్చుచున్ నెమకి, శృంగినిబడ్డ జటాయు దుస్థితిన్

దా మటుచేరి కాంచి, విశదంబుగ భూసుతగూర్చి తెల్పు నా
ధీమహితాత్మన్ విగతతేజఃఁడుగాఁగ నెఱింగి జాలితోన్.

మరలఁ బ్రశ్నించుచున్న రామధరణీశు
వీక్ష సేయుచుఁ బ్రాణముల్ విడచె సతఁడు,
విత్పసమానునిగా నెంచి | పేతకర్మఁ
జేసి, యతనికి మోక్ష మిచ్చెను విభుండు.

ఆపయి నేగి చంపిరి మ

హాద్భుతదైత్యుఁ గబంధు; నాతఁడున్
శాపవిముక్తుఁడై. ధరణి

జాతను దెచ్చు మపాయపద్ధతుల్
దీపిలు వాక్యముల్ వలుకఁ

దృష్టిని బొందిన రామలక్ష్మణుల్
శ్రీపతిఁ గొల్పుచుండు శబరిన్

గన నేగిరి తద్వనాంతమున్.

13

గబగబ చిన్నిరాఘవులెకాయెకి నన్ గనవచ్చుచుండి రం
ట, బహుకృతార్థతన్ దనరె నాభవ మంచును దీపిపంక్లనే
దబదబ నేరి తెచ్చి, సముదంబున రాముని తోడి తెచ్చి, యూ
శబరియు రామపాదములసాగిలి, విందు నొసంగెభక్తితోన్.

దాశరథియును శబరివాత్సల్యభక్తి

నారముగ్గిపండుగా నరసి మెచ్చి,

యాత్మసాయుజ్య మోక్షమ్ము నందఁజేసి

చేరువనె గల పంపను జేరియండ.

15

నీలమేఘచ్ఛాయ నిండురు బంగారు
 వన్నెలమిఱిస వారలగుచు
 నాయత ధనువుల నక్షయతూణీర
 ములను ధరించిన మూర్తులగుచు
 వల్కలమ్మలఁగట్టి వర్ధితదేహులై
 జడలుధరించిన సాధులగుచు
 తాత్రమ్ము బూషితై జనమును రెండును సమం
 బుగ నెల్లువారలై పూజ్యులగుచుఁ

పాంపతటమున విహరించువారి; రామ
 లక్ష్మణుల నెఱుంగక; వానరప్రభుండు
 వాలిపనుపున వచ్చినవార లెవరొ?
 యనుచు, భీతిల్లి సుగ్రీవుఁడ తిరయమున. 16

వ. ఋష్యమూకాద్రి నొక్కచో నిలుపోపక. 17
 అటునిటుఁ బరువులనిడి, త.

త్తటమున నైదుగురు మంత్రధార్మికమతు లొ
 క్కటఁ గలియ, నందు హనుమన్
 బటుధీయుతుఁ బంపె వారిభావము నరయన్. 18

మతిలోకోత్తరుఁడైన వాయుసుతుఁడా
 త్మన్ దా విలోకించి, భా
 నుతనూజాజ్ఞను రామలక్ష్మణుల పొం
 దున్ గోరి యవ్వారితో

హితసంభాషణః జేసి, వారిఁ గొనిరా

నేతేర, నత్యద్భుతో

న్నతదృశ్యంబది యన్మహాత్మునకు గ

న్నట్టెచే మహాత్మే జమై.

శంఖచక్రమ్ములు శార్దూలదాయుధ

ములుఁ జతుర్భుజముల వెలుఁగువాని

ఎత్తుస్థలంబు శ్రీనివాసాంకితంబునై

సువిశాలమై యుండఁ జొక్కువాని

గటిభాగమునఁ బీతకౌశేయపరిధాను

రత్నకీరీట శీర్షంబువాని

నీలమేఘచ్ఛాయ నేలుదేహమువాని

నాయత పద్మాక్షుడై నవాని

వామభాగాన లక్ష్మీణో వరలువాని

దక్షిణాంగున నాద్దేవిఁ దనరువాని

నలు సనఁదాదిమునులు నయ్యమరనరులు

భక్తినినుతింప నలరెనువాని, మఱియు.

వేయి సూర్యులకాంతిగో వెలుఁగువాని

జంద్రశతచంద్రికా సుప్రసన్న ముఖు స

హస్ర సుఖసుఖరాజ దివ్యాతపత్రు

గరుడసేవిత పాదపంకజని మఱియు.

ఎంతటి యోగిపుంగవులకేని యలభ్యుని, నాదిశేషుని
స్వాంతమునందుఁగూడ నుతిసల్పు నశక్యుని, విశ్వరూపు,

శ్రీ రాముని య రణ్యవాసము-హనుమత్సమాగమము 251

ద్యంతము లేవితేని పరమాత్ముని రాముని గన్నులార, నా
శాంతుడు వాయునూనుడతి సాధ్వసప్పత్తి గనెన్

హతాత్తుగా. 22

ఆ దివ్యాకృతి యొరిజనేయని విశుద్ధాత్మన్ బ్రకాశింప, స
మోదాశ్రుత్ ముఖమండలమ్మును నురమ్ము నిండ,

నిశ్చేష్టతన్

భేదం బాపరమాత్మజీవులకు లేనేలేని తత్త్వజ్ఞుడ
తే, దీవ్యస్మృతివెల్లెఁ గొంతపడి నోలిన్ బ్రహ్మభావంబునన్.

అంత హనుమంతుఁ డాశ్చర్యమంది, మోద

భక్తి భావములొక్కట ప్రబలి పోగ

గన్నులనుఁజిప్పి యచట నై తొ కు రాము

ద్విభుజ సంయుతుఁ గాంచి సుతిఁచెన్దిట్లు.

24

శ్రీ జగదీశ్వరా! నిగమసేవిత దివ్యపదారవింద! య

వ్యాజకృపానిధీ! సకల భక్తజనానన! మకానిమానసాం

భోజనివాస! రాజగుణ భూషణ! దాసవనాశకా! మహా

ద్రాజిత విశ్వరూప! పరతత్త్వహరీ! యభవా! శుభోదయా!

ఆదిమధ్యాంతరహిత! సత్యప్రకాశ!

పరమ యోగీశ్వరేశ్వరా! పరమపురుష!

విమల యాజక యజన హవిస్వరూప!

సచ్చిదానందమయ! నిత్య! సామగేయ

26

నే సుగ్రీవునిమంత్రినై యతనికిన్ నీభీతిహూన్వింపఁగా

నీ సద్భావ మెఱుంగవచ్చితిని, నీస్తుల్య తత్త్వోన్నతిన్

డాసత్వంబు నహించి గాంచితిని, మత్కర్మంబు లావాసః
గాసింజెంది నశించిపోయినవి, నీకారుణ్యాగ్నికీలావళిన్.

నిజయు దెలుపుమయ్య! నిత్యసత్యవ్రతా;
నీవెపండవోదు? నిర్మలాత్మ!
మహిమ! వెలుగుచీపు మానవుడవు గావు
హరివి నీవికఁ బరమాత్మవాడు.

అను హనుమంతుని విసుతుల
విని రాముం డాత్మనలరి, 'విశ్వంబున నీ
తని కొక్కనికేనాయా
త్మను దెలిపెద వీనిజన్మ ధన్యతఁగాంచెన్'.

ప. అని యాత్మం దలపోసి.

వ్యాకులపాటు భుక్తియును
నాత్మసమర్పణ లొక్కమారుగా
వాకులఁ జేతలం దేలియ
పందనముల్ గయినేయుచుండె. యీ
లోకమె విస్మరించి, యెటు
లో నిలువంబడియున్న యాంజ నే
యాకృతి గాంచి రాముఁడు
ముదోన్వితమంజులవాణి విట్లనెన్.

శ్రీరాముని యరణ్యవాసము-హనుమత్సమాగమము 253

మహాస్థగర :—

పరమానందంబు నీవిశ్వమునకు నొసంగెన్
భద్రు విత్ ద్రుంచి, సీతా
కరపద్మగ్రాహివౌచున్ ఘనపరశుఋషి
గ్రామణిన్ జామదగ్నిన్
పరవీరోద్ధాము గర్వాపహరణ మొనరన్
భవ్యతేజండవౌ నిన్
దరమౌనే సన్నతింపన్ దశరథతనయా
ధర్మతత్త్వస్వరూపా!

పరమాత్మ తత్త్వము

శ్రీవానరపతి సంసే

వావిమలపదాబ్జయుగ్మ! వై దేహీనా

భా. విశ్వోద్ధరణచణా!

ప్రావృష్టన నీలదేహ! ప్రజ్ఞాచఘనా!

1

ప. ఓభరద్వాజా! శ్రీరామభద్రుండు స్వస్వరూపంబుం
దెలియఁజేయుచు నాంజనేయుంగాంచి యిట్లనియె వినుము! 2

పతన! హనుమంత! భక్తిహృద్భాసమాన!

నీవెవఁడవని, నన్నుఁ బ్రశ్నించినాఁడ

పతిరహస్య మవాచ్య మయ్యది సనాత

నంబు; విను గాదుతత్త్వమున్ శ్రద్ధఁజూపి.

3

సురలును ద్విజులుఁ బ్రయత్నం

బురపడి గావించియైన నొక్కింతయుఁ దా

మరయంగలేని తత్త్వము

హరివర! యెఱింగింతు నీకు నాలింపఁగదే!

4

ఇట్టి నాజ్ఞానమునె యాశ్రయించి మించి

బ్రహ్మవాదులు ద్విజులు తద్వ్రహ్మభూతు

తాచు, మఱిజన్మ లేనివారైరి; జ్ఞాన

సంపదకు భక్తిమూలమ్ము సత్య మిదియె.

5

వ. ఓ యీహానుమంతా! ఆత్మస్వరూపుడనైన నేను, కేవల శాంతస్వచ్ఛ స్మాత్మ సనాతనత్వంబులంగలిగి యుందు. అట్టి పరమాత్మ సర్వాంతర్యామియు సాక్షాత్ చిచ్ఛాత్రంబును దమస్సుకంఠం బరంబునునై యుండు. అదియే పురుషుండును సప్రాణుండును మహేశ్వరుండును గాలాగ్నియు నై యుండు. అట్టి నాయందే యీవిశ్వమంతయు నుద్భవించి వృద్ధియై లీకంబగుచుండును. అట్టి నన్నస్యక్తునిగా వేదంబులు వినుతించు. మఱియు నేను మాయకున్ బద్ధుండనై, మాయా వినై యీజగత్తున శరీరంబులం గల్పించుచు, నందు లగ్నంబుగాక సాక్షీభూతుండనై యుందు. వెండియు నోహంబ నేయ ! సావధానుండనై వినుము. ఈదృశ్యాదృశ్య ప్రపంచ ప్రకృతులుగాని, తన్మాత్రులుగాని నేనుగాక వేఱయుండు. జ్ఞానకర్తృత్వవిహీనాతంబును నేనుగానని యెఱుంగుము. వెలుగునకుం జీకటికిని సంబంధము లేనట్లు పరమాత్ముండనైన నాకును మాయకును సంబంధంబు శూన్యంబు. వృక్షచ్ఛాయలకు సంబంధంబు లేనట్లే ప్రకృతికిని బరమేశ్వరుండునైన నాకును సంబంధంబు మృగ్యంబు.

6

మలినమయి యస్థిరంబగు మానసంబు
ప్రకృతిచేతనె యది వికారంబు నొంది
యుండు; నాజీవునకు ముక్తియుండదోయి!
యెన్నియెనియు జన్మంబు లెత్తవలయు.

7

- ఏ వికారంబులేనిది, యెట్టిదూఱి
మైన నంటని దీహాత్మయనుచు బుధులు
నిత్య మవ్యయ మానందనిరతిశయ మ
నంత మగు నాత్మ నెఱిగి తరింతురోయి! 8
- నేనె చేయుచునుంటిని నేనెసుఖము
దూఱుమును బొందుచుంటిని, స్థూలమయితి
నేనెకృశియించి తనుచు, నజ్ఞానితలచి
తన యహంకృతి చూత్మకుఁ దగులఁబలుకు. 9
- ప్రకృతికతీతము సాక్షియు
నకలంకము నక్షయమ్ము, నగునాత్మయె యీ
సకలమునఁ గర్తృభోక్తయు
నకుటిల మనిపండితాశ్రియందురు హనుమా! 10
- కావున సంసారబీ
జీవుల కజ్ఞానమూలసేవ్యంబగు; నా
భావమున నన్యథాజ్ఞా
నావృత్తియగుఁ బ్రకృతిజన్యమజ్ఞానమనన్. 11
- సర్వగుఁడు స్వయంజ్యోతియు
సర్వోత్తముఁడయ్య నింతజ్ఞానములేమిన్
గర్వావివేకిజీవుఁడు,
సర్వమునకుఁ గర్తృనని యసన్మతిఁదలఁచున్. 12
- బ్రహ్మవాదులు ఋషులు, నవ్యక్తుఁడౌచు
సదసదాత్మకుఁడు నిత్యసత్కుఁడైన

వాని నెఱిగినవారలై ప్రకృతి, గాంచి

1. సాహృభాసనచే ముక్తివడయుచుండు.

13

వ. కావున నోనాయునందనా! కూటస్థుఁడను నిరంజనుండును నైన యాపరమాత్మయే యిక్కడసంగతుడయ్యె. అవివేకు లగువార లాత్మనక్షరంబుగా కలుంగంజాలరు. ఆత్మ పదార్థమునఁజే యాత్మవిజ్ఞానము కలుగుచున్నది. ప్రతి జన్మంబైన రాగద్వేషాదులవలన సర్వాసర్థంబులును గలుగుచున్నవి. నిత్యుఁడును సర్వవ్యాపియుఁ గూటస్థుఁడును దోష రహితుండును నేకాకారుండు నైన పరమాత్మయొక్కఁజే తన మాయచేత నానావిధభేదరూపముల నందుచున్నాఁడు. అందు చేతనే తత్త్వవేత్తలైన మును లద్వైతంబునే పేర్కొందురు. పరమాత్మయొక్క యవ్యక్తప్రకృతిచేతనే మాయావిశంబయి యీ భేదము కలుగుచున్నది.

14

ధూమమునఁజేసి, యద్దమ దోషరహిత

మయ్య, మలిసమ్మగఁ గననైనయట్లు

లాకసంబును బోలు నీసూత్ర మలిస

మనఁగఁ దోపించుఁగావి సత్యంబుగాదు.

15

స్ఫాటికోపల మెంతయో స్వచ్ఛమయ్య

నది, యుపాధినిగల భేదమంది, వివిధ

వర్ణముల నొందువిధమున, వరలు నాత్మ

యును నుపాధులఁబట్టి యే యుండు నెపుడు.

16

కానఁ బరమాత్మనిత్యుఁ డక్షరుఁడు శుద్ధుఁ
డవ్యయుండు నుపాస్యఁడు, సంతతము జ
రించువాఁడును మంతవ్యుఁ డెంచితముగ
నతఁడై శ్రోతవ్యుఁ డెఱుంగుమో యాంజనేయ; 17

ఎల్లయెడలను వ్యాపించి యెప్పుడొండు
నట్టి చైతన్యమది మనమందు వెలుంగు
నపుడై యీశ్వరభూతములందు స్వాత్మ
రూపము, కనంబడుచునుండు రేపుమాపు. 18

వ. ఓకీశాగ్రణీ! ఆత్మజ్ఞానియగువాఁడు సమాధినిష్ఠుఁడై
స్వభూతంబులను వేఱుగాఁ దర్కింపక పరమాత్మాను సంధా
నుండై శుద్ధాత్మస్వరూపుండై యుండును. అట్టి పండితుఁడు
హృదయమునంగల కోరికలెల్లం దిగవిడిచి యున్నవాఁడే,
యమృతస్వరూపుడై త్సేమము నందుచున్నాఁడు. అట్టివాఁడు
భూతములయొక్క వేర్పాటుం గణింపక యేకస్థంబుగనే
యంతటను దర్శించినవాడై, బ్రహ్మాత్వంబు నందు
చున్నాఁడు. మఱియ నోసనచరోత్తమా! తన్ను దాను కెన
లునిగా నెప్పుడు చూడఁగలుగుచున్నాఁడో, యప్పుడే వాని
కీ జగంబంతయు మిథ్యామాత్రంబని భోచును. ఆత్మజ్ఞానమే
జన్మజరామరణ వినాశక మహాపథంబై, తక్షణ సదానిర్వి
పాప్తిం గలిగించుచున్నది. కావున నీపీశ్వరంబున విజ్ఞానం
బొక్కటియే యున్నదినుమీ! అయ్యది జీవులయం దెట్లునా
తంబై తెలియంబడక యడగి యున్నది. ఓవాఁడునందఱు!

లోకంబంతయును మోహమునే పొంది యున్నది. జ్ఞానబెప్పుడును నిర్మల సూక్ష్మనిర్వికల్పంబై యున్నది. ఈ జగంబంతయు నజ్ఞానావృతంబు. ఓహూఁజనేహూ! అత్యంతరహస్యంబైన యీ బ్రహ్మతత్త్వంబు నీకుపదేశించితిని. ఇదియే సర్వవేదాంతసారము. వెండియు నాలింపుము!

19

యోగ మది జ్ఞానమునఁ గల్గుచున్నదయ్యు

యోగమును జ్ఞానమును గల్గియున్నవాఁడు

పొందరాని దొకేంతయుఁ బొసఁగఁబోదు

యోగులును సాంఖ్యులును బొందుచున్న నొకటె. 21

హనుమా! యోగము సాంఖ్యము

లను రె డిటి నొకటిగాఁగ నరనినవాఁడే

ఘనతత్త్వవేత్త యనఁబడు

వినుమీ గోప్యంబు! దీని వినరింతుఁ దగన్.

21

జ్ఞాన మెఱుంగని యోగులై శ్వర్యమందుఁ

దవిలియుండిన చిత్తులై తనువుతోడ

విషయసుఖముల న ద, సంప్రీతు; లింక

జ్ఞానయోగుల సంగతి, బూని వినుమ!

సర్వగతమును నిత్యమ్ము, సత్యశాంత

నిలయమును నిర్మలమ్మును నిత్యమగుచు

నన్నిటను నధికమ్ముగు నట్టిపథము

సందుచుందురు వారు దేహాంతమందు.

23

అక్షితివి నన్ను దెలియంగ నాంజనేయ!
 వినుము, నీకింతవరకు జెప్పినదియైన
 యాత్మయే నేను; మా మామియైన యాప
 రాత్పనుడఁగాఁగ నన్ను నరయుమునీవు!

24

ఎల్లకాలములు, రసములెల్ల, గంధ
 సమితినుంతయు నేనె, యీజరయు మరణ
 మనఁగ లేకుండునాకు; నెందును మదీయ

కరచరణములె నిండఁగాఁ గలిగియుండు.

25

స. మఱియు నోసమీరకుమారా! సమస్తాంతర్యామి నై
 సనాతనుండనై, పాణిపాదరహితుండనయ్యు నధికజవంబునం
 జనుచుండు. ఎవ్వరిచ్చెనై నను గ్రహింపఁ బడనివాఁడనై
 యందఱి హృదయంబులందును నివసించియుండు. నేత్రములు
 లేనివాఁడనయ్యు సర్వసమీక్షకుడఁకాదు. శ్రోత్రములు
 లేకున్నను ధ్వనుల నెల్ల నాలింతును. ఏలోకంబునందైన
 నాకుం దెలియనిది లేదు. కాని నన్నుమాత్ర మెస్వండును
 దెలిసికొనలేకుండును. ఓవాసరోత్తమా! తత్త్వవేత్తలు నన్ను
 మహాపురుషుండైన విశ్వరూపుంఁగాఁ దెలిసికొనుచున్నారు.
 సమస్త దేవతలును మదీయమాయఃమోహితులై, నిర్గుణ
 నిర్మల నిత్యసత్యులైన నావిభూతి నెఱుంగలేకున్నారు.
 ఓయౌజనీతపయా! తత్త్వవేత్తలైన యోగిపుంగవులు సర్వ
 వ్యాపకంబును సత్యంతరహస్యంబు నైన నాదేహంబునం
 బ్రవేశించి, నాసాయుజ్యంబు నందుచున్నారు. మఱియు
 నీరహస్యంబు వినుము! జగద్రూపిణియగు మహామాయ

యెవ్వరియందుఁ బ్రవేశింపక దూరంబై యుండునో, యట్టి వారే మదీయాత్మంతపరిశుద్ధ బ్రహ్మనిర్వాణము నొందు చున్నవారై యెన్నికల్పంబులై నను జన్మంబులేని వారగు చున్నారు. మఱియు నోసుగ్రీవసచివా! మదీయాత్మ తత్త్వంబుం దెలిపెద నాకర్ణింపుము. 26

అంజనేయ! జనించె నవ్యక్తమునను
గాలమిద్ది; ప్రథానము, నోలిఁబరమ
పురుషుండును గాలముం బట్టిపుట్టె సర్వ
జగము; వీని నెఱుంగుము! సాధుహావ! 27

స్థలము లెల్లఁడఁ బాణిపాదములు, సేత్ర
ములు, శిరోముఖములు, గర్జములును గలిగి
యఖిలమును నిండి పరతత్త్వ మమరియుండె
ననుచు నెఱుంగుము! హనుమ! నీయాత్మలోన. 28

వ. ఓవాయుపుత్రా! ఇంకను వినుము! సర్వేంద్రియంబు లును సర్వగుణంబులుం గలిగిన వానింబోలె గోచరించు వాడయ్య నయ్యింద్రియ గుణరహితుండై, సర్వాధారుం డును సుస్థిరానందమయుండును నవ్యక్తుండును ద్వైతవర్జితం డును సర్వోపమానమౌన్యండును సకల ప్రమాణంబులకు నగోచకుండును నిర్వికల్పం డును నిరాభాసుండును సర్వాభా సుండును నభిన్నుండును భిన్నసంస్థితండును శాశ్వతుండును నవ్యయుండును నిర్గుణుండును సర్వోత్తముండు నైన యాత్మ స్వరూపునే జ్ఞానస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము. ఓపవన

తనయా! అట్టిపరమాత్మ సర్వభూతబాహ్యతరవ్యాపియై
 యుండును. అట్టి పరమాత్మ నేనేసుమీ! నేనే యీ
 సర్వంబునై యుండ నాచేతనే యీ ప్రపంచమంతయు నావ
 రింపబడి యున్నది. సర్వభూతాత్మకుడను నేనే యని
 యెఱింగిననాడే సర్వజుండగుచున్నాడు. ఓనిర్మలస్వభావా!
 ప్రభావము పురుషుడు నని రెండుతత్త్వంబులం జెప్పితిని
 గదా! ఆ రెండింటిం గలుపు కాలమొండుగలదు. మొత్తమీ
 మూడును ననాదులుసుమా! ఇది యవ్యక్త తత్త్వంబున
 నిలచియున్నది పైనాల్గును నాయగీసంబులు. సకలప్రాణ
 మోహజనకంబైన యీ ప్రకృతితత్త్వమే జగముల సృజించు
 గలుగుచున్నది. ఓయీ! లసన్మతీ! పురుషుండు ప్రకృతి
 తత్త్వము నందున్నను ప్రాకృతంబైన గుణంబులకాతరజ్ఞ
 యనుభోక్తయై యున్నాడు. ఈ తత్త్వంబులన్నియుం గలసి
 యిరువదియైదగుచున్నవి అందు మొదటిదియైన వికారమే
 ప్రకృతియనియు; మహాదాత్మయనియు నెఱుంగుము విజ్ఞానము
 వలన జ్ఞానశక్తియు దానిపలన సహంకారమును గలుగుచున్నది.
 ఈ యహంకారమే యాత్మయనియు సంతరాత్మయనియుం
 దత్త్వవేత్తలు పలుకుచుందురు. జీవరూపకమైన యంతరాత్మ
 జననరూపక సుఖదుఃఖాదుల ననుభవించుచున్నది. అట్టిదానికి
 మనస్సే యపకారమై యున్నది. ఆమనస్సుయొక్క యవి
 వేకమే పురుషునకు సంసారమును గలిగించుచున్నది. కాలము
 ప్రకృతితత్త్వసంబంధి యగుటచే గ్రహముగ నవివేకముగలది
 యగుచున్నది. ఈకాలమే జనన మరణములకుం గారణం

బగును. ఈ సర్వంబును గాలవశంబగుఁ గాని కాలముమాత్రము దేనికిని వశంబుగాదు.

వినుము ! కాలమునా సనాతనము, సర్వ
మునకు నదియె యంతర్యామి యనఁగ నుండు
నీ ప్రపంచము సర్వంబు నెట్టులై సఁ
గాలరూపంబై యుండుఁగాదె హనుమ !

30

షష్ఠాశ్వర్య సంపన్న సహితమగుచుఁ
బ్రాణమొప్పు; సర్వజ్ఞుఁడౌ పరమపురుషుఁ;
హన్నియి ద్రియమిలకంటె సధికమగుచు
మనసు వెలుగొందు; నిక హనుమంత వినుము.

31

న అట్టిమనస్సుకంటె నహంకారంబును, దానికంటె
మహత్తత్త్వంబును, నద్వానికంటె నవ్యక్తంబును, నవ్యక్తంబు
కింటె బరమపురుషుఁడగు నెక్కువని తెలియుము. ఓపవన
కుమారా ! నేనీ సర్వంబునందును వ్యాపించి యుంటిని.
శాంతియు జ్ఞానంబును బరమేశ్వరుండును నేనే యయి
యున్నాను. నాకంటె నితరం బెద్దియును లేదు. నన్ను దెలి
సినవాఁడే ముక్తుఁడగు చుండును. నే నొక్కఁడనుదక్క
తిక్కిన యీ స్థావరజంగమాత్మక సర్వప్రపంచంబును ననిత్యం
బని యెఱుంగుము. ఈ లోకంబుల స్పృష్టిస్థితిలయంబులు
నావలననే కలుగుచున్నవి. మానూ మయంబునై న నేనీకాల
ముతోఁ గలిసియుంచును. నా సాన్నిధ్యమువలననే యనం

తాత్మయగు కాలము సకలలోకములను స్పృశించుచు
నియోగించుచున్నది 32

నత్స! హనుమంత! వేదాంతభావ మిదియె

సుతసమానుని శిష్యునిజూచియైన

శిష్యసముదగు సుతుని వీక్షించియైన,

జెప్పదగు దీని నొరులకుఁ జెప్పదగదు.

33

కౌముదీనృత్తము :—

పరమభక్తావనో ద్భుసితాం

ఘ్రిరజ! నిత్యా! రిపుధ్వంసకా!

సురుచిరాస్యా! సుధామాధురీ

భరితనామా! పరా! రాఘవా!

భక్తి తత్త్వము

శ్రీవై దేహీ హృదయా

జ్ఞావాస విలాసభృంగ! హరిహరరూపా!

దేవాదిదేవ! దేవా!

భూవర దివ్యావతార! మోహనరామా!

1

వ. మరల శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతుం జూచి,
దేనిచే నీస్వరూపంబు లభించుచున్నదో, దేనిచేత నీలోకంబు
తయుఁ బ్రపత్తిల్లుచున్నదో యద్దానిం జెప్పట కుపక్రమించె.
ఓభరద్వాజా! సావధానుడవై విను మని వాల్మీకి యట్లనియె.

నేను సర్వోత్తమంబైన నీదుభక్తి

చేత సాధ్యుండఁగాని, విశేషతపము

లైన దాసమ్ములైనను యాగముఖి

ధానములునైన నను జేర్పఁదగినవౌనె.

3

సకల భూతంబులందు నేనొకఁడ బాహ్య

మునను నభ్యంతరంబున, మునిగియుందు

నేనె సర్వంబునకు సాక్షిని, ననునెవఁడుఁ

జూడఁ దెలియంగ శక్తుండుగాఁడు హనుమ!

సకలలోకము లెవనిలో సాగుచుండు

నెవ్వఁ డానర్హునిద్యౌష్టి నివ్వటిల్లు

నట్టి పరమాత్ముఁ డన నేనె యనుచుఁ దెలియు

మయ్య! వానరముఖ్య! యో గుంజనేయ!

5

స. ఈజగత్తున ధాతనై విధాతనై విశ్వతోముఖుండనై
నేనే యున్నాను. సకల మునిసురప్రపద్యులును, జేపేంద్రాది
దిక్పాలకులును నింక నందఱెందఱో నన్నుం దెలియంజాలక
ప్రవర్తింతురు. వేదరాశియంతయుం బరమాత్ముఁగా నన్నే
కీర్తించుచున్నది. మానవులు యజ్ఞాదికర్మంబులచే నన్నే
యజించుచున్నారు. ఓమామతీ! సర్వలోకములవారును బితా
మహుని బ్రస్తుతింతురు. యోగులగువారు భూతాధిపతియనీశ్వ
రుండు నగు నామహాదేవుని ధ్యానించుచున్నారు. అన్నిటి
యందు నున్న నేనే సర్వయజ్ఞభోక్తనై ఫలప్రదుండనై సర్వ
దేవతామూర్తి నై సర్వాత్ముండనై సర్వజనశ్లోకుండనై
యున్నాను. ఓగుంజనేయా! ధార్మికులును వేదవాదులును
నన్నుం జూడఁగలుగుచున్నారుగాని వారిలోఁ బరమభక్తా
గ్రేసరులై యెవరు నన్ను నేవించుచున్నారో, వారునూత్రమే
సర్వకాలంబులయందును నావారై నాసాన్నిధ్యంబున
నుందును. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులలో, ధార్మికభక్తి
తత్పరులైనవారే నన్ను నేమిచి మహాజానందధామంబైన
నాస్థానంబుంజేరి నిత్యసుఖంబు ననుభవించుచున్నారు. ఓమామ
తోత్తమా! విశేషం బొకండు వినుము! వికర్మములందున్న

వారైన శూద్రాదులును నాయం దనస్యభక్తిం గలిగి
యున్నచో నన్నే పొంది ముక్తింబహయదురు. నాయందు
భక్తిలేనివాఁ డెంతటిఘనుండైనను నశించుట తథ్యంబు.
నాయందు భక్తిఁగలవారు పాపరహితై యెన్నటికిని
నాశంబునొందరు. అంజనేయా. ఇది నాయొక్క ప్రభు
ప్రతిజ్ఞఁగా నెఱుంగుము!

నాదుభక్తు నెవఁడు నిందలనుజేయు
నతఁడు నన్నవమానించినట్లే యగును
నాదుభక్తు నెవఁడు సమ్మోదమలర
పూజ నేయునొ, వాఁడు మత్స్యాజ్యఁ డగును. 7

నను భక్తి నెవఁడు పత్రం
బును బుష్పము ఫలము నొసఁగి పూజించునొ, యా
జనునే ప్రేమితును. నిత
రుని విలువల సరకుఁ గొనను శ్రుతాలన్ శ్రీలన్. 8

అదిలోఁ బరమేష్ఠియా బ్రహ్మదేవుని
నియమించి యతనికి నిఖిలవేద
ములఁ జెప్పినా డ; యోగులకును నవ్యయుఁ
డైతి ధార్మికపర్యు లందరకును
నేనే రక్షకుఁడను, నిగమనిందలజేయు
వారిఁ జంపుదు; భక్తవర్మలకును
సంసారబంధంబు సమసిపోనఁగఁ జేతు;
సంసారమే లేని సాధునయ్య

నాదు సంసారకారణమైనవాడ;
 మఱియు సృష్టిసీతలయముల్ నెఱపువాడ
 నేనె, నాకంటె నొరు తెవ్వరేని లేరు;
 మాయకుండను నాశక్తి మాయయగును.

ఆమాయ సకలలోక
 వ్యామోహము గలుగఁజేయు; నశ్శుత్రమహా
 నా మహిత శక్తియే వి
 ద్యామూర్తిగ నొప్పు, నట్టి దాధారముగాన్.

యోగింద్ర హృదయములలో
 నేగలుగుదు; వారలందు నిలిచిన మాయా
 రోగములఁ బాపుదుఁడెద
 నీగతి; నోయాజనేయ! యింకను వినుమా!

సర్వశత్రుడ నేనె విశ్వమున నీప్ర
 పృత్తియు నివృత్తియుఁజేసి వెలుఁగుచుందు
 భూతములకెల్ల నాధారభూతుఁడేను
 ఘనతరామృతమున కేనె కారణుండ.

1:

వ. వెండియు నోభక్తాగ్రణీ! సర్వాంతర్వర్తియైన నా
 శక్తియొక్కటియే సర్వలోకంబులనునడిపించుచున్నది. నేనను
 తుండను జగన్నాథుండను జగన్మయుండను. నారాయణుం
 డను నేనే సర్వనిరూపకుండనై యున్నాను. అత్యుత్కృటమై
 మూఁడపదియగు నాశక్తియే సకలలోకంబులను నశింపుఁ

జేయుచున్నది. అమ్మహాశక్తియే రుద్రరూపిణిగను దమో
రూపిణిగను జెప్పబడుచున్నది. మఱియు నో యాంజనేయా!
వినుము.

13

కొందఱు ధ్యానయోగమునఁ

గొందఱు జ్ఞానముచేత, భక్తిచేఁ

గొందఱు, గర్మయోగమునఁ

గొందఱు, నన్ను నెఱుంగుచుండు వా

రందఱియం దనుగ్రహుడ

నయ్యను, జ్ఞానియటన్న నెంతయున్

బొందెదఁ బ్రేమభావము, సు

పూజ్యత నాతనియందుఁ గాంచెదన్. 14

సర్వకాలము నెవ్వఁ డీజగతియందు

జ్ఞానయోగముచే నన్ను సత్యరూపు

సేవలను తన్ను నాతఁడే సిద్ధుఁడగుచు

నందు నందర నుత్తముఁ డన్నకీర్తి.

15

ప. ఓ భక్తిహృదయా! యింకను వినుము, ధ్యానజ్ఞాన
భక్తి కర్మయోగంబులలో దేనినైన నవలంబించి, నన్ను
సేవించుభక్తులు పునరావృత్తి రహితంబైన నాలోకంబునందే
శాశ్వత నివాసులగుదురు. నే నీసర్వంబునకుం ద్రష్టనై,
షష్ఠైశ్వర్యసంపన్నుండనై ప్రభుండనై మహాత్ముండనై పర
మేశ్వరుండనై యున్నాను. యోగీశ్వరుండనై ఓయాంజనేయా!
యోగీశ్వరేశ్వరుండనైన నన్ను నెవ్వఁడు యోగంబునం

దెలియుచున్నాఁగో, వాఁడు నా యోగంబున లీనంబగు
చున్నాఁడు. పరమానందాశ్రయిండునగు నీశానాథుని
ప్రేరేపించుచున్నాను. సర్వకాలయోగి యగువాఁడే వేదవేత్త
యగుచున్నాఁడు. 16

హనుమా! యిది వేదంబులఁ

గనుపించు నిగూఢమగుచు; గావున నీక్షిన్

బూని వినిర్మలమౌ శ్రీ

ధను నడిగినఁ జెప్పఁదగునుఁ దత్త్వాధ్యయింకా, 17

ప్ర. మదీయ భక్తుఁడవైన యోహనుమంతు! గుఱు
తత్త్వంబు నెంతఁగా నెన్నిమాటలు నుచించినవి యగున
గాహంబై యుండుం గావున దీక్షిం బానరుక్తిగోమయింబు.
నీవు మదీయమహాద్భుత విశ్వోహంబుం బానఁగట్టితిని. ఇట్టి
నీకు గోచరించుటయు, నామాయయే యిది యోచింతుము.
ఓపవనతనయా! ప్రకృతము ననుసరించి, నానంద ప్రకృత
జేహంబును గూర్చి నచించెద వినుము! నేను మాయానిశ్ర
యించి దశరథపుత్రింహనై జవించితిని. నన్ను శ్రీరామం
డండు. ఈతండు లక్ష్మణుండు. భరతశత్రుఘ్న లింగపుత్రు
గృహంబున నున్నవారు. నేనే యీశానాథుడేహంబును
ధరించి యిద్ధరం బుట్టితిని. ఓ సుగ్రీవసచినా! నీధీక్షిభావం
బున కలరి యత్యంతార్థహృదయంబునై మాయతత్త్వసహస్యం
బును జెప్పితిని. సమ్యక్సర్వనుంబువై నీకును భవంపును
లోకంబున నెప్పంజైన నీవిషయముం బరిచిపరచు. సర్వ

పాపవిముక్తుండై జీవన్ముక్తుండు కాగలడు, నన్నుగూర్చిన
యీవిషయంబును బరీశుద్ధాంతఃకరణులగు బ్రాహ్మణాది
చతుర్వర్ణంబులవారికిని వినిపించినవారును, నిందలి యర్థం
బును బాగుగ గ్రహించినవారును, భక్తిశ్రద్ధలతో నాలింపిన
వారును, సకలాఘౌఘ వినిర్ముక్తులై బ్రహ్మలోకంబున
బూజ్యులై యుందురు.

మత్తకోకిల వృత్తము : —

రామరామ! హరేహరే! యని

బ్రహ్మముఖ్య సురాదులున్

శ్రీమహేశ్వరుడున్ సమస్తము

నీశ్వరున్ నియతాత్ములై

నీమహత్వ మెఱింగి నిత్యము

నృత్యముల్ వెలయింపరే!

ధీమనోహర! భద్ర! దాశర

ధీ! సుధాసమ సన్నిధీ!

హనుమత్కృత శ్రీరామస్తోత్రము

శ్రీసీతాసేవితపద!

దాసజనావన! ప్రశాంత తాత్త్వికమూర్తి!

యోసామగానలోలా!

భాసురరామావతార! పరమాత్మ! హరీ!

1

ప. ఓయి భరద్వాజా! భక్తినిర్మలాంతరికరణుండవై
వినుము. ఇవిధంబున శ్రీరామచంద్రుండుపదేశించిన
వేదాంతసారంబును భక్తితత్త్వంబును నవధానపరత నాక
ళించుకొనిన యాంజనేయుండును విశ్వరూపధ్యానతత్ప్రుండుడై,
హృదయాంతరాళ విరాజమానుండుడైన దేవదేవుని దలంచి
నమస్కరించి, యొంకారోచ్ఛారణపూర్వకంబుగా శరీరాం
తర్గత గుహానివాసుండుడైన శ్రీరామపరాత్పరుని నకుంతితశక్తి
సామర్థ్యములుగల వానిగను, ననందాది సకలమోని స్తుత్యుని
గను నప్రమేయునిగను సవలోకించినవాడై వేదాధ్యయన
నియమిత మనస్కుండగు నాంజనేయుం డిట్లని సన్నుతింపం
దొడంగె.

2

ఓరామచంద్ర! మహోదార! సర్వని

యామకా! ప్రాణేశ్వరా! పవిత్ర

అంతములేని యోగాత్మ! ప్రచేతసా

బ్రహ్మమయా! సర్వవరద! సుఖద!

జగతిసర్వాంతర సన్నివిష్టుడవై న
ప్రణుతులు నీకీవే రామచంద్ర!

భక్తహృత్పద్మసంవాస! నీలాభ్ర స
న్నిభగాత్ర! విద్వాంస! నిశ్చలాత్మ!

దేహసందోహము నీవె దేహీవగును
పరమునకు నీవె పరుడవై వరలు విశ్వ
రూప! నిన్నెథ్యానించెద రేపుమాపు
భజనజేయును శ్రీరామభద్రనిన్ను.

3

ఈలోకములు భవదిచ్ఛాజనితములు
సర్వాత్మసృష్టికే బాలునట్టి
పరమాణుభూతుడ పరయ నీవేయాను
నణువున కణరూపుఁ డౌదు నీవె
యలమహత్తునకు మహత్తువౌదు; పురాణ
పురుషుడ వీవు, నీముదలఁ జేసి
బ్రహ్మదేవుఁడు శాస్త్రపద్ధతి జగముల
సంతరాత్ముండౌచు నఖిలసృష్టి

జేయుటను సృష్టికర్తగాఁ జెప్పఁబడును
నీవలన వేడిరాశి జనించిమించె
నఖిలజగములు నీయంచె యధిపసించుఁ
బ్రణుతులర్పింతునీకు శ్రీరామచంద్ర!
35)

4

జగదేకనాథుడ వగణిత మాయావి

నవి నిన్ను శరణంబు నందువాడ

నాకాశమధ్యంబు నందు నృత్యమొనర్చు

ఘనభవస్మహిమంబు గాంచినాడ

నఖిలాత్ముడవుఁ బరమాత్ముడవు ననేక

విధములుగా నున్న విశ్వరూపు

నిన్ను సందర్శించి నేను బ్రహ్మానంద

భరితుడ నౌచుంటి భవ్యమూర్తి!

నీ నె యొకారశబ్దంబు, నీ నె ముక్తి

కారణంబువు; నీ నె యక్షరుడవౌదు

ప్రకృతియందు నిగూఢరూపముననుందు

వనుచుఁ దెలిసెను శ్రీరామ! ఘనసుధామ!

5

సత్వగుణులు నిత్యసత్యునిగ స్వయంప్ర

కాశునిగా నిన్ను గాంతు రెపుడు

సకలదేవతలు నిన్ సన్నతించురు, దివ్య

మువిప్రుంగవులు నీకు మ్రొక్కుచుండ

బ్రహ్మ స్థులు శాంతభావగరిష్ఠులై

సర్వోత్తమోత్తమ సౌమ్యమూర్తి

వనుదు నీ మాతృయందునఁ బ్రవేశమొనర్చి

నిశ్చలతత్త్వలై నిలిచియుందు,

నొకడవై యుండి వివిధరూపకుడ వౌచు

నెలుగుచును సన్నతించును వేదరాశి

భరితమొందువానికే నెగడుశాంతి

కాభ్యములటందు నుపనిషత్సరణి దెలుపు.

6

సకలలోకంబుల శాసించువాడవు
 బ్రహ్మపు డేజోవిరాజితుడవు
 నణినూనులైన యష్టైశ్వర్యముతుడవు
 నీవే సర్వముడవై వెలుంగ
 నిన్నె సేవించుచు సత్యము క్తినిబొందు
 చుందుకు భక్తు లానందమయులు
 దేవోత్తముడవై న నీవాక్కరుండువే
 యీ విశ్వమెల్ల సృజించివెంచి
 సర్వము లయింపజేయుదు; సర్వసాక్షి.
 పన్నియన వాయువన్నను సగ్యముడన
 జండుడన నీవాకండువె యంద్రు బుధులు
 ప్రణతులర్పింతు నీకు శ్రీరామచంద్ర!
 అక్షరుండవు నీవే యఖిలప్రపంచంబు
 నకు మూలకారకుఁ డొకఁడ వీవే
 ధర్మగోప్తవు సనాతనుడ పవ్యయుడవుఁ
 జతురాననుడవు శాశ్వతుడ వీవే
 పురుషోత్తముడవును సరయ విష్ణుండవు
 రుద్రుడవును వీరభద్రుఁ డీవే
 జగతిని పంచైశ్వర్య సంపన్నత
 సర్వనియామకోత్సాహి వీవే
 విశ్వనాథుడవును విశ్వేశ్వరుడవుఁ
 బ్రకృతిరూపుడవుఁ బురాణపురుషు

హవును సూర్యవర్ణుఁడవును నీవేయైన
రామంచంద్ర? నీకుఁ బ్రణమితీతమా. 8

రామభద్ర! పరాత్పరా! రమ్యధామ!
సకలజాకంబులును నిన్నే శరణ మొందు
సర్వజ్ఞతాధినాథ! ప్రసన్నమూర్తి
వగుము నాయెడ, నీకీదే ప్రాంజలింతు. 9

భవజీవంబులు భస్మమై చెడును నీ
పాదాబ్జయుగ్మంబు, నెం
దెసఁజేసెన్ హృదయంబునం దునిచి;
ధ్యానింపంగ నానందధా
మ విశేషోన్నతి నందఁగల్గు రసవ
న్మాధుర్యరూపంబునన్;
జవులూరన్ వినుతింతు నీకృపకునై
సర్వేశ్వరా! రాఘవా! 10

కాలరూప! భవోద్భవ! కమలనాభ!
శ్రీమణ-త్మాభిరామ! శ్రీరామభద్ర!
యోకపద్మి! మహాత్మ! సర్వైకహరణ!
సతత మొనరింతు నిటు నమస్కారశతము. 11

అని వినుతించిన హనుమం
తుని కలరిన విశ్వమూర్తి తొల్లిఁబిరూపం
బును రామాంకితమును జూ
పెను లక్ష్మణసహితుఁడౌచుఁ బ్రేమాస్పదుడై. 12

పలికె వాత్సల్యమున రామభద్రుడంత
 వాయుసూనుని వినయసంభరిత వివిధ
 భావబంధుర సంస్తుతి వాక్యసరణి
 వినుచు గాంభీర్యమున మితంబును హితంబు.

13

వానరోత్తమ! నీవు సద్భావమలరఁ
 జేసియున్నట్టి స్తోత్రంబు చెవులఁజవులు
 వుట్టి నెప్పుడు వినునొ యప్పుణ్యమూర్తి
 యుత్తమోత్తమలోకంబు లొందఁగలఁడు.

14

వ. ఓ యాంజనేయా! నీవింకస్థిరత్వంబునొంది, యీపై
 జేయందగిన కార్యంబుఁ జక్కగ నాలోచించి, యాచ
 రింపుము.

15

వసంతతిలకనృత్తము :-

శ్రీమన్మహాముని నిషేవిత పాంపతీరో
 ద్దామాశ్రమంబునను దాశరథీ! దయాభీ!
 రామా! యటంచు నినుబ్రార్థనజేయఁగా, నీ
 వే! మోక్ష మాశబరి కెంతయుఁ బ్రీతితోడన్.

16

రౌవణ సంహారము

శ్రీవిశ్వరూప! విశ్వా
త్మా! విశ్వపతి! మహాత్మా! దశరథతనయా!
జేవాదిదేవ దేవ! సు
ధీవర! వేదాంతసారదీప్తా! రామా,

1

వ. ఓయిభరద్వాజా! శ్రీరామచంద్రుండు హనుమంతుం
డూచి మరల నిట్లనియె వినుము,

2

హనుమంతా! విను రావణాసురుడు

నాయథాంగియకా జానకిన్

గొనిపోయెన్; దగ నిప్పు డాతనిని నే

గూల్పంగ సుగ్రీవ మై

త్రిని గాంక్షించితి, దానినీవె

యనుసంధింపన్ సమర్థుండవౌ

దనినన్ వాయుసుతుండు నిట్లనియె

సమ్యక్రీతితో నవ్వుచున్.

3

నీచుండై రావణుండటు నీదుభార్య

నపహరించుట తెలిసెఁ గీశాధిపతియు

మిమ్ముఁ బెలియంగ నన్నుఁ బంపించినాఁడు

నాదుభాగ్యమ్ముఁ బండించినావు నీవు.

4

స్వామిప్రేషితుడై తదాజ్ఞలను సం
భావించుటే యెన్నఁగా
సామాన్యంబగు లోకధర్మ; మిఁ
క నాస్కంధంబులన్ మీరు స్వే
చ్ఛామాత్రంబునఁ గూరుచుండుచున్,
భాస్వద్వాయుసూనుండు శ్రీ
రామున్ లక్ష్మణున్ వహించి యటు
సూర్యన్ బోయె సుగ్రీవుతోన్.

5

ఇనసూనుండును రామలక్ష్మణులఁ దా
నీక్షించి యుహ్సంగె వా
లిని సంహారమొనర్చి భార్యనపుడా
న్లేపించి గైకొన్నటుల్;
ఘనుడై యంతటరామసఖ్యమును
గాంక్షన్ జేసె; వెన్నెంటనే
యనలుం డచ్చట సాక్షియై వెలుంగ, స్నే
హంబంది రయ్యిర్వరున్.

6

రావణరాక్షసాధముఁడు
ప్రాజ్ఞత దక్కి హరించినట్టి నీ
దేవినిజూచి, సేమమును
దెల్పఁగఁ గీశులఁబుప్రవాఁడ, నా

రావణుఁ జంపఁ దోడ్పడుదు

రామ! యటంచుఁ బ్రతిజ్ఞఁజేసెను
గ్రీవుఁడ; వాలిఁజంపుదును

గీశపతీ! యనె రామభద్రుఁడున్.

7

శ్రీరామభద్రుండుఁ గ్రీహఁగానాకకోల
చే వాలిఁజంపి కిష్కంధ కపుడు

ముదము న సుగ్రీవు మూర్ధాభిషిక్తునిఁ
గాపించె; నంత సుగ్రీవరాజు

జగతిఁగల్గిన హరిసంఘమ్ము రప్పించి
జానకీక్షేమంబుఁ బూని తెలియ

న్నొదిక్కు-లకును నంపింప, హనుమంతుఁ
డతివేగముగ లంకకరిగి, నీత

నరసి, రామచంద్రు నానందపరవశుఁ
గాఁగఁజేసెఁ, గీశగణము లెల్ల

రాననాది సర్వరాక్షసులం జంప,
గడగి, వెడలిరి దివిభువిఁ గప్పివైచి.

8

అధివసించెను రాముండు హనుమభుజము
నంగదునిపై ని లక్ష్మణుఁ డధివసించె

నఖిలవానరు లావెంట నరిగినారు
విశ్వముపడంక వీరాధివీరులెల్ల.

వారిధితటమున వానర

వీరులతోఁ గలిసి విడిసి, వీరాగ్రణి యా

(శ్రీ)రామభద్రుఁ డంతట
ధీరున్ లక్ష్మణుని జూచి ఘోరపఁబలికెన్. 10

ఈపాథోనిధిమధ్య లంకగలదో
యీ! లక్ష్మణా! సైనికా

టోపం బింతయు వెంటరాగ, మనమె

ట్లో దీనిలంఘించిత

ద్వీపంబుం దగముట్టజింపవలె; వే

వేగన్ మహాక్రూరనీ

చాపీనుండగు రావణాధముని సం

హారంబు సేయస్వలెన్. 11

అన్న పచించుమాటలను

నన్నియు విన్న సుమిత్రసూతి, !య

భ్యున్నత వాగ్గభీరత మ

హోదధిజూచి, “సమస్తసైన్యముల్

నిన్ను దరించుమార్గము వి

నీతుండవై నచియింపు” మంచు, నె

న్నొన్న విధాలవేడినను

నించుకయిన్ విసకుండె నాతఁడున్. 12

లక్ష్మణమూర్తి దేహము వి

లక్షణమై. సువిభక్తకంపమై

పత్మలుపై పయిన్ దొలంగె

బట్టగరాని కృధాగ్ను లక్షులక

సూక్ష్మములైన రోమముల

సూటిగ వెల్వడి భీతిఁ గొల్పు నా

లక్ష్మలుగల్గి వారిధిజలం

బులమధ్యఁబడెన్ మహోగ్రుఁడై. 13

ఆకాయంబుననుండి వెల్వడి విషవ్యాత్తాగున్ లెన్నేనియున్
మూకల్ గానగు జంతుసంతతుల దాపున్ మాపుటేగాక, య
జ్ఞకల్ పెట్టె జలంబులింక నుదధిన్; బ్రాలూలి యావానరా
నీకంబెల్ల వడంకుచుండె; సురలున్ భీతిల్లి రెంతేనియున్.

ఆయాలోకములన్ జరాచరములున్

హాహాకృతుల్ సేయఁ ద

ద్వాయోగంబుఁ దలంచి స్వసుమన

వాతంబు హాసీండులున్

శ్రీయున్ స్వస్తియుఁ గల్గుఁగాక! యని యా

శీర్వాదముల్ సేయ ధ

ర్మాయత్తుండగు రామచంద్రుఁడు నకా

ర్యంబంచు వారింపఁగన్.

15

ఆసౌమిత్రియు రామునాజ్ఞ నటుశాం

తాత్మన్ దరింజేరఁగా

నాసంద్రంబున నీరువోయి, కుతలం

బైయున్నఁ దజ్జంతు సం

త్రాసం బేర్పడె; నంతరాముఁడు దయా

ర్థింబైన చిత్తంబునన్

గాసింజెందుచు బాష్పవారివెలయం

గా నింపె నవ్వారిధిన్.

16

రామచంద్రునిదయకు సురప్రకాండ

మెంతయును సంతసిలి నుమవృష్టిగురిసి

రలసముద్రుండుఁగూడ నంజలిఘటించి

వచ్చి, నదృక్తి రాముని బ్రస్తుతించె.

17

రామా! నీకరుణాకటాక్ష మిటుసం

ప్రాప్తించె; ధన్యుఁడ; నీ

ప్రేమన్ వాళొన నేర్పికై నఁ దరమే ?

విధ్యాదిసర్వామర

స్తోమంబెప్పుడు నీమహామహిమలన్

స్తోత్రంబు గావించు; దే

వా! మర్త్యాకృతినున్న వేదవినుతా!

బ్రహ్మాండభాండోదయా!

18

భూతములెల్ల నీముదలఁ బొందుచు హద్దులుమీఱకుండు ; నె

ట్లీతటి నేనువానరుల కీయఁగలాడను త్రోవ? వానర

ప్రాతమునందు నీలుఁచువాఁడు గలం డతఁ డీజలంబునన్

ఖ్యాతిగ నేతుశిల్పము నొనర్చును; వాహినిచేరు లంకకున్.

అని కడునమ్రతన్ బలుకు

నంబుధిఁగాంచి, రఘూద్వహుండు, నా

తని వచనప్రకారము ము

దంబునఁ జేసియు లంకఁజొచ్చి, రా

వఁగు దెగటార్చి రాక్షసుల

వంశవినాశమొనర్చి, విజ్ఞతన్

వినయవిధేయతల్ గల వి

భీషణు రాజునొనర్చె లంకకున్.

20

ఈసునకైన ముజ్జగతి నీజనకాత్మజతో సమంబుగా

భాసిలు సాధ్వీలేదనెడి భవ్యమతిన్ దృఢభావుఁడయ్య నా

డాసుచర్మిత లోకముల యందు వెలుంగఁగ, రాముఁ

డగ్నికిన్

జేసెఁబరీక్ష, యగ్ని యటు సీతను రామునకొప్పగించినన్

శ్రీరఘరామచంద్రుఁడటు సీతనుగూడి విభీషణాదులున్

వీరులు వానరుల్ గొలువ, విశ్వజనీనముఁగూర్చి, పుష్పకో

దారవిమానయానమునఁ దక్షణ మాతఁడయోధ్యఁజేరి, వి

స్తారముదంబు నాభరత ధన్యునకున్ సమకూర్చెనత్తటిన్.

అంజనేయుఁడు రామపాదాశ్రయండు

గాఁగ సుగ్రీవుఁడు స్వదారగణముఁగూడి

సకలవాసరసతులు జానకిని గొలిచి

రాఁగ రాముఁడయోధ్య జేరంగనయ్యె.

23

రావణసంహారము

ఉత్సుక వృత్తము :-

శ్రీగుహుడే కడుసిద్ధుడై
జాగ్రతినొక్కనిశన్ నినున్
బాగుగదన్నుడై పాదసే
వాగతి రాఘవ! భక్తుడై.

24

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము

శ్రీసత్యాత్మక! ధర్మో
ద్భాసిత దివ్యావతార! తారకనామా!
దాసజనపోష! రామా!
నీసరి దేవతలుగలరె ? నిత్యానందా!

1

వ. ఓభరద్వాజా! శ్రీరామసన్నిధిబహుసిన యయోధ్యాయ
వాసు లెల్లరును బ్రహ్మానందభరితులై యుండిరిసుమా.

2

శ్రీరామచంద్రుండు సీతతోఁ గౌసల్యఁ
జేరి తత్పదములఁ జేసె నతుల
నాపై సుమిత్రాంబ యడుగులకున్ వంద
నంబాచరించె; గైకాంబ! జేరి
నిర్మలచిత్తంబు నిండారువిశ్వాస
మలర నమస్కృతు లాచరించె
గురుపాదజనిత పాదరజంబు శిరమంట
మునివశిష్ఠుని పాదపూజఁ దనిపె

దుఃఖమెడలంగ భరతశత్రుఘ్నలకును
గాఢ పరిరంభసౌఖ్యంబు! గలుగ! జేసె
వృద్ధమంత్రిలకును జౌరవృద్ధజనము
లకును వేర్వేర వందనాదిక మొనర్చె.

3

ప. మఱియు నాసమయంబున.

సకల నదీనదంబులను సంద్రములన్ హిమనన్నగంబునన్
బ్రకటితమైన తీర్థముల భద్రమహాషధులన్, ననేచర
ప్రకరము వోయి, తెచ్చి రటువాయుజనంబునఁ జారు

సకలకళావిలాసముల స్వర్గమండేసి రయోధ్యనంతటన్. ౩

నామదేవాదులౌ వరమానిబృంద మెం

తయు సామవేదగానంబు సేయ

వేదవేదాంగాదివిధులు బ్రాహ్మణులెల్ల

శ్రద్ధతో దేవతార్చన లొనర్చు

నఖిలసామంతులు నతులరత్నాభర

జాదులఁ గాన్గూలియంగ నిలువ

గాంధర్వవిధిఁ జారకాంతలు పంచమ

స్వరములఁ దనకీర్తిపాడుచుండ

భరతశత్రుఘ్నులిరువైపుల రహిఁజామ

రములవీవ. లక్ష్మణుఁడు ఛత్రమునుబట్టి

సీతవామాంకమున నధిష్ఠించియుండ

సార్వభౌమఁడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి. ౪

గణపతింపరాని యనుపమ

మణిమయ సింహాసనమున మహిమాన్వితఁడై

భణిపతి శయానుపగిది, సు

గుణరాశి యనంగ కీర్తి గూర్చొని యుండన్. 5

పాదసమీపదేశమున వాయుజుడున్ గృతమస్తకాంజలుం
డై; దరహాసచంద్రికల నాస్యము శాంతిని గల్గియుండ; స
మ్మోదభరమ్మునన్ గనుల బొంగుచు బాష్పజలంబు

రాల నా

త్తోదయ రామదాసుడయియుంకెను గేవలచిత్రకాన్తిమైన్.
అత్తతీ నావశిష్ఠుడు మహాత్ముడు తాను త్రికాలవేది, స
ర్వోత్తమహైమపాత్రముల నొప్పిన సర్వపవిత్ర తీర్థముల్
చిత్తము పల్లవింప నభిషేకమొనర్చియు రాజరాజసం
పత్తిఁ గిరిటముంచె, రఘువర్యుని శీర్షమునందుఁ బొందుగన్.

దివినుండి యింద్రుని దేవతల్ సుమవృష్టిఁ

గురిపించి రచట సంబరములలర

ఘనుల సుగ్రీవాదులను విభీషణముఖ్యు

లను దన్నె బహుమతుల్ దగనొసంగి

రామరాజ్యమున సర్వము సర్వకాలమున్

సర్వార్థసిద్ధులు సంభవించె

దున్నకుండగ నె యీమన్నున బంగారు

పంటలేపండి సంపదలు పెట్టిగె

జారచోరాదిభయములు నమసిపోయె

విధవలేలేరు; పెద్దలు పిన్నలకిలఁ

బ్రేతకర్మలొనర్చు దుర్విధి నశించె

నన్నిటను రాముడొదర్శమై వెలింగె.

స్వగిణి వృత్తము :-

ఆపరాశక్తియేయాను నీతమ్మ; నీ
వే పరబ్రహ్మవై విశ్వసృష్టిస్థితి
స్వాపనంబుల్ దగన్ సల్పు శ్రీరామ! భ
క్తాపదల్ బాపి శాంతాత్ములన్ జేయవే!

11

శ్రీరామ మునీంద్ర సమావేశము

శ్రీరవివంశ పయోనిధి !

నార సుధాసహితచంద్ర ! జయజయరామా !

వీరహారచరిత్రా !

ధారాధరనీలదేహ ! దశరథరామా !

1

వ. ఓభరద్వాజా! యీపై సంజెప్పంబడు నద్భుతకథా
వికాసం బొలింపు మని వాల్మీకి మహర్షి యిట్లనియె.

2

రాముడు వైరివీరఘనరాక్షసనాశ మొనర్చి, మేదినిన్
ధీమహిమాన్వితంబగుచు దేవపతిం బలె రాజ్యమేలఁగాఁ
బ్రజేమ నయోధ్యకున్ జగ్గరి విశ్వమునిప్రకరంబు; లాతన్
సేమముగోరి గాంచుటకుఁ జిత్తవినిర్మల భక్తి యుక్తులై.

3

కణ్ఠయనక్రీత కాశికలైభ్యులున్

చ్యవనాది ప్రాగ్విశాస్థలులు కొండ

అరిముచుండు నగస్త్రియ డాత్రేయుఁడును నము

చాదులు దక్షిణాశాంతచాసు

లటు, కామతుఁడు ధూమ్రుఁడరయ రాదాశ్వుండు

మొదలగు పశ్చిమమ్మువఁగలారు

శిష్యప్రశిష్య విశిష్టవశిష్ఠాదు

లుత్తరదిశ నొప్పియుండువార

తైన, మునిపుంగవులు వచ్చి రగ్నిహోత్ర
 తేజములఁబోలు దేహసందీప్తులవర
 ఫలసమితి, మూలములను గానకులుగఁ దెచ్చి
 యప్పనమునేసి శ్రీరాము నరసినారు.

4

అవిధి సచ్చినట్టి మునులందఱకుఁ రఘురామమూర్తి, సీ
 తాననితాయతఁడయి యథావిధి నిర్మలభావ మేర్పడన్
 సేవలొనర్చి, యాసన విశేషములందు సుఖోపవిష్టులై
 యావిధినున్న వారలకు స్వాగతవాక్కులు వల్కి యంతటన్.

ఘనరత్నఖచితసింహా
 ననమున తన రాజ్ఞి నీత శాంతగభీరా
 ననయై వామాంకంబున
 నెనయన్, శ్రీరామభద్రుఁ డేర్పడి యుండెన్.

6

అంతట నమ్మహామునుల యందు నగస్త్యుఁడు దొట్టి కొండఱ
 త్యంతవచఃప్రగల్భులై దాశరథిం గని, దివ్యభాగ్యశో
 భాంతరసార్వభౌమతను నట్టై పచించుచు, సంస్తుతించుచున్
 సంతసమందుచున్ మరల శాంతినిధానులు వల్కి యిద్విధిన్.

సకలలోకోపకారక కార్యదక్షుండ
 వై, జగన్నాథాశ్రిత నందినావు
 ఖరదూషణాది ముష్కరచతుర్దశ సహ
 బ్రతుల గడియఁగో జంపినావు

పాలస్త్యసంహారపశమున జగములు
మరలఁబుట్టగఁ జేసి వరలినావు
షాన్ద్యణ్యసంప దక్షయఁడవై లోకావ
నుండవౌ నారాయణుండ వీవు

ధాతప్రార్థింపఁగా నయోధ్యాపురమునఁ
బరమధార్మికమా సూర్యవంశ మెల్ల
నటుతరింపఁగ నవతారమఁదినావు
మాతఃస్పృలుపండె, రామ క్షితీశ!

8

శ్రీరామా! యింక నేపనంబునయినన్ జేరంగ, మాదీక్షలన్
బ్రారంభింపఁగ నిర్భయత్వ మమరెన్, ధర్మంబు సంపూర్ణ సా
కారంబై విహరించె; నెల్లరు మముంగానంగ నుద్యుక్తు; లీ
సారంబై తగు రామ తారకమె మాసాభాగ్య

మెప్పట్టునన్. 9

ఇంతకు నీకటాక్షమున

నెంతసుఖంబుగ నున్నజానకీ

కాంతను రావణాసుదుఁడు

గర్కశుఁడై యటులంకనుంచి, యెం

తెంతటి కష్టపాట్లు ఘటి

యించెనో! వానిఁ దలంచినంత, మా

స్వాంతములెల్ల దుఃఖ వివ

శంబులునై కలుషంబు లయ్యెడిన్.

10

పసవాసంబుననుండ, నేము దనుజావారంబు నున్నూలనం
బొనరింపన్ నినువేడ నేమిటికి? తద్యోగంబె మూలంబుగా
ఘనదుఃఖంబుల నెంత లెంతలుగ నీకంజాసీసీతమ్మ యో
ర్చినదో? యంచును మామనఃప్రకృతిలో రేగెను

విచారాగ్నులు. 11

అనవిని సీత సుస్మితము

ఖాంబుజయై మధురాక్షరాన్వితం

బును, పరమార్థతత్త్వపథ

ము హితభావముగల్గు వాక్యముల్

మునివరు లాలకింపనిటు

ముచ్చటగా నటుతీవిమీఱఁగా

వినయమునకొ నచించె రఘు

నీరవరున్ గనునన్నఁ గాంచుచున్. 12

రావణుఁడు దురాచారుం

డై, పరలుట నిజము, దశముఖారభటిన్ ను

ర్భావుండై లోకంమ్ములఁ

దా వేధించుటయు నిజము దానపపత్తియై. 13

అని నెండియు నవ్వచు

జనక యిట్లనియె మౌనిసంఘముతోడక

విను, డీ! రావణుఁ జంపుట

ఘనకార్యంబొనె? రాముఁ గనుఁగొని పోగడక. 14

రావణుడు క్రూరరాక్షసుడై పరలుట
సత్యమయ్యను వాడు నిస్సారుడు మఱి
ధర్మహీనుడు, వాని యుద్ధమున సహా
రించుటయు సహ్యరే! వినుతించినారే!

1

వ. అన విని నౌసమయంబున.

1

అమలాత్మోన్నతు లామునీంద్రులు హ
రా దత్యంతవిభ్రాంతు. లా

రమణీనాక్యములందుఁ గల్గిన మహా

ర్థంబేమొ యూహింప లే

క, మముం గొంచిన యీమె చిర్నగవుతోఁ

గల్పించి యేమేమొ, వ

లెఱ్ఱ, మనంబి ట్లపమానమందెఁ గద!

య లింపంగఁ దద్వాక్యముల్.

వ. అని మసంబునం దలపోయుచు మఱియు
ఒకరి మొగములనొకరు చూచుకొనుచుండి
వారిలోవార లేమేమొ వ్యక్తపడని
మాటలను జెప్పుకొనుచున్న మౌనులఁ గని
యెటు శపింతురొ? యేమొ? మునీంద్రులనుచు.
భయవినయంబులుం గదురఁ

బ్రాంజలిపట్టి ధరాత్మజాతయున్

“దయఁగలవారలై యనుమ

తంబు నొసంగ, సవి స్థరంబుగాఁ

బ్రయమలరంగ మీకునొక

విన్నపముం బొనరింతు నంచుఁ బ

ల్కియు నటులూరకున్న పర లెన్

సభయంతయు విస్మితాత్మయై. 20

వ. అంత సమృద్ధిమునులం దగస్త్ర్యంజులేచి, సీతమ్మా!

నీభాసంబేమి వచింపుమా! యని యర్థించిన— 21

ప్రాణవిభక్తైన శ్రీరామభద్రు నాజ్ఞ

నడసి, యప్పసిగ్గాది సభాసమలను

గాంచి యెల్లర యనుమతింగలిగి సీత

యిట్లు వివరించె నాశ్చర్య మేర్పడంగ. 22

పృథ్వీస్థత్తము:-

ఎలుంగులును వానరంబులును నెంతయున్ నీదుసే

పలన్ జెలిగి పక్షియున్ బరమభక్తియుక్తిన్ నిశా

టులన్ రణమునందు పీఠసటుల్ వినాశంబు సే

యులీలలవి నీవె గావుకొ? మహాదయా! రాఘవా!

సహస్ర కంఠ చరిత్ర

శ్రీధర్మవిగ్రహా! స

ద్వోధానందస్వరూప! బుధజన హృదయా

సాధిత పదపంకేరుహా!

సాధిత సత్యప్రతిష్ఠా! జయజయరామా!

1

స. ఓయీ! భరద్వాజా! సీతామహాసాధ్వీ యమ్మునుల
చుక్కేకించి, శ్రీరామచంద్రుండును నచ్చెరువు పడివిన సచిం
చిన సహస్రకంఠ రావణచరితంబు నాలింపుమని ప్రాచేతసుం
దెట్లని చెప్పంపొడంగె.

2

హానినరేణ్యులార! మును మ

త్పితృసన్నిధిఁ గన్యసయ్యు, నే

జ్ఞానముగల్గి వర్తిలిన కాల

మునం దొక బ్రాహ్మణుండు స

మ్మానముతోడ మజ్జనకమం

దిరమందుఁ బ్రవేశమంది, ప్ర

జ్ఞానిధియా ప్రభుం గనుచు

“స్వస్తి! జయోఽస్తన్వి” యిట్లువాకొనెన్.

సీతో నీగృహమందెయుండి కడుమన్నింపంగ నేనిత్తఱిన్
జాతుర్మాస్యము దీక్షతో నెఱవఁగా సంకల్పముఁజేసి, యీ
రీతిన్ వచ్చితి; నన్నుగొల్వఁదగువారిన్ గూర్చి పోషింపుమా!
యాతిథ్యంబు గ్రహింపఁగాఁ దగిన కర్మార్థుండ నేవిప్రుడన్.

అనినన్ మజ్జనకుండు వల్లెయని బ్రహ్మానందముంబొందు, చున్
నను వీక్షించి మృదూక్తులన్ బిలిచి, చెంతన్జేర “నీయోవ
ర్యునకు నాలుగు మాసముల్ విశ్రవకత్యుత్సాహివై

సేవలన్

దనుపంగావలె నీవటంచు బలుకన్ సంతోషభావంబునన్.

అతిథి బ్రాహ్మణుఁ డాపై ని యఖిలవేద

శాస్త్రపారగుఁడేగాక, సర్వతీర్థ

సేవి, యగువాని సేవలుసేయఁగ నగు

భాగ్య మబ్బునె? యెంతటి వారికైన.

6

వ. అని భావించి జనకు నాజ్ఞ శిరసావహించి యమ్మహా
త్ముని నే నానాఁడు సేవించుచున్న యవసరంబున

ఆప్రప్రుడును సర్వతీర్థమహిమా వ్యాపారముల్ నాకు నెం
తో వాత్సల్యముమీఱఁ జెప్పుచునె సంతోషాత్ముడై

నాదు సే

వై శిష్యమునన్ బ్రసన్నుడయి విశ్వాసంబు సూధిల్ల; నా
ధీసర్యం దిపుడున్ గలట్టి చరితన్ దెల్పంగ నాలించితిన్. 8

ఆవిధి నాచితఁడు మదీ

యావాసమునందుఁ జెప్పినట్టి చరిత్రన్

చేసిరిఁట యథాతథ

మై వెలయుఁగ, సాపథానులై వినుఁడయ్య! 9

ప. అసీ పలికి మఱియు నమ్మునీశ్వరులఁగాంచి నీత
యిట్లనియె. 10

కరుణోదాత్తుఁడు బ్రాహ్మణోత్తముఁ డుమః

కాలంబునన్ లేచి, స

త్పరకాలోచిత కృత్యముల్ నెఱపి, సీతా!

యంచు నన్బిల్చి సా

దరభావంబున “నొక్కఁగాథ వినుమా!

తత్సర్వమున్ నేను సు

క్లితన్ నాకనులారఁ జూచినది భాషిం

తున్ విచిత్రంబగున్.

11

ప. అని మఱియు నాబ్రాహ్మణోత్తముం డిట్లనియె. 12

దశిమంశోదక నామకంబగు సముద్రంబొప్పడే, యమ్మహా

దశి దాటంగనె స్వాదునీరమను సంద్రంబొప్ప; నామధ్య

విధిచే నిర్మితమైన పుష్కరము నా ద్వీపంబు వెల్గొందు; స

త్యక్తకాగ్ని జ్వలితోదయం బదియు; సందాశ్చర్య

మాలింపుమా! 13

వేయిపత్రంబుల వెలుగుచు బ్రహ్మాన
నంబౌచు నలరు బద్ధంబొకండు
ప్రథిత తద్వీపవర్షముల మాధ్యను బది
వేలయోజనముల వెడలుపుఁ, బొడ

వును బదివేలయోజనములు గలమాన
సోత్తరపర్వత'ముం, దాని
దిక్కుల నాల్గింట దేవేంద్రముఖ దేవ
తలపట్టణంబులు గలవు; 'విశ్వ

కర్మ' యవ్యాని నిర్మించె ఘనతమిఱ
మఱియు నాద్వీపమందు సుమాలియ న్నడు
రాక్షసోత్తమఁ డుండె నప్రతిమతేజుఁ
డతనికొక 'కైకసీ'నామ్ని సుతయుఁ గలదు.

14

తన కూతును 'విశ్రవసుం'
డను బ్రహ్మకొసంగి పెండ్లి యటుగావింపన్
జనియించిరి యజంతుకుఁ
దనయు లిరువురౌచు దుష్టదర్పధతులై.

15

ఆసుతులందు నొక్కఁడు సహస్రముఖంబులు రెండువేలబా
హుసమితిం గలాఁడును, దశానన వింశతిబాహుసంతతీ
భాసుఁ డొకండు. నిర్దురును, బ్రాకృతబాహుబలాఘ్యులై
జగ

త్రాసకుటౌట వారలను రావణులంచు వచింతు రెల్లరున్. 16

వారలలో దశక. పుడు

సూరుండై పరమశివునిగొల్చియు నాకౌ

బేరస్వత్వము లంకను

వీరుండై కొనియె లోకవిద్రావణుడై.

మఱియు సహస్రకంఠు డు న

మానుష సీచపిశాచ కర్ముడే

డైతి నటుపుష్కరాఖ్యమగు

ద్వీపము నాక్రమణంబొనర్చి, య

త్తఱి ననచంద్రులకా గదిసి,

తానరచేతుల బంతులాడుచున్

గిరిగిరి ద్రిప్పుచుండియు వి

కీర్ణతఁ గొల్పుచునుండుఁ జండతన్. 18

అరయన్ శ్రీయుతమానసోత్తర సగంబందున్న యప్పట్టణా
ల, రయంబొప్పగ నాక్రమించి యవలీలన్ దేవరాజేంద్రు సు
స్థిరమా నయ్యమరావతిన్ స్వయముగా దీపించిభోగించి; యె
ల్లరునుత్తుల్ నివసింపఁజేసెనట హేలన్ మూఁడు

పట్నంబులన్. 19 -

3 యమరావతీపురికి నరయ లోకములోన నెందు నే
గాయను నేపురంబయిన సాటికిరాదుగదమ్మ! దాని శో
చుతదన్యసంపదలహా! మనసార గ్రహింపనచ్చు, ని
చుని మాటలన్ దెలుపుటెంకియొకండుగలరా? జాననీ! 20

వ. అయినను నా యోషినకొలందిగఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపుము! 21

పారిజాతములు చంపకము లశోకముల్
రంభా ప్రియంగువుల్ ప్రథితసాల
చూతాది నానావిధాతతప్తక్షముల్
గల వాపురోద్ధ్యానములను, నవియు
సర్వకాలంబుల సర్వర్తుధర్మంబు
లను గల్గి నిత్యనూతనములలర
ఫలభారనమిత శాఖలుగల్గి ఘనసుమ
సురభిశవాయు సంశోభితంబు

నగుచు నమరావతీపురమలరు; నందుఁ
దనరు నుద్ధ్యానవనవిచిత్రప్రశస్తిఁ
జూడ మిరుమిట్లుగొలుపు, నాజూకులెల్లఁ
బ్రోగువడి నిలచెనందె; పూజోడిమిన్న! 22

అరయ సహస్రకంఠుఁడు విహారమొనర్చెడు నవ్వనంబులన్
గురుతరతప్తక్షరాజములు గొన్ని సువర్ణమయంబు;
లెంతయున్
భరమగు నగ్ని తేజముల వర్తిలుఁగొన్ని; సితేతరాంజనో
త్కర నిభవర్ణసంపదలఁగ్రాలుచు నున్నవి కొన్నితప్తక్షముల్.

నెలలేనిమణులచే నెలయింపఁ జేసిన
 సోపానపంక్తులు శోభిలంగ
 బాగుగావికసించు బంగారుపద్మకాం
 తుల తళత్తళలు దిక్కులనుబిడ్డ
 భరతమ్ములును జక్రవాకమ్ములాదిగాఁ
 గల జలపక్షులు గలసింగుల
 బ్రాంతిపలంబుల పచ్చికపట్టిలో
 వై డూర్వములకాంతి పట్టింగ.

నాసహస్రాస్య విహరణోద్యానసము
 లందఁగల దిగుడుంబాపు లమితమధుర
 నీరములనిండి నిత్యవినిర్మలంబు
 లగుదు నొప్పారు నమృతంబు నానినట్లు.

24

నందనమందపూర్వము లసంబడు వృక్షనితానమందఁగల
 మందరమందు, బెక్కులగు మాన్యగీంద్రములనిగి ప్రేమనా
 యందముచిందు పాదపములన్నియు, నొత్తగిళికానినట్లు
 బొందుగ సందడింగలిగి పొల్పునహించి రహించియుండెడిన్.

అపురమందు మేడలు మహత్తరచిత్రవిచిత్రశిల్ప
 ద్యాపటిమన్ రచింపఁబడి, యద్భుతమై తగు మెల్లుగల్గినన్
 దీపములై యినుండు, శశి, దీప్తులతోడ నహర్నిశంబుగా
 జోషగ, భర్మరత్నమయ తోరణపంక్తుల నొప్పు నెప్పుడన్.

రమందు గల్గిన మహావిభవంబులు భోగభాగ్య ని
సము లాదిగాఁగలుగు నృప్తినిచిత్రములెల్లఁ గాంచి, యా
పముగాఁ దపఃకృత పటుత్వముఁజూపి; తదద్భుతార్థముల్
పొనరించుకొంటుకుఁ గరంబు యతింతురు దేవదానవుల్.

డియు నాసహస్రముఖ వీరుఁడు లోకములెల్లఁ దానె, యు
డతఁ జండశాసనవిధంబులనేలుచు, హుంకరించి, యా
డలముఖ్య దిక్పతులఁగాఱియఁజెట్టుచు నాత్మదేహమం
దఁగఁ జేసె వారలను, నోర్వఁగఁ, జాలని బంధనంబులన్.

కానఁగ బాల్యక్రీడల

లోనే, మేరువుచు జిన్నఁగొంపఁగ, వార్ధిన్

జానెను పొడవుఁగ; జగములు

బూనన్ గుప్పెడు గఁదలఁచు మూర్ఖోద్ధతుఁడై. 29

ద్వీపములు మట్టిపెళ్ళలు

నై పరగును వానిదృష్టి; నటులోకములన్

వేపుకొని తినుచు, బాధా

వ్యాపకుఁడై, లక్ష్యహీనుఁడై వర్తించున్. 30

నిధిరాసణుండు సకలార్థములకా భవనంబులెల్ల, బా
హుకలంబులై పరగు ధర్మణజూపుచునుండ, బ్రహ్మ తా
మెందుగల్గి విశ్రమింపనింటికేదిల్చి తనీయపుత్త్రబా
హుసహాయోకకంటకత సంతయుఁజెప్పె నవిన్తరంబుగన్. 31

బ్రహ్మ నెండెము విశ్రమోబ్రహ్మజూచి

నీరుమారుసహస్రాస్య నీచులును

నాజ్ఞ వెట్టుము! లేకున్న నతనినడఁపుఁ

జెప్పచుంటిని ముందుగాఁ జింతనడకు.

32

అనవిని యాతఁడు బ్ర

హ్మను గని వినయమునఁ బ్రణులైలర్పించి కః

రనియతిఁ బుత్తుని శాసిం

చెను, మానగవాఁడు నీచేష్టుల నెల్లఁ.

33

ఓమునిపర్యులార! మఱియున్ ధరణీసురుఁ డానిధియగుఁ

బ్రేముడి నన్నుఁ జూచి, కడునింతలుగాఁగ గవఁసైకరింపఁ

రామితదుష్టచర్యల, ననంతములంచు సచించివోయి; న

న్నోమి శుభాశిషంబులిడి యుత్సుకతన్ జనఁ దీర్చి నా గ్రహింప.

అజితవ్రతాప వృత్తములుః— (స్వప్నానర్థముగా)

రజనీచరావళికిఁ బ్రాణభయం

బు, జనియింప, ధరఁబ్రాణశీలురౌ

సుజనానళీహృదయ సుందరభా

ప జయమందఁ గనుపట్టు రాఘవా!

35

యుద్ధయాత్ర

శ్రీ సీతాదేవి హృ

ద్భాసిత పాదారవింద! భక్తానందా!

దాసజనపోష! పరమా

త్మా! సర్వజగన్నివాస! దశరథరామా!

1

వ. ఓభరద్వాజా! సీతాదేవి యమ్మునిపరులఁ గాంచి
మఱియు నిట్లనియె, వినుము!

ఆనాఁ డాధరణీసురుం డటు సహస్రాస్మ్యండు నౌరావణున్
దానై చూచినలోకకంటకుని జిత్రంబైనవృత్తాంత మెం
తేనిన్ జెప్పగవింటి, నయ్యదియె నాకేవేళ నాశ్చర్యమై
గానంగాఁబడుఁ జిత్తమం దహితమై యంతస్యతాహీనమై. ౩

రాముఁడు నానిమిత్తమయి, ప్రాజ్ఞులు వీరవిహారులై యశః
కామనులై కృతజ్ఞతను గల్గిన సూర్యసుతుండు నంగదుం
డామహితాత్ముడైన యనిలాత్మజుఁ డంతటిజాంబవంతుఁ డీ
భూమినిగల్గు ఋక్ష హరిపుంగవులెల్లకుఁ దన్ను గొల్వఁగాక.

వారిధిఁ గట్టి, వీరవరవానరపై న్యముతోడ లంకకున్
జేరఁడె! రావణాసుర ననేకబలాఘ్న నమాత్యపుత్రమి

త్రారభటీసమేతు సటులంతమొనర్చి, మునీంద్రదేవతో
 ద్ధారణజేసి ధర్మమును స్థాపనముం బొనరించి మించుటన్. 5
 లోకాతీతమె యయ్యు; నామ

తికి నాలోకింప నాశ్చర్యమే
 మో కాన్పింపదు; నా మనోహరుడన్

మున్ముం దాసహస్రాస్యనిన్
 వీకన్ నాశమొనర్పజేయ నదియే
 విశ్వంబునన్ దివ్యకీ

ర్యకారంబయి సుస్థిరంబగును,
 పహ్వయంచు మోదింపగన్. 6

అమృహారక్షసుండో సహస్రకంఠః
 జంపి లోకమ్ములెల్ల నిష్కంఠకముగఁ
 జలుపునందాక ధర్మసంస్థాపనమున
 రామునకుఁ బూర్ణతావాప్తి లేమి నిజము. 7

ఇదియె నిమిత్తంబుగ నా
 యెద నొడవిన భావసరణి నిటునన్విత, నో
 సదసాత్ములు మునులారా!
 మదినెఱిగి ఓమింపుడి' నమస్కృతు లివిగనె. 8

జానకిమాటలన్ వినిన

సన్ముని సంఘము విస్తుపోయి, యు
 మ్మానిని నెంతయుం బొగడి

మానకదీపనలిచ్చి యుజ్జ్వ; భూ

జాని రఘూద్వహుండఃను య

శశపరిపూర్ణపరాక్రమంబునన్

బూనికఁ బ్రోత్సహించె నను

భూమిజ; యంచుఁ దలంచి నెవ్వడిక. 9

సింహనాదమొనర్చె నృసింహమూర్తి

భూనభోంతరములునిండః భూజనంబు

యుద్ధసంసిద్ధమైయుండ హుంకరించె

మునులఁ బ్రార్థించెఁ దనను దామనుసరింప. 10

వ. మఱిము నాశ్రీరామచంద్రుఁ డెల్లవారలం జూచి
యిట్లనియె.

వరసహోదరులైన భరతుఁడు లక్ష్మణ

శత్రుఘ్నులును రండు సరసనిలుఁడు

ప్రియమిత్రవరులు సుగ్రీవవిభీషణుల్

రండు మీమీసేన లండనిలువ

నారాజ్యమునఁగల్గు వీరాధివీరులె

ల్లరు సాయుధులు నౌచురండు వేగ

నాయంతరాత్మలౌ వాయుసూనుఁడు జాంబ

వంతుండు రండు! మీబలముసూప

రండురండయ్య! నాయందు నిండుమనము

చొదలువారెల్ల రుత్సహపూర్ణమతులు

పుష్కరద్వీపయుద్ధంబు పొనఁగె మనకు

జగము లన్నియు జయకెట్ట జయముగనుఁడు!

జానకి! నాకు సద్ధాంగివైన నీ నె
యింతకును గారణంబవై హితము చేసి
నావు గావున నీవును రావలె, నను
వీడకుము యుద్ధమునఁ బర్యవేక్షింపఁగి. 13

అని రాముఁడువలికినఁ ద
జ్జనులెల్లరెగాక పురుషసంతతు లెఁగి
దునఁ గలవారును సంతస
మున లేచిరి యుద్ధమాత్ర దొంగిరిననన్. 14

రామాజ్ఞ శిరసావహించి పరివారంతయు బోత్సహింప
భూమిన్ నిండి చురింపఁ; బుష్పకమున్ బోలెనంది,
యన్దాని శ్రీ

రాముం డాత్మదలంచినంత సదియన్ బ్రహ్మజ్ఞుడై నిష్క్రమిం
నామానీంద్రులు దాను జానకియొ సందాహులై గుమ్మలన్

తమ్ములు వానరోత్తములు
దానవవీరులు నాశ్చర్యకరముగా
ముమ్మరమౌచు మూఁగినను,
ముందుగ నాహనుమంతుఁడై, యం

దమ్ముగ నెల్లవారి నభి
ధానములన్ బిలువంగ సందాహు
గిమ్మనకుండ నెక్కిరి సు

నిశ్చలపుష్పకవివృణామహున్. 16

క్రూరరాక్షససంఘ విదారణమున
 దీక్షితంబైన రాముని ధీరహృదయ
 వీరరస సముద్బీపక విజయగేయ
 ములను బాడిరి వీరవరులు ఘనముగ.

17

అంతట వీరమూర్తియగు

నారఘరాముఁడు సింహనాదమున్

బంతముమీఱఁ జేయ చది

పర్వె దిగంతములంటి, పెండి“య

భ్యంతరమేమిలేక చనుమా!

యికఁ బుష్పకయాన! పుష్కరా

త్యంతసమీపదేశమున”

కంచు వచించినఁ దక్షణంబునన్.

18

అనిలవేగ మనోవేగమైన దివ్య

పుష్పకము టెప్పపాటులొక బుష్కరమను

దీవి: జేరెను; దానిప్రభావ మరసి

యెల్లరాశ్చర్యచకితులై దుల్లములను.

19

తమ్ములు సేనలున్ మునులు,

దాశరథిన్ బరివేష్టులై నిలన్

గమ్మున సింహనాదము

నొనర్చె నతఁడు మహోగ్రవై ఖరిన్

హుమ్మని విల్లునెక్కిడి

మహోద్ధతి నారినిమీట; నాధ్వమిల్

గ్రమ్మెను భునభోంతర

జగంబది దద్దరిలంగ నెల్లెఱక.

20

అగుణప్రకారమాలించి రావణుఁ

డదటునలేచె, నేమిది? యటంచు

రాక్షసానీక ముగ్రతఁబూని రావణుఁ

జేరి యాతని యోజ్ఞఁ గోరినారు

“నాభూమి నెవఁడురా యాభీలముగ నారి

మ్రోగించె?” నని మహాక్రోధియగుచు.

‘దరలుఁడు నాతోడ దానవులార! య

టంచు వేయిమఃఖాల నరయుచుఁజని.

ద్వాదశాదిత్య తేజఃప్రభాకలితుఁడు

రాక్షసుఁ డనంతబలుఁడయి, తక్షణంబె

పురబహిర్ద్వారదేశంబు నరిగి, పండ్లు

పటపటఁగొట్టికె లోకముల్ గటకటఁబడ.

21

ద్విసహస్రభుజంబుల, వా

ని సమానమైన సంఖ్య నేత్రములు, మే

ఘనమ భయంకరగర్జల

వసద్వశబడబాగ్నియనఁగ నారావణుఁడనన్.

22

సవిత్వతేజముగల్గి శతయోజనంబులు
 నడ్డుకొలతఁగల్గి నట్టిరథము
 పరిఘమ్ము ప్రాసమ్ము పరశువు తోమర
 మ్ములు భుసుండులు చక్రములును ముద్గ
 రములు ఘంటాలోహగములుఁ బాశమ్ములు
 వివిధధనుర్వర వితతియెల్ల
 నిండియుండినదానిఁ జండతరాగ్రహో
 దగ్రవీక్షణముల దానవుండు

తీవిగానెక్కి నిలచి; వీరావభాస
 మాన సర్వేంద్రియోద్రిక్తుడై నవాఁడు
 తరలి శ్రీరాముఁడున్న యాస్థలముఁ జేర
 బోవుచుండియు లోలోనఁ బొక్కుచుండె.

23

ఏవ్వఁడువీడు ? నాపురిని నిట్టిభయంకర సింహనాదమున్
 దవ్వలఁజేయుచున్ నెఱపె దప్పము; శత్రువునాకుఁ గల్గెనే!
 యివ్వధినాదుకీర్తి కొకయింత కళంకముగల్గెఁగాక, నన్
 జివ్వకుఁ బిల్వఁగాఁదగిన జీవుఁడెవండు జగత్రయంబునన్.

దేవేంద్రదాది దిశాపతు
 లేవిధి ననుగెలువలేక నిట నూడిగముల్
 గావించురు జీవించురు
 పోవరు ననువీడి యజ్ఞపాండెడుదాకన్.

25

పాతాళలోకంబు స్వర్గంబుగాఁ జేసి
 స్వర్గంబుఁ బాతాళసమ మొనర్తు
 నరలోకమును నేను సురలోకము నొనర్తు
 స్వర్గంబు నరలోక సమమొనర్తు
 మేకునగంబాది మేల్తైన శిఖరుల
 నణువులుఁగాఁ దల్తు నంతఁ బోక
 పిండిఁగా నవ్వానిఁ జెండుదు; భూమండ
 లంబెల్లఁ బెల్లగిలంగఁ జేసి

గోటికొనల ననంతని మీటివై తు
 విధియొకప్పుడు నాతండ్రిఁ బిలువనంపి
 తన్ముఖంబున హింసలుఁ దక్కుమనుచు
 నన్ను నొడఁబడఁజేయ నట్లున్నవాడఁ

26

అటులెగాకున్న మొనమొన్న నావిధమున
 రావణుని జంపినట్టి శ్రీరామునపుడె
 యమపురికిఁ బంపకుందునే! యఖిలలోక
 నాశ మొనరింపకుందునే! నాడె కినిసి.

27

ఇంద్రత్వంబు బలాహకత్వమును
 నేనే పూనఁగాలేనె ! మ
 త్సాంద్రప్రజ్ఞను వహ్నిభావము యమ
 త్వంబున్ గుబేరత్వమున్

జంద్రత్వంబు నిసత్వముకా గలిగి,
 విశ్వంజెల్లఁ జాలింపనే ?
 తంద్రత్వంబు నొకింతలేక; యనుచున్
 దర్పిస్తేన్ ప్యస్తుఁడై.

28

అంతములేని కోపమున నన్నిజగంబుల నొక్కమానుగాఁ
 బంతముమీర మ్రొంగఁదగు పౌరుషమొప్పుగ సింహనాదమున్
 వింతఁగఁజేసి ధర్మపథ వీరుఁడు రాముఁడు నిల్చినట్టి యా
 ప్రాంతముఁ జేరఁగా నరిగె రావణుఁ డవిధి వీరమూర్తియై.

నానాయధపాణులు దమ

సేనలు విధిములు దమ్ము సేవింపంగా

సేనానాయకులు సహ

ప్రాసను వెనువెంట వెడలి రగఁజితసంఖ్యన్.

వ. అని యివ్విధంబునఁ జెప్పుచు సన్న్యాస్మికీయు భర
 ద్వాజుంగంచి, యారాపణచమూషకుల సహస్రాధిపతులగు
 వారి నామధేయంబులెల్లను జెప్పంబూనుట వ్యర్థంబని
 యెంచి సంగ్రహంబుగా నిట్లనివచింపం దొడంగె. ఓభర
 ధ్వాహ! వినుము! కోటేశుఁడు, మనఃపూర్ణుఁడు, పాలుఁడు,
 హలీముఖుఁడు, పిచ్చులుఁడు మున్నగు నామంబులు గల సేనా
 పతు లసంఖ్యలుసుమా! ఇంక నారి యాకారవిశేషంబులఁ
 గొంతవరకున పచించెద నాలింపుము! వారందఱును శ్వేత
 రక్షనీల వర్ణంబులుగవారు. భీకరాకారులై పర్వతశిఖరం

బులంబోలి యున్నతదేహులై కామరూపబల సంపన్నులై,
 కదా పట్టిన శూలాద్యనేకాయుధధారులై, నానావిధ
 నిగ్రహవిశేషగూఢీతులై యుండిరి. అట్టివారి క్రూరవికారా
 కాకాసుకుల్యంబులై వారివారి నామధేయంబులుం గలవు
 నాని, వాని నెల్ల వాకొనుట నిరర్థకంబు. అంతటి సేనానాయకు
 లెల్లఁగఁగ దవతమ పై న్యసమూహంబులతో నాసహస్రకతుని
 చేసించును.

రావణు వెంటవచ్చుచుఁ బరస్పరవీరవిలాసభాసులై
 నావిధి సేనలెల్లఁ బరమాద్భుతచర్యల భీకరాకృతుల్
 చేసెలుమీర రాముఁడు వసించినచోటికిఁ బోవుచున్రణో
 ష్టివితులౌట వారపుడు సేనిరహంకృతి సింహనాదముల్.
 విను భరద్వాజమునివర్య! విస్తరింప
 నలవిగాని సహస్రాస్యు నాత్మసుతులు
 జాళువీర్యమదోద్ధతిఁ బరగువారు
 వివిధ శస్త్రాస్త్రములఁ దండ్రి వెంటఁ గలరు. ౩౩

ఎ. వారి నామధేయదూలను సంగ్రహింతు నాలింపుము !
 కాలకంఠుఁడు, ప్రభాసుండు, కుంభాండుఁడు, కాళకంఠుఁడు
 మున్నగు వారేబదిమందియు నొకరికొకరు దీసిపోని పరా
 క్రమంబుగలవారై, జనకుడైన యాసహస్రకంఠున కత్యంత
 ప్రమోదంబుగా భుజాస్ఫులనసింహనాదాది కఠోరధ్వానం
 బుల దశదిశలం బూరించుచున్నవారై యాతని వెంటం దరలిరి.

ఆసహస్రకంఠు నాత్మజులం దొక్క

కొక్కరికిని వేలనొప్పు నర్చు

దములసంఖ్య పై న్యగమి గలదది యనే

కాకృతుల ననేకనాయుధముల.

315

వ. మఱియు నో భరద్వాజా! కూర్మకుక్కుట సర్ప
జృంభగ గోమాయు శశిదివాంధాది ముఖంబులంబోలు
ముఖంబులు గలవారును మహాజతర పాదాంగులును, స్త్రీ
కాక్షులును కోకిలసదృశ దేహచ్ఛాయఁ గలవారును, విర
జస్కములై నవస్త్ర ధారులును, వమదాశీనిషులును, ననంబడు
నీమొదలై నవాట, కర్కశ వికారాకారాభరణాయుధాదులన్
ధరించియుండిరి. ఇంకను వారి స్వరూపస్వరూపాదులను విపరింప
నేవగింపు జనించు అట్టి రావణసుతసేనా సమూహంబు లొక
వంక నమితసంఖ్యతో బయల్పెడిలిరి.

అపై న్యంబునఁ గొందఱుప్పుడు శరీరాచ్ఛాదితానేక ఘం
టాసోన్మాదరవంబు లెల్లదిశలంటన్ నృత్యముల్ సేయఁగా
నాపై న్యాధిపతుల్ మహత్కృతిన వాన్యంబుల్ ప్రలా

పించుచున్

శ్రీసీతాపతిఁజేరి నిల్చిరి; నటజ్ఞేమూతసంఘాకృతుల్.

గజవీలసితము :-

భానుకులగ్రగణ్య! వర మునివినుత! సతీ

జానకి నిగున్నఁగొల్వ జయమువలుకు హనుమ

ద్దానమునందుఁ గల్గు తరళమృదులరస మీ

వానుచు నాపయిన్ దయను, దరిసెన మిడుమా! 316

స. మఱియు నాసమయంబున ధానుష్కులు ధానుష్కులతో యుద్ధంబొనర్పఁ దక్కుంగలబలంబులెల్ల సంకుల సమరంబు గావించి చట్టియొకం దట్టెనియ్యలెన రథంబులును కొండంబులందెగిన యేనుఁగులును దెగవేయంబడిన పాదంబులుగల గుఱ్ఱంబులును గరచరణశిరోభాగంబులు వేర్వేరంజేయంబడి యమ్మహావాల్లసంబున ఝషనక్రాది జలజంతవులుంబలె నట్టుట్టుంగొట్టుమిట్టాడు కాల్చబాసయనంబులునుం గలిగి. హతశేషులైన యాభయస్థైర్యంబులును, కంకు! పట్టుఁడు! కొట్టుఁడు! పిఱికివందలై వెన్నఁజూప “రఁడు ! విజయలక్ష్మీ మచలనే నరించినది.” యను నీమొదలగు వీరాలాపంబులం గావించుచు యుద్ధంబుల నొనరించుచుండిరి. క్షతగాత్రులు హ! హ! కారంబులతోఁ గొందఱు పరుఁగులిఁజూచుఁ గొందఱు ప్రాణంబుల విడుచుచుఁ గొందఱు చావుబ్రతుకులమధ్యంబడి రణభూమిం దొట్రిలుచుం బడిపోవుచుండిరి. వెండియుం బర్వతంబులును, శిలలును వృక్షంబులును ఖరసఖరంబులును నాయుధంబులుగాఁ గల వానర వీరాశ్రేయశులెల్లరు నొక్కుమ్మడిం బైఁబడి రావణస్థైర్యంబు నెల్ల నుగ్గుఁగాఁ జేయుచుండిరి. రావణుండును దనచమూసమూహంబుం బురికొల్పి, రాక్షస మాయలనన్నిట నెచుకొనుచు వివిధాయుధంబులన్ బోరుసలుప, నయోధ్యా రాజ్య వీరవర్గంబెల్లఁ బ్రాణంబులం దెగించి, శస్త్రాస్త్రపాణులై సహస్రకంఠ వాహినిం దుఃపమాడుచుండు నుభయ

యందుద్ధారంభము

శ్రీవాణీ కాత్యాయను

లావై దేహిగ హరివిధిహర దివ్యాత్మల్

నీవై నెలయరె! రామ! సు

ధీసరహృద్ధామ! ధర్మతేజస్తోమా!

విను భరద్వాజ! యస్మదా రావణుఁడు తనదు

రెండువేల కరమ్ముల గ్రీవసలుపు

నాయుధమ్ములతో రామునరసి తలఁచె

నెస్వేదనకొ! యెందులకు వైరమితని? కనుచు.

2

స. అట్లు యోచించు సహస్రకంఠునకు సమాధానంబుగా

నశకరవాణి యిట్లనియె.

3

వీరవర్య! సహస్రకంఠ! వివేచివై విను, మీతఁ డా

శ్రీరఘూద్వకుఁడైన రాముఁడు, సిద్ధధర్మఁడయ్యాధ్యతున్

ధీరుఁడౌ జనపాలుఁ డీతని దేవిసీతను రావణుం

డారహిన్ గొనిపోవ వానికీ సంతకుం డితఁడెంతయున్.

4

దేవబ్రాహ్మణ గోసమాజములబాధింపంగ నుత్సాహం లా

సినంశీయుల రాక్షసప్రముఖులన్ ఛేదించి యుగ్గాదు; నీ

కాల్మషే మాహాగ శిక్ష నెట్టుటకుదీక్ష బూనె నీతం డయో
 క్యాచారం దీనసంతాపతి మునీంద్రదారాధ్యుఁ
 డత్యంతమున్. 5

దానిమించునాడి సుగ్రీవుడాదిగాఁగ
 నాననిలం, విభీషణముఖ్య దానవులును
 బాంబులంతాది భల్లూకసమితి, మనుజు
 లలము ; నెంటరా నిను జంపవచ్చినాఁడు.

అరకి నాణి యవ్విధి
 విశదంబుగఁ బలికినంత విని, రావణుఁడున్
 దేశదిశఁ జూచి, కోపా

ర్షితంబులఁ గురిసి యనియెఁ గెవ్వనఁ గేకన్.

7

వివక్షో రాఘవుఁడుట ! చుంపెనట! దుర్వృత్తిన్

మదియానుజున్

వివక్షించున్ బనియేమి ? కుజ్జనాకనిక వేయంగ వీరాధి వీ
 దిమించున్ నే? యదృశ్యవాణి కొకయర్థంబుండునా? దీనికే
 బాంబులన్ విడనాడు వాడననితాభావించెఁబో! నెఱియె.

కవిశ్వంబున నెల్లనారలను నే

నేడ్చించుచున్నాను, న

స్వేవాఁడున్ గనులెత్తి చూడఁగలఁడే ?

యీదుర్బలుం డెవ్వఁడో ?

దావాగ్నింబడు దూదిప్రోవుకరణి

దంజెత్తుచున్నాడు; ని

దీప్తన్ జేయుడు ! రాముడీతడట !

యిస్సీ ! వీనిలో యుద్ధమా ?

9

మానసమాత్రం డీతడట, మాకుసమానుడె ? దేవదానవా
హ్లాస పరాక్రమోద్ధతులె, మానరివస్య లొనర్చు

చుండ్రు; నా

తోనిటుపోరి యీల్గుటయెదో ఘనకీర్తిగడల్పుబోలు; బ్ర
హ్మానిధి నెల్లరుంబొగడగా నటుగాదనుభూతుకైచకిన్.

అనుచు వాహిని కొకపంక నాష్టనిచ్చి

బాణతోమరచక్ర పర్వతములాది

నామధమ్మల నూకగా నట్టెవిసరి

పుష్పకమునే రాముని పోషవహంప.

కేవలము దివ్యశక్తుల

తో విరలెను నట్టెకాటం దోపువశక్తి

రావణు నాయుధనమితికి

గావరము నాంచె బుష్పకవిమానంబున్.

12

అతని చమూసమాహములహంకృతిఁ గ్రిందునుమోదుఁ

గానకే

కుతలము దద్దరిల్లి, నటుకోతల మానసివరివ్యులన్

హతమొనరింప, భీకరతరాయుధ కోట్లు ధరించి వైచినన్

సతమత్తమైన రాఘవుని వైష్యము భీరతంబూని నెల్పియున్.

కొండలు చుట్టియుద్ధములఁ గొండలు తోమరఖడ్గధారలన్
గొండలు భిండివాలములఁ గొండలు పర్వతస్పృశ పంక్తులన్
గొండలు సౌఖ్యములఁ గోట్లకొలందిగ రెండుపై న్యముల్
వంకిగా నొనర్చెను ములుంబగుయద్ధమ నద్భుతంబుగన్.

అంతట శ్రీరాముఁ డాభరతుఁడు లక్ష్మ
గూడఁడు శత్రుఘ్నఁడన భూరిబలులు
వానరవతి, జాంబవంతుడు నలుఁడు నీ
లుఁడు చొట్టి వానరులును విభీష

ణాది రాక్షసులును వానరబలసంఘ
మంతయుఁగూడి యంతశక్తి

సంపన్నులై సౌఖ్యాలంబు గడలును
బరిఘంబులును భిండివాలములును

మొదలుఁగాఁగల యాయుధములను శీలల

స్పృశపర్వతపంక్తుల వేగఁ దాల్చి

శాత్రవుల నెంతమాత్రము సరకుగొనక

చీల్చి చెండాడి యుద్ధముచేసినారు.

1

రానొపై న్యసంపదలు క్రౌర్యముమీఱి మహాట్టహాస వి
శ్రావణయంకరాయుధ పరంపరలన్ గలవౌచు, రామపై
న్యసరణంబు సొచ్చియు భయంకరరీతుల బోరునల్ప, నా
దేవగణంబు పంక్తులనుదీర్చి కనుగొన నాకసంబునన్.

పై న్యంబులును నొండొకటి తీసిపోని సమర సమధికోత్సాహముం జూపుచు బోరాడంచుండిరి. 17

అంతట వానరప్రముఖులందఱు రాక్షససైన్యమందు దుర్దాంత దురంతసాహస కరాశమడంబునఁ జొచ్చి, ముష్టుల త్యంత మయస్సమాహితములై తగ గ్రుద్దిన కొక్కరాక్షసున్ బంతము మీఁకఁ జంపి, జయనాదములన్ విహరించి రయ్యెన్.

కొందఱు వానరున్ ఖరశబుల్ పిళితాశనపర్కస తతిన్ బొందఁగ జేహచర్మములఁ బూనికమీఁకఁగ నేకకాలమందందముగాఁగఁ జీల్చియు భయంకరరక్తమయాహసంబునన్ జిందులు హ్రోక్కి గర్జనలఁ జేసిరి విద్రవితారివర్ణులై. 19

అరదంబులెల్లను విఱుంగ వానినిబట్టి
యొండొరుఁజంపుచు నుండువారు

నేనుఁగు తొండంబు లిటునటుద్రిష్టాచుఁ
బరగజంబుల నేలబరచువారు

గుఱ్ఱాలకాళ్ళను గుదిగట్టుగాఁబట్టి
గిరగిరం ద్రిప్పి సుక్కించువారు

శైలంబులను వృక్షమండంబులంబట్టి
పరశరముల భిన్నపరచువారు

ధనువులంబట్టి రాక్షసఘనులతోడ
బాణయధ్ధమొసర్చెడు వారు నైస

వానరుల రాక్షసుల నరసరులఁ గూడి

రాఘవేంద్రుండు శత్రువిద్రావియయ్యె. 20

మగతన మెల్లఁజూపియుఁ బ్రహూదములంది మహాహంబునన్
దెగిన స్వమిత్రంబంధులను దిక్కులడించియు భీతచిత్తులై
పోగులుచు రాక్షసప్రకరముల్ వడిఁ జెట్టునకొక్కపిట్టయై,
బగతుఁ బీరగర్జనలఁబారిరి రోదనలన్ హతాశులై. 21

ఆసమయంబునన్ దశరథాత్మజ రామునిఁ బ్రస్తుతించుచున్
వేసనుడెంచి దేవతలు నల్చి విమానములందుఁ బూవులన్
రాసులుగాఁగఁ జల్లిరి; ఘనంబుగ మానులు వేదఘోషలన్
ధీసముదంచితోక్తులను దీవన లిచ్చిరి, సత్యవాక్కులై. 22

భూతగణంబులు దేవ

వ్రాతము మునివరులు మోదధరితహృదయులై

రాతతబలులును రాక్షస

ఘాతుకులగు వారు మడియఁగా, సమరమునన్. 23

ప్రహరణ కలితస్పృత్తము :—

అనుపమ బలమయ్యది గననగు; ని

న్నని; ఖరముఖు లయ్యగఁగెతదనుజుల్

గని, యరగడయన్ గటగటఁబడి, చ

చ్చిన యదితలపక జెలఁగు, రఘువరా! 24

సహస్రానందని - చాతుర్యము

శ్రీమదనంత విలాసిని

బూమిజ, యద్యాదితీ క్తి ముగ్ధాకృతియై

ప్రేమిహ, జన్మిల్లారుని

వై, మహిమాన్వితంబైన పారిహరరామా! 1

స. పురి ధరిద్వాహ. అనమానకంకరాజణ మాలబలం
జెల్ల నీకంప నాతంబును స, కోభంబై గాంచిన యత్యద్భు
తంబును వచించెద నానింపుమని ప్రాచేతసమునివరుం
డిట్లనియె. 2

ప్రాకట కోపఘూర్ణిత విభావసుండోచ సహస్రకంఠంబున్
వీర, రథంబు కక్కి, కడు వేగముమీట మహాల్లనంబునన్
భీకరమా మహర్ఘషము నిల్చి కలంచినరీతి, నేల న
య్యాకసమొండంగ జరచునట్టులఁదోచె బరాక్రమోద్ధతిన్.

క్షణకాలంబున లోకము

లణగింపఁగఁజాలు శక్తియను నాయుధమున్

రణదుర్దక్షముఁ బ్రభయో

ల్బణమున్ గ్రహించి మించె బలిమిన్ గలిమిన్. 4

స. అవిధింబున సహస్రకంఠం జానర వానర లంకాధిప
నైన్యంబుంజొచ్చి వీక్షించి, యెల్లవారలను హీనసత్వలంగాఁ

వలెనని, వీరబద్ధుడంచుటకు ఊణకాలం బధికంబనియెంచి; తన
వలెననిన నిట్లని తలంచె. 5

అవనానరాక్షసు లె

బ్రహ్మ ప్రాణాశలను నిడచి లంఘించిరి, 'పు'

నమి' యను నాస్త్విపమునకుఁ

అమూర్షి నాంపదూలు శలభములగతిన్. 6

నొప్పులులనీకు, వీరిని దోర్బలంబుఁ

వాసి. చుట్టికథలనేమి? చోద్యమేమి ?

యెప్పు కెప్పుడు వీర తేయేప్రదేశ

రాక్షసై యిటుకేరితి పచ్చినారో? 7

వారలు వారివారి స్థలార్తులుగా నొనరింతు; పండితుల్

వీరలు వీరవై న్యమును బీచమడంచి పథింపఁజూతురే?

దోరికేమి? ముందు ధరువున్ గుణసంగతిఁ జేసి, వాయుమం

త్రాని ధరిచి మహాస్త్రమును నట్టెవిమోచనసేయ, వారలున్.

మీలు భరితాదులెల్ల, వానరులు సూర్య

పుష్కరిణాడిగ, రాక్షసపుంగవులు వి

మహానలు బుష్కరద్వీపముద్ధ

గూమి నటువీడి యెగురుచుఁ బోయినారు. 9

చోడులను గళహస్తికన్ జొనిపి, రాజ

గతులు గొనిపోయినట్లు వాయుస్త్ర మచటి

వారి నెల్లరఁ గొనిపోయి, వారివారి

నిరసనయిలఁ జేరఁగా నిలిపి చనియె. 10

ఎక్కడివార మిక్కడికి నెక్కరణి జనుదెంచినారమో?
యక్కజమయ్యె నంచు, నెవరంతటవారలెవిస్తువోయి; రా
ఫక్కిని నాంజనేయుడను స్వస్థలమై తగు రామునన్నిధిన్
జక్కగ వ్రాలి నిల్చెనటు జానకి మోదము

మిన్నముట్టగన్. 11

వ. ఇవ్విధంబున భరతాచలెల్లగు దమతమ నెలవులం
జేరి సీతారాముల యునికిం గూర్చి యెఱుంగనివారై, యత్య
ధిక బాధావిలాంతరంగులై యుండి రట్టియెడఁ బుష్కర
ద్వీపంబున. 12

వాయవ్యాస్త్రము జానకీరఘవర స్పర్శంబుఁ దా నేమియన్
జేయంజాలక యన్నఁ బుష్పకముతో నేమంబుగా వారలా
చాయన్ నిల్చిరి; సిద్ధసాధ్యగణముల్ గన్మోనిబృదంబు లా
హా! యంచున్ గడవిస్తువోయిరి, వియద్యానంబులున్
నిల్వగన్. 13

సీతాసాధ్వీ స్మితాననాబ్జయగుచున్
జెన్నొందె, శ్రీరాము నీ
నాతండంబు సురక్షితంబగుచు నుం
డంగోరి యాదేవతా.

వ్రాతంబున్ మునిబృందముల్ మనములన్
బ్రార్థించి, రారాముఁ ద
త్వాతీతున్; భయవిహ్వలాత్మలయి హా
హాకారముల్ నేయుచున్.

ప. మఱియు నోభరద్వాజా! దేవగంధర్వాదు లీ సహస్ర
కంఠరావణ పరాక్రమముం దలంచుచు, బూర్వంబున శ్రీ
మహావిష్ణువు గరుడవాహనుడై యీ పుష్కరక్షీపంబునకుం
జనుదేర, నీతం డాతని వాహనసహితంబుగా లవణాంబుధిం
బడవైచుట యాదిగా నెవ్వారు నీతనికిన్ బెగడువడి, యావం
కకు జనకుండురుగదా! యగి తరులోఁ దాముప్రసంగిం చుచు
వెండియు నిట్లనిరి.

మన మొనరించిన తపములు

ఘనముగఁబండినవి; నేడు కరుణామయుడై

యని నిలచె దశరథాత్మజుఁ;

జని, యెండొరు చెప్పకొనిరి యమరగణంబుల్. 16

సశినీవృత్తము :—

అరయన్ గుహునిన్ భరతున్ యత్తులై స మునీ

శ్వరులన్ ఖగరాజవర్మ శబరిన్ గరుణన్

హరినాయకునిన్ బలుడౌ హనుమంతునివి య

ట్లరయంగఁదగున్ రఘురామ! సర్మ సతమున్. 17

శ్రీరామ మూర్త్య

శ్రీమచ్ఛంకరకీర్తిత

నామా! బ్రహ్మాదిదేవ నందితథామా!

భీమబలోద్ధత రక్ష

స్తాదు వినాశకవిధాన దోర్బల! రామా!

1

వ. ఓ భరద్వాజా మఱియు వినుచుని వాల్మీకి మహర్షి
యిట్లని చెప్పించొడంగె.

రావణుడంత నల్పునిగ రామునిగాంచుచు, శ్రేష్ఠసంఘవి
ద్రావణసింహనాదమునఁ గ్రాలంగ, శ్రీరఘురాముడట్టి చూ
ఢీవరుచేష్టలన్ గనుఁగ, ఛిక్కృతిసేసియు విస్మయాత్ముడై
చేవనుజూపఁగాఁ దగిన జెట్టియితండని యుత్సహించుచున్. 3
రాజీనాశుండు రామచంద్రుఁడు మహాగ్రవ్యగ్రకోపాగ్నివి
భ్రాజత్ప్రోద్ధతభీకరాకృతిని గన్పట్టెన్; ధరాదేవికిన్
దేజంబెంతయు సన్నగిల్లెను; పయోధివ్రాత మత్యంతభీ
భాజంబొచు వణుకఁగాఁ మోడఁగె; కోభల్దవక్కె

భూతాలకున్. 4

అంతటరామచంద్రుఁడు సహస్రశిరస్కుని గర్జనాదులం
తంతక నిల్వఁ, గోపజనితాన్నులఁ బర్వగఁజేసిమించె గా
లాంతమునందు ద్వాదశ మహారవికాంతులు ప్రజ్వరిల్లున
లైంతయు భ్రాంతియుక భయము నేర్పడరాక్షసకోటి

కెల్లెవన్. 5

చంద్రుని భూమికితూ
 క్షణక్షణం లెల్లదిశలధర్మింపఁగఁగో
 వంశము గుణములైన ద్విన్
 ముదితరాక్షస మఖండతాండవ మాజిన్.

అక్షాంతిమీసగా భవద్గుణముఁ దానాకృష్టముంజేసి, యా
 మూకకీ జెంపఁగ బాణముల్ విడిచె సంభోధారలై పరస్పర; హా
 హాకారములు మిన్నముట్టినవి; దేవారాటసైన్యంబు లా
 హాకారములుమాసి రక్తతీలలై వ్యాపించె యుద్ధావనిన్
 స్వర్ణము బాణమున్ దిగించి, యెప్పుడు నారినిగూర్చి వీడఁగ
 న్నెట్లుగ నేయెనో; యన నొకింతయెఱుంగగ రాకపోయినన్
 దెప్పి దరంబుగాని యరిసేసలఁ దుత్తునియల్ గనంబడన్
 దెప్పఁగఁగయ్యె నయ్యదియె; శ్రీరఘురాముని యద్ధరీతుల,
 చంద్రుఁడు పశుగణములకు ను
 వదనమొనరించి మించుపగిదిని రాముం
 దాద్రాక్షిష్టబలంబుల
 విద్రాతమైరూపు సెఱఁగఁ బ్రథివింగలిపెన్.

అంతట రావణాసురుఁడు నాత్మబలాహతశేషపై న్యమ
 త్కంతముఁజేరి బాటినను నందఱనొక్కటఁబిల్చి, మీరలీ
 చెంతనునిర్భయాత్ములయి చేరుఁడు! చూడఁడు! నాదు
 యద్ధము
 అంతముమీఱి రామనరపాలుని నొక్కతృటిన్ వధించెడన్.

ఈశేష జగంబులలోఁ

బోరన్ ననుదాకువాడె పూజ్యంబయ్యెన్

బోరెదను నేడుపండువు

గా, రామునితోడ దృష్టిగలిగెడుదాకన్.

11

ఎలుకసటువట్టి విడచుచు నిండునందుఁ

బోవకుండగఁ జెఱలాడి పొండునట్టి

యాభుభుక్కు విధంబున నాచియాచి

యుద్ధమొనరించి, రాముని నుక్కజంతు.

12

మానవజాతినాశమయి పంటిని లీనముగాఁగఁ జేసెదన్

నేనయొకండ; సంధ్రములు నిర్జలభూములుగా నొనర్చెదన్

దీనతఁ బర్వతంబులును ద్రెళ్ళఁగఁ బిండిని జేసిజల్లు, దెం

తేని నవగ్రహంబులును నీల్గవెలింగెద నేనె చూడఁజీ!

13

అని సైన్యంబునుదిల్పి, రాఘవుని

పై నత్యంతకోపోద్ధతిన్

జని 'యోరాముండ! నాగదాహతిని

నిన్సంహరిముంజేతు, లీ

లను జేఁజిక్కిన వెల్లపండును

మదోల్లాసంబునన్ సామజం

బు, నిమేషంబున రూపుమాపి, శక

లంబుల్ సేయు నట్టిత్తఱన్.

14

ఈవిధిఁ బల్కి రావణుఁ డహివబుబ్ధతి యుద్ధభూమిలోఁ
గావర మెక్కి మాప్రళముకాలభయంకర రామమూర్తితోఁ
జేసలుమీఱి యుద్ధమునుజేయఁ దలంపడె; మాబలాభ్యుఁ డా
దేవగణేశు మాక్కొనుచు ధీరతఁ బో హాసించినట్లుగన్.

ఎదురునొచ్చిన క్రూరరాక్షసుని
దానీక్షించి, శ్రీరాముఁ డ
య్యదనుంగొంచి, ముదంబునందె, బల
విద్యానైపుణిన్ జూప, ని
య్యచె యోగ్యంబగు నాహవంబనుచు;
వా రారీతిఁగా నొండొరుల్
కదనంబుం బొనరింపనిచ్చిరి,
బలొత్కర్షంబు దీపింపఁగన్

16

స. అంత నా సహస్రకంఠంబును.

17

చతురుండోచ మహాగ్రహోగ్రచకిత
జ్వాలావిధూమంబు, ని
ర్జితదేవాసుర సంఘమున్ బ్రళయసం
క్రీడన్మహాకాళిభీ
యత్తమైట్టి గదాయుధంబును దురు
ద్యోగంబుగా, రామన్
హతమార్పన్ గుఱి పెట్టినైచె, నదియున్
వ్యాతాస్యమై పైఁబడన్.

18

ధాశరథి వచ్చుచున్న గదావిధంబుఁ
గాంచి, హుమ్మరి బాణమొక్కటియె విడిచి
నదియు నద్దానిఁ దునియలొనట్లు నేనె
దానితోఁ బోయి తీవ్రతఁ దాల్చె నపు...

19

పైవాస్త్ర మేసిన పైవాస్త్ర మేసి, గాం
ధర్వంబునేయ గాంధర్వమేసి
రాముఁడా రావణాస్త్రములను వమ్మునె
యంగ రక్కసులకు కోపాగ్నులురలఁ
బన్నగాస్త్రంబును బట్టివైవంగ నది
బంగారునగలతోఁ బన్నగగమి
యై, విపాగ్నులతోడ నారామదేహంబు
గప్పిదిక్కుటములఁ గ్రమ్మకొనుచు.
నంబరమునిండి భీకరమైచెలంగ
దానిఁగాంచిన రాముఁడుఁ బూనికమెయి
గారుడాస్త్రంబు విడువఁ దదూర్భుశక్తి
నదియు నిస్తేజమై భగ్నమై నశించె.

గారుడ మంతఃబోసక యెకాయెకిరావణుఁడంపఁబోస నా
క్రూరశరంబు నాతఁడు నటుంతబాణపరంపరాహితీన్
వారణఁజేసి వెండి రఘువద్యునిపై ని మహాస్త్రపర్వమన్
ధారలుగాఁగ నేసి, యట్లువై న్యయు నార్తిచి బొంబఁ

న్యూనత్వంబనజేసి రాముడును

రాహుగ్రస్తచంద్రుంబలెన్

దీనత్వంబునల్వ, దేవతలు మా

నినాతముల్ బెగ్గిలం

స్వానద్విశ్వముబ్రోవ, నాబుధుడు

ప్రాజాపత్యమున్ రోహిణిన్

దాదై యాక్రమణంబొనర్చె బరమా

త్మప్రీతి గాంక్షించుచున్.

ఉన్నతాధిక, తరంగోద్ధాత ధూమముల్

చెలగ సూర్యునిదాకె సింధువెల్ల

నత్తటి నాదిత్యుఁ డాధూమకేతువుఁ

బొంది తానష్టరూపుడును, మంద

కరుణుఁ, గబంధాంకకాయుండునై తోచె

భల్లూకములు గార్దభములు, నప్పు

డార్చినరీతిగా నధమాధమగణంబు

లాడెన్ నాకాశంబు నంటినిండు

నట్టిచుత్పాతములఁగాంచి నట్టిసురలు

రాక్షసుల పూర్వచేష్టానమీక్షఁజేసి

తమతనులుదృష్టమునెల్లఁ దలఁచికొనుచు

భణుము మఃఖంబుఁ గలుగ విభ్రాంతులైరి.

అంతలు రామభద్రుఁడు మహత్తర కోపభయంకరుండ

డింతలు కన్నులెఱ్ఱవడి హెచ్చుగనిప్పులు గ్రక్కుచుండ

లాంతకుడోచు, రావణుని నప్పుడ దగ్ధమొనర్చుకై వడిన్
ధ్యాంతము సర్వభూతములఁ బట్టఁగఁ గన్నడె యుద్ధ

భూమిలోక. 24

అసమయంబునన్ రఘుకులౌగఁగి రావణుఁగాంచి, దీర్ఘని
శ్వాసలఁ గోపదీప్తిత భుజంగముఁబోలు ధనుస్సు నెత్తి, నాఁ
డాసరణిన్ దశాస్యుని గళాహతిఁజేసిన తీవ్రబాణమున్
దీసి, గుణంబునన్ దొడిగె దిక్తటముల్ గట్టువై గనంబడన్.

ప. ఓయి భరద్వాజా! వెండియు వినుము.

ఏతదమోఘబాణమును నింగ్రునకాదినొసంగెధాత; త
ర్వాతమహేంద్రుడిచ్చె మునిపర్యు నగస్త్యున కట్టిదాని; వి
ఖ్యాతినిగన్న రామునకుఁ గాఢనొసంగెను దానిమాని ;

హూ

రాతతరాక్షసాధముల నందఱుఁ గీటఁగించుకోరికన్. 27

ప. మఱియు నట్టిదివ్యాస్త్రంబు శ్రీరామునిధనువునం
గూర్చుంబడి ధూమంబుతోఁగూడిన ప్రళయగ్నికీలల వలెను
బ్రజ్వలించు సహస్రకిరణుని చందంబునను బ్రకాశించె.
అయ్యది యత్యంతవేగంబున సర్వశత్రువిజేతయై, పరరథగజ
త్తురగ పదాతీ పినాశంబై, సహస్రాధిక పరిఘులను బర్వతం
బులను ఖండించుటయందు శక్తిసామర్థ్యంబులు గలదియై,
నానావిధరక్తవిలిపై స్వరూపంబున మేదోద్ధిగయై యత్యంత
భయంకరంబగుచు, ధగధగయామాన తేజోవిశేషంబుల నల
రారుచుండె. ఓ భరద్వాజా! కాకగ్రధ్రులక పిశాచులకు

మృష్టాహారంబుల నొసంగ నమర్థంబై, శత్రురాక్షస భయం
రంబై, మాతానందప్రదంబైన యమ్మహాస్త్రిముంబ
శ్రీరామభద్రుండును వేదోక్తవిధి నభిమంత్రించి, సహా
కంకరావణసంహారార్థంబు ప్రయోగించెనంత.

ఘోరమురఘస్థురధ్వనులఁగూడి శరంబది వ్యోమగామియై
పారిపోరి యడ్డమా నసురపుంజముఁగూల్చుచు, నిండ

ముక్తవ

ప్రయరవమ్ములన్ జనుచు, రావణుని గదియంగ, వాఁడొక
ధ్వరతరహుంకృశిన్ శరముధూర్తత దాపలికేలఁ బట్టి యున్

దాని మోకాల్పిపైనుంచి ధ్వనుల సెలఁగ

నిటిచి ముక్కులుగాఁజేసి, కఱకురక్క-

సుండు నిలచిన నద్దానిఁజూచి, రాఘ

వుండు విమనస్కుఁడయ్యె నమ్మోదమెడలి.

30

రావణుఁ డంతటన్ దనప

రాక్రమమేర్పడి సింహగర్జనల్

గావరమొప్పుజేసి, ఊణ

కాలములోనె యమోఘబాణమున్

జేపదలిర్పవైవ, నది

శ్రీరఘురాముని పక్షభాగమున్

దా, వివరంబొనర్చి భవి

దాక్కొనియేగె రసాతలానకున్.

31

అపగిది రామచంద్రుఁడు

నాపుష్పకమందె పడియు నచలుండెనన్

దాపసులున్ సురవర్షులుఁ

దాపంబుల నందినారు దయనీయుముగన్.

32

హా రామా! రఘురామ హా జనకజా

త్మానందరామా! యటం

చాక్రితిన్ మునులున్ సురల్ భయమునన్

వ్యాత్తాస్త్వలై నిల్గ, వి

స్తారంబై గిరికాననోత్కరముతో

త్మోదేవికంపించె; హా

హారావంబుల నెల్లభూతములు బా

హటంబుగా ఘోషిల్లెన్.

33

రావణుడొప్పుడు పరివా

రాప్సత్తుడై నాట్యమాడె; నాకాశమునన్

దేవత లుల్కలఁ గురిసిరి

హావిధిఁ బ్రళయంబటంచు నార్చిరిమనుజుల్.

34

ఓభరద్వాజ! రాముడొట్లుండఁజూచి

శాంతిపాతకులై మునీశ్వరులు బెగడ

జానకీదేవి సుస్మితాస్యమున నిలువ

నస్వస్థిస్తాదు లచ్చెరువందినారు.

35

కుసుమవిచిత్రవృత్తము:— భరమగు పాపప్రతితులపీఠన్

వరలెడు ధాత్రీవనితకు శౌఖ్య

స్థిరత నొసంగన్ సిరియగు సీతా

పరసతితోడన్ వరలవె రామా!

సహస్రకంఠరావణ సంహారము

శ్రీరామచంద్రాత్మజాయా

భావింజ నీహృదయసీమ మోదింపఁగఁ బ్ర

హ్లామహామోక్షేతఁడవై

క్షేపమున మమ్మునేలు శ్రీరఘరామా!

1

మ. ప. భరద్వాజా! అట్టి మహాప్రళయ సన్నిభంబైన
 సహస్రకంఠరామ సత్సంగించియు నీతాసాధ్వీ
 చిహ్నముల్గొనెను యంజుట యెల్లభూతంబుల కాశ్చర్యంబు గలి
 పించి, విస్మయ మహర్షియు నా సతీలలామంబుంగొంచి యిట్లు
 పోయె.

అమ్మ! పితమ్మ! నీ భావ మరయఁ దరమె?

నానామగ్రగళంబు తానెట్టివాఁడా?

రామ! నేమైనఁజెప్పెనో? ప్రభునితమ్ము

నీమనసులు మంత్రులు నెటకుఁజనిరో?

3

నాకుఁ జెప్పఁగదమ్మ! యన్న మునిస

హృదయంబులన్ గొంచు, నీ

తాక వ్యాధియు మాదుపల్కక యెటో

భ్యానించి, శ్రీరామ దే

హాకారంబునుజూచి, వెండియును నా
 త్మాక్షంబులన్ మూసి, తా
 నేకాగ్రంబగు చిత్తయై మరల
 నీక్షించెన్ ధరావల్లభున్.

4

పరమోదారతః బుష్పకంబున ధను
 ర్బాణంబులన్ వీడకే
 వరతేజుండయి మూర్ఛనందిన
 నిజస్వామిన్ సమీక్షించి, స
 త్వర మారామునిఁ గౌఁగిలించి, ముఖ
 మంతన్ ద్రిప్పి, క్రూరాసురో
 త్కరనాట్యంబునుగాంచి గర్జనములన్
 గావించి వై దేహియున్.

5

మగసింగంబది నిద్రనుండఁగ మదోన్మాదాన నల్లంత ద
 వ్వుగ నేనుంగులగుంపులాడఁగను నోర్పున్లేక, వేవచ్చి
 యా

మగనికా దానొకవంకఁగాంచుచునె సమ్యగీవి నేనుంగుల్
 పగనీక్షించెడు సింహించదమునఁ గన్పట్టెనకదా! సీతయున్.

జనకపుత్రిక యీమె దాశరథిభార్య
 యబల యనుభావ మేవారియాత్మలందుఁ
 దోఁపకుండఁ బరాశక్తిరూపిణియయి
 ప్రళయకాలియనన్ గనుపట్టెసీత.

7

ఘోరపాపమున నాకలింగొన్నదై, కోట
 రములట్లు వెలుగు నేత్రములతోడఁ
 గొప్పైన జంఘులకు గడిదేటి యత్యంత
 భయముగల్గించెడు ధ్వనులతోడ
 ముంజుగూలికలచే భూషితయై; యట్లు
 కేరించు నస్థికింకిణులతోడ
 గార్జభద్వనుల వేగపరాక్రమంబులఁ
 బొడము, వికారమా మొగముతోడ.

ఘోరపాపమున నొప్పుభూషణముల
 స్థితి నానీకచుగల్గి దివ్యశీర్ష
 నులక, నత్యంతదీర్ఘ జహ్వాయునువ్రేల
 నొప్పుచున్నదికన్న నీతమ్మతోడ.

ప్రళయమేఘాకృతంగల్గి పాశఘంట
 మాలధరించు భీకరమూర్తియగుచు
 నందరినూజూచుచుండ మహాద్భుతముగ
 నీ కలులతో నీతకాళియై గానుపించి,

9

శ్రీరాము నచటవిడిచియు
 నానావిధభయమునైకి నతీవేగమునన్
 ప్రాంతమున దేగవలెనే
 మహాకాళివానిసియనున్ విడిచెన్.

10

స. అంతంబోక నాక్షణంబున.

11

వేగమో రావణాసురుని వేయిశిరంబులః ద్రుంచెగోళన్; దా
నాగతి రాక్షసాధముల సందఱఁబట్టి శిరఃప్రఖండనో
ద్వేగముఁజూపె; నిర్దయమతిన్ మఱి కొందఱి గర్భగోళపుం
ప్రేగులులాగించె; నతి భీకరరూపముదాల్చి యత్తఱిన్. 12
భీకరకాలకర్కశ రవిప్రభలోపృ కరాళకాళికా
ప్రాకట రాక్షస ప్రళయ భావ గభీరమహోజ్వలాకృతిన్
భాకృతులన్ గడంగుచు నపారపరాక్రమ మేర్పడంగ, న
జ్ఞాకలఁ గ్రూరరాక్షస శిరంబులఁ ద్రుంచె నఖాగ్రపంక్తులన్.

ఒక్కొక్కరక్కను నక్కడికక్కడే

రెండేసితుండెంబు లెండ నెఱిపె

రథగజతురగ సంరంభంబు లంతంత

నణగించి తుత్తునియలుగఁజేసె

నొకగుంపునిగలెల్ల నొక్కచేతఁబట్టి

మూకఁగా వెనఁద్రిప్పి భూమినేసెఁ

గొందఱిస్కంధంబులందు హుంకృతిదూకి

శిరములఖండించె వరుసమిగిలి

రాక్షసుల నెల్ల నీరీతి నాక్షణంబు

యూఁచుకోతఁగ రణభూమి నొరఁగఁజేసి

శాత్రవాంత్రాదు లాత్మభూషలుఁగఁ జేసి

ప్రళయనాట్యంబొసర్చె దుర్వారసరణి.

15

అత్తఱి జానకీనతి రణావని రావణరాక్షసాధమో

స్మత్తశిరః ప్రకాండముల మస్తుగ హస్తములన్ ధరించి, పూ

మొత్తపు బంతులట్లు నఖపుంజములం దెగురంగమీటుచున్
నృత్తమొనర్చుచున్ జెలఁగె నింగినిఁ దా, వికటాట్టహాసయై.

ఒంటిగ నచ్చటఁ బీనుఁగు
పెంటలపైఁ గేళినలుపు వికృతాకృతికిన్
పెంటన్ సరియాడఁగ; వా
ల్లంటులకై మనసువోవడఁగకాలముచన్.

17

హరనర్తనవృత్తము :-

అమ్మలెల్లర కమ్మయై యహితమ్ముల్ సేయఁ గడంగు నీ
చమ్ములౌ ననురారినంచయముల్ విధ్వంసముగాఁగఁ, గ
ష్టమ్ము లెన్నిటిని నె న జంటగనుండున్ దీక్షనుబూని, నీ
తమ్ము నీ వెను వెంటనే యలరెంగాదా! యటు రాఘవా!

ప రా శ క్తి క్రి డ

శ్రీమద్రామకథాసుధ

సీమూఁడు జగంబులందు హితవిస్తృతమై

క్షేమములఁగూర్చు జేసిన

భూమిజ కేవేళ భక్తిమొక్కెద రామా!

!

వ. ఓ భరద్వాజా! అవ్విధంబున నా పరాశక్తియైన
 సీతాదేవి తనతో సమానంబుగా నాట్యంబొనర్చుంగోరి
 స్మరించినంతనే యామె ప్రతిరోమమునుండియు ననేకమాతృ
 గణంబులు ప్రభావతి, విశాలాక్షి, శ్రీమతి, గోపాలి, ధ్రువ
 రత్న, మహాచూడ, కామాక్షి, శోభన, మాధవి, జటాంజ్యల.
 గీతప్రియ, కల్యాణీత్యాద్యనంతనామంబులతో సముద్భవించిరి.
 పెండియు వారియాకారవిశేషంబులం జూచిన దీర్ఘనేత్ర
 ములును, దీర్ఘదంష్ట్రులును, స్వర్ణచ్ఛాయావిరాజిత గాత్రము
 లును గలిగినీలమేఘచ్ఛాయంగలవారును, ధూమ్రస్వర్ణమును,
 రక్తవర్ణమును, దీర్ఘకేశములును, బీతరక్తాక్షములును, హర్ష
 ఙ్గములును, గలవారలై యుద్ధభూమి నా సీతామహాదేవితోఁ
 గ్రహించుచుండిరి. ఓ భరద్వాజా! మఱియు వారిపశిష్టచేష్టాది
 కంబుల వక్కాణింతు నాకర్ణింపుము!

వాయుమనోవేగ పర్తన్తులై కామ
 రూపాలఁ గొందఱు క్రూరరాక్ష
 సానీక శిరముల హస్తములంబట్టి
 కందుకక్రీడల గడఁగినారు
 ముండమాలికలతో భూషితలై కొంద
 టా రణభూమి విహారులైరి
 రక్తమాంసవిశేష రంజితకర్దమ
 మైన యాస్థవిఁ గొందఱాడినార
 లందఱనుగూడి సీత యమందగతిని
 సకలభూతాళి భీభత్సచకితమగుచుఁ
 బఱవఁ గ్రీడించెఁ; బ్రళయార్కపరిధిఁబోలు
 నామహాయుద్ధభూమి నాహవము మాని.

౩

ఆమహాదేవుల యంఘ్రిఘట్టనలచే
 గడగడవడకె భూగర్భమెల్లఁ
 నన్వారిహస్త విన్యాసంబులను గిరుల్
 గిఱిగిఱిదిరిగె నిబ్బరములేక
 తద్వేగజనిత ముద్యద్వాయువున వార్ధి
 ఘుమఘుమ ఘూర్ణిల్లి కుంటువారై
 విప్పరియున్నట్టి వేణీప్రవేగానఁ
 జరచర సురయాన సమితిచెదరె
 నాపరాశక్తి స్వేచ్ఛావిహారయైన
 నిసరథాశ్వము లటభీతినెగిరి, కళ్ళె

ములను బటపటఁదెగఁజేసి బోరలెత్తి
యేనుదారులకున్ బారె గోడుమిగుల.

4

సీతాదేవీ పదసం

ఘాతముల భరింపలేని కాశ్యపియట్టుల్
పాతాళమ్మునకున్ జన

నాతటిఁ దలఁపోసె నాత్మనందినభీతిన్.

5

దేవీరూపము నాజగజ్జనని శక్తిన్ వేదశాస్త్రంబులన్
ధీవై శాల్యముమీఱఁ జెప్ప విననొనేగాని, ప్రత్యక్ష భా
వావేశంబగుటెన్నఁ డేమెఱుఁగమబ్బా! యంచుమాసీంద్రు
లున్

దేవప్రాతము, నామహాప్రళయమూర్తిన్ గాంచి భీతాత్ములై.
మోరలుసాచి; కన్ను లఱమోడ్పులనందఁ, గరాంబు

జంబులన్

నారనిభక్తి నెత్తి, ప్రణవంబు నొకేధ్యనిగాజపించి, యా
శ్రీరఘురామరాజ్ఞాని విశేషముగావినుతించి శాంతిమం
త్రారథటికా బటిష్ఠులయి యత్పైనిలంబడి రెల్లరయ్యెడన్. 7

మాతృగణముల హంకారమధ్య నపుడు
మానికృత శాంతివచనముల్ మాసిపోయె
నట్టిసమయాన దిక్పాలకాదిసురలు

‘ప్రళయమిది’ యంచు భావించి బయలు వెడలి. 8

వరమాహేశ్వరులై మహేశ్వరుని సుప్రాధ్ధింప నాతండు, న
త్వరమాశక్తిపదారవిండముల సంతర్భాతుఁడై నిల్చి, యా

త్యరమన్ స్తంభనజేసి, భారవహుడై ధాత్రిన్ గటాక్షింప, న
ధరయున్ గ్రుంగకనిల్చె; నింతయు భరద్వాజా!

మహాశ్చర్యమా. 9

వ. ఇంతసేసినను నా సీతామహాదేవీపాద ఘట్టన ధ్వనుల
చేతను హుంకారంబులచేతను నూర్ధ్వలోకంబులు నిలువశక్తి
లేనివయ్యె. భూర్భువాదిలోకంబులుంగూడ నద్దేవీనిశ్వాస
పవనవేగంబుల కల్లాడం జూచ్చె. అట్టితఱి సర్వమానీంద్రు
లును జగజ్జాలంబునకెల్ల హానిగలుగునేమోయని శంకాకులా
క్రాంతమానసులై యుచ్చైస్వరంబుల శాంతివచనంబులం
బలికిరి.

10

భుజంగప్రయాతవృత్తము :-

భవద్విస్యతేజః ప్రభావంబుచే నీ
భువుల్ జీవులెల్లన్ బ్రమోదాన జీవిం
పవే! నీచరిత్రంబు భక్తి బరింపన్
భవాభిన్ దరింపన్ శివంబొను రామా!

బ్రహ్మకృత దేవీ స్తోత్రము

శ్రీమత్తారకనామా!

రామా! శరణార్థిభ క్షరంజితచరణా!

భూమిసుతాహృదయాంబర

సోమ! పరంధామ! సత్యసుందరసీమా!

భయము భక్తియు సలర నాబ్రహ్మ యపుడు

పాకశాసనమొదలు దిక్పాలు రెల్ల

చరననిలువంగ, నాబజ్జనని శాంతి

నందగోరి నుతించె సాష్టాంగసతుల.

2

మారామప్రియ! జ్ఞానరూప! జననీ!

మహేశ్వరీ! శక్తి! యా

త్మారామా! యతిలాలనా! విమలత

త్వస్వామినీ! సుస్వభా

వారమ్యా! రవికాంతినిర్మలపదాబ్జా!

దేవి! శ్రీవైష్ణవీ!

మోదాత్తచరిత్ర! సాధువినుతా!

దీప్యన్నతీ! జానకీ!

3

నీపలనన్ జగంబులు జనించిన పమ్మహా! కార్యకారణ
 శ్రీవిభవంబు నీశ్వరుఁడొఁజెప్పఁగ, లేవుగదమ్మ! శాంతివి
 ద్యావిషయప్రతిష్ఠలును; నావినివృత్తియనంగ నాల్లశో
 భాపహశక్తులున్ గలుగ నాపరమేశ్వరుఁడై న దేవుఁడన్. 4

నాలుగు వ్యాహమ్ములతో

లీలన్ వెలుఁగొందుచుండు; లీలామూర్తిన్

బాలింప వె శ్రీరాముని

తో లలనాధర్మకీడుతో. నీజగతిన్. 5

పరమేశ్వరుఁడు రాముడరయ నీసొందుచే

నందు నానందంబు స్వాత్మయందు

నిరుపమైశ్వర్యుఁడై నీదుసంబంధంబు

కలనవెల్లు నతండు ఘనతమిఱి.

నీ మహామహిమచే నిఖిలభూతంబులు

వర్తింపజేయవే పసుధలోన

సఖలేశ్వరుండు మాయామయపురుషోత్త

ముఁడు నొంగ నొప్పురాముఁడు సమస్త

జగము తేలుచునుండు నీశక్తివలన

సకలమునునిండి వెలుఁగు నీశక్తులెల్ల

నీదునిర్మాణములు గావె! నిస్తులమ్ము

లమ్మ నీతమ్మ! పందన పండుకొమ్మ!

శక్తిమొక్కటి, పురుషుఁ డీశ్వరుఁడొకండె

పరమపురుషుఁడొకండె సర్వమును నిండి

శక్తిగుంతుఁడు నానొప్పు సత్యమరయ

భేద మాశివశక్తులం దేదియింక ?

7

తల్లి! నీవాదిశక్తివి, దాశరథియె

శక్తిమంతుఁడు నా, ఋషీశ్వరులునిన్ను

భోగ్యురాలుగ, రాముని భోక్తగాఁగఁ

బలుకుదురు తత్త్వవేత్తలై భక్తిగలిగి.

8

మననమొనర్చు రామప్రభుఁ డెపుడునిన్

మతివాదువనరె శ్రీమతిని నిన్ను

నేకంబు సాక్ష్యంబు నెల్లెడవ్యాపించి

నట్టి కూటస్థంబు, నచల మద్రు

వం బనంతము నజరంబు బ్రహ్మంబును

బరము నెవ్వలముఁ గేసలమన్నెన

నీ పరమపదంబు నిశ్చలయోగు లీ

క్షీంచుచుందురు; జానకీ! త్వవీయ

భక్తులగువారి సంసారబంధ మెడలఁ

శేయుచున్నావు; నీవిప్పు శీయఘాత్యు

రాంబువి మూలమట్టిముగా నధించి

యెల్లలోకాలకును సౌఖ్యమిచ్చినావు.

9

తల్లి! నీ ప్రళయకృతిన్ విడిచి భూతనాతసంరక్షణం

బెల్లెన్ జేయఁగదే! యటంచునటుబ్రహ్మండ్రాదిసర్వామరుల్

కొల్లల్ గా పినుతింప; నద్వినయవాక్పూరంబు లాలించి, ను

ఘ్రాణాశ్రీ తదీయవందనములన్ మోదించి గంధీర్థయై. 10

ఓ దేవోత్తములార! శ్రీరఘకులాభ్యుండైన నాభర్త, స
మ్మాదంబందక, చాసహస్రముఖనిర్మలతాస్ర
దర్శాహతిక్

జైదంబీయుఁ బుష్పకాహ్వయవిమానంబందు మూర్ఖిల్లగా
వాదంబేటికి? లోకశాంతి యెటులొప్పుండేతు నిప్పాటునన్?
చేయుదు నీ చరాచర విశేషజగంబులనెల్ల ముద్దగా
నాయుదరాగ్ని కాహుతి యనందగ్రవేల్చెద వానినెల్ల; న
త్యాయతశీకరాకృతి నహర్నిశమున్ జరియింతు; నన్న హా!
హా! యని రాపితామహ ముఖామరవర్గము; భూమికంపిలెన్.

వ. తక్షణంబ యవ్విధాతయును చొట్రువడుచు నిండ్రాది
సమస్త దేవతలంగూడి.

పుష్పకముమీదఁ బడియున్న పుణ్యమూర్తి
రామమూర్తినిజేరి సంభ్రమముమీఱ
మృదులహస్తాబ్జములను దత్సృఘుల సకల
మోహనంబైన దేహంబుఁ బుణికినంత.

14

నిద్దురనుండి హఠాత్తుగ
నుద్దముఁజై లేచినట్లు లుద్రదేవమునన్
గద్దించవలెకై రఘువీ
రోద్ధాముఁడు రాముఁడపుడు హుంకృతులనడిన్.

15

ఓకీ! రావణ! నాశరాహతి రణో
ద్యోగంబుచల్లారఁగాఁ
జేరంబోయెదు కాలులోకమునకున్
శీఘ్రంబుగా; నంచుదు

ర్వా రావక్రపరాక్రమోద్ధతిని భూ
భంగంబుఁగావించి, తే
జోరహ్యంబు ధనుస్సుఁబట్టి నిలచెన్
సూర్యాన్వయూర్జుండటుల్.

16

ఎదురుగ బ్రహ్మాదిసురల్
సెదరకనుండుటను గనియు, సీతాసాధ్వీ
వదనముఁ గానక, యెదలో
నదవదపడి యిట్టునట్టు లాలోకింపన్.

17

వ. అంత నయ్యుద్ధరంగంబుఁనందు శ్రీరామభద్రుండు.
తెఱచిననోటవ్రేలుచు మదించిన యెఱ్ఱనినాల్కఁగల్గి సుం
బరమున నాట్యమాడుచును బాహుచక్రస్థయమందు

భక్తముల్

గురుతరమైనపుణ్ణెలు విలోలతనొప్పి, శవప్వరూపుడౌ
హరుహృదహాన ల్చిన దిగంబరకాళికఁగాంచె పెండ్లియున్.

నాల్కతో రక్తధారల నాకుచుండి

నాకక్షీకరమైన విలోకనముల

చంపతపహించి దనుజుల కుంపములను

మూలికలుగా ధరించిన కాళిఁగాంచె.

20

అరయ భయంకరంబయి, మహాత్తరశక్తు లతోడఁ గ్రీడలన్
జరుపుచు, రావణాహ్వయవిశౌచరు వేయిశిరంబు, అష్టదా
కరములఁబట్టి లీలమెయిఁ గందుకవర్ణమఁగాఁగ నాడుదు
ర్భరవిలయాంధకారని భవన్యవికాసినిఁగాంచె రాముండున్. 21.

శాత్రవులజీల్చి యాంత్రము

లాత్రమ్మున హారములుగ నలరిచి, తా లో

కత్రాసమ్ముగ ఘర్షర

గత్రధ్వనులెసఁగ మెలఁగె గాళికయచటన్.

22

ధరణిఁగూలినయట్టి దానవదేహంబు

లింతింత మొండెముల్ వింతగొలిపె

రథగజతురగముల్ క్రథితంబులైయెల్ల

యెడల దుత్తునియలై పడఁగనొప్పె

గరచరణాదులం గలిగినరాక్షసుఁ

డొక్కడైనఁ జూప లేకుండనయ్యె

గళముల శిరములన్ గలుగునాభరణంబు

లట్టెయండఁగఁ దలల్ మట్టువడియె.

నట్టి యాయుధధరంగంబు యమునిమంది

రంబనఁగనొప్పె; నాసహస్రగళు మొండె

మతిభయంకరమై యుండెనచట; రాముఁ

డన్ని గునుజూచి యాశ్చర్యమందె మదిని.

23

మాతృగణంబుతోఁగలిసి మానకనృత్యమొనర్చుకాళికా

మాతృభయంకరాకృతి నమాంతముగాఁగని, నేత్రపద్మముల్

మూతలువడ్డఁ గంపమున మూపుననున్నధనుస్సు బాణముల్

బాతెళజాలె, రామున కవారితభీరుత యావహిల్లఁగన్.

24

ధాతఁనును రామమూర్తి విధంబుగాంచి

యచ్చెరువు నంది, జరిగిన యంతవిషయ

మిట్టలని చెప్పఁగొడఁగెఁ, దా నెంతయేని

భక్తితాత్పర్యముక్త సంభ్రమముతోడ.

25

నీవున్ రావణబాణసంహతిని దుర్నిద్రుండవై యుండగాఁ
దేవీభావము నంది నీతయును శక్తింబూని ఖడ్గంబునన్
దేవారాతిసహస్ర శీర్షములఁదున్మో; దానితోఁబోక, యీ
దీవిన్ రాక్షససర్వనాశ మమరన్ దీపించె నుగ్రాకృతిన్.

రామా! యీరణభూమిపై బడిన శీర్షవాతమున్ బట్టి, నీ
భామారత్నము వానిఁగందుకగతిన్ బల్కారుక్రేషించు, తా
నేమాత్రంబును దృప్తిలేనిదయి నృప్తిచెన్ స్వరోమావళీ
ధామంబేర్పడ మాతృకాగణముఁ బ్రోద్యత్రీకపలన్
దోషుడన్. 27

కరియుమురామ! యీమె జనకాత్మజ; సత్త్వ నసత్త్వచేకహం
నిరుపమమైన మాసగుణ నిర్గుణ తత్త్వముఁగల్గినట్టి యీ
పరమపతివతన్ భయవినిర్జితదృష్టిని గాంచుమయ్య! సం
బరమును బొందు; మీపు నిక మాయఁబోయి నెలుంగు
బుద్ధిచోక్. 23

బ్రహ్మదేవునిమాటల భావపాల్గి
నెఱిగి యాపురుషాత్తముఁ డీశ్వరుండు
రామచంద్రుండు భీతివిరహితచిత్తుఁ
డగుచు నానందమునఁ బొంగె నాత్మతోన.

29

ఆ కమయంబునందుఁ బవ
 నాత్మఁ డాహనుమంతుఁ డాత్మ స
 న్నాపదనంతభావమునఁ
 దత్వమెఱింగియు దేహభావనా
 వాసఁదక్కి మైమఱచి
 ప్రాంబలియై రఘురామ జానకీ
 గము శివ్యకేజమున
 భాగము తానొకఁడై వెలుంగఁజే!

విశ్వాత్మము :-

పాశురమా! యంచున్ హరవినుత నామా! యనుచు, స
 లింబొప్పన్ నీపాదరజ లవ సంపాదనరతిన్
 సులలితాల్ యోగీంద్రుల్ వరహృదయసంశుద్ధిని సదా
 పాశురమా! నీగానముల నొనరింపన్ వెలుంగఁరే!

—

శ్రీరామః యః దేవీస్వరూపమంను సందర్శించుట

- శ్రీఘోషక నిగ్రహ! త
ద్భోధానందస్వరూప! మునిజనసేవ్యా!
సాధిత రక్షోధ్వంసక!
శ్రీధన! భక్తార్తిశోష! శ్రీరఘురామా! 1
- వింటివిగదోయి! జానకీవిశ్వశక్తి
సంభరితదివ్యగాఢను; సాసథాన
భక్తిమెయి నింక నాపరాశక్తి మహిమ
కోభరద్వాజ! యాలింపుమోయినీవు! 2
5. అని మఱియు నవ్వాశ్రీకిమునిపుంగవుం డిట్లని చెప్పం
ంకె. 3
- బుద్ధుతాశ్చర్యభయవిహ్వలాత్కృడై న
నామచంద్రుడను జానకీరమణిఁ గాంచి
బహువాక్కుల నాలించి, భక్తినతుల
ని, యీరీతిఁ బలికె విశ్వానమలర. 4
- 5]

శతకళాంకార సాంద్రదేహచ్ఛాయ
 నలరారుదేహము నందిమించి
 సువికాలచేత్ర నిస్సృరదంజన వికాస
 భాసరమ్మగు ముఖాబ్జమునమించి
 గంధీరనాథీ ప్రకాశిత తనుమధ్య
 మనర, విశాలసత్తమానమించి
 భరమైన కచకుచోద్రాభమితాభరణ ర
 త్నప్రభాదీప్తి దిక్తులులమించి

నర్వహిత భయంకరోత్సాహిహామ
 ప్రయత్నత్వంబుగావించు రమణివీవు
 నీయభాగ్యోన్మదహంబు నీవెనాకు
 కలంగజెప్పమి ప్రార్థింతు నెంతయేని.

5

ఈవిధం బ్రార్థించిన నా
 దేవియొక గనుజాంతరంగవీపితమత్తియై
 నానల నాపురుషోత్తము
 నొక విధం నారామభద్రు నరసి యిటులనెన్.

6

నామిది శత్రుమూర్ఖాయుడ నద్వయమూర్తివి నీవు, నీమనో
 బలమునకు నీ పరావ్రకృత్తి నై వెలుగొందెను శక్తి నేను; భా
 గ్యుని నీహేమాభాసివయి దిష్టయమందియు నిన్నుమాయతా
 నానమహామం జుట్టుకొన నాత్మనెఱుంగకయుంటి వీవిధాన్.

7

భవవారాన్నిధి దాటఁజేయుదును మ

దృక్పాళినేవేళ, రా

సువరామా! యికనాస్వరూపముఁగనం

గా దివ్యదృష్టాలము

త్ససమృష్టన్ క్షణకాల మిచ్చెదను భా

స్వత్ శ్రీకళాసత్యమున్

శిసముఁ సుందరమున్ మహోన్నతము వీ

క్షింపంగదే! నన్నటుల్.

8

ప. అని యూరకున్న యా నీతామహాదేవి నిజస్వరూ

పంబు గాంచిన శ్రీరాముండును.

9

కోటిసార్వప్రభా కోట్లతోసర్వస్థ

లముల వ్యాపించిన విమలతేజ,

వేలకువేలుగా జ్వలాపళింగూడి

కాలాన్నిశత భయంకరముఖాభ,

దృష్టాకరాళ దుర్ధర్ష, మహోన్నత

సూలహస్త, భయోత్తాలశూరదేహ

దీప్తజటాసటోద్దీపితాలంకార,

చంద్రకళాన్విత, చారునేత్ర

యై, మకుటపంక్తియు, నమితదీర్ఘ

గదయు, శంఖము, చక్రంబుఁ గరములందు

నరల మణికాంతలెసగు నూపురములలర

వెలుగు దేనిని రాముఁడుఁ గలయఁజూచె.

10

చెందీను మాల్వ్యాంబరశుభ
మంజునముగలుగు దివ్యమణికాంతలతో
మంజుగ గంధపుబూతల

చింకిన గమగమలు గలుగు నెలతగనియెన్.

11

శివుని నూనె నేత్రమ్ముల బానియున్నదియు
నానది తిసుమసంపద గల్గినదియు
బట్టెనానాదోలుతో సరలునున్నదియు
గట్టికత్తులనెల్ల గల్పించునదియు
నెలువల లోపలన్ విరిసినట్టిదియు
నన్నిళలంబుల కనల నున్నదియు
నన్నికత్తులందొడి నాగుచున్నదియు
నన్నికాకాక శము గల్గినదియు
చుట్టరాననుండు పాకశాసనుండు వంటియు
నట్టలయోగింద్రులు హరిహరులాని
నకలదేనస్తుత్య చరితంబు గలిగి
నకట సనాతనత్వము గల్గినదియు
చుట్ట సర్వవ్యాప్తమై యుండునదియు
చుట్టే చరితసంబంధయైనదియు
నైన యాదేవీచక్రాద్భుతం బరసి
నానంత నమ్మహాహరతేజమున
నమ్మహాతదిత్యై నా రామచంద్రుం
బుచ్చు బుద్ధికిమై నాత్మలో నట్లు

ను దేవీస్వరూపమును సందర్శించుట

357

పదా నాత్మసంధానంబు మించి,
తరొంకారమ్ము భవనియింపఁ జేసి
యు నెన్నిదా వివిధనామములఁ
కుక, స్తోత్ర మిప్పగిదిఁ గావించె.

ంకితదేహయై భూమిపుత్ర
శిష్యమొదంగ శ్రీరఘూద్వ
నష్టోత్తరసహస్రమంశితమగు
లఁజెప్పి స్తోత్రమొనర్పించె.

13

జ! మహాభా
గ్యం బవ్యుతమును గల యీస్తోత్రం
ంచిన విధినన్
సాండుదురు పరమపద మవ్యయమున్.

14

ను క్షత్రియులును వై
- జదునంగ బ్రహ్మమంది నెలువరే!
శ్రోద్రులు ధనధా
వ్యభ్యాతుతాదు రధికవిచూతన్.

15

ం! భరద్వాజ! యొప్పుగానిను మిది,
యామహామాతీ భయంబునందు,
భయములఁ జొరభయంబులం దొడ్డి
భయములం, దామయభయములందు,

వివిధకష్టములందు, వేధించుశాతవ
 వితతిమధ్యను, ననావృష్టులందు.

నే యుపద్రవములందేనియు, సీతాస

హస్రనామస్తోత్ర మటుపరిప

వలయు; దక్షణమఖిల శుభంబులగును;

శాంతిసౌశీల్యసౌఖ్యముల్ సంపదలును

నెందుఁగామౌఢ్యార్థముల నంది యిహపరములఁ

బాపనాశముగలిగి కై నల్యమబ్బు.

16

ఎచ్చట దీనిఁబఠింతురా,

యచ్చట సీతాసమేతుఁడై శ్రీరాముం

డచ్చపడనిచి, భక్తుల

కీర్తు విహపరములయందు నెల్లశుభంబుల్.

17

విశ్వదేవీవృత్తము :-

శ్రీమద్వామాంకమ్మున్ బ్రసిద్ధప్రదీప్తిన్

భానూరత్నం బాసీతవర్తింపఁ దమ్ముల్

సేమంబై సేవాభావసిద్ధిన్ జరింపన్

రామా! నిన్నున్ సింహాసనస్థున్ నుతింతున్.

18

సీతా నిజస్వరూపము

శ్రీహరిహరమూర్తి! పా

పాహర! సంస్కరణమాత్ర మఖిలార్తిహర! !

యుహాతీతా! పుంసాం

మోహనరూపా ! మహేశపూజితరామా! !

వ. వాల్మీకిమునీంద్రుండు స్వశిష్యుడైన భరద్వాజు గాంచి మణియు నిట్లనియె.

శ్రీరాముండు సహస్రనామవిమతిన్ సేసించి, సంతోషుడై
 ధీరోదారివిన్మమధావనూనీప్తిన్ బ్రాండులుండొను, సీ
 తారామూర్తిగొంచియిట్లనియె "కేధస్యంత, నీవిశ్వరూ
 వారంభంబుభయంకరంబు; నిజరూపావాప్తి నోమంగ జే"

అంతట రామచంద్రహృద

సూరితరథావి మెలిసి, జానకి

కాంత తదియసంస్తుతుల

కాత్మను సంతసమంది, దీక్షర

బ్రాంతము శక్తిరూపము ని

వారణసేని నిజస్వరూపము

త్యంతమనోజ్ఞమైవెలుగఁ

దక్షణ మధ్యతపశ్శాచం చోదినన్.

అద్భుతరామాయము: ౧౩

శివశక్తియత ఇవ్యనేత్రములును

పాశ్చాత్యుగ్తంబును బరిఢవిల్ల

పి. జగదాచారిశాస్త్రి శాసన హస్తముల్

మొక్కమోహనమైన మోము వెలయు

విద్యా భాగం కి పనులు కనగారి

పాత మెలమకాంతులొలకఁ జేయ

(శ్రీ) కామాల దమ్మ సేవింపవచ్చిన

పాఠశాల గర్భములుతో భలవేలుంగ

అను సువర్ణంబులె న

సామంతాదుల సామ్రాజ్యాభరణము

అందుచేత మన భగవదానందము నీత

శ్రీ మదాచంద్రుఁ డీక్షించెనచట.

జిలుగుబంగారుజరిన్

మంజున పట్టుపుట్టంబుతోడ

మువ్వలొరసి కలస్సన

నూలపించెడు మొలనూలుతోడ

అదే సమయంలో ములకాంతు లీనాడు

కమనీయమా కంకణములతోడ

శ్రీమంత్రి లింగయ్యగారు మింగుటగా

వెలసిన యధోష్ఠతలముతోడ

హానదస్మిత ముఖముతోడ

అందుకే పట్టికను గలయఁ జూచి

భక్తి వైరాగ్యములనొప్పు సూక్ష్మలలర
రాణఁ దనరార వినుతించె రామవిభుఁడు.

6

నేఁజేసినట్టి తపమును
నాజన్మము సఫలమయ్యె; నన్నోమితి; వో
శ్రీజానకి! వేయేలను
నైజభసన్మహిమఁ గాంచినాఁడను నగుటన్.

7

అన్యక్తము నీతత్త్వము
సున్యక్తము నేసి నాదుచూపులఁ గనఁగా
భవ్యతఁ బ్రసన్నవైతివి
యన్యయమది యింక నేఁ గృతార్థుఁడనైతిన్.

8

ఏలోకములును నీమూలోకనప్రభా
వమున సృష్టింపఁగాఁ బశియె; మఱియు
సల, ప్రథానాదులౌ నఖిలలోకమ్ములు
నీయందె సుఖముగా నిలిచియుండె
నట్టియీలోకమ్ము లన్నియునీయందె
యిమ్ముగ నణగి లీనమ్ములగును
వికృతికేఁబరమైన పృథ్వీతివిగా నీవు
మంగళప్రదఁగఁ జెప్పంగనాదు

తనర, నోదేవి! నీవెప్రథానము, పురు
షుండనఁగ, మహత్తత్త్వ మఖండమైన

ప్రజలు, మిశ్రమరూపము నవిద్య పరమనియతి
 ప్రజలు, కాలాదికమునిల్చె నీయెడల నె.

9

సమస్తమును, వనంత, పరయంగఁ బరమేశ్వరి
పై సర్వభేదము లంటకుండ
నిజమిదివి నీవు వివిధభేదములఁ
దవలియు లేనిదానవుగనైతి,
స్వయముగనే నీవుజన్మించితివి, నిన్ను
పురుషుఁ డాశ్రయమంది పరలుచుండు
నను, ప్రకాశం బాదియగు విశ్వమంతయు
నీమాత్రయంబున నిలచినదను

నీవే నీవందమూర్తిని, నీవే యాప
నీవే, మరులను నీవందనం ప్రాప్తి గు
నీవే నీవందమూర్తిని, నీవే
నీవే నీవందమూర్తిని, నీవే

16

శత్రుగతులును మాత్మమ్ము సత్సనాత
 శత్రువని బ్రహ్మమనఁగ నిన్ బలుకవలయు
 విన్నవించిన ద్యమైయున్న చొక్క
 నిశాను కేళిక స్మృతతత్త్వియును నీవ.
 బ్రహ్మజేత్తవతును బ్రహ్మము నీపాదు
 వాల్మీకిలందుఁ గవీలజన్మ పాదు
 సప్రసలందు శంకరుఁడ పాదు, వాదిత్యు
 లందు శేషుఁడవన సాదు వీవె.

12

వసువులలోనఁ బాపకుండ వీహదువు
 వేదమ్ములను సామవేదమకాదు
 నల, ఛందములను గాయత్రివి, విద్యలం
 దధ్యాత్మవిద్యవై యలరు మందు
 గతులయందు పరమగతి, వెల్లశక్తులు
 లోన నూయాశక్తివై నెగడుదు
 వాపరిచ్చేదమ్ములందుఁ గాలస్వరూ
 పమున వెల్లుదువీవె విమలనుగుచు

సర్వగోప్యంబులొవాని సారమకాదు
 నొప్పు నోంకారమనఁగ నిన్ జెప్పనచ్చు
 నాశ్రమంబులలో గృహస్థాశ్రమంబు
 వీశ్వరులలోన నీవె మహేశ్వరుడవు.

13

పురుషులలో సర్వభూతాంతరగతంబు
 వై, పురుషాహ్వయమంది యుంటి
 పుపనిషత్తులను గుహ్యోపనిషత్తువు
 శాసితె వెల్లభూజానితతిని
 యుగములలోఁ గృతయుగమూర్తిహదువు
 విమలార్చిరాది మార్గములలోన
 నాదిత్యమూర్తివై యలరాదుచుందువు
 వాక్కులలో సరస్వతినినీవె.

14

యతి మనోహర సౌందర్యయుతులలోన
 శ్రీమహాలక్ష్మీవై ప్రకాశింతువీవు

పల్లవంబున గరుడాఖ్య పక్షివీవు

సూక్ష్మములలోపల బురుషసూక్త మీవు.

14

నామగానములలో సామంబవీవయై;

జపియింపఁగాఁ దగు సకలమంత్ర

సమంత్రోపల నీవు సావిత్రివై తివి;

శాతరుద్రీయపు సర్వయజన

ములకు; ధాత్రీధరమ్ములలోన మేరుహౌను;

మవు; సర్పముల ననంతండువో

చిశ్వమంతటవెల్లు వివిధభూతములలో

బ్రహ్మవోదువు; సీమపరమతత్త్వ

మును విశేషించి చెప్పంగఁబోవనేల ?

నంతయును చీస్వరూపమై యలరు, నీకు

సాక్షిమైన నొకండులే దరసిచూడ

సకలశక్తి ప్రభాజగజ్జనని! నీత!

15

నిమిత్తక కళావిశేష మగోచరంబు

శేకమును; నాదిమధ్యాంతహీన మౌచుఁ

దరుముకంటెఁ బరంబు శ్రేష్ఠము వినిర్మ

లంబు నగు నీమ తేజమ్ము నెమ్మిఁ దలఁతుఁ.

మతయు నోమహాదేవి! సకలసూత్రాంతరసన్నివిష్ట

ముని ప్రభావమును, సంయోగవియోగ కారణంబును, దేవో

నానాంబును, జన్మనినాశరహితంబును, ప్రాణాభిమాన సహి

రంబును వై న నీరూపంబునకు నమస్కారము. ఓ నీతానతి!

సర్వాశ్రయంబును, సర్వజగన్నిధానంబును, సర్వవ్యాపకంబును, నణుప్రభేదంబును, నాద్యంబును, బురుషానురూపంబును నయిన సీమహాతేజంబునకు సహస్రస్రణామంబులు. ఓ జగద్ధాత్రీ! ప్రకృతితత్త్వంబునందున్నదియు, శ్రీగుణంబులకును బీజంబై నదియు, విజ్ఞానైశ్వర్య వైరాగ్యంబులం గూడినదియు, సప్తలోకాత్మకంబై నదియు నైన నీ తేజో రూపంబునకు నమస్కారము. ఓ జానకీనామ్మా! అత్యద్భుత భేదసహితంబును, బురుషైకనాథంబును, ననేకర్తుచిరానంబును, జగదండ సంజ్ఞన్ బ్రవర్తిల్లునదియు, నశేషవేదాత్మకంబును నేకంబును, నాద్యంబును నైన నీదివ్యతేజంబునకు నమస్కారము. ఓ వైదేహీ! సూర్యమగడలాంతర్గతంబును సహస్రశిరోవిరాజమానంబును సహస్రబాహుప్రభావయుతుంబును, నపరిమితశక్తి సహితంబును; పురాణపురుషాకృతియు, నారాయణసమాఖ్యంబున నగు సీస్వరూపంబున కీవే ప్రణామంబులు. ఓదేవీ! కోరిపండ్లతో బ్రభులొగ్గినన్ని భంజై భయంకరంబై నదియు, సర్వభూత వినాశకారణంబై నదియు, గాఢాఖ్యంబగునదియు నైన నీ దివ్యరూపంబున కీవే నా నమస్కారంబులు. ఓ సీతామహాదేవీ! సహస్ర ఘణిమంజితంబును భూతాధిష్ఠితంబును, నప్రమేయంబును, సకలభారసహన సమర్థంబును, నైన నీయనంతమార్పి వంతంబున కీవే మాదండవత్ప్రణామంబులు. ఓ జానకీ! అవ్యాహతంబై నయైశ్వర్యంబు గలదియు, జేసి కన్నులుగలదియు, బ్రహ్మానంద రసజ్ఞయు, నేకాకారయు, బ్రభ

యంబు నందును నిలచియున్నదియు, నాకాశంబుననత్వంబు
సేయుచున్నదియు, నగు నీ రుద్రరూపంబునకు సాష్టాంగ
ప్రణామంబు లర్పించుచున్నాను. అని యనేక ప్రకారంబుల
బ్రహ్మభావనాపరవశుండై పమస్కరించి,

తానీరీతిగ రామచంద్రుఁడును సీతావిశ్వరూపంబు, నా
త్మానందంబుగ, మాటిమాటికిని స్తోత్రావారమున్ జేసి, వి
ష్ణునంబొప్పుగఁ బ్రాంజలించుచు, సమస్కారంబులన్

జేయుచున్,

భూనాభుండటనిల్చెదత్సవిధమందున్ భక్తిభావంబునన్.

సామీప్యంబుగ భక్తిన్

స్వామిరఘూద్వహుఁడు నిలుప, పనితామణి నీ

తామహిమాన్విత నవ్వుచు

సామవచనములనుబలి కెఁ జాతుర్యమునన్.

19

ఈరావణ సంహారం

బేరూపముతో నొనర్చి తిప్పడు, మఱి నే

నారూపంబున నిత్యము

నూరకనిలచెదను మానసోత్తరమందున్.

20

కాయంబు నీదినీలం

బైయున్నను రావణోగ్రమగు శరపీడక

గాయము రక్తిమమైతగు

నీయెదుటన్ లోహితమున నిలచితి ననఘా!

21

రామా! నినునీ వెఱుఁగక
 నా మహిమాకీ ర్థనమ్మునన్ గడగితివే!
 నీమాయావిలసన మిది
 యేమని చెప్పంగను నహీనకళాభ్యా!
 అనురాగంబునఁ బల్కుచుంటి రఘు
 రామా! నీమనోవేదనల్
 గననయ్యెన్; భరతాదిసోదరులు, లం
 కావాసులున్ వానరుల్
 ఘనవాయ్యస్త్రమహత్వవేగముగ
 నాకాశంబునన్ బోయి, స్వ
 స్వనివాసంబుల వ్రాలినారు; సుఖులై
 వారుండిరందందులన్.

23

అనియారీతిని బల్కుజనకిని
 బోధానందుడో రామునిన్
 గని యాకాశమునుండి దేవతలు
 సానందంబునన్ బుష్పవృ
 ష్టివర్షించిరి, బ్రహ్మదేవుఁడును
 స్వస్తిన్ బల్కి దిక్పాలకా
 ది నిలింపావళిఁగూడియేగె నటు
 సంతృప్తాత్మభావంబునన్.

24

నీతారాములు మానవ
 చేతస్సులతో పురంబుఁ జేరఁదలంపన్

వాతతథంబునఁ దక్షిణ

మే తరలి యయోధ్యఁ జేరె నీపుష్పకమున్. 26

భాస్కరవిలసితవృత్తము:—

నీకీటుపసుమతిఁ బట్టము గట్టన్

నిశ్చయమున సకలము సమకూర్పన్

బ్రాకటముగ భవదీయముఖంబున్

భాస్కరకరసమ సముదయమైన

ల్లాకృతి వెలింగె; నదే క్షణమందున్

న్యాయము గనకనె యడవులఁకేగన్

కవరమునకుఁ గాదనకుండన్

గాఁ జనియటుల నె వెలుంగవె; రామా! 27

సత్యం శివం సుందరమే

శ్రీసత్యాత్మ! శివంకర!

దానాపన! శ్రీనివాస! ధాన్యకమాత్రి!

భాసురసుందరరూప వి

లాసా! శ్రీమత్పదాబ్జ! రఘుకులరామా!

1

అంత వాల్మీకి, శిష్యుడై నట్టి మాని

నాభరద్వాజు సీక్తించి యనియె; నిట్లు

జానకీ సమానింగితుడై న రాముఁ

డరుగఁ బుష్పకమున సయోధ్యాపురమ్ము.

2

అంతకుముందె వానరులు నట్లువిభీషణుఁ డాదిరాక్షసుల్

పంతములెల్లఁజెల్ల రఘువర్యుని రామునిగూర్చి యెంతయున్

జింతలనంతలన్ జివికి చేరెరయోధ్యుఁడు; వారలెల్ల రా

వంతయు భావికార్యమెటులొనొ యెఱుంగకయఁజిర త్తఱిన్.

ఆపుష్పక నేమిస్వన

మాపురి భరతాదులెల్ల రావించి, మహా

ద్వీపితహృదయానంద

శ్రీపదులై నిలచి రెదురఁబృథ్వీస్థలిపైన్.

4

భరతాదుర్ కయిమోక్షులన్ నిలువ

నాపంక్తుల్ జలోద్భూతసుం

దరసాగంధిక కుట్టులుంబులన

నత్యంతంబు సీతమ్మకున్

బరమాత్మండుగు రామమూర్తికి

ఋషీంద్రస్వాదుభావాలకున్

ధర సుస్వాగత మిచ్చుచున్నదియనన్

రాజ్యలై నప్పట్టులన్.

5

ప. అట్టి సమయంబున నెల్లరును హానాత్మం హాతాద్భుతా
సంపకంఁగిత హృదయారవిండులై యుండు.

6

భరతాని సోదరపరివారమును గాంచి

యావానరాధిపుఁ డాదినకల

వానరులను గాంచి వరవిభీషణముఖ్య

రాక్షసులను గాంచి రామవిభుండు

జానకీతో ఋషీశ్వరులతోడను గూడి

యాంజనేయుఁడు వెంటనంటికొలువఁ

బుష్పకంబును డిగ్గి పుణ్యవశంబున

నెల్లవారలు సుఖులౌటఁజెలిసి

పుష్కరక్వీచ వృత్తాంతమును సమస్త

మెల్లరతుఁ డెల్లి రావణమృతివిధాన

మును, మహాశక్తి జానకీఘనతఁజెలుప

నందఱును నచ్చతాత్మల నలరినారు.

7

పక్షతియే నీత, రామచరపాలుడై యాపగమాత్మ యంచు, భ
క్తికలితచిత్తులొచ్చు వినుతించిరి, నిర్మలభావసంపదన్
సకలజనంబుల; డా మచట జన్మమునొంపట, రామచంద్ర సే
తులయి యుంటయే పరమభాగ్యముగాఁ దలపోసి రత్తతీన్.
గానరరాక్షసప్రముఖభవ్యజనంబులు వారివారిను
గానములందుఁ జేరికొనదాశరథిప్రభుఁ డానతిచ్చి; స
క్మానముసేయ, నెల్లరును మానసవిభుల రామచంద్రునిన్
నానకిన్ స్మరించుచుఁ బ్రశాంతిని దాంక్షినిగల్గి యేగించన్. 9

మునులెల్లరు నత్తతీ నీ

తను రాముని దృష్టిఁదీర దర్శించియు చీ

వనలిచ్చి నెడలి రెఃతయు

సనాతనులు మీరటంచు, సన్నతులలరన్. 10

పయిరామచంద్రుఁడు ధరాత్మజసీతసుగూడి, వేదవి
గ్యాపరతంత్రులై పరమ భార్గికులొచ్చు దహ దక్షప్రభావశో
పరమేష్ఠులై యలరు బ్రాహ్మణవర్గము మార్గదర్శులై
పిలఁగా, దిగంతసంపధిన్ గల భాత్రికిసార్వభౌముడై. 11

సరయానదీతటంబున

నురుతర నానావిధాధ్వరోద్భాసుండై

యిరవుగ సకలజనంబులఁ

బరిపాలనమున వెలింగె భద్రతమీరన్. 12

భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్ను పరసహాద

రత్రయంబటు భక్తిశావరము లెసఁగఁ

దనను సేవింప రాముఁ డిద్దరను నేతె
రవ్యముగ నెల్లరకు రామరక్ష యనఁగఁ.

13

పదునొకఁడువేల వంద ములను రాజ్య
మేతె, రామవిభుడ; మేలుమేల
టన్న, రామరాజ్య మదియన్న విభ్రాతి
యంగయుగాల నిలచియుండు నట్లు.

14

గురుతరానందమయము వై కుంతమేమొ?
సకలభాగ్యోన్నతిన్ గల్గు స్వర్గ మేమొ?
తేక, సుఖశాంతిలకు సత్యలోక మేమొ?
యనఁగఁబాలించె శ్రీరాముఁ డఖిలధరణి.

15

సురక్షింపరవిద్యాధరు
లరయఁగ గంధర్వలాది యఖిలామరులున్
ధర నేలు రామచంద్రుని
శిరమఁబఁగై మోడ్చులలరఁ జేయుదురునతుల్.

16

స. అని యిద్విధంబున వాల్మీకిమహర్షి మంగళప్రశంస
చేసి. బుద్ధిమంతుండును నగు భరద్వాజుం గాంచి మఱి ను
చ్చరించె.

రామచక్రితయందంగలరవ్యము నద్భుతమైనగాఖిలం
సమహిసాక్కదాని విరియించితి, నన్నియు జెప్పురాదనన్
నేనునునేనెఘాత; యటునేనును బద్ధుడనాచుఁ జెప్పితిన్
నేనునుగూర్చుకీనిని వచింపుము మానులకెల్లనీమచే! 18

అద్భుతోత్తరకాండ సమాఖ్యదనరు
 నీచరిత్రంబు సద్భక్తి నెవఁడు వినునొ,
 యట్టివాఁడు పరబ్రహ్మమై వెలుంగు
 నోభరద్వాజ! మఱి, వినుమోయి! దీని.

17

మాఁడుసంధ్యల నీగంధమున వెలుంగు
 పద్యమొక్కటియైనను బతనఁజేయు
 వాఁడు సర్వోత్తమంబైన పథమునందు;
 వినుము దీనిమహత్వంబు మునివరేణ్య!

20

ఆదికావ్యము రామాయణాఖ్యదనరు
 నందు, నిరువదినాల్గువేలైన శ్లోక
 ములుగలవు, వానిపఠించు పుణ్యమునకు
 నెక్కుడగు నొక్కశ్లోకంబు నిందుఁజనువ.

21

ఇంద్రునకు నేను నాఁడు శుభేచ్ఛగలిగి
 కఱపితినిదీని; నేఁడు నీగాంగతటము
 నందుఁ జెప్పితి నీకు నియ్యది యనంగ
 వేదమునకును మిన్నయై వెలుంగుదుండ.

22

ఆదిక బ్రహ్మహృదభిరత్నమయి, తా
 నాపైని, యానారజా
 తోచాత్తామృతమాచు నాహృదయని
 తోహెసితం బయ్యె; నా
 వేదంబేయనఁ జెల్లు రామచరితా
 విర్భావమిరీతి; యం
 దేదోకొంత ప్రచారమయ్యె భువిలో
 నిండాక నత్యల్ప మే.

23

రామచరిత మశేషంబు బ్రహ్మనార
మలకు నాకును దెలియు; నొరులకు నెవరి
కైన స్వల్పమె తెలియు; నయ్యదియు నేనె,
విశ్వకళ్యాణవాంఛఁ జెప్పితిని గొంత.

24

ప. ఓ భరద్వాజా! ఇప్పుడు మరల నద్భుతోత్తర
కాండంబు నందలి సంగ్రహకథా విధానంబుం దెలిపెద నా
లింపుము.

అంబరీషచరిత మాధారముగఁజేసి

శ్రీమతీవిష్ణుల ప్రేమగాథ

నారదశాపంబు కారణంబుగ దండ

కాటవి మునులరక్తాశ్మయైన

మందోదరీగర్భమందు లక్ష్మీదేవి

జన్మించి, సీతయై జనకునింట

నుండుట మఱియు విష్ణుండు నారదశాప

మున రామచంద్రుడై పుట్టుటయును

జానకీరామలకుఁ బెండ్లి జరుగుటయును,

భాగ్యవంతు రామవిశ్వరూపంబుగనుట,

యోంజనేయఁడు పంపాప్రవాహినీత

టంబునను రామనందు విశ్వంబు, గనుట.

26

ఋశ్యమూకాద్రిపై శ్రీరామసుగ్రీవు

లకు సఖ్యమాటయు లక్ష్యమెండు

కపిలింకింపఁగా గడఁగుట; రాముఁడు

రావణాదులఁజంపి రాజ్యమొంది

యాయ యోధ్యాపురమందు మునీంద్రులుః

జేర, సంభాషించి, నీతవలన

వేయిశిరంబుల వెలుగు రావణగాళ

విని, యంతః బుష్కరద్వీపమునకు

సకలవరివారసహితఃజై సనుట; మఱియు

సందు నీతామహాదేవి యద్భుతముగ

నాదిశక్తిస్వరూపిణీయై యసురవి **ACC NO. 96**

నాశమొనరించుటయను విన్నాడప్రగడ. 27

మునులు నీతఁ దనను మునుకొని నేనింపఁ

బుష్కరంబునుండి పుష్కకమున **294-592**

రాముండటు లయోధ్య రయమునఁ దాఁజరి **VEN**

సార్వభౌముఁ డగుచు జగతినేల **Pl. 25-00 28**

శ్రీసీతారఘరామచంద్రుల మహాస్ఫీతత్వమాగాళ, భా

నాసలభ్యము, భక్తవాంఛితఫలస్వాదుప్రపూర్ణం బహా!

శ్రీసాభాగ్యదమైన యాకృతిని నిశ్చింతాత్మకఁడై విన్నచో,

దాసుండై పరియింపుచో నిహపరాధం బెవ్వఁడెనిన్ గనుక.

శ్రీజనకాత్మహృదయభృంగ! భజన్మహిమావిలాసవి

ప్రజితదివ్యగాథఁటు రమ్యముగా విరచింపఁ జేసి, ని

ర్వాజకృపాకటాక్ష పరిపాలనఁజేసితి; వింక నీకృతి

దేవమెల్లప్పుడూ నయవిధిన్ బ్రయోగ లుగఁ గైకొనంగదే!

మంగళమోరఘూద్వహ! యుమాపతి సంస్తుతిదివ్యనామ! గ

సంగళ్యమోయి రాక్షసవినాశక! సజ్జన భక్తపాలకా!

మంగళమోయి పకానిగణ మాన్యచరిత్ర! సమస్తభారతా
భంగుర ధర్మవిగ్రహ! శుభంకర! శ్రీకర! రామభూపరా!

మంగళ మహాశ్రీస్మృత్యము :-

శ్రీదశరథాత్మజుని సేవకులు భక్తులగు
సిద్ధులకు మంగళముగల్గున్
శ్రీద రఘురామజప జీవులకు రామకథ
జెప్పు సుకవీందులకు నిత్య
శ్రీద గనానంగు మతిశేఖరులకున్ భరత
పుణ్యిగల యార్షమత ధర్మా
రాధులకు మంగళము; ప్రాజ్ఞులగు సాధ్వ్యులకు
రమ్యశుభమంగళమహాశ్రీ.

32

అద్భుతరామాయణము సంపూర్ణము